

Denna bok har digitaliserats av Per Hallén för hemsidan Göteborgs historia (goteborgshistoria.com).

Texten är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Äldre tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med bokens bilder för att avgöra vad som är riktigt.

U. B.

*Språkvet.
Sv.*

Institutet för ortnamns- och dialektforskning
vid
Göteborgs Högskola

ORTNAMNEN

I

GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN

IV.

ORTNAMNEN I V. HISINGS HÄRAD

GÖTEBORG 1936.
ELANDERS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG

TRYCKNINGEN BEKOSTAD AV
HUMANISTISKA FONDEN.

FÖRORD.

Redan i första bandets förord tillkännagavs, att den utförligare plan enligt vilken »gårds- och kulturhistoriska anteckningar» skulle medtagas i arbetet, icke skulle fullföljas utöver Göteborgs stads område med dess närmaste omnejd. Den utförligare planen skulle sålunda tillämpas på länets västgötadel samt på den ned till älven och själva staden nående Backa sn i Bohuslän. Denna socken ingår i det band som nu framlägges. — I övrigt får arbetet nu, enligt samma, tidigare fastställda plan, från och med detta band karaktären av ett ortnamnsverk i trängre mening, där tydningen av namnen och belysningen av namnskicket är det egentliga syftet. — Men det har visat sig nödvändigt att göra en ytterligare inskränkning; detta främst av kostnadsskäl och av önskan att påskynda utgivningen. I detta och följande band göres en bestämd åtskillnad mellan de namn som kräva tydning och dem som äro självklara. De senare namnen ha nu dels helt uteslutits — när de ansetts helt sakna intresse — dels blott nämnts eller uppräknats. Inskränkningen kommer till synes särskilt vid naturnamnen, och för tillvägagångssättet där redogöres närmare s. 68.

Manuskriptet har utarbetats av undertecknad med biträde av fil. mag. Elov Andersson och fil. lic. Assar Janzén, utan någon bestämd uppdelning utom såtillvida som den sistnämnde blott undantagsvis handlagt bebyggelsenamn. Båda assistenterna ha bidragit till materialets komplettering. Prof. Lidén har alltfört med samma beredvillighet ställt sig till förfogande. Doc. Armini har som medlem av arbetsutskottet benäget läst ett korrektur. Medarbetarna citeras efter de senast i Bd III angivna grunderna.

Tillägg och rättelser till detta och föregående band, liksom slutledsregistret för det föreliggande, uppskjutes till ett följande band.

Ett förnyat tack må uttalas till chefen och personalen på Elanders Boktryckeri-aktiebolag.

Tryckningen har denna gång bekostats av Humanistiska fonden, till vars styrelse härmed frambares Institutets värdsamma tacksägelse.

I övrigt hänvisas till Förordet i Bd III.

Göteborg i maj 1936.

HJALMAR LINDROTH

Institutets sekreterare och undersökningsledare.

Källförkortningar.

- AHA = Askims häradsrätts arkiv (i Landsarkivet i Göteborg).
 Avk.-I = Avkortningslängd.
 Ba. (nr 1 osv.) = Karta el. lantmåterihandling rör. Backa sn på Lantmåterikontoret i Gbg.
 Bidr. = Bidrag till kännedomen om Göteborgs och Bohus läns fornminnen och historia. 1-8. 1874-1913.
 Bj. (nr 1 osv.) = Karta el. lantmåterihandling rör. Björlanda sn på Lantmåterikontoret i Gbg.
 D = Krigsark. VII D (se Krigsark. här nedan).
 Db = Dombok (för V. Hisings hd då ej annat säges).
 DN = Diplomatarium Norvegicum.
 DSt = Danmarks Stednavne (Nr 1 1922).
 Fbg = Fredberg Det gamla Göteborg. 1-3. 1919-1922 (-24).
 Fornv. = Fornvännen. Stockholm 1906 ff.
 G. I:s reg. = Konung Gustaf den förstes registratur (tr. 1861 ff.).
 GBFT = Göteborgs och Bohus läns fornminnesförenings tidskrift.
 Gbggska Mag. = Götheborgska Magasinet (tidning från 1750- o. 1760-t.).
 GHT = Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning.
 Gjb = Generaljordebok.
 GLex = Histor.-geogr. och statist. lex. (1859-70).
 GS = Generalstabens karta i skalan 1:100000.
 Hellquist Sjön. = Hellquist Stud. öfver de svenska sjönamnen (= SvL XX). 1903-06.
 Hermelin = Karta ö. Gbgs och Bohus läns Höfdingdöme, utg. av S. G. Hermelin (förf. av C. G. Forssell). 1806.
 Hist. handl. = Historiska handlingar (tr. 1861 ff.).
 HJordrSkattl = Handlingar rör. jordrannsaking och skatteläggning (i Landsarkivet i Göteborg).
 Holmberg = Holmberg Bohusläns historia. 1. uppl. (Holmberg¹) 1842-1845, 2. uppl. 1867.
 HSH = Handlingar rör. Skandinavians historia (Bd 29, tr. 1848).
 HSkogsr = Handlingar rör. skogsrannsaking (i Landsarkivet i Göteborg).
 Husf.-I = Husförhörslängd.
 Jb = Jordebok.
 JN = Biskop Jens Nilssöns Visitatsböger 1574-1597 (nedskrivna av biskopens famulus Oluf Børgesson). Kristiania 1885.
 Jordr.-prot. = Jordrannsaktionsprotokoll (i Landsarkivet i Göteborg).
 Jr = Jordregistret (1909 ff.).
 Kalén = Kalén Ordbok över Fageredsmålet. 1923.
 Kb = Kyrkobok.
 Klint Underrätt. = G. af Klint Underrättelser, hör. t. kartorna över Bohus Bugten samt Kattegatt. 1807. 2 uppl. 1840.
 Krigsark. = Karta i Krigsarkivet i Stockholm.
 Lindberg = Lindberg Skeemålets ljudlära (ordlista s. 3 ff.). 1906.
 Lundahl Falb. = Lundahl Falbygdens by- och gårdnamn. 1927.
 Lundgren-Brate = Lundgren Personnamn från medeltiden (= SvL X. 6). 1892-1915; s. 167-322 utg. av Brate. Tillägg av Lind (= SvL X. 7). 1934.
 Lunds ärkest. urk. = Lunds ärkestifts urkundsboek, utg. av L. Weibull. 1900 ff.
 Ml = Mantalslängd.
 NG = Norske Gaardnavne. 1897 ff.
 Nilén = Nilén Ordbok öfver allmogemålet i Sörbygden. 1879.
 NLT = Nya Lödöse Tänkeböcker 1586-1621 (Gbgs Jubileumspubl. VI).
 NoB = Namn och Bygd. 1913 ff.
 NRJ = [Norske] Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede. 1887 ff.

- nr 276 a = Sjøkortet över Kattegatt. Swedish Coast, Inloppen till Göteborg, rättad till 1 aug. 1935.
- Oedman = Oedman Chorographia bahusien-sis. 1746.
- OH = Oluff Hansson Geometrischk Landt-chart aff Sjärijegården etc. (i Krigsarkivet). c. 1620?
- Palmsk. = Handskr. i Palmsköldska handskriftssaml. i Uppsala Universitetsbibliotek.
- RATop = Riksarkivets topografiska samling.
- RB = Røde Bog (Biskop Eysteins jordebok); tr. 1879.
- Riksk. = Rikskarta (nyinförd signum i Generallantmäteriarkivet).
- Rjb = Reduktionsjordebok.
- Rz = Rietz Svenskt Dialekt-loxikon. Lund 1867.
- Rö. (nr 1 osv.) = Karta el. lantmäterihandling rör. Rödbo sn på Lantmäterikontoret i Gbg.
- S = Karta el. lantmäterihandling rör. Göteborgs och Bohus län i Generallantmäteriarkivet i Stockholm (enl. äldre signum). Den närmast följande siffran anger kartbokens nummer.
- SAOB = Svenska Akademiens ordbok.
- SD(ns) = Svenskt Diplomatarium (ny serie).
- Sillén = Kartan Krigsark. VII D I 32.
- SIOD = Skrifter utgivna av Institutet för ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs Högskola. 1918 ff.
- Skjb = Skara stifts kyrkliga jordebok av år 1540 (Bilaga till Västergötlands fornminnesförenings tidskrift 1899).
- SNF = Studier i nordisk filologi. Helsingfors 1910 ff.
- SOV = Sverges ortnamn, Värmlands län.
- SOÄ = Sverges ortnamn, Älvsborgs län.
- SRP = Svenska Riks-archivets pergaments-bref 1-3 (tr. 1866-1872).
- Strömcrona = Strömcrona Karta av 1737, i General- och åtskilliga speciale passkartor (osv.) tr. 1737-39.
- Styffe Un.³ = Styffe Skandinavien under unionstiden. 3. uppl. 1911.
- Sundén Allmogelifvet = Sundén Allmogelifvet i en västgötasocken under 1800-talet. 1903.
- SvL = Svenska Landsmålen (1878 ff.).
- SvO = Svensk Ortförteckning. 1935.
- Sä. (nr 1 osv.) = Karta el. lantmäterihandling rör. Säve sn på Lantmäterikontoret i Gbg.
- Tax.-l. = Taxeringslängd.
- Tengström IN = Tengström Stud. öv. sydboh. inkolentnamn. 1931.
- Tl = Tiondelängd.
- To. (nr 1 osv.) = Karta el. lantmäterihandling rör. Torslanda sn på Lantmäterikontoret i Gbg.
- Torp = Torp Nynorsk etym. ordb. Kristiania 1915-19.
- Vendell = Vendell Ordbok över de östsvenska dialekterna. Helsingfors 1904.
- VFT = Västergötlands fornminnesförenings tidskrift.
- Vgl = Västgöotalagen.
- Vkjb = Vadstena klostets jordebok (tr. i Historiska handlingar Bd 16, 1897).
- Ä. Vgl = Äldre Västgöotalagen.
- Öck. (nr 1 osv.) = Karta el. lantmäterihandling rör. Öckerö sn på Lantmäterikontoret i Göteborg.
- III (med följ. stor bokstav) = signum på vissa kartor i Krigsarkivet.

Övriga starkare förkortningar och särskilda tecken.

Vid angivande av läget ha följande sockennamnsförkortningar nyttjats: Ba = Backa, Bj = Björlanda, Rö = Rödbo, Sä = Säve, To = Torslanda, Ö = Öckerö.

Bya- och hemmansnamn (resp. vissa andra jbsnamn) förkortas sålunda: I B a c k a: Ar. = Aröd; Ba. = Backa; Br. = Brandkärr; Bäck. = Bäckebo; Bäll. = Bällskär; Du. = Dub-

bered; Ha. = Hagen; Kä. = Kärrsgården; Lä. = Lärje; Skä. = Skälltorp; Ta. = Tagene; Ti. = Tingstad; To. = Tofta. I B j ö r l a n d a: All. = Alleby; Bj. = Björlanda; Få. = Fågelvik; Ha. = Halvorsäng; Hel. = Helgered; Ho. = Hovgården; Hö. = Högen; Ka. = Kallhed; Ki. = Kippholmen; Kv. = Kvisslingeby; Kå. = Kålered; Le. = Lexby; Li. = Lilleby; Lu. = Lunnegården; Lå. = Låssby; No. = Nolvik; Rödj. = Rödjan; Sk. = Skäggered; Ste. = Steneby; Sto. = Storegården; Sö. = Sörred; Vi. = Viken; Ön. = Önneröd; Öst. = Östergårde. I R ö d b o: Ba. = Backer; Bo. = Bolsten; Eller. = Elleröd; Elles. = Ellesbo; Gr. = Grimås; Gö. = Göddered; Hak. = Hakered; Hall. = Halleröd; Hög = Hög; Ko. = Kockhed; Lu. = Lunna; Ma. = Maggered; Ox. = Oxhagen; Pi. = Pileröd; Rönn. = Rönning; Rös. = Röset; So. = Solbräcke; Ve. = Vedbacka; Ås. = Åsen; Öst. = Österhög. I S ä v e: Ask. = Askesby; Assm. = Assmundtorp; Bj. = Björred; Br. = Brunstorp; Bå. = Bårby; Bö. = Bönered; Dj. = Djupedal; Fj. = Fjället; Ge. = Gerrebacka; Gubb. = Gubbered; Gun. = Gunnesby; Gö. = Göpås; Hök. = Hökålla; Ing. = Ingebäck; Ka. = Kalshed; Kla. = Klareberg; Kvi. = Kvillehed; Ky. = Kyrkeby; Käring. = Käringetorp; La. = Larsered; Le. = Lerbäck; Li. = Lillekärr; Mu. = Mulered; Nors. = Norslätt; Nort. = Nortagene; Nä. = Näset; Sko. = Skogome; Skå. = Skålvisered; So. = Solberg; Sv. = Svensby; Sö. = Sörlätt; Ta. = Tagene; Toft. = Tofter; Tol. = Tolsered; Tro. = Trollered; Trä. = Trädet; Ås. = Åseby; Äsp. = Äspet; Öst. = Österslätt; Öx. = Öxnäs. I T o r s l a n d a: Am. = Amhult; An. = Andalen; Bul. = Bulyeke; Hä. = Håstevik; Hö. = Högen; Kä. = Kärr; No. = Nolered; Sk. = Skogen; To. = Torslanda; Tu. = Tumlehed; Öst. = Österöd. I Ö c k e r ö (inklusive förkortningar av de större öarna): Bj. = Björkö; Fo. = Fogdö; Gr. = Grötö; He. = Heden; Huv. = Huvudet; Hy. = Hyppeln; Hä. = Hällsö; Hö. = Hönö; Kni. = Knipplan; Kä. = Källö; No. = Nolö; Öek. = Öckerö.

acc. = accent.

anf. st. = anförda ställe.

ang. = angående.

anl. = anledning.

ant. = anteckning.

anv. = användning.

avl. = avledning.

bebygg.-n. = bebyggelsenamn.

bet. = betydelse.

cit. st. = citerade ställe.

da. = dansk(a).

dr smt = daler silvermynt.

f. = femininum.

f. leden = förra leden.

fhty. = fornhögtysk(a).

fno. = fornnorsk(a).

fr. = frälse.

fsv. = fornsvensk(a).

fvnord. = fornvästnordisk(a), d. v. s. fornländska jämte fornnorska.

gg(r) = gång(er).

hd = härad.

hmn(t), hmnn = hemman(et), hemmanen.

KA = Kammararkivet i Stockholm.

kn. = knapegods.

kr. = krono.

ky. = kyrko.

LA = Landsarkivet i Göteborg.

Landskansl. = Landskansliets arkiv (i Landsarkivet i Göteborg).

Landskont. = Landskontorets arkiv (Därs.).

lty. = lågtysk(a).

M = sammanfattande beteckning för Masthugget och Majorna, varvid till området räknas allt som förr lydde under Kungsladugård.

m. = maskulinum.

mk = mark.

mlty. = medellågtysk(a).

mtl = mantal.

n. = namn (blott i vissa sammansättningar:

bebygg.-n., mansn., naturn., ortn. m. fl.).

Eljest = neutrum el. norra.

naturn. = naturnamn.

no. = norsk(a).

nsv. = nysvensk(a).

nr = nummer.

ON = ortnamn.

osv. = o. s. v.

pl. = pluralis.

RA = Riksarkivet i Stockholm.

rsp. = riksspråk, riksspråket(s), riksspråklig.

s. = sidan; södra.

s. leden = senare leden.

sg. = singularis.

sk. = skatte.

sn = socken.

ss. = säsom.

ssg = sammansättning.

sv. = svensk(a).

ty. = tysk(a).

v. = västra.

vgt. = yngre.

ä. = äldre.

ö. = östra.

| sättes framför serien av j o r d e b o k s f o r m e r ur de i Rigsarkivet i Köpenhamn förvarade äldsta jb, samt ur den svenska tidens jb i Kammararkivet el. Landsarki-

vet i Göteborg, vartill sluter sig formen ur det nya Jordregistret. (Före detta streck stå former som äro äldre än de vanliga jordeböckernas tid).

|| sättes före namnformer som hämtats ur diverse källor efter 1540.

∞ sättes före utredningen av namnets uppkomst och betydelse.

† betecknar att namnet ännu nyttjas men ej anträffats i »äkta» uttalsform.

* betecknar konstruerad (ej direkt uppvisad) språkform.

Kursiv typ i namnform som i övrigt är skriven med vanlig antikva betyder upplöst förkortning: t. ex. Dufwe-Tiärn.

Kort förklaring av landsmålsalfabetet

(i den mån det avviker från det vanliga alfabetet).

1. Vokaler:

a: i rsp. *hat*.

a: » » *hatt*.

a: mitt emellan de båda föreg.

ɑ: s. k. Masthuggs-ɑ; nära å-ljud.

e: i rsp. *veta*, *vell*.

æ: » » *väta*, *mätt*.

e: mitt emellan de båda föreg.

ä: i t. ex. sthmska *bära* (»brett» ä).

i: i rsp. *flik*, *flicka*.

ɪ: mitt emellan i och e.

o: i rsp. *bo*.

o: » » *lott* (»öppet» ö).

ø: mitt emellan de båda föreg.

u: i rsp. *sur* (»spetsigt» u).

ɹ: i rsp. *surra*.

y: » » *byta*, *bytta*.

ɥ: mitt emellan y och ø.

ɑ: » » *gå* (»slutet» å).

ø: » » *dö*.

ø: » » *stött*, västsv. *lön*.

ɔ: i t. ex. sthmska *köra* (»brett» ö).

ø: mitt emellan o och y.

ɔ: i rsp. *hare*, *bevisa* (»slappt», obetonat e).

På uttalsformernas åtskillnad el. växling mellan u, y, ø får av följ. skäl ej säkert byggas:

1) Den ä. upptecknaren från 1900 nyttjade ø väsentl. med värdet y.

2) Genom dialektens upplösning har ett mer »äkta» och ålderdomligt u i uttalet ofta ersatts av y

3) De båda sista ljuden visa i denna trakt benägenhet att övergå i varandra; ett mellanljud förekommer, trol. även i det äkta målet.

2. Konsonanter:

d̥: i rsp. *jord*.

ɟ: j-ljud.

l̥: i rsp. *sorla* (då här ej vanligt l nyttjas).

ʎ: »tjockt» l.

ɲ: i rsp. *barn*.

ɳ: rn med ännu högre tungspets än föreg.

r: rullande tungspets-r.

ʀ: skorrande r (tillhör ej bygdens äkta mål).

ʂ: i rsp. *kors*.

s: sche-ljud med ännu högre tungspets än föreg.

f: det vanliga sche-ljudet, bildat med tungryggen.

ʃ: allmänt tecken för sche-ljud (nyttjat un. dantagsvis), någon gång (ss. i *röfa* 'rys. sja') ett långt fram beläget sche-ljud.

t̥: i rsp. *gjort*, *sort*

t: *rt* med ännu högre tungspets än föreg.

*f**s*: resp. *tje*-ljud med »*t*-förslag».

s: resp. *tje*-ljud utan *t*-förslag.

w = »engelskt» *v*.

g, *k*, *ŋ* nyttjas som generella tecken för *g*-, resp. *k*- och *ng*-ljud.

På åtskillnaden mellan *ŋ* och *n*, mellan *s* och *š* och mellan *t* och *t̃* bör ej säkert byggas.

3. Särskilda tecken.

- under bokstav anger att ljudet är långt (i fråga om kons. = dubbel): *dag*, *dag*.
Längdbeteckning av första kons. efter vokalen är icke konsekvent använd i ord av typen *mark*.

~ under bokstav anger att ljudet blott är "halvlångt".

' : accenten i *buren* (best. form av *bur*).

' : accenten i *buren* (av *bära*).

^ : »bruten» accent (cirkumflex).

' : bitryck, särsk. i s. leden av sammansatta ord: *dågbók* dagbok.

. under bokstav anger att ljudet knappast höres.

∨ anger att en vanl. »tonande» kons. mist sin stämton: *näsduk* näsduk (med *d* nära *t*).

→ betyder: närmar sig el. övergår i (ett visst annat ljud).

INLEDNING.

Namnet *Hisingen* har behandlats Bd II, 140. Häradsnamnet *Västra Hisings härad* borde snarare lyda *Hisings Västra härad*, liksom motsvarande kunde ha sagts om Ö. Hisings hd (jfr *Inlands Nordre*, resp. *Södre härad*). — Häradet har av ålder hört till Bohuslän och först genom freden i Roskilde 1658 kommit under Sverige. Sedan gammalt kallas denna del av ön Hisingen därför *Norska Hisingen*; se Bd II, XIII. Områdets kontur har företett, och företer alltjämt även sedan ingen riksgräns längre går över ön, en oregelbundenhet svarande mot den hos Göteborgs stadsgräns (Bd II, XII): Bohuslän skjuter med en smal flik ned till Göta älv emellan den förutvarande Lundby sockens båda delar. Hur gränsen i övrigt gått i äldre tider, kan ses hos Kalén Boh. gränsmärken 38 ff. Någon betydelsefullare förskjutning av den gamla linjen har ej ägt rum inom häradets hisingsdel, i annan mån än vad som sammanhänger med att en del av Tingstadsvassen år 1883 införlivats med Göteborgs stad. Däremot har helt nyligen en gränsreglering skett i skärgården, varigenom Öckerö sockens sydgräns förflyttats ett stycke mot S på bekostnad av Styrso socken i Askims härad; den nya gränsen är, jämte den gamla, inlagd på den här bifogade kartan (liksom den kan ses på den snart utkommande Ekonomiska kartan). Eftersom den äldre gränsen följdes i Bd III, ha där några namn behandlats som nu höra till Öckerö socken. — Betydelsefullare är emellertid att i NO byn Surte, hemmanet Skårdal och ett par utjordar år 1888-89 Ö om älven överförts från Rödbo socken (förut kallad Kungälvs socken) till Ale härad i Älvsborgs län; se närmare SOÄ 2, 50, 51, 55, 58. — Med avseende på häradets nuv. indelning i socknar, vilken icke undergått någon förändring, och dessas nuvarande gränser se kartan i bandets slut.

Av ett särskilt intresse är, att hela Hisingen åtminstone intill slutet av 1700-talet hade en stor gemensam utmark. Det vore värt en undersökning om denna gemensamhet fanns redan under den tid då ön var delad mellan två riken, eller när och hur den annars tillkommit. Därvid borde den nämnda stora kartan läggas till grund för en viss del av undersökningen (den är just av Kungl. Lantmäteristyrelsen omhändertagen för en nödvändig restaurering).

Om häradets *naturförhållanden* behöver i fråga om själva Hisingen icke mycket tilläggas till det Bd II, XIV sagda. Det kvantitativa förhållandet mellan vissa naturnamnsgrupper lämnar delvis besked. Namnen på berg och kullar dominera; sjö- och bäcknamnen äro icke särdeles talrika. Att namnen på åkrar o. d. äro kraftigt decimerade i nutiden, beror på det Bd I, XVI påpekade förhållandet. I skärgården är, liksom fallet var i Styrso sn (Bd III), rikedom stor på

namn på öar, holmar o. d. — Om faunans och florans inflytande på namngivningen må det nu räcka att hänvisa till registret nr 1; det är nästan bara som förleder ifrågavarande ord överhuvud nyttjas i ortnamn.

Vad Hisingens ålder som kulturbygd och de arkeologiska vittnesbörden därom beträffar, gäller om öns västra och norra delar i huvuddrag det som sagts Bd II, xv om de till Göteborg hörande delarna av ön. Även från skärgården äro stenåldersboplatser kända, i synnerhet från Björkö. Några fasta fornlämningar från vikingatiden äro icke anträffade på öarna. På den lilla ön Hällsö har däremot hittats en vacker armring av guld (Gbg's Jubileumspubl. III, 337). — Av för bebyggelsehistorien mer eller mindre upplysande namntyper träffas inom häradet följande bland by- och hemmansnamnen (av vilka några försvunna): 1 *-hem*, 2 *-landa* (båda sockennamn), 13 *-by* (gruppen dock trol. heterogen, se t. ex. s. 17, 23), 4 *-torp* och 30 *-röd*, *-red*. Om förkristlig religion vittnar namnet *Torslanda* och möjligen *Solberg*.

Någon dialektgräns (inom den äkta, nu i mycket upplösta dialekten) går icke genom detta härad. Den som med hjälp av ortnamnen vill lära känna målets utmärkande drag, må själv sammanställa dessa ur uttalsformerna.

Med avseende på de otryckta källorna är att nämna, att de äldsta jordeböckerna nu, sedan arbetet fortskridit in i Bohuslän, utgöras av Norske Regnskaber og Jordebøger fr. o. m. c. 1528 samt de i danska Riksarkivet förvarade räkenskaperna av 1544, 1567-68 och 1585-86, vartill kommer en i Göteborgs landsarkiv förvarad från 1573-74. Återgivandet av bokstaven *ø* i dessa och likartade tidiga källor har blivit något inkonsekvent (*ø* eller *ö*). — Från och med detta band medtagas också namnformerna i det nya Jordregistret (Jr). — Möjligen ha vid några källuppgifter en förväxling skett mellan utmarkshandlingarna Lu. nr 18 (1791) och Tu. nr 35 (1793).

IV.

ORTNAMNEN I V. HISINGS HÄRAD

DEPARTMENT OF THE ARMY

A. Bebyggelsenamn.

Backa socken.

Om sockennamnets former, uttal och bet. se under B a c k a b y nedan.

Aröd *ārə* («mycket långt *r*» enl. ä. ant. hos IOD), *ārə* $\frac{1}{1}$ fr. — | Arøø c. 1528 NRJ 4,170, Aaröt 1568, Aröd 1586, Aröed(h), Ahrööd o. d. 1650-1725, Arudh 1659-1675, Ahred 1697, Aröd 1777-1881, Jr || Arnnerød 1539 DN 10,768, Aröd 1634 Boh. kopb. 642, Arröd 1662 För. på fr.-gods, Arred 1761 Gbgiska Mag. 357. ∞ F. leden är ursprungl. gen. på -a av namnet *Arne* (el. möjl. gen. *Arna(r)* av namnet *Örn*). S. leden är *ryd*, *röd* 'röjning'. Samma ursprung har (el. kan ha) *Aröd* dels i Stenkyrka sn, Tjörns hd, dels i Ljungs sn, Inlands Fräkne hd (*j Arna rudi* 1388 RB 321, resp. 348). — Med avs. på ljudutvecklingen jfr t. ex. *Björöd* Bd I, 47.

Prep. är i. *ārəs märkar*.

År $\frac{1}{1}$ fr. av ålder, under en tid s. k. »ofri mans» (så 1662 ovan anf. st., Jb 1697-1725, 1746 Db bl. 85), dvs. sådant fr. som under da. tiden varit i ofrälse mans hand men varpå lagfart och fasta meddelats efter de före 1723 gällande bestämmelserna. — Åren c. 1528 (NRJ 4,170)-1586 (Jb) fanns bara en åbo, och 1539 (DN 10,768) var A. »Itt øde gjorde», som en ung man ville upptaga. Det tillhörde då Esge Bilde, och uppföres 1568-1586 (Jb) bland Peder Bildes gods. År 1634 utställdes ett öppet brev vari tillkännagavs att Tyge Brahe, Frands Löcke, Jute Brock och Jörgen »Skiels» till Henrik Rasmusson — »sorenskri- vare» enl. Jb 1685 — på Guddehjälm (i Ytterby sn, Inlands S. hd) sälja »all den del och rätt» som deras »fader» (väl resp. »svärfader») Eskil Brock till Estrup ägt bl. a. i A., näml. utskylder från vissa personer (Boh. kopb. 642). Åtm. redan på 1660-t var hmnt delat i två delar (Fört. på fr.-gods). År 1695 (Db bl. 16) innehade gymnasieliktorn And. Arell halva hmnt i pant — ägarinna är Britta Rasmusdotter, säkerl. arving till ovannämnde Henrik Rasmusson (jfr nedan) —; tydl. samma hälft var 1710 (Db bl. 140, Db 1713, bl. 195) för 700 dr smt såld av efterträdaren, lektor E. Giers, och hans hustru, Cath. Trozelia¹⁾, till kyrkoherden Per Andersson vid Hospitalet, som ännu 1719 (Jb) ensam står därför. G. hade förvärvat gården genom hustrun. Den andra hälften innehades 1707 (Gjb) av en Jacob Hindrichsson. Emellertid tycks det av Db 1746, bl. 85 framgå, att den förstnämnda hälften då ännu (el. ånyo?) ägdes av H. Rasmussons arvingar, och att även den andra hälften gått i arv under många led. Men överstlöjtn. J. L. v. Saltza önskade lösa hela hmnt på grund av sina

¹⁾ Detta torde vara den rätta namnformen. Namnet skrives på växlande sätt (i Gjb 1707 kallas vederbörande Anna Fogelin).

adliga privilegier. Denna lösningsrätt bestreds honom till en början (Därs. bl. 132), men sedermera (Därs. bl. 519) fick han den sig tillerkänd; villkoren voro 1.800 dr smt samt tillåtelse för säljarna och deras efterkommande att mot skatt få behålla gårdarna. År 1825 (Jb) innehades A. av grevinnan B. V. v. Saltzas (se Bd II, 116)¹) arvingar. — Laga skifte på alla ägorna 1841-42.

T o r p:

H a r å s *hårås*. 1761 Gbgska Mag. 357. F. leden är djurn. *hare*.

Backa båka By; *Backa socken* uttalas i ä. mål *båkasóken*. — Bakka kirkia a Backum, j - - Bakka 1388 RB 325, Bakkasokn 1396 s. 278, a Backom 1399 s. 529 | Backe c. 1528 NRJ 4, 170-1659, Bacha 1665 1670, Backa 1685-1881, Jr. ∞ Namnet, som är synnerl. vanligt i hela landet, är böjningsform, åtm. här sannol. i pl. (jfr de plur. dat.-formerna på *-om*, *-um* ovan), av ordet *backe*. Byn ligger på en ej särdeles brant höjd.

Prep. är *i*. Både socken- och byborna kallas *båkebó*, y. *båkabó* (Tengström IN 194).

År 1388 RB 325 ägde B. kyrka i byn dels ett »punds» land »mellan backarna», dels en ängslycka och 2 åkrar. C. 1528 (NRJ 4, 170) upptagas i byn sju åbor, varav en fattig (»pauper»). Åren 1568-1586 (Jb) tyckas gårdarna (åborna?) blott vara tre, varav en »prästegods» (säkerl. nr 1); därtill sistnämnda är en öde sk.-jord (jfr under nr 2). I Jb 1650 upptagas nr 1, 3, 4; nr 5 och 6 tillkomma först efter 1825 (se nedan). Hmnsnamnen träffas tidigast i Jb 1697 (jfr under nr 1). — Åbor i B. ägde förr (inågo)tegar i Bällskär (se s. 5), och Lärje (s. 8). Laga skifte på byns (och Bällskärs) alla ägor 1833-34, storskifte på inägorna till nr 2-6 1762, och ytterligare på inägorna till nr 2, 3, 5 och 6 1822, på inägorna till nr 3, 4, 6 (samt till Lärje by m. m. 1760, till inägorna till nr 3 och 6 1783, kartläggning och beskrivning på nr 5 och 6 1895 (kompl. 1916).

Nr 1 *A n n e x e g å r d e n* $\frac{1}{2}$ kr. åtm. sedan 1659 (Jb). I Jb 1650 kallas hmnt »*Backe prestegård*». Nu komministerboställe (Jb 1881).

Nr 2 *K r o n o g å r d e n* *krønægåη* $\frac{39}{352}$ sk., tidigare (med inräknande av sedermera nr 5) $\frac{1}{8}$ mtl och kr. åtm. 1697-1719. Se f. övr. här nedan.

Hmnt har framgått ur den jbsenhet som 1650-1691 kallas utjord — öde 1650-1659 —, och som innehades av färjemännen vid Hospitalet. Då denna utjord var sk. 1650 (sedermera kr.), är den säkerl. identisk med den ovan under Byn nämnda öde sk.-jorden 1586. — År 1679 hade »Kommissarien», sedermera burgreven, H. v. Gerdes (jfr Bd II, 45) tillpantat sig K. (Gjb 1707). År 1719 (Jb) var K. anslagen åt landshövdingen på lön. År 1733 (AHA G 2) brukades den av en åbo på Tingstad Högen.

Nr 3 *V ä s t e r g å r d e n* *væstergåη* $\frac{2}{3}$ sk. I Jb 1825, med inräknande av nr 6, uppfört som $\frac{1}{1}$ sk.

År 1665 (Jb) innehades V. av amirallöjtn. D. Strussflycht, så länge han var anställd vid skeppsbyggeriet i Gbg. År 1680 hörde hmnt till de hm som voro K. M:t och Kronan »behållne» (Gjb 1707). År 1719 (Jb) var det anslaget åt landshövdingen på lön.

Nr 4 *Ö s t e r g å r d e n* *østergåη* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Åren 1665, 1680 och 1719 galler om Ö. detsamma som om nr 3. — Storskifte på inägorna även 1796 och 1825.

Nr 5 *K r o n o g å r d e n* *krønægåη* $\frac{5}{352}$ kr. (jfr nr 2).

¹) Hon var född friherrinna Kruise (icke grevinna).

Denna part av den ä. K. indrogs till statsverket först efter 1825. Den säges i Jb 1881 ha tillhört Hospitalet och sedermera 1929 ha för dess räkning sålts åt arrendatorn till allmänt fr. — Inställt enskifte 1814.

Nr 6 Västergården *væstergårn* $\frac{1}{3}$ kr. (jfr nr 3).

Om nr 6 gäller detsamma som nyss anförts om nr 5.

Brandkärr *brånser*, (ungt uttal) *brånser* $\frac{1}{1}$ sk. — | (Lerre eller) Bran(n)d-kier 1586-1670, Brankier(r), -kiär 1659-1725 Brandkärr 1777-1881, Jr || Brankier 1686 Landskont. reg. E VII b, s. 3, 1727 Db bl. 29. ∞ F. leden är snarare *brand* 'eldsvåda' el. 'svedjefall' (jfr *Branddalen* Bd III, 236, *Brandshålan* SOÄ 11,4) än gen. av mansn:t *Brand*, fsv. *Brander* (med gen.-s försvunnet före det följ. s). S. leden är *kärr*, sannol. i bet:n 'buskage, dunge av småträd' (jfr Bd III, 232 och cit. litt.).

Prep. är *i. brånser märker*.

Har alltid varit helt mtl, tidigast kr. (åtm. redan 1586 Jb); jfr strax nedan. — Hmnt synes förr ha räknats till Lärje by («Lerre eller Brannckier» sist anf. st.); så ännu 1748 Ba. nr 5. Det låg där längst i N, NO om Tolsegården. Det var 1680 Kronan behället (Gjb 1707), och betalade 1686 (Landskont. reg. E VII b, s. 3) ränta till kommandanten i Gbg. År 1719, (Jb) betalades denna till majoren vid Boh. kavalleri »på Staab». Då 1720 $\frac{1}{2}$ sk.-hmn B. säges vara inlöst från kr. (Db 1727, bl. 29), tycks detta alltså blott ha gällt halva hmnt. — Kartläggning och beskrivning av vissa inägor 1748, storskifte på inägorna (jämte Lärje bys m. m.) 1760 samt 1812. Deltog i laga skiftet på Lärje by 1833-47.

Torp och lägenheter:

Bergen *bérja*. — Gråås *gråås*. Jfr *Gråberget* Bd II, 152. — Knipa *knipa* (acc. säkerl. ursprunglig) el. Knipatorpet *knipatorpet*. Knipa 1776 Db bl. 286. Namnet är best. form av ordet *knipa* 'smal passage' (jfr Bd III, 133, SOÄ 19,19), syftande på den nedanför Lärje »os» hopträngda älvfåran. I den sammansatta namnformen ingår det färdiga ortn. *Knipan*; jfr *Bräckaliden* Bd III, 186, Hedatorpet s. 11. Om torpets ä. hist. se under Bäckebol nedan.

Bäckebol *bækébó, bækéból* $\frac{1}{2}$ fr. — | Bechelboe(!) 1650, Bäckebo o. d. 1659-1725, Bäckebol 1777-1881, Jr || Bäckebohl 1660 Bidr. 1, 226, Beckeboell Därs. 257, Bäckebo 1686 Landskont. reg. E VII b, s. 3, 1732 Db bl. 182, 1774 bl. 165, Bäckebol 1761 bl. 231, GS. ∞ F. leden är gammal gen. (fsv. *bækkjar*) av *bäck*. S. leden är *bol* 'bostad', omväxlande med *bo*. Om denna växling jfr Bd II, 118 (under *Grimbo*), Tengström IN 202. I detta fall torde *-bo* vara ursprungligast. Det gamla bygdeuttalet visar endast *-bó*. Detta kan återgå på fsv. *bo*, n. 'boning', el. på gen. pl. *-boa* av fsv. *-bo(e)* 'innebyggare' (knappast på *bod*, med mindre uppsnyggning skett av ett ännu mer äkta *-bú*). Jfr härom ytterligare Tengström IN 202 f. Gården ligger vid en bäck.

Prep. är *på*.

År $\frac{1}{2}$ fr. (utsocknes) av gammalt (jfr dock nedan). — Var ett av Dorothea Bielkes »strögods» (1660 Bidr. 1, 226, Jb 1685), inköpt av lagmannen Hans Frandtzen (Bidr. 1, 257; jfr Tiselius Boh. märkl. gårdar 2, 266). Hmnt köptes sedan av Rutger v. Ascheberg. Denne bytte

dock bort det under kr. med 1675 års ränta (Gjb 1707), varefter det (enl. Landskont. reg. E VII b, s. 3, år 1686) betalade ränta till översten och kommandanten i Gbg — uppgiften i Gjb 1707, att B. efter bytet med Kronan var anslaget åt Landskammeraren på lön måste väl alltså avse en något äldre tid (om den alls är riktig). I Bidr. 2, 280 uppges att landshövding David Makeléér, måg till Ascheberg, erhöi B. efter dennes död (1693). År 1696 återgick hmnt till sin fr.-natur (sist anf. st.). År 1719 (Jb) innehades det av fru Anna Sinclair (jfr under Lilla Hagen s. 6). År 1732 (Db bl. 282) beviljades fasta därpå åt överkommissarien A. Cederflycht (jfr Bd II, 81); han hade köpt det »i diskretion» av löjtn. Per Lilliebieleke och hans maka, Lisa Sass, för 450 dr smt och en förgylld silverbägare. År 1748 ägdes hmnt av urmakare Vogel (Tiselius anf. arb. 2, 267). Åtm. 1759 (Db bl. 207)-1774 (Db bl. 165) — ännu 1777 enl. Tiselius anf. st. — ägdes B. av vågmästaren i Gbg Johan Oliveholm (Db anf. st. kallas han brukspatron). År 1791 (Db bl. 291) omtalas en major Bethun på B. — Gammal ägogemenskap i visst avs. med Lärje by framgår därav att hmnt stundom kallas Lärje B. (1759 Db bl. 107), samt väl även därav att 1776 (Db bl. 286) ett litet område, kallat »Knipa» (nu till Brandkärr, se s. 3), hade utbrutits från nämnda bys samfällda kohage och då tillhörde B.; det hade bebyggt och utarrenderats på 60 år. — Kartläggning och beskrivning av vissa inägor 1748, storskifte på inägorna (jämte Lärje bys m. m.) 1760. Deltog i skiftet på Lärje by 1833-47.

Torp, resp. lägenhet:

Dyngevik¹⁾ *dýgvíg*, y. -vik; det folkliga namnet på Fredrikshamn strax nedan. Förr även färjställe. 1775 Db bl. 738, Fbg 2, 626, Dyngvik GS. F. leden är ordet *dýnga*. Där var förr upplagsplats för naturgödsel, som av bönderna i roddbåtar hämtades från Gbg. — Fredrikshamn; annat namn på *Dyngevik* i den mån detta åsyftar den i senare tid uppkomna herrgården. GS.

Bällskär *bælsær, bælsær, bælskær, bælskær* By. — | Belsker c. 1528 NRJ⁴ 1, 170 Bielschord 1568, Beltsker 1573, Bielskier 1581 1586, Bilskier 1581 (altern.), Bildttkier 1586 (altern.), Belschier 1650, Bäälzkiær 1659, Bählskierr 1665, Belhsskiær 1670, Beltzkier 1685, Bällskierr 1697 1777, Bällskär 1811-1881, Jr || Bälskiær 1750 Db bl. 25, Bällskjär 1768 bl. 897, Bällskär 1773 bl. 212, Bällskär GS, Bältskär Geol. kartan. ∞ Om uttal med tunnt *l* är det ursprungliga, kan f. leden möjl. vara samma ord som no. dial. *bell*, m. '(tjockt) lager (t. ex. av tång, torv o. d.)', även 'golv el. grund i ett hus', som förmodats ingå i no. ON (se NG 5, 180, 12, 111 f.), och som möjl. föreligger även i gårdn. *Bälleberg* i V. Ny sn, Aska hd, Ögtl. Detta *bell*-anses vara uppkommet av *bedl*- (se t. ex. Lidén i NoB 1916, s. 114). Bet:n vore väl 'förhöjning (av något slag)'. Men både de ä. skriftformerna och uttalsformerna med *sk* och *sk* tala kanske för att namnet haft tjockt *l*. Man kunde i så fall tänka på stammen *bel-*, *bal-* 'svälla, något uppsvällt' (bl. a. i isl. *bali* 'hård och jämn höjd'); el. ock på ordet *bälg* i dess ursprungliga betydelse 'ansvällning, kula', här 'höjd'. S. leden är väl *skär* i bet. 'mindre, uppskjutande, naket bergparti' (jfr NG Indl. 75 samt det Bd I, 191 och nedan under Steneby s. 27 nämnda *bränneskär*). Namnet torde ha åsyftat den till större delen gräsbevuxna bergkulle med uppskjutande, något flackt rundade, nakna partier, som ligger omedelbart invid gården. Lth: F. leden kunde, om namnet haft tunnt *l*, vara ett

¹⁾ Bebyggelsen var äldst torp på B.; åtm. sedan tycks marken även ha hört till Lärje.

Bälte-, där först mellanvok. och sedan *-t-* tidigt försvunnit. Ett sådant ord synes näml. ingå i *Bälteberga* i Skåne och Vgtl. Om rspr. *bälte* därvid kunde komma i fråga — i så fall i någon bildlig, terrängbetecknande bet. —, finge bero på om detta ord, som är ett lat. lånord (se Hellquist Et. ordb.), varit ett verkligt folkligt ord.

Prep. är *i. bælſæſ mærkør.*

Byn består åtm. sedan 1568 (Jb) av de båda nuv. hmnn; åborna voro dock redan c. 1528 (NRJ 4,170) fyra. Hmnsnamnen träffas tidigast i Jb 1697. Gjb 1707 har om båda hmnn samma anteckning som om Backa nr 2. — År 1758 (Db bl. 304) hemställdes om storskiftesdelning i B., varvid det meddelas att åbor i Backa, Dubbered och Lärje hade ängstegar i B., liksom tvärtom åbor här hade inägotegar i L. (s. 8). Detta skifte på inägorna verkställdes 1759, nytt inägoskifte 1760 (i samband med motsvar. skifte på Lärje by m. m.), storskifte på alla ägorna 1799, laga skifte på dito (och Backas) 1833-34.

Nr 1 N o r g å r d e n *nølvgåſ* $\frac{1}{1}$ kr. av ålder, men i senaste tid fr. (se nedan).

Åtm. åren 1719 (Jb)-1773 (Db bl. 212) var N. boställe för landsgevaldigern. Uppgiften härom meddelas ännu Jb 1881, där tillika antecknats att hmnt 1929 försålts till arrendatorn att ägas och besittas ss. allmänt fr.

Nr 2 S ö r g å r d e n *sørggåſ* $\frac{1}{1}$ sk. åtm. ända sedan 1650 (Jb); i Jb 1568 upptages hmnt däremot ss. kr.

Dubbered *dubørø* $\frac{1}{2}$ sk. — | Doberöed, -rödh 1650-1665, Dobbe- 1670-1715, Dubberö(ö)d 1725 1777, Dubbered 1811-1881, Jr || Dubberöd 1686 Landskont. reg. E VII b, s. 3-GS, Dubbered Geol. kartan. ∞ Gården ligger i en sänka mellan två mindre, men åtm. på den åt gården vända sidan rätt höga, runda bergkullar. Det synes möjligt att det är dessa (ev. blott den Ö om stugan belägna) som ursprungl. åsyftats med f. ledens *dubbe* = boh. *dubbe*, sv. dial. *dobbe*, jämte *dobb* (no. *dobb*), m. 'dubb, bult'. Dock kan f. leden även mycket väl vara ett (visserl. ej bestyrkt) ökn. *Dubbe* (jfr familjen: *Dubb*); jfr ökn. *Bulten* om en liten och tjock person Bd I, 28, och se f. ö. liknande binamn hos Hellquist Xen. Liden. 87 ff.

Prep. är *på. dūbørø mærkør.*

Var kr. åtm. 1650-1725. För år 1680 har Gjb 1707 samma ant. som om Brandkärr. År 1686 (Landskont. reg. E VII b, s. 3) betalade D. räntan till översten och kommandanten i Gbg, 1719 (Jb) till kaptenlöjtnanten på livkompaniet vid Boh. kavalleri. — Åbor i D. hade förr (inägo)tegar i Bällskär (se ovan) och Lärje (s. 8). Storskifte på inägorna (jämte Lärje bys m. m.) 1760, på inägorna 1794, enskifte på alla ägorna 1813.

Hagen *håøen, høøen* By. — | Haffuen 1568, Houffue 1581, Houffen(n) o. d. 1586-1665 (altern.), Houffuen 1650 (altern.), Haagen 1659 (altern.), Hagen 1665 (altern.)-1881, Jr. ∞ Vissa former, även det alternativa (ä.?) dialektuttalet, kunna tyda på att det ursprungliga namnet varit ett *Högen*. Jfr dock under Tingstad Högen s. 13.

Båda gårdarna upptagas redan 1568-1586 ss. Peder Bildes gods, och alltså fr. År 1634 gäller om vissa åbor i H. detsamma som anförts under Aröd.

Nr 1 L i l l a H a g e n, vanl. kallat L i l l h a g e n (så redan 1691 Db bl. 51) *lèlhåwøn, y. lèlhågøn* $\frac{1}{2}$ fr. av ålder. Namnet träffas tidigast 1659 Jb.

Enl. Jb 1665 hade hmnt »sfordom» tillhört lagman Hans Frantsson. Åtm. 1691 (Db bl. 51, då fasta ännu ej beviljats)-1707 (Gjb) innehades båda hmnn av överste, resp. generalmajor Malcolm Hamilton; år 1699 (Db bl. 187) omnämnes nr 1 ss. av denne, jämte andra hm, pantsatt hos bankkontoret i Gbg för lån. År 1719 (Jb) innehades både nr 1 och nr 2 av fru Anna Sinclair, änka efter överstelöjtn. frih. C. G. Kruuse. Från henne köptes de sedan av mågen, överstelöjtn. J. L. v. Saltza (Db 1746, bl. 240); de sägas då ligga under Hökälla (i Säve sn); jfr under nr 2. Det nya nu s. k. Lillhagens sjukhus, som tillhör Gbgs stad, ligger på egendomen Hökälla i Säve sn; sitt nya namn — i st. f. Hökälla, som fått en dålig klang — fick det redan före uppförandet (jfr Stadsfullm. Handl. 1930, nr 165). — Laga skifte på alla ägora 1884.

Nr 2 **S t o r a H a g e n** (Storhagen) *störhåwen* $\frac{1}{1}$ kr.; fr. ända till 1861, resp. 1885 (ant. i Jb 1881; jfr nedan) och därvid $\frac{1}{2}$ mtl ännu Jb 1691, ehuru det redan 1669 blivit av lantmätaren »förökt» till $\frac{1}{1}$ mtl (Jb 1697). Kallas blott *Hagen* ännu 1684 (Jb).

Hmnt upptages 1660 i MHvJb, men säges i Jb 1665 ha år 1661 köpts av greve R. Douglas från »sworenskrifwaren» Henrik Rasmusson; åtm. 1684-1697 (Jb) innehades det av den förres arvingar. År 1709 (Db bl. 32) fick Frih. C. G. Kruuse fasta på hmnt, se vidare under nr 1. I Jb 1881 är antecknat, att $\frac{3}{8}$ av hmnt 1861 kommit till Statsverket genom av Serafimerordensgillet avtalat köp (fasta 1873), och att $\frac{5}{8}$ köpts för Kronans räkning 1885. Sedan har hela hmnt tillhört Gbgs hospital. Hospitalsbyggnad uppfördes där redan 1872 (Höjer Sv. 2,915), vilken kom att kallas Hökällan fastän den inte låg på H. (i Säve sn). Numera kallas sinnessjukhuset på hmnts ägor St Jörgens sjukhus, men detta tillhör Staten (jfr under nr 1).

T o r p o c h l ä g e n h e t e r :

H a g a t o r p e t *hågatorpet* el. **H a g a h å g a**; f. d. båtsmanstorp. Båtsmannen hette *Haga*, men det sannolikaste är, att torpn. *Haga* är det primära. Det är i så fall dialektal best. pl. av *hage*. Efter torpet har så båtsmannen fått sitt namn, och efter honom torpet sitt alternativa namn *Hagatorpet*. — **S ö d e r h a g e n** *sörhågen* (ungt uttal); öde sedan c. 40 år.

Högen, se Tingstad nr 1.

K ä r r s g å r d e n *skærsgården* $\frac{1}{1}$ sk. — | Ker c. 1528 NRJ 4,170, y Kiarre 1568, i Kierre 1581, Kierredt, Kierrødt 1586 (altern.), Kiersgaard o. d. 1586 (altern.)-1659, Kierssgården, K(i)års(s)- o. d. 1665-1825, K ä r r s g å r d e n **1881**, Jr. ∞ Om bet:n av *kærr* jfr Bd III,232. Nu ej sankt. Kanske bet:n 'buskmark'.

År $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. En del av hmnt utsöndrades 1931 som K. nr 2. Det räknades förr till Tingstad by, och kallades då Tingstad K. (t. ex. 1761 Db bl. 203). — C. 1528 (NRJ 4,170) funnos två åbor, varav en fattig. Av HJordrSkattl 2,5 (1662) synes framgå att K. då ägdes av Hans Jürgenson i Gbg (se Bd II,72). År 1673 fick kyrkoherden vid tyska församlingen i Gbg, Nic. Westerman (jfr Bd III,287) hmnt på 20 år (Gjb 1707), men 1686 (Landskont. reg. E VII b, s. 6) betalade det ränta till stadsmajoren. Dock ägdes det av W:s änka till hennes död, 1696 (Jb 1697), och innehades sedan åtm. 1701 (Jb 1715)-1719 (Jb) av assessor Sebastian Tham († 1729). År 1716 (Db bl. 82) köptes $\frac{2}{3}$ i K. »inom börden» av handl. Haberman (säkerl. den hos Berg Ant. upptagne handl. J. C. H.) från befallningsman Borgs änka. — Deltog i skiftena på Tingstad by av (bl. a.) 1769-70, 1815, 1827-28, 1829-33, 1836-38,

Prep. är *på*.

Hemmansdel:

Torpet *törpöt*.

Lagmanså kern, se *Naturn.* s. 144.

Lärje *lærjə* By. — j *Læirgu* 1388 RB 324, a *Lergho* 1399 s. 529 | i *Leryo*, paa *Lerio*, *Leryøø*, *Leyøø(!)*, *Leriø* c. 1528 NRJ 4,170 f., *Lerffue(!)* 1568-1586, *Lerre* 1568(altern.)-1586(altern.), *Lerrie*, *Ler(i)je* 1650-1811, *Lärije* 1659-1725, *Lärje* 1685-1881, Jr || till *Läria* 1587 NLT 83, *Lergie* 1592 s. 261 m. fl., i *Lergio* 1595 s. 350, 353, *Lerije* 1604 s. 511 m. fl., *Danska Lärge* 1739 Cbg 126, *Lerje* GS. Se ytterligare »*Lergha swnd*» s. 71. Byn ligger vid Göta älv mitt emot den gamla byn *Lärje* vid *Lärjeån* i *Angereds sn*, *Vättle hd* (vilken numera tillsammans med en del andra gårdar bildar egendomen *Lärjeholm*). Till åtskillnad från detta *Lärje* har L. på *Hisingen* stundom kallats *Danska Lärje* (se ovan). ∞ Namnet har av Cbg 126 oriktigt härletts ur ordet *läger*. Det vgt. *Lärje* har i SOÅ 13,10 tolkats som böjningsform av sv. dial. (Sk., Hall.) *leria*, *lärja*, y. fsv. *lergha* (P. Månsson) 'lergrund', ursprungl. en avl. av adj. *lerig*. Jfr ägonamnet *Lerjan* i *Rönnebergs hd*, Sk., betecknande 'åkerjord av lerig beskaffenhet' (Bruhn Ägon. 158). Mot uppfattningen att ordet *lärja* i här förevarande båda namn avsåge området uppe på land, talar emellertid det faktum att detta ej är påfallande *lerigt* vare sig vid *Lärje* el. *Lärjeholm*, åtm. ej i förh. till den närmaste omgivningen. Den sannol. riktiga förklaringen har redan framförts av *Hellquist Sjön.* 3,67: namnet är från början ett gammalt namn på nuv. *Lärjeån*. Denna kan näml. efter kända analogier (se *Hellquist anf. arb.* 2,30) antagas ha hetat **Lērgħa* 'den leriga' (sannol. har samma namn tillkommit även den å vid vilken *Lergered*, *Dannike sn*, *Kinds hd*, *Vgtl.*, ligger). Ån har leriga stränder och oftast grumligt vatten. Den oblika kasusformen *Lergħo* har utvecklats till *Lärje*; jfr t. ex. *Tuve* av ä. *Tuvo* (Bd II, 127). Det är känt att gamla försvunna vattendragsnamn ofta återfinnas i ON vid ställen där vattendragen korsas av gamla färdevägar; se härom vidare *M. Olsen Ættegård og helligdom* 17 f. — *Lidén* pekar emellertid på det egendomliga däri, att b å d a de gamla stora byarna, på var sin sida om älven, hetat **Lērgħa*; han tänker sig den möjligheten att själva strömfåran i älven, annars kallad *Lärie ström(m)* 1584 (SOÅ 13,116), trol. även åsyftad med »*Lergha swnd*» (s. 71), burit namnet. Detta har väl då varit en sekundär utvidgning av namnets innebörd. Benämningen av bebyggelserna skulle förstas allra bäst, om män finge antaga att hela trakten sekundärt kallats **Lērgħa*, ett namn som kan ha utgått från dem som beforo den livligt trafikerade Göta älv.

Prep. är *i. lærjə bærj.* Åborna kallas *lærjəbø*, (best.) pl.

Redan c. 1528 (NRJ 4,170) nämnas i byn 17 åbor, varav 4 fattiga och en kvinna som »nichil habet». Jb 1568 upptager 10 gårdar (säkerl. ej alla = hmn), varav 6 sk., 2 kr. och 2 tillhörande *Peder Bildes* gods. I Jb 1581 1586 nämnas ytterligare 2 kr.-gårdar; 1586 har också en »jord», väl = den »åker» i L. som nämnes redan 1388 RB 325, liksom väl även = ången nr 11 — som äldst var kr. (se nedan) —, trots det denna annars ej tycks kunna på-

visas förrän vid slutet av 1600-t. Till L. by räknades i ä. tid också Brandkärr (se s. 3). — Enl. Gjb 1707 hade nr 1, 2, 4-8 och 12 år 1674 förlänats åt överste Malcolm Hamilton på Norrköpings besluts villkor, men sedan reducerats med 1681 års ränta; nr 3, 9 och 10 hade däremot 1680 blivit Kronan behållna. År 1686 (Landskont. reg. E VII b, s. 5) sägas fyra gårdar i L. betala ränta till överste Lydinghielm, fem till »generalmajoren och guvernören». Till de förra hörde tydl. nr 3 (jfr nedan), ävensom nr 6 eftersom bland dem nämnes den gård som betalar räntan även för Tofta (se under Tofta); till de senare trol. nr 3, 7, 9, 10, vilka näml. alla 1719 (Jb) äro tillagda landshövdingen på lön (jfr även under nr 10). År 1725 (Db bl. 48) upplyses att åborna på nr 1, 2 och 5, vilka 1719 sägas tillhöra löjtnanten av s. kompaniet av Boh. kavalleri, voro löningsbönder under det två mil avlägsna löjtnantsbostället St. Risby i Håltå sn, Inlands N. hd, och hade att dit utgöra tolv dränge- och sex ökedagsverken. — År 1758 (Db bl. 304) hade åbor bl. a. i L. ängstegar i Bällskär, medan omvänt åbor i Backa, Bällskär, Dubbered och Röd hade ägor i L. (Db 1759, bl. 566); därför beslöts om storskifte (a. st:n). — Hmnsnamnen träffas 1697 Jb. — I L. låg 1388 RB 325 också ett »ij [dvs. 2] mæla land som kallades Vuildar akra» (se närmare Naturn. s. 152). — Storskifte på inägorna 1761, kartläggning och beskrivning av vissa inägor 1748, på inägorna (jämte vissa andra hmns) 1760, laga skifte på hela byns ägor 1833-47. (Ängen nr 11 har möjl. icke deltagit i dessa skiften.)

Nr 1 *Albogården* *ålbogån* $\frac{1}{1}$ sk. men, åtm. ännu 1697 i sin helhet kr.; 1704 löstes åtm. halva hmnt till sk. (Db 1713, bl. 82, Jb 1719). Skrevs *Allbogården* 1697-1725 Jb, *Albo-* 1777 Jb, *Åhbo-*(!) 1713 Db bl. 82. F. leden är *albo* 'person från Ale hd'; jfr *Albostaden* Bd II, 1.

År 1685 (Jb) brukades under A. en kr.-äng, säkerl. = Lagmansåkern (s. 144).

Nr 2 *Hallegården* *hålogån*, i folkmun även *Hallen* *haln* $\frac{1}{1}$ sk. Var kr. åtm. 1650-1715. Jfr Bd I, 118, 128 m. fl.

Nr 3 *Kullegården* *kålögån* $\frac{1}{4}$ sk. Var äldst $\frac{1}{2}$ sk.; $\frac{1}{2}$ kr. åtm. 1697-1719, därefter $\frac{1}{4}$ sk. Den nuv. skrivningen träffas tidigast 1662 HJordr-Skattdl 2,5. Skrivs *Källe-* 1697-1725 Jb; kallas *Kollen* 1700 Db bl. 6, *Källan* 1744 bl. 187.

Om hmnts sk.-förh:n 1662 se under nr 8. Var öde 1685 (Jb). År 1700 (Db bl. 6) var K. donerat till överste Lydinghielms änka (jfr ovan). Åbon lät då både hus och annat alldeles förfalla, vadan ägarinnan fick rätt att »af bohlet vråka» honom. År 1705 (Db bl. 43) hade han för fattigdoms skull gått ifrån gården och lämnat efter sig blott höstsädet och för övrigt obrukad och osädd jord. Fru L. hade givit ifrån sig besittningsbrevet, varför gården måste anses som kr. (jfr ovan). — Kartläggning och beskrivning på inägorna 1738.

Nr 4 *Madgården* *mågån* $\frac{1}{2}$ sk. Var äldst kr., så ännu 1725 (Jb). Skrivs *Ma(a)gården* 1697-1881, Jr. F. leden är *mad* 'sank äng'.

År 1719 (Jb) var M. tilldelad Boh. kavalleri och översten »på Staab».

Nr 5 *Mellangården* *mälångån* $\frac{1}{1}$ sk. Var kr. åtm. 1650-1715 (Jb). Storskifte på inägorna 1813.

Nr 6 *Tolsegården* *tösgån*, *tösgårn*, y. *tölsågån* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. *Tolse-* 1881 Jb, Jr, *Torsgården* 1791 Lu. nr 18. F. är leden ursprungl. gen. av mansn. *Tord* (el. möjl. *Tore*). Uttalet med »stunnt» *l* är ungt »läsuttal». Jfr samma namn Bd III, 90.

Storskifte på samfällda inägorna 1808, laga skifte på samfällda beteshagarna 1831-35 (jfr nr 10).

Nr 7 *Trulsegården trülsögån*, -gån $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. F. leden är mansn. *Truls* (om vilket se Anna Erikson i NoB 1930, s. 116 f.). Den åsyftade Truls synes ha levat före mitten av 1600-t.

Gjb 1707 har om T. samma ant. som om nr 4. År 1719 (Jb) innehades hmnt »på guverners beställning». — Storskifte på inägorna 1762.

Nr 8 **Torkelegården tårakslagån*, tårå- $\frac{1}{4}$ sk. Var kr. åtm. t. o. m. 1719. Skrivs i Jb *Tohrkullegården* 1697, *Tåhr-* 1715, *Tåre-* 1725-1825, *Tårkullegården* 1881, Jr; *Tårrekullegården* 1733 Db bl. 79, *Torkele-* 1748 Ba. nr 5. Gården kallas 1662 (HJordrSkattl 2,6) »*Torckieell* Börgessons gård». I Jb nämnes samme *Torkel* som ägare 1659-1691. Jb- och db-formerna bero på skrivaretyologi; de ansluta sig möjl. närmast till namnet *Kullegården* på den närmaste granngården (nr 3 ovan); jfr en likartad omtolkning av *Halvorsäng* till *Halvgårdsäng* (s. 19). Även de dialektala uttalsformerna utgöra läsuttal av officiella namnformer. Namnet *Tåre-kullen* på en bergskulle vid gården är säkerl. föranlett av gårdn:t, och tillkommet för att motivera och »förklara» detta. — Kallas i dagligt tal vanl. *Helges hæljæs*, trol. efter den *Helje Jonasson* (f. 1763) som bl. a. i Husf.-l för Backa sn av år 1796 nämnes som boende i Lärje.

År 1662 (HJordrSkattl 2,6) skattade T. tillsammans med nr 3. År 1697 (Jb) var den Kronan bespard. År 1701 hade assessor Sebastian Tharn tillpantat sig hmnt, som han innehade ännu 1719 (Jb).

Nr. 9 *Västergården væstergån* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

I Jb 1697 uppgives att Backa kyrka betalade(?) landskyldspengar för hmnt. — Storskifte på inägorna 1801.

Nr 10 *Östergården østergån* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. Kallas även *Rättaregården rætarögån*, vilket namn ävenledes synes vara gammalt; jfr *Rättareåkrarna* s. 146. Det innehåller målets *rättare* 'fjärdingsman' (jfr Bd III, 16, 64).

År 1685 (Landskont. reg. E VII b, s. 23), då redan ängen nr 11 brukades under Ö., säges denna betala räntan till översten och artilleriet i Gbg; det tillägges: »Det öfriga är Öfversten uti hemmansrântor tilldelt på Dahlslandh», vilket väl betyder att till samma ändamål även betalades av gods på Dal. Enl. Jb 1697 var Ö. anslagen åt Landsstaten, näml. åt generalen och landshövdingen på lön; se vidare under Byn. — Storskifte på inägorna 1800. Laga skifte på samfällda beteshagarna 1831-35 (jfr nr 6).

[Nr 11 en kr.-äng. Var ky. ännu 1777; hade sk.-lagts 1669 (Jb 1719), fastän jordenaturen ej ändrades i jb (dock sk. i Jr), varifrån den sedermera år 1930 utslöts ss. »obefintlig».

Nämnes först i Jb 1685, och har åtm. intill 1825 brukats under nr 10. Huvudparten av räntan var 1719 (Jb) förpantad till assessor P. Göthenstierna (jfr Bd III, 7).]

Nr 12 *Frälssegården frælsögån* $\frac{1}{2}$ fr. Var helt mtl åtm. t. o. m. 1715.

År 1646 sålde byfogden Mickel Kock i Marstrand(?) F. till Tomas Dyre till Sundsby (Boh. kopb. 410, Jb o. andra handl. rör. fr.-gods, Fogdarnas fört. 1659-62). Därigenom kom hmnt att tillhöra Marg. Hvitfeldts gods (Bidr. II, 81, 1660), och det tillhör ännu Hvitfeldtska stipendieinrättningen (Jb 1881).

Hemmansdel:

Bergens bærjæs (i Mellang.).

Torp och lägenheter:

Grinden grina; på Tolsegården, nu öde. Prep. *ve 'vid'*. — *Rumpan rumpa*; på Tolsegården. S. hörnet av byns ägor (nu blott namn på åker). Jfr Bd III, 264. Prep. *på*. Inkolentn. *Rumpen rumpen*. — *Skansen skånsen*; vid Skälltorps hed. Låg ursprungl. strax invid en gammal *skans* vid Dyngevik. Det torde vara denna senare skans som 1682 Krigsark. K I kallas »*Puletz Schantz*». Egendomligt nog ger Ljungberg Gbgs befestningar, som s. 83 ff. reproducerar och kommenterar nämnda karta, ingen upplysning om anl:n till denna benämning. Den åsyftar dock tydl. fransmannen Thomas *Pouillet*, som vistades i Sv. några år efter 1677, och som 1679 blev generalingeniör i Boh. (Nord. Fam.²). I vad mån detta föranleder annan uppfattning rör. skansens tillkomst än den av L. framställda, få historikerna avgöra. — *Smedensberg sméns bærj*. Åtm. i senare tid har en *smed* bott i närheten.

Röd *röt* $\frac{1}{1}$ sk. — | Rud 1568, Rödt 1573 1586 (altern.), Rudt 1586, Ruudh, Rö(ö)dh 1659-1725, Röd 1777-1881, Jr || Röö 1660 Gbgs stads räk., Ruudh 1662 HJordrSkattl 2,5, Rödh 1686 Landskont. reg. E VII b, s. 3, Röet 1702 Db bl. 33, Röd GS. ∞ *Röd (rud)* 'röjning'. Skrivningen *Röö* o. d. 1660 1702 återger säkerl. det alltjämt brukade uttalet med *-t*, vilket egentl. är best. form. Däremot intygar skrivningen med *-dt* ej detta uttal; den är en vanlig daniserande skrivning för *-d*.

Prep. är *på*. *röts märker*.

År $\frac{1}{1}$ skatte av ålder. Då det vore överraskande om detta hela hmn alls ej skulle nämnas i de da. jb, kan man förmoda att det, el. någon del därav, åsyftas med *Sönderrö(d)* 1568-1586 Jb. — År 1686 (Landskont. reg. E VII b, s. 3) betalade R. ränta till kommandanten i Gbg. År 1709 och 1719 (Jb) innehades hmnt av ryttmästaren på s. kompaniet av Boh. kavalleri »på fördehl». — Storskifte på inägorna (jämte Lärje bys m. m.) 1760, nytt storskifte på inägorna 1778, laga skifte på alla ägorna 1844-46.

Hemansdel:

Åseberget *åsbærjöt*.

Torp:

Skillebacke filøbåke (säkerl. ungt uttal); f. d. båtsmanstorp V ut i byn. Oklart. Jfr *Skilleheden* Bd III, 214. Möjl. = nordboh. *skiljarebacke* 'ställe i gemensam betesmark till vilken man om aftonen driver boskapen för att skilja den'.

Skår *skgr* By. — Skor 1388 RB 325 | Skoer c. 1528 NRJ 4,170, Schor 1568 1650, Skaair 1581 1586, Skor 1586 (altern.), Skåår, Skåhr 1659-1697, Skår 1715-1881, Jr || Skor 1585 No. riksreg. 2,613, Skåår 1686 Landskont. reg. E VII b, s. 3, Skår GS. ∞ Bd I, 33, II, 44, 75.

Prep. är *i*. *skåjs märker*.

C. 1528 (NRJ 4,170) nämna på det odelade hmnt (jfr nr 1 och 2) bara en åbo, och denne var fattig; Jb 1568-1586 nämna åbon som sk. Vid denna tid hade hmnt ägts av borgmästaren Peder Brems, som 1585 (No. riksreg. 2,613) hade bytt bort det till Kronan mot Kleven i Lycke sn. År 1680 (Gjb 1707) var det Kronan behållet, och säges år 1686 (Lands-

kont. reg. E VII b, s. 3) betala ränta till översten och komendanten i Gbg. År 1684 (Jb) innehades hmnt emellertid av kaplanen, sedermera komministern, Björn Alinius (tillnamnet i Jb 1719), som själv lät bruka det, detta enl. »guvernörens» brev av 1674; 1696 (Db bl. 125) tycks kaplanen själv ha bott där. Jb 1697 har ant:n »Hr Biörn», samt om ett visst räntebelopp: »Cronan Besparadt». År 1719 (Jb) säges översten för Boh. kavalleri ha hmnt för sitt »ryttmästarskap». Åtm. redan 1735 (AHA G 2) innehades S. av komminister Arengren, liksom det sedan alltjämt varit komministerboställe. — År 1388 RB 325 innehade Backa kyrka i S. fyra »mæle» land. — Storskifte på inägorna 1796, på dito och beteshagarna 1812, laga skifte på utmarken 1829.

Nr 1 $\frac{1}{4}$ sk. Var ännu inte 1825 Jb utbrutet ur nr 2.

Nr 2 $\frac{1}{4}$ sk. (jfr nr 1). Var, innan nr 1 bröts ut, $\frac{1}{2}$ mtl., och kr. tills det år 1704 inlöstes till sk. (Jb 1719).

Skälltorp *fæltorp, fæl-* By. — | Schiel(t)torp 1568-1650, Schelthorp 1573, Scheld-, Skel(l)id- 1581, Skiel- 1586-1685, Skel- 1586 (altern.), Sk(i)äl- 1659-1777, Skiäll- 1665-1725, Skälltorp 1811-1881, Jr || Skälltorp GS. ∞ F. leden är flertydig. Fsv. gen. *Skiælda(r)* av ett mansn. *Skiöld*, som tycks ingå i ett flertal nord. ortn. (se Lundgren-Brate 231¹⁾), kunde ifrågakomma, men även stammen *skiæld-* 'sköld', åsyftande någon sköldliknande terrängformation (man kunde tänka på den runda Skälltorps hed N om gården, el. på den därintill liggande konvext välvda åkern V om bäcken). Ett tredje alternativ vore att f. leden vore ett ä. namn på den förbiflytande bäcken, nu kallad *Skälltorps bäck*, vilket då kunde innehålla stammen *skæll-* 'slå, smälla, ljuda'. Med avs. på de båda sista möjligheterna jfr vidare under *Skällared* Bd I, 7 f. — Mot ett antagande att namnet innehölle adj. *skäll* 'mager (om jordmån)', anses naturförh: a tala.

Prep. är på. *fæltorps märker*.

Byn bestod redan 1568-1586 (Jb) av de nuv. båda hmn (de synas redan 1568 ha varit delade på flera brukningsdelar). Båda voro 1680 slottsskrivarhmn (Gjb 1707); de betalade 1686 (Landskont. reg. E VII b, s. 9) ränta till räntmästaren Johan Gullberg. — Laga skifte på byns alla ägor 1837.

N. I V ä s t e r g å r d e n $\frac{1}{2}$ sk. Var $\frac{1}{2}$ kr. intill 1704.

Kallas i Jb 1697 1719 beneficiehmn (hmn som är anslaget åt välförtjänta men fattiga officerare; jfr SAOB), och var anslaget åt Boh. kavalleri. — Kartläggning och beskrivning av alla ägorna 1821, storskifte på dito 1824.

Nr 2 Ö s t e r g å r d e n $\frac{1}{2}$ sk. Var $\frac{1}{2}$ kr. åtm. ännu 1725.

År 1719 (Jb) var Ö. anslagen åt s. kompaniet på Boh. kavalleri. År 1774 (Db bl. 165) tillbytte sig brukspatron Johan Oliveholm (jfr under Bäckebol) hmnt mot $\frac{2}{4}$ hmn i Tagene (jfr s. 12); han och hustrun, Maria Elisabet Gustafsson, fingo fasta därpå 1777 (Db bl. 337).

T o r p:

H e d e n *hæa* el. H e d (a) t o r p e t *hê(a)törpet*; nu blott åker. Vid Skälltorps *hed*. *Heda-hæa-* är gen. av *Heden hæa* (jfr *Knipatorpet* s. 3), el. av ett inkolentnamn till detta ON. Prep. är på.

¹⁾ Vissa där upptagna ON innehålla dock säkerl. annan förled.

Tagene *tågna, tagna* By. — ¹⁾ af Takunni 1396 RB 278, Thagen c. 1528 NRJ 4,171, Thagenn 1568-1586, Thaggenn 1586 (altern.), Tagene 1650-1881, Jr, Takene 1811 || T(h)agene 1591 1623 Äganderättshandl., Taagen 1650 No. riksreg. 10,87, Tackene, Taghene 1665 Kopb. f. Boh. 1219, 1237, Tagene GS. ∞ Namnet är fsv. dat. sg. best. form av *taka*, f. 'intaga'. Samma namn är *Takene* SOÄ I. 2,55, 18,51 b, SOV 4,8.

Prep. är *i. tågna märker*. Åborna kallas *tågnabó*, (best.) pl.

Av byns sju hmn ligga sedan gammalt blott två i Backa sn (de övriga i Säve). Dessa motsvaras säkerl. av de tre åborna c. 1528 NRJ 4,171, och av de två sk.-gårdarna Jb 1568-1586. Ett av dem, ett sex öres »bol», var 1396 (RB 278) anslaget åt S:t Mikael's altare. — Båda hmn voro 1680 K. M:t och Kronan behållne (Gjb 1707), och det tycks vara samma båda gårdar i T. som 1685 (Landskont. reg. E VII b, s. 4) betalade ränta till kommandanten på Bohus. — Eftersom den gård i T. som löjtn. Gustaf Nilsson 1665 (Kopb. f. Boh. 1219, 1237) för trogen tjänst fick rätt att fritt njuta och bruka för livstiden, säges ligga i Backa sn, bör det väl vara nr 1 el. nr 2 som avses. — Hmnsnamnen träffas i Jb 1697. — Kartläggning och beskrivning av åtskilliga inägor 1748, storskifte på inägor 1783, inställt skifte på dito 1826, laga skifte på nästan alla ägor 1831-35, dito på samfällda utmarken 1837-38.

Nr 1 Norgården²⁾ $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Åtm. 1697-1719 (Jb) innehades N. av landshövdingen på lön (jfr nr 2).

Nr 2 Sörgården²⁾ *sörgæn* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. Skrivs T. *Södergård* Jb 1697.

År 1719 (Jb) innehades hmnt av guvernören ss. beställningshmn. År 1774 bortbytte brukspatron J. Oliveholm $\frac{1}{4}$ i S. (och $\frac{1}{4}$ i T. Norgård i Säve sn) mot Skälltorp nr 2 (s. 11). — Enskifte på inägor 1824.

Tingstad *tęsta, tįsta* By. — Þingstalz (sista stav. förvanskad gm skrivarlapsus) 1388 RB 325 | Tingstadt c. 1528 NRJ 4,170, Tingsta 1568, Thingsta 1581 1586, Thenngsta, Tingste 1586 (altern.), Tingstadh 1659-1685, Tingstad 1650-1881, Jr || Tinngzstadh 1593 NLT 297, Tingstad GS. ∞ Fsv. *þings(s)tadher*, m. 'tingsställe'. Tydl. har en uråldrig fast tingsplats funnits vid byn, ehuru bevarade historiska urkunder el. fornlämnningar intet direkt därom upplysa. Då tingen i gammal tid ofta höllos vid gravhögar (se t. ex. Neergaard i Aarbøger for nord. oldkynd. 1902, s. 299 ff.), kan tingsplatsen emellertid förmodas ha haft anknytning till bronsåldersgravhögen *Gröthög* på Madgårdens (nr 5 nedan) ägo; även högens namn kan peka i samma riktning, se SIOD 1,25 f. (jfr dock D. Palm i NoB 1925, s. 65 f.), även Bd III, 192.

Prep. är *i. tęsta märker*. Åborna kallas *tęstabó*, (best.) pl.

C. 1528 (NRJ 4,170) upptagas i byn sex åbor, varav två fattiga; 1568 nämnas fem, 1573 (Jb) sex sk.-gårdar, dessutom sistnämnda är en utjord; det är knappt troligt att denna är = den äng i T. som 1388 (RB 325) skattade till Backa kyrka, och till äventyrs därmed också = nr 10 el. 11 nedan (vilka ävenledes åtm. en tid voro ky.). Snarast är utjorden = nr 4 nedan (se där). Med det »boll Jord» på fyra öre som först omtalas 1586 Jb, och då ss. kr., åsyftas

¹⁾ Här medtagas former även av Tagenegårdarna i Säve sn.

²⁾ Namnen *Norgården* och *Sörgården* finnas också som namn på två av de i Säve sn liggande T.-hmn.

uppenbarl. nr 9. Det återstående hmnt är nr 1, som 1586 (Jb) nämnes med sitt speciella namn. Men dessutom räknades även Kärrsgården (s. 6) i gammal tid till T. by. — År 1680 (Gjb 1707) voro nr 1, 3 och 9 Kronan behållne, 1686 (Landskont. reg. E VII b, s. 3) betalade fyra gårdar — vilka, har ej i detalj uttrönts — ränta till översten och kommandanten i Gbg, och ett hmnt, ovissat vilket, till stadsmajoren. — År 1876 erhöi Gbgs stad lagfart på en del av den s. k. Tingstadvassen, och 1881 förordnades att såväl den delen av vassen som ytterligare ett område därav, fr. o. m. 1 juni 1883 skulle skiljas från Backa sn och införlivas med staden (Jb 1881). — En »byförening» mellan byborna infördes 1756 i db (bl. 168). — Alla hmnsnamnen träffas Jb 1697. — Storskifte på byns inägor 1769-70, på tomter, täppor och odlingsmark 1820, på T. vass 1827-28, inställt enskifte på inägorna 1815, laga skifte på alla ägorna utom vassen 1829-33, på vassarna 1836-38. Skifte på samfällda utmarken (dock ej berörande nr 1, 4, 9) 1861.

Nr 1 Tingstad el. Högen *höggen* $\frac{1}{2}$ sk. av ålder. Skrivs *Houffenn* 1586 Jb.

Hmnt var åtm. 1709-1719 (Jb) anslaget åt översten vid Boh. kavalleri, och nämnes 1725 (Db bl. 53) som löningshmnt till överstebostället Kastellegården (vid Kungälv), som då innehades av generalmajoren greve Ture Bjelke. Dit skulle dagsverken göras.

Nr 2 Lilla Krokegården *lilla krågån, krågån* $\frac{1}{2}$ sk. av ålder. Skrivs i jb *Kroggeröt* (!) 1568, *Krogegardt* 1573, *Kraaggaa[r]dt* 1581, *Kroggaardt* 1586, *Lille Krogaard* 1650, *Lille Krogårdh* 1659 1665, *Lille, Lilla Krogården* o. d. 1670-1777. Vid en *krok* (krök) av gamla landsvägen. Uttalet med *a* i f. leden synes vara fast; det torde då bero på assimilation till slutledens vokal (jfr Janzén Vokalassim. 56 f.).

År 1662 (HJordrSkattl 2,5) hade hmnt köpts av Hans Jürgenson (se Bd II, 72) och brukades under Kärrsgården (jfr s. 6). Det betalade 1686 (Landskont. reg. E VII b, s. 6) ränta till stadsmajoren. Icke desto mindre såges fru Elisabet Westerman, änka efter superintendenten A. Kilander (Bd II, 72, delvis rättat III, 287) år 1682 ha fått hmnt under fr. på livstid (Jb 1697). År 1719 (Jb) betalades räntan dels till landshövdingen på lön, dels till översten på Boh. kavalleri för hans »ryttmästarskap».

Nr 3 Stora Krokegården *store krågån, krågån* $\frac{1}{2}$ sk. Var $\frac{1}{1}$ mtl åtm. ännu 1825. Jfr nr 2. Det är väl denna gård som på 1530-t. (O. Engelbrekts-sons jb 94) kallas *Kroken* (jfr nedan).

Hit, och ej till nr 2, hörde väl den halva gård »*Kroken* i Tingstæd i Backa sokn» som på 1530-t. (ovan cit. st.) hade kommit under S:t Olavs jord. Var 1680 (Gjb 1707) K. M:t och Kronan behållet. År 1686 (Landskont. reg. E VII b, s. 3) betalade hmnt ränta till översten och kommandanten i Gbg, och 1719 (Jb) till 2:e korpralen på Boh. kavalleri. — Jfr under nr 11.

Nr 4 Lillegården *lillegån* $\frac{1}{2}$ sk. av ålder (jfr dock nedan).

Av excerptisten i KA identifierad med den sk.-ödejord, resp. därefter sk.-utjord, som omnämnes 1650-1691. Åren 1663 och 1664 fick Johan Wårnschiöld (jfr Bd III Reg.) L. (väl alltså då en utjord?) på Norrköpings besluts villkor (Gjb 1707) — enl. Kopb. f. Boh. 1152 f. köpte han den av sin släkt —; men den reducerades med 1681 års ränta. Säkerl. är det dock samma hmnt i T. som sonen, löjtn. W. (väl Jakob W.), såges innehava 1688 (Db bl. 74); här såges den likväl vara $\frac{3}{4}$ sk. Åren 1709-1719 (Jb) tillhörde L. Landsstaten, det förstnämnda året gick räntan till »guvernören och amiralen», det senare till landshövdingen.

Nr 5 Madgården *mågån*, i dagligt tal ofta *Maden måa*, $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. Skrivs *Magården* 1697-1881 Jb, Jr.

Även detta hmn (jfr nr 2) hade superintendenten Kilanders änka erhållit på livstid (Gjb 1707). År 1719 (Jb) tillkom räntan dels landshövdingen på lön, dels översten vid Boh. kavalleri.

Nr 6 *Postegården påstogån* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. Namnet träffas 1694 Db bl. 4.

Blev enl. Gjb 1707 postbondehmn 1690 (jfr ovan). År 1708 (Db bl. 116) hade tvist uppstått mellan postbonden och handl. Sven Pihl i Gbg (jfr Bd II, 49, 56, 57) ang. äganderätten till nr 9. Å den förres vägnar inlämnade postinspektören Johan Thelin (se Bd II, 72, 107) en inlaga, vari det heter: »Handelsmannen i Gbg Swen Pihl har med osanning och våldsamerheter drifvit denna sin olaga och okyska handel till att belöchta (dvs. 'genom lögn avhända')¹⁾ ära, välfärd och lagfängen egendom ifrån sin nästa, efter Pilars natur, som växa utan rötter, och lärer så visserligen ock finnas, att denna rotlösa aktion tagit sin olaga begynnelse och våldsamma utspredande allt här intills, som vidare af kändandens aftvungna mödosamma remonstrations vidlyftighet bestående uti 60 momenter kan erfaras, hålst sedan konglig hofrätten själf nådrättvisligen determinerat Pihlens okyska ansökning om denna kronoåttings lösen 1703 och sålunda två år senare än postbonden det gjort 1701 vid landt- och stadskommissionen, som allom vederbörande lärer vara bekant.» Vidare talas om, huru processen är »ändavänd». Resultatet blev att postbonden fick bruka gården tills närmare delning och undersökning skett. År 1719 (Jb) gick räntan till ryttmästaren vid s. kompaniet på Boh. kavalleri. — Under P. brukades nr 10 åtm. 1685-1825 (Jb).

Nr 7 *Storegården störegån* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. Tydl. är det denna gård som 1663 1664 (Kopb. f. Boh. 1152 f.) kallas *Torstensgården*.

Gjb 1707 har om S. samma ant. som om nr 4; Jb 1709 har ant:n: ryttmästaren av s. kompaniet på Boh. kavalleri »på fördehl», 1719: ryttmästaren på lön.

Nr 8 *Tjörbogården sörbogån, sörbo-* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. *Kiörbogården* 1697-1725 Jb. *Tjörbo* 'person från Tjörn'. Jfr *Tjörbostaden* Bd II, 75.

Gjb 1707 1719 ha om T. samma ant. som om nr 5. — Jfr under nr 11.

Nr 9 *Tomtegården tämtogån* $\frac{1}{8}$ sk. av ålder. Var kr. åtm. 1650-1719.

Gjb 1707 har om T. samma ant. som om nr 4. Se även under nr 6.

[Nr 10, en kr.-åker, dock ss. obefintlig 1930 utesluten ur Jb. Åkerns äldsta jordenatur är oviss, dock säges den t. ex. 1719 (Jb) ha skattlagts 1669. År 1685 (Jb) säges den vara ky., och som sådan upptages den åtm. ännu 1777 (Jb).

Brukades åtm. en lång tid under nr 6, och räntade 1719 (Jb) likaledes till ryttmästaren vid s. kompaniet.]

[Nr 11, en kr.-äng, dock ss. obefintlig 1930 utesluten ur Jb. Var ky. åtm. intill 1777.

Blev 1669 »förökt» (dvs. fick förhöjd skatt). Brukades åtm. 1662 (HJordrSkattl 2,5) och 1691-1825 (Jb) under nr 3 och 8. År 1719 betaltes räntan dels till översten »på stab», dels till 2:e korpralen på Boh. kavalleri, dels slutl. ss. »landskyld» till Backa kyrka.]

H e m m a n s d e l a r :

a) I Lilla Krokegården: *B l a n k å s blåkås*, nu kallad *B l a n k e n s blåkåsens* (prep. *te* 'till, hos'). Bergssidan vid gården är jämnt avslipad, och säges lusa *blank* när den är våt av regn. *Blankens* är tydl. förkortning i st. f. **Blankåsens*. Ett *Blankåsen* finns som torpn. i Borgviks sn, Vrml.

¹⁾ Ordet finns icke i SAOB. Det är bildat till ä. nsv. *lögtä* (*lökta, löchta*) 'beskylla för lögn' (se Dahlgren Glossar, Bureus hos Lindroth Bureus 122, 123).

b) I St. Krokegården: S m å k ä r r *småsker*, även kallat S t e n e n *sten*. *Stening* mark. Prep. på.

c) I Lillegården: *K r o g a r n s *klöans*. Där var *krog klö* förr.

d) I Storegården: V ä r å s *vērs* el. V ä r å s e n s *vērsens*. Nu beläget i mellersta delen av byn. Låg ursprungl. vid Högen; det var då det högst belägna stället i byn. Innehåller antingen målets *være vēro* 'bagge' el. *väder* i bet:n 'vind'; jfr i senare fallet I. Modéer i NoB 1932, s. 138 ff. Den längre namnformen är gen. av åbon:t.

Torp och lägenheter (ej fördelade på hmnn):

*G l i s t o r p? Namnet ingår möjl. i *Glisterbackarna* (s. 109). F. leden kunde vara sv., no. dial. *glisa*, f. 'öppning som det lyser igenom, glänta o. d.', el. (kanske sannolikare) ett visserl. obestyrkt¹) bin. *Glis(e)*, bildat av det boh. verbet *glisa* i bet. 'skratta (så att tänderna synas), flina, hångrina'. Ex. på fsv. tilln. bildade av verb med denna el. liknande bet. ges av Hellquist i Xen. Liden. 108. — H a l e; f. d. båtsmanstorp. 1820 S 30 fol 13. Båtsmannen hette *Hale*. — H ö g a n ä s. På nr 1 *Högen*. Trol. givet i anslutning till det bekanta *Höganäs* i Skåne. — K a l v e n s *kålvens*. Gen. av ett ökn. *Kalven*. — L u n d e n *lun*; = T o m t e n. Låg SO om Ringen. — L y c k a n *löhä*. — †R i n g e n; nu upptaget som kvartersn. i roten nr 3. Bd III, 263. — S m e d t o r p e t. 1830 Ba. nr 50. — S t o r e n s *stons*. *Storen* hette ursprungl. *Store-Nils*; han hade tjänat dräng på samma ställe som en annan Nils, kallad Lille-Nils. — T o m t e n *tämta*; = L u n d e n.

Tofta *töfta* el. **Lärje** $\frac{1}{2}$ sk. Sk. av ålder. — | Thufftenn, Toffte 1586, Tofften 1650-1691, Tofftan 1685-1725, Toftan 1697-1881, Jr, Tåftan 1777 || Toften 1662 HJordrSkattl 5,2, Tof(f)tan 1686 Landskont. reg. E VII b, s. 2-1750 HJordrSkattl 1,11. Påstås i dagligt tal kallas ***Hederna** *héra*. ∞ Bd III, 44. Skrivningarna med *-en(n)*, kanske också de med *-an*, äro att fatta ss. best. sg. (i dial. *töfta* o. d.), men de kunna bero på inverkan från namnet *Toften* på andra håll.

Det alternativa namnet hänvisar på att T. räknades till Lärje by. Också brukades hmnt åtm. 1662 (HJordrSkattl 2,5)-1733 (AHA G 2) under Lärje nr 6. Åtm. förstnämnda år var gården »alldeles obyggd», och såsom »obesutet» nämnes hmnt ännu 1750 (HJordrSkattl 1,11), då det förklarades att det borde förses med särskild åbo. År 1680 var T. K. M:t och Kronan behållet (Gjb 1707); om förh. 1686 se under Lärje (byn). År 1719 (Jb) var hmnt anslaget åt landshövdingen på lön. — Deltog i kartläggningen, resp. skiftena på Lärje by av 1748, 1760 och 1833-47; storskifte på samfällda inägor 1808, laga skifte på samfällda beteshagar 1831-35.

F ö r s v u n n a n a m n (alla kanske icke bebyggelsenamn):

Broke? — 1388 RB 325 (»B. ok Gudlangsgard», se nedan; det förra möjl. blott natur.). ∞ Samma namn träffas som gårdn. i Härlunda sn, Skaraborgs län. Tydningen är oviss. Mot ett antagande att namnet innehölle ordet *brok*, f. 'byxa' i terrängbetecknande bet. (jfr Bd III, 146, NG 6,334) talar, att en böjningsform på *-e* då vore oväntad.

Enl. RB anf. st. ägde Backa kyrka i »Broke ok Gudlangsgard [se nedan] pundz(!) landz»,

¹) Det kunde ingå i gårdn. *Glisetorp*, Hammarlunda sn, Skåne. Lth.

»**Grænna lykkiu**», dativform. — 1388 RB 325. ∞ Oklart och flertydigt. Ett vgt. *Grænne* (i ä. tid skrivet både med *n* och *nn*) anses SOÄ 4,64 med stor tvekan innehålla *gräne* 'granskog'. Däremot antages utjorden *Grenne* Därs. 2,50 (*Grænne quarn* 1770, vartill må läggas *Grænne Quarn* 1758 Jb) trol. innehålla en form av »*grænne*, biform (t. e. ofta i vgl) till *granne*».

Namnet kan antagas verkl. vara ett bebygg.-n. på samma grund som den vid »Hælsli brækko» nedan anförda. Backa kyrka ägde enl. cit. källa ett pund land i G.

»**Gudlaugsgard**». — 1388 RB 325 (»Broke ok G.», jfr ovan; det senare väl säkert bebygg.-n.). ∞ Läsningen kontrollerad; i uppl:n står genom felläsning *Gudlangsgard*. F. leden är det vanliga mansn. *Gudlaugr*, fsv. *Gudhløgh*.

Namnet kan nog avse något hmn som senare är känt under annat namn. Se f. övr. under Broke.

»**Hælsli brækko**»(!), dativform. — 1388 RB 325. ∞ Felskrivning el. felläsning för *Hæsslibrækko*, av *hæsle* (fynord. *hesli*) 'hasseldunge' (jfr Bd II, 132) och *brækka* 'bred sluttning, backe' (jfr Därs. 91). Samma namn (*Hæsslebrække*) i Krokstads sn, Sörbygdén, Boh.

Att namnet avser en bebyggelse, synes framgå av att den ifrågavarande till Backa kyrka hörande jorden — två åkrar och fyra lass äng — sägas ligga »i» H. Jorden hade skänkts av Gunnar »tarfuale».¹⁾

Sönderröd, se under R ö d s. 10.

»**Tokorudi**», dativform. — I Toko rudi 1388 RB 325. ∞ Då mellanvokalens kvalitet i RB ej sällan är ursprunglig — vilket tyder på att den då åtm. i vissa bygder redan försvagats till *-e-* —, och då ett kvinnon. *Toka* (med en gen. *Toko*) ej är fullt säkert styrkt, står formen antagl. i st. f. ett ä. *Tokarud(i)*, där f. leden är mansn. *Toke*. S. leden är *rud*, växelform till *röd* (jfr Bd III, 40) 'röjning'. A. Janzén: *-o* för *-a* är dock sällsynt i RB.

Enl. cit. källa ägde Backa kyrka i T. »ært^s boll», dvs. 'en örtugs »bol».

¹⁾ Det senare är antingen dativ av *Tarvald(er)*, en norsk utvecklingsform (y. *Tarvald*, *-all*) av *þórvaldr*, el. den svaga biformen *Tarvalde*; jfr Janzén Vokalass. 69 och cit. litt.

Björlanda socken.

Om sockennamnets former och bet. se under *Björlanda by* nedan.

Invånarna kallas *björlänningar* *björlänningar*. *Gråben* är ett ökn. på åborna i Aleby rote; det ingår även dels i *Gråbenekroken* (s. 140), dels säkerl. i benämningen »Gråbenevadlaget» på ett 1792 (Db bl. 109) omnämnt vadlag i B. I Lundby tycks **gråbenen* (**gråbenarna?*) *gråbéna* åsyfta björlänningarna överhuvud. Det betyder egentl. 'varg'.

Alleby *aloby* By. — Allaby, Alla by 1381 DN 5,234, Allaby, Alloby 1382 DN 3,332, Allaby 1390 SRP nr 2492 | Aleby c. 1528 NRJ 4,174, Allebi 1568, Alleby 1573-1881, Jr, Allebye 1581, Aalle- 1586, Ålle- (!) 1665 || Alby 1550 DN 15,709. *☞* F. leden är, ss. redan sagts av Lind Dopn. 20, gammal gen. på *-a* av mansn. *Alle*, som synes ha varit vanligt både i Danmark (Nielsen Oldda. personn. 27) och Sverige (Lundgren-Brate). Även i ett par no. ON har det träffats (Lind Dopn. Suppl. 19), och i ett nu väl försvunnet boh., näml. ett *Alletorp* (1535 NRJ 4,492) i Morlanda sn (Belsheim Norge og Vest-Eur. 240). — S. leden är *-by*, säkerl. med bet. 'gård'.

Prep. är *i. aloby vâlæ*. Åborna kallas *alobybø*, *y. alobybóra*, el. *alobybónæra*, best. pl.

Nr 1 *S k a t t e g å r d e n* $\frac{1}{2}$ sk. Var kr. till 1723 (Jb 1758).

Nr 2 *F r ä l s e g å r d e n* $\frac{1}{2}$ fr. («ofri mans fr.» 1811, »utsocknes fr.» 1825). År 1673 blev (väl blott för kort tid?) halva hmnt kr. (Jb 1697). Var $\frac{1}{1}$ mtl åtm. till 1680.

H e m m a n s d e l:

S ör ä n g a r n a (motsatt ett *N o r d ä n g a r n a*).

Björlanda *björlanæ* (*ø* → *ø*), *björlanæ* By. — Biorlanda sokn 1381 DN 5,234, Biorlands sokn Därs., a Biorlanda kirkiugarde 1382 DN 3,331, j, resp. a Biorlandum 1388 RB 326, 1399 s. 327, Byarlonda slutet av 1300-t. Acta et proc. canoniz. Birg. 133, Biorlande soghn 1476 DN 2,669, Biorlandz soghen 1497 Därs. 730, Biorlandsogen 1499 s. 739 | Biorne land c. 1528 NRJ 4,172, y Biorndlande 1568, Biornlanndt 1581 1586, Biorland(h) 1659-1719, Biorlanda Prästegård 1758, Björlanda 1811-1881, Jr || Bjørn(e)land (sogn) 1523 No. riksreg. 1,1, Biorndland(t) sogen(n) 1550 DN 15,709, Biorland Sougn 1573 No. Hist. tidsskr. 4 R 3,210, Biorneland, Biorn(e)landz kircke o. d. 1576-1598 JN 27, 71 m. fl.,

Bierre Lenes (!) Prestegjeld 1624 No. riksreg. 5,399, Burelands(!) Skiberi 1630 6,195, Biorlanna by 1697 Bj. nr 6. ∞ Skrivningarna med *Björn-* bero utan tvivel på senare omytning. Namnet innehåller säkerl. antingen *björ-* (sv. *bjūr-*) 'bäver' el. *björ-* 'kilformigt markstycke' (t. ex. i *Bjurö* i Sthlms skärgård och i åtskilliga no. ON, se t. ex. NG 1,294, 5,208, 7,14); så Lindroth i SIOD 1,66 f. (jfr där cit. litt.), med företräde för det senare alternativet, eftersom »det näppel. är troligt, att bävvar skulle ha uppehållit sig vid den å som rinner förbi kyrkbyn; därtill var väl trakten även i forntiden för öppen och tillgänglig.» A. Janzén (i GBFT 1932-1933, s. 227) framför visserl. skäl för att bävvar böra ha kunnat finnas även på denna ort.¹⁾ Han antager emellertid att f. leden är ett ånamn **Bjōra* ('ån i vilken bävvar finnas'), ett i Norge vanligt ånamn. I så fall finge man, ss. J. också framhåller, antaga, att ett **Bjōrolanda* redan c. 1380 förlorat sin mellanvokal; antagandet kan icke helt bestridas, även om J. icke anför något fullt lika gammalt analogt ex. Man torde böra hålla båda de (resp. alla tre) nämnda tolkningsmöjligheterna öppna. Som stöd för att stammen *björ-*'kil' ingår, pekar Elov Andersson med rätta på att ån utefter nästan hela sitt lopp bildar kilformiga uddar, något som synes kunna ha gällt även i ä. tid. Den heter nu *Björbäck*. — S. leden är *landa*, sannol. i bet. 'mark vid vatten, strandmark' (jfr Bd II,6, III, 31 och cit. litt.); att den i många ä. skrivningar framträdande biformen på *-land* varit en uttalsform, synes bl. a. framgå av namnet **Bjōrlands torp* nedan; *-landa* är kanske från början gen. pl. (jfr formmaterialet ovan).

Prep. är *i. bjōlanā bj.* Åborna (i B. by) kallas *bjōlanebō*, (best.) pl.

Nr 1 Prästegården $\frac{1}{1}$ kr. av ålder. Präste- 1697-1825 Jb, Prest- 1881 Jb, Präst-Jr.

Nr 2 Mellangården (*i*) *mælom-*, *y. mælän-*, $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Nr 3 Östergården $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Hemmansdel(?):

**Bjōrlands torp*. Biörnlandstorp 1594 JN 185.

Fåglevik *fūlvævi, fūglævi, fōglæ-, fōg-* By. — Foglwiik 1350 SD6,174 (avskr). | Ffwglewick 1519 Ng RJ 3,12, Fugleuig c. 1528 Därs. 4,173, Ffwlewich 1535 Därs. 494 | Ffwlewig 1544, Fugleuig(h) o. d. 1568-1586, Fuglewijk 1659-1680, Fogle- 1665 (altern.), Fougles- 1697-1758, Fogelvik 1811-1881, Fågel- Jr || Fåglevik 1626 No. riksreg. 5,560, Fulewijek 1637 Ml (väl denna ort), Fouglewijken 1733 AHA G 2, Fogelvik GS. ∞ F. leden är helt säkert *fågel*, i ortens dial. uttalat *fūv.*²⁾ Sjöfågel av olika slag håller ännu i stort antal till i *viken* utanför byn.

Prep. är *i. fūlvæn bælk.* Åborna kallas *fūlvænbō* el. *fōglævbōnæra*, (best.) pl.

¹⁾ Ingen av de västsv. orter varifrån han anser sig genom ON kunna styrka bäverförekomst i gammal tid, visar emellertid sådan natur som Bj. Uttalandet om *Björbäck* i Grimeton, Hall., är illa grundat.

²⁾ Det är väl näml., eftersom form med *Fogl-* är så tidigt styrkt, ingen anl. att antaga, att namnet är ombildat av ett **Fūlavik* 'den »fula», dvs. (vid lågvatten på grund av förruttnelseprodukter) stinkande viken', ss. annars med skäl antagits för vissa no. *Fuglevik* (NG 1,309).

Nr 1 Annexegården, vardagl. ibland kallad Prästegården, $\frac{1}{2}$ kr. av ålder.

Nr 2 Bremsegården *brem̄sə*- $\frac{1}{2}$ sk. Var kr. åtm. 1659-1665, sk. åtm. 1680, ånyo kr. åtm. 1697-1804 (Jb 1811). Namnet skrivs *Brim(b)segård* 1697-1758. F. leden är ett personbin. *Brim̄s*, *Brem̄s*, egentl. 'broms' (se Lind Personbin. 43).

Nr 3 Mellangården *mǣlom*-, y. *mǣlan*-, $\frac{1}{2}$ sk. Förändringar i jordenatur = nr 2.

Nr 4 en sk.-utjord. Sk. av ålder.

Torp och lägenheter:

Gröneviken. — Hällåsetorpet. Efter en torpare kallad *Hällåsen*, stammande från Hällås i Tuve sn (Bd II, 120).

Halvorsäng *hålvås ǣy*, *hålvåsǣy*, *hålvås ǣy*, även *hålgas(!) ǣy*; vanl. kallat **Torpet** (*pæ*) *tørpet* $\frac{1}{4}$ sk. av ålder. — Halduerseng 1581, Halduors Enngh 1586, Halfwars Engh 1659, Halfwardzängh 1665, Hal(l)fwår(d)säng o. d. 1680-1719, Halfwords Ängen o. d. 1758 1811, Halfvårdsängen 1825 **1881**, Halfwards- Jr || Halfuorsengen 1673 S 73 fol 6, Halfvårdsäng GS; j Porpe 1388 1399 RB 326, 327 (identifikationen väl ej säker). ∞ F. leden är det förr vanliga mansn. *Hallvord* (*Hallvar*), fvnord. *Hallvardr*. Uttalet *hålgas*-¹⁾ beror på »folketytologisk» anknytning till *halvgård* (trots mltl, jfr ovan) el. innebär snarare en tillfällig förvrängning.

Torp eller lägenhet:

Porsen *pørsøn* (möjl. även `); nu obebyggt.

Hede *hēð*, *hē* $\frac{1}{8}$ sk. Förr $\frac{1}{2}$ mtl, fr. intill 1673 (Jb 1697), därefter kr. till 1704 (Jb 1758). — j Hæidi 1399 RB 327 | Hee 1573-1758, Hede 1573 (altern.)-**1881**, Jr. ∞ Stelnad dativ (ev. även ack.) sg. av fvnord. *heidr*, sv. *hed*, boh. *he*. Gårdarna ligga på en numera odlad slätt.

Prep. är *på*. *hē mårkær*. Åborna kallas *hēbó*, (best.) pl.

Helgered *hǣljæræ* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. — | Hellerud c. 1528 NRJ 4,172, -rö(d)t 1568-1586, Häl(l)geröd(h) o. d. 1659-1719, Hälljeröd 1758, Helgered 1811, Heljered 1825 **1881**, Jr. ∞ F. leden är mansn. *Helge*, under den da. tiden i formen *Helle*. S. leden är *rud* (jfr Bd III, 40) el. *ryd* 'röjning'.

Prep. är *i*. *hǣljæræ mårkær*. Åborna kallas *hǣljæræbó*, (best.) pl.

Hovgården *hågæn*, *høgæn* $\frac{1}{1}$ sk. Var kr. intill 1782 (Jb 1811). — | Hoggaarden c. 1528 NRJ 4,172, Hoffgord[e]n 1544, Hoffgard(t) 1568 1573, Houffgaardt 1586, Hofgården 1659-**1881**, Jr || Hoggaard 1597 JN 514, Hoggården 1697 Bj. nr 6. ∞ Fsv. *hofgardher* (fisl. *hofgardr*) 'herregård, sätesgård' (jfr SOÅ IX. 2,63, Hellquist

¹⁾ Uttalet påträffades ej vid kontrollen.

Et. ordb. 244 a)¹⁾, Lindroth i Indog. Forsch. 38/39, s. 54, vanligt som ON i Sverige; i Norge saknas ordet, och eftersom förevarande är det enda fall där det blivit ON i Boh., bör det väl sättas i samband med de likalydande sv. namnen.

Prep. är på. *hågas märkar*. Åborna kallas *hågasbö*, (best.) pl., y. *-bóra*.

Torp och lägenheter (nu försvunna):

Dreven (2) *drévan*, ss. natur. förr även *Dreverna*. — *Dreverna* 1793 Tu. nr 35 (utmark). Något *drev*, m., är ej känt. Uttalsformen kan ej vara äkta. *Dreven* och *Dreverna* torde båda vara pl. av *drev*, n.; se vidare under *Tjärnerna s. 74. Kreaturen drevos förr till utmarkerna förbi detta ställe. — *Lycan*.

Hästholmarna, se *Natur*. s. 85.

Högen *hōwan* (ø ~ ø), y. *hågøn*, $\frac{1}{1}$ fr. av ålder. — vndir *Haugenum* 1388 RB 326 | Höffuenn 1568, Houff(u)enn 1581 1586, Högen 1659-1881, Jr. ∞ Best. form av *hög*, m., här av allt att döma åsyftande naturlig upphöjning.

Prep. är på. *hōwans märkar*.

Kallhed *kåve*, *kåve* $\frac{1}{1}$ sk.; NO om Nolvik. — j *Kalfæidha* 1381 DN 5,234 | *Kaluerø* (!) c. 1528 NRJ 4,172, *Kalffhie* 1568, *Kalhe* 1573, *Kilffhee* 1581, *Kalffshee* 1586, *Kallhe(d)e* 1659 1719, *Ka(h)l-* 1665-1825 (altern.), *Kallhed* 1758-1881, Jr || *Kalhe* 1594 JN 185, *Kalfhe* 1673 S 73 fol 6, *Kalfhed* 1725 Krigsark. XV 1, *Kalhed* SvO. ∞ Den ursprungliga formen var, enl. både de äldsta formernas och uttalets (med »tjockt» *h*) vittnesbörd, *Kalv-hed* (*Kalf-heiðr*). Åt tanke på *-ed* synas naturförhållandena näppel. ge stöd. F. ledens form skall bedömas på samma sätt som vid **Kalvarebo* s. 28.

Prep. är i. *kåve nåsa*. Åborna kallas *kåvebö*, (best.) pl.

Torp eller lägenhet:

Blid (2) *blid*; nu blott namn på ett område. Möjl. egentl. ett personbetecknande namn; forskningar i längder av skilda slag rör. *Kallhed* ha dock givit negativt resultat. *Blid* är i dessa trakter ett folkligt ord. (*Bliga* heter *bléja*.) Invid ligger **Blids damm blids dån*.

Kippholmen *šepholm(en)*, *šip-*, y. *šep-* (åtm. till en del säkerl. med mellanljud mellan *š* och *f*-ljud) $\frac{1}{16}$ sk. Var kr. till 1704 (Jb 1719). Namnet åsyftar ävenledes den till *Kallhed* hörande *holmen* utanför hmt (jfr nedan). — | *Kippholmen* 1697-1719, *Kiepp-* 1758, *Kippholmen* 1811-1881, Jr || *Kipholmen* 1594 JN 185 (om holmen), *-holme trol.* före 1658 Krigsark. O 1, *Kjephol:* (Kiep-?) 1673 S 73 fol 6, *Kiphålme* 1691 fol 25, *Kiepholm trol.* slutet av 1600-t. fol 11, *Kippholmen* 1695

¹⁾ Söderwall förser den ovan givna övers. av ordet med frågetecken, och översätter det i första rummet med 'gård hvarest en konung el. höfding håller hof' (dock med ett ex. blott från *Didrikskrönikan*). Måhända bör man observera att hmt förr var kr.

S 2 fol 106, Kiepholm 1725 Krigsark. XV N 1, Kippholmen 1793 Tu. nr 35, Kippholm (hmnt), -holmen (holmen) GS, Kiph., Kipholmsgård Kortet. Med orätt har Sahlgren (NoB 1931, s. 153), byggande på ett muntligt meddelande av E. Abrahamson, uppfattat uttalet med *tje*-ljud såsom beroende på »att man i örtens dialekt uttalar *sje*-ljudet som *tje*-ljud»; och han påstår därför att den rätta formen vore *Skeppholmen*. Förhållandet är, att örtens äkta dialekt uttalar gammalt *sk* just såsom »hårt» *sk* även framför »len» vokal, och att det först är den ganska sena påverkan från rsp. som gjort att detta *sk* i sht hos de yngre ersatts med ett ljud som avses att vara ett *sche*-ljud men som blir ett *tje*-ljud, el. ett mellanting mellan *tje*- och *sche*-ljud (t. ex. landsmålsalf. *ʃ*), därför att man inte behärskar något verkligt *sche*-ljud i början på ord. Då nu namnet ända från 1500-t. konsekvent skrives med *K*-, är detta avgörande för härledningen. Namnet innehåller väl samma *Kipp*- som är känt från andra ON: gårdn. *Kippan* och *Kippe* i Vgtl., no. *Kippe(n)*, *Kippenes*, *Kippestøb* m. fl. (SOÄ 6,44, 10,255, NG 11,241, 15,263), men som icke fått någon antaglig tolkning. Ett *Kippeveden* säges emellertid NG 11,241 vara best. form av no. dial. *kippevid* 'bränsle i knippor', och alltså till sin f. led innehålla fvno. *kippi*, n. 'knippa av kvistar' (man bör altern. tänka på *kippa*, f.)¹⁾ Man skulle då kunna tolka *Kippholmen* på motsvarande sätt, då namnet skulle åsyfta att man tagit kvistar och ris på holmen. (Att namnet från början åsyftar den utanför stranden fritt liggande holmen, framgår av kartan av 1673.) — Den gamla skrivningen med *-hol*: är överraskande. Samma karta har skrivningarna *Vranghol*: för *Vrang(s)holmen* utanför Tjörn, *Bringhol*: för *Bring(ebärs)holmen* utanför Fjällbacka. Det ser sålunda ut som om ett slags förkortning skulle föreligga.

Prep. är på. *ʃepholms hē*.

Krokseröd, se Naturn. s. 143.

Kvisslingeby *køslungeby, køslunge-, køslunge-* By. — Kutlung(h)abø 1388 1402 RB 326 f., Kutlungsbø (2 ggr), Kuslungabø, Kuslungsbø 1388 Därs., Cutzlungaby sen. hand Därs. 328 | Kwsslingeby 1544, Quislungbi 1568, -bye 1586, Qwis(s)lingeby o. d. 1659-1811, Qwis(s)ling- 1665 1680, Qwisslunge- 1719, Quis(s)liungby o. d. 1758 1825, Qwissjungeby 1758 (altern.), Qvisljungeby 1881, Kvisljunge- Jr || Qwisslunge by 1688 Db bl. 113, Köslöngö By (ändrat till Queslinge By) 1760 Bj. nr 10, Qvistljungby GS, Kvistljungby SvO. Lind Personbin. 228 tolkar *Kutlunga*- (se ovan) som gen. pl. av **Kütlungar*, och detta som ett »släktnamn» med bet. 'Kuts avkomlingar'. *Küt*, fvnord. *Kútr*, vore ett (visserl. från gammal tid ej säkert styrkt) bin. med bet. 'den kutryggige' el. 'den lille tjocke' (jfr Torp samt Blöndal Ordb.).

¹⁾ *Kippeveden* vore väl då ett förkortat namn. Men det förefaller minst lika rimligt att i s. leden se *vid*, *ved* (fvno. *viðr*) 'skog'; alltså: 'skogen där man samlat bränsle i knippor'.

Denna tolkning är säkerl. åtm. i huvudsak riktig; men man kan altern. tänka sig, att i Boh. funnits en motsvarighet — med avl.-änd. *-lungr* vid sidan av *-lingr* — till nisl. *küttlingur* 'småvuxen person', och att de första åborna direkt uppkallats efter sin litenhet. — Av *Kütt-*, med vokal förkortning *Kütt-*, tycks ljudlagsenligt ha blivit *Kus(s)l-*, ss. något längre i N. I senare tid visar Björlanda sn visserl. *-ll-* i ord med ä. *-ll-* (se Bd II, 64), men detta kan bero på spridning från S uppefter kusten. *Quissl-* o. d. beror på felläsning av *QuSSL-* (att utläsa *Kus(s)l-*), och senare har *-lung-* »uppsnyggats» och feltolkats som *-ljung-*. Men ortsuttalet, där första vok. visserl. vacklar, torde vara en direkt fortsättning av *Kus(s)l-*. — Om s. leden här från början betyder 'gård' el. 'by', torde vara svårt att avgöra.

Prep. är *i. kōshlygby rā.* Åborna kallas nu *kōshlygbybō*, (best.) pl., y. *-bōra*.

Nr 1 Kronogården $\frac{1}{1}$ sk. Var kr. till 1735.

Nr 2 Skomakaregården $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Nr 3 Trulsegården *trūlsē* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Torp (nu öde):

Sorgen *sōrja* (delvis ungt uttal); nu sur och sank betesmark.

Kålsered *kōlsərə*, *kōlsərə* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. — | Koldzrud c. 1528 NRJ 4,173, Kolssrudt 1544, Kolsröt 1568, Kaldtzrödt 1581, Kals- 1586, Kollss- 1586 (altern.), -rödh 1659, Kålsrödh 1659 (altern.) 1680, Kalss- 1665, Kallsröd 1697, Kalse- 1719, Kålsered, Kålsseröd 1758, Kålsered 1811-1881, Jr. ∞ F. leden är gen. av mansn. *Koll*, fvno. *Kollr*, om vars ä. förekomst i Norge och Boh. se Lind Dopn. S. leden är ursprungl. *rud* 'röjning' (jfr Bd III, 40).

Prep. är *i. kōlsərə skōw.* Åborna kallas *kōlsərəbō*, (best.) pl.

Torp och lägenheter:

Klara (*v*) *klāra*. Efter läget vid *Klara* el. *Klare mosse*, varom se Bd II, 132, 169. — Ladulyckan. — Skalebäckarna *skātrābāka*; nu blott ägonamn. Där finns *skalsand skūšan*.

Lexby *lēšby* (även *nōr l.*, *sō(r) l.*), *lēšby*, *lēšby* By. — Læifsbø 1388 RB 326, 1399 s. 327, Løyfsebø 1399 Därs., Leifsbø 1402 Därs. | Lexby c. 1528 NRJ 4,172, 1544-1881, Jr, Lexsbi 1568, Lāx- 1659 (altern.). ∞ F. leden är gen. av mansn. *Leifr* (Lind Dopn., Bd I, 97), vilket icke tycks vara säkert påvisat Ö om Göta älv. Bortfallet av *f* (*v*) i förbindelsen *-fsb-* är säkerl. ljudlagsenligt, även om inga bestyrkande analoga fall kunna påvisas. Det synes mycket ovisst om den segrande skrivningen med *x* någonsin haft motsvarighet i uttalet. I så fall hade man att räkna med en övergång av *-fs-* till *-ks-* (*-x-*); en sådan är visserl. just för s. Boh. betygad i ordet *ups* 'takkant, överhängande bergkant', men t. ex. det mera analoga *vāps* o. d. 'getting' visar i samma trakter tvärtom bevarat *-ps*. Sannolikast är kanske, att *-x-* beror på inflytande från andra västsv. namn där det är historiskt berättigat. Till dessa hör måhända särsk. *Lexby* i Partille sn (jfr Bd I, 97 f.); avgörandet försvåras dock därav, att de båda *Lexby* tyckas ha ömsesidigt påverkat varann. Ett anta-

gande att *k* kunde falla bort i *-ksb-* lika väl som *f* i *-fsb-*, torde i och för sig icke vara betänkligt. — *By* (*bö*) betyder väl här från början 'gård'; jfr under *Lilleby* nedan.

Nr 1 *Bergegård* den $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. *Berggård* 1697 Jb.

Nr 2 *Smedjegården* *smèjə-* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Nr 3 *Västergården* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Nr 4 *Östergården* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

[Nr 5 en kr.-äng. Var ky. åtm. 1659-1825. Uteslöts ur Jb 1921 ss. obefintlig. Den är väl = det »tuægga mæle land» el. den »mæles aker» som nämnes 1388 RB 326 f.]

Hemmansdelar:

Hålan, se strax nedan. — *Lund* (en). — *Nedergården*, vardagl. *Hålan*. — *Rösen* (*pæ*) *røsa*. Bd III, 213.

Torp eller lägenheter:

Kullängarna. — *Örnökullen Jr*. Ungt namn?

Lilleby *lëlaby* *By*. — *Litlabø* 1399 (2 ggr) RB 327 | *Lilleby c* 1528 NRJ 4,173, *Litleby* 1544, *Lillebi* 1568, *Lilleby* 1568 (altern)-1881, Jr, *Lildlebye* 1581, *Lildeby* 1586. ∞ Tolkningsen 'den *lilla byn* (el. gården)' kan, om saken först ses rent formellt, vara riktig blott om skrivningen i RB är en levande oblik böjningsform till en nom. **Little bø(r)*, vilket är väl möjligt (annars är mellanvok:s gestalt i RB ingenting att bygga på; *-a-* kan ev. stå i st. f. ett ä. *-e-*). Sakligt sett bör beaktas, att *byn* åtm. redan 1568 hade sex gårdar och vid mitten av 1600-t. omfattade $5\frac{1}{2}$ mtl, och därigenom både då var och alltså är socknens största by. Namnet skulle då vara givet vid en tidpunkt då förh:t var ett annat. (Man kan ge akt på att *L. Sörgården*, nr 6 nedan, ligger långt S om de andra hmnn; måhända har den ej från början tillhört *L.*, resp. är en senare utflyttargård.) De sakliga betänkligheterna mot bet:n 'by' tyckas bli likartade även om man i f. leden (med *Elov Andersson*) skulle vilja se gen. av bin. *Little* 'den lille', ty en ensam ägare kan knappast ha ägt en stor by (jfr dock *D. Palm* i *Västsv. hembygdsstud.* 64 f., 68 f.). Man finge kanske gå tillbaka till en tid då namnet åsyftade en enda gård, och översätta s. leden just med 'gård'. Frågan får i detta fall bedömas såsom vid häradets övriga stora byar med personn. till förled (t. ex. *Lexby* ovan, *Låssby* s. 24, *Gunnesby* s. 42).

Prep. är *i. lëlaby äs*. Åborna kallas *lëlabybø*, (best.) pl.

Nr 1 *Bergegård* den $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Nr 2 *Älvegård* den *ælvə-* (*æ* → *a*) $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. *Ellfvergården* 1697, *Ell(l)fwere-* 1719 1758. F. leden kan av sakliga skäl inte vara *älv*. Att gården benämns efter *älvor*, är osannolikt (jfr annars Bd II, 174); älvorna synas ej vara uppfattade ss. personliga väsen i Boh. Av personnamn kunde man tänka på det från *Götaland* väl bestyrkta *Æfle(r)* (egentl. ett binamn: 'den som orkar med mycket') el. möjl. det no. kvinnon:t *Elfr*, om nu detta vore säkert betygat (de av *Lind Dopn.*

Suppl. anförda no. ON på *Elva-* kunna i själva verket visa metates just av det nämnda *Æfli*, som dock ej anträffats i Norge; jfr SOÄ 6,21 samt Seip No. språkhist. 303). De anförda skrivningarna på *-er(e)-* kunna innehålla den i ssgsfog vanliga utvidgningen.

Nr 3 Kronogården $\frac{3}{4}$ sk. Var äldst $\frac{1}{1}$ kr., men från 1704 sk., och från 1708 $\frac{3}{4}$ mtl.

Nr 4 Mellangården *mælom-*, y. *mælan-* $\frac{3}{4}$ sk. Var $\frac{1}{1}$ mtl åtm. ännu 1697.

Nr 5 Norgården *nòk-*, *nòk-* $\frac{1}{2}$ sk. Nord- Jr. Var kr. till 1723.

Nr 6 Sörgården $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Hemmansdelar:

Hinneröd (*pa*) *hinnərə*, *hynnərə*. Möjl. ett ä. **hindra rudh* 'röjningen på andra sidan'. Gården ligger, från byn räknat, på andra sidan av en bäck. Jfr *Hyn-deröd* SOÄ 8,184 och *Hinderli* NG 11,113. — Kobbeled (*et*)? (*pa*) *kòbələ*, *kòbəle*. Koble Kroken 1765 Bj. nr 10, Kubeli grind 1791 Lu. nr 18 (vid ett inhägnat »Betes Berg»), Kåbbele lycka 1802 To. nr 14. Namnet har kommit att bli behandlat nedan under *Naturn.* s. 102. — Mjövik *mjøvi*, *mjø-*, *mjø-*, *mjø-*. Miövik 1765 Bj. nr 10. Fsv. *mjö* 'smal'. Marken, som uppges förr ofta ha stått under vatten, skjuter som en smal *vik* in mellan berg. — *Mysteliden* (*pa*) *müstəlia*, *müstəria*, *mös-* (förr även, efter innehavaren, **Mystelidarns mūsəvanš* (*a* → *ø*), *mūsəlars*). *Myst* 'liten mosse' (Bd I,176). — Skarpetegen (*pa*) *skärpətəjen*. 'Den skarpa, dvs. hårdbrukade, *tegen*'. — Sörmarken (-erna) (*i*) *sørmārka*, *-mārkerā*. Söderut i byn.

Torp eller lägenheter:

Nordskog. — Sävebacka *sävəbāka*. Förkortning av *Sävrike backar* (om *Sävrik* s. 69). — Vettekärret *vedəšət*. Nedanfö *Vetteberget* (s. 127); säkerl. förkortat namn.

Lunnegården *lunnəgār*, *lunnə-* $\frac{1}{2}$ sk. Var tidigast fr., men skattlades 1663 (Jb 1665); förr $\frac{1}{1}$ mtl, men $\frac{1}{2}$ åtm. från 1719. — | Lundegaard c. 1528 NRJ 4,172, 1568, Lundgaardt 1586, Lundegårdh 1659, Lunnegardh 1665, Lunnegård(h) 1680-1719, Lunnegården 1758-1881, Jr || Lundegaard 1594 JN 185, Lunnegården 1697 Bj. nr 6. ∞ F. leden är *lund* el. det liktydiga västsv. **lunde*, m. Att **Lundagård* här åsyftat en hägnad helig lund (jfr samma namn Bd III,73), synes föga troligt. Prep. är *i*. *lunnəgəs mārker*. Åborna kallas *lunnəgəsəbō*, (best.) pl., y. *-bōra*.

Långholmen, se *Naturn.* s. 77.

Låssby *lāsspy*, *lāsby*, *lāsby* By. — Lio(t)zbø 1388 RB 326, 1399 (2 ggr) s. 327 | Løde(n)sby, Lodens- c. 1528 NRJ 4,173, Lød(t)zby(e) o. d. 1544-1581, Liödtzbye, ?Lössby 1586, Los(s)by(e) 1659-1697, Låssby 1665 (altern.)-1881, Jr || Lössby 1660

Bidr. 2,91, Lossby GS. ∞ F. leden är det förr vanliga mansn. *Ljöt*, isl. *Ljótr*, egentl. ett ökn. = adj. *ljótr* 'ful'; sv. dial. *ljut* (Rz 408 b), som är stamord till rsp. *lyte*. Ss. ofta i boh. uppträder också här den gamla diftongen *-ey-* som *iō* (jfr Lindroth i Minnesskr. 1920, s. 23 f.). Det sedan i förb. *Lj-* inträdda *j-* bortfallet har motsvarigheter på andra håll; särskilt må formutvecklingen i namnet *Lödöse*, av ä. **Liōdhōse* (*Liudh-*) beaktas (jfr även Seip No. språkhist. 244).¹⁾ Den mycket öppna kvaliteten (*ø*) kan tyda på att i *Ljots-* *j* bortfallit innan det verkat omljud (till *Ljots-*), i vilket fall skrivningarna med *ö*, likaväl som de med *o*, *å*, skulle återge denna öppna vokal. — Om s. ledens *-by*, *-bō* jfr under *Lilleby* ovan.

Prep. är *i. lésby bék*. Åborna kallas *lēsbybō*, (best.) pl.

Nr 1 **I n n e g å r d e n** *inør-* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. Skrivs ss. nu alltifrån början (Jb 1697). Det nutida uttalet med *-ør-* är väl gammalt. Bet:n är då 'den *inre gården*'.

Nr 2 **K n a p e g å r d e n** $\frac{1}{1}$ sk. Var $\frac{1}{1}$ mtl åtm. ännu 1697, äldst fr. (kn.), sk. sedan 1663 (Jb 1665). *Knape* 'man av lågadel'.

Nr 3 **S k r ä d d a r e g å r d e n** $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Nr 4 **S ö r g å r d e n** $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Det tycks vara en gård i L. som åsyftas med »j *Porkiæls garde*» 1388 RB 326.

Nolvik *nōlvv*, *nōlv-* By. — Nordwik 1381 DN 5,234, Norwik 1388 RB 326 | Noudug(!), Nordingh(!) c. 1528 NRJ 4,172, Norduig(h) o. d. 1568-1586, Nordwijk 1659, Norwi(j)k 1659 (altern.)-1758, Norr- 1665 (altern.), Nolvik o. d. 1811, No(h)lvik 1825, Nohlvik **1881**, Nol- Jr || Norduig 1594 JN 185, Nohlwijke byss äng 1697 Bj. nr 6. ∞ Byn ligger numera ganska långt från sjön. Den närmast liggande *viken* kallas nu ej *Nordvik*, utan *Nordvike kile*.

Prep. är *i. nōlvv siltø* (Nohlwijke byss äng 1697 Bj. nr 6). Åborna kallas *nōlvvbō*, (best.) pl., y. *-bōa*.

Nr 1 **M e l l a n g å r d e n** *mælom-*, y. *mælan-* $\frac{1}{2}$ sk. Var $\frac{1}{1}$ mtl åtm. ännu 1697, äldst fr. (kn.), sk. sedan 1663 (Jb 1665).

Nr 2 **Ö s t e r g å r d e n** $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Nr 3 **V ä s t e r g å r d e n** $\frac{1}{1}$ fr. av ålder (förr »ofri mans»).

H e m m a n s d e l:

H ö g s t e n a (r n a) (*pα*) *hōw(ə)stēna* (*ø* → *ø*), y. *høg-*. Høyesteen (»14 eller 16 høye stene») 1597 JN 514, Högstena 1673 S 73 fol 6, Högstenshåla 1793 Tu. nr 35 (utmark). Ett gravfält med *höga* (bauta)*stenar* ligger vid gården.

T o r p o c h l ä g e n h e t e r:

H j ä l m a *jelma*. Se samma namn som naturn. på Hovgården s. 111. — **R ä b b å s** *ræbås*; öde. *Räbbe* 'tuvmark o. d.' (Bd II,170).

Rya(n), se **R ö d j a n**.

¹⁾ De ifrågakvarande fallen bedömas väsentl. oriktigt av Sahlgren i NoB 1918, s. 35 ff.

Rödjan *røja*, *røja* $\frac{1}{2}$ sk. av ålder. — | Rödenn, Rödöö(!) 1568, Rödienn 1581 1586, Rödenn 1586 (altern.), Rynn(n) 1659-1680, Rya 1697-1825, Ryan (Rödjan) 1881, Rya Jr. Till skillnad från R. i Lundby, Gbgs stad (Bd II, 107), har förevar. hmn ofta kallats *Lilla Rödjan*. ∞ Best. form av ett fsv. *rjdhia*, f. 'röjning'; se vidare Bd II, 107.

Prep. är i el. *på*. Åborna kallas *røjabó*, (best.) pl.

Torp eller lägenhet:

Mörka vrån *mörka vråa*, se Bd II, 190 (samma ort åsyftas); nu obebyggt.

Röra *røra* By. — j Riodrom 1399 RB 327 | Røren c. 1528 NRJ 4,173, Røre 1544 1568, R(h)örre 1568 (altern.)-1586, Rööra 1659 1697, Rörra 1665, Röra 1680-1881, Jr. ∞ Pl.-form av fvnord. *rjóðr*, n. 'röjning, genom röjning uppkommet öppet ställe i skog'. Med avs. på ljudutvecklingen jfr under L å s s b y ovan.

Prep. är i. *røra* *ús*.

Nr 1 Norgården *nòk*- $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Nr 2 Sörgården $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

[Nr 3 en sk.-utj. Uteslöts ur Jb 1921 ss. obefintlig. Sk. av ålder, öde åtm. 1659 1665 (Jb).]

Hemmansdelar:

Gullkullen (*på*) *gùlkùlèn*. Namnet påstås vara föranlett av ägarens rikedom, och ha tillkommit när en gång en fattig karl gifte sig till gården. — Å c k r o r n a.

Skäggered *skægørø*, y. *fægørø*-, *fægørø* $\frac{1}{2}$ sk. av ålder. — Schieggerö, Skiegerödt 1568, Skeggerödt 1581 1586, Skegerödh 1659, Skiäggerödh o. d. 1665-1758, Skäggered 1811-1881, Jr. ∞ F. leden är gammal gen. (fsv. *Skæggia*) av det väl styrkta mansn. *Skægge* (Lundgren-Brate, Lind Dopn.), från början säkerl. ökn. med bet. 'den skäggige'.

Prep. är i, ibland *på*. *fægørø mårkør*. Åborna kallas *fægørøbó*, (best.) pl.

Steneby *stønaby* $\frac{3}{4}$ sk. Var $\frac{1}{1}$ fr. till 1694 (Jb 1697), därefter $\frac{1}{1}$ sk. intill förmedlingen till $\frac{3}{4}$ mtl 1695 (Jb 1758). — Stæinaby 1399 RB 327 | Steneby c. 1528 NRJ 4,174, 1881, Jr Stenneby(e) 1544-1586, Stienebi 1568, Stiennebye 1581, Stennerödt(!) 1586 (altern.), Stenby 1659, Stenebye 1665 || Stenbj 1550 DN 15,709. ∞ F. leden är snarast mansn. fvnord *Steini* (Lind Dopn. 954), till synes ett utpräglat västligt namn. Med rätta synes Lidén hysa betänklighet mot att här antaga gen. pl ur. av *sten*; man skulle ss. uttryck för koll. bet. ha väntat stamform.¹⁾ Det kan emellertid nämnas, att enl. kartan Bj. nr 4 (u.

¹⁾ *Steneby*, Vedbo hd på Dal, innehåller sannol. samma mansn. Det är ursprungl. ett namn på *-bygd*, och dessa innehålla i det vida övervägande flertalet ett personnamn (D. Palm i NoB 1927, s. 151 f.). SOÅ 19,105 och Palm anf. st. 148 förmoda att f. leden är gen. pl. av appellativet *sten*.

å.; trol. slutet av 1600-t.) gårdens åker, som är delad i »små åkrar med renar och stenar emellan», består av »stenig mulljord med många brenneskiär» (se om detta ord Bd I, 191), och »ängen der omkring ähr sommastädes godh dock mest tufwut med onyttiga torr Backar och stenar». — *By* bör här betyda 'gård'.

Prep. är *i. stēnoby märkær*. Åborna kallas *stēnobybó*, *y. -bóra*, best. pl.

Storegården *stōrægān* $\frac{1}{2}$ fr. av ålder. — | Stuorgaard 1568, Storgut (? , slutet oläsbart) 1573, Stargaardt(!) 1581 1586, Storegårdh 1659 1680, -garden 1665, Storgården 1697, Storegården 1719-1881, Jr || Storegaard 1594 JN 185, Stor- 1642 No. riksreg. 8,240, Storegaard 1660 Bidr. 2,81, Stooregården 1697 Bj. nr 6. ∞ Till vilken mindre gård »Storegården» en gång är tänkt ss. motsats, kan nu ej avgöras.

Prep. är *i. stōrægāš vākæ*. Åborna kallas *stōrægāšbó*, (best.) pl.

Sörred *sōræ* (*s→θ*), *sōræ* By. — af Surfua rudi 1388 RB 326, Sorwerith 1476 DN 2,669 | Ssorrerad(!) 1519 NRJ 3,12, Sollerud(t)(!) c. 1528 Därs. 4,173 f., Sörrwth 1535 Därs. 4,494 (såges här ligga i To), Sörrudt, Söerudt 1544, Siörö(d)t(!) 1568-1586, Sörödt 1568 (altern.) 1573, Sörödh o. d. 1659-1811, Sörröd 1758 1825, Sörred 1881, Jr || Sörid 1604 Db, Sjörod 1626 No. riksreg. 5,560, Sörröd GS. ∞ F. leden är snarast gen. av ett eljest ej känt ökn. *Surve*; jfr sv. dial. (Boh.) *surv* 'försumlig karl' o. d. (Nilén, Lindberg; även från Ljungs sn), 'slarver, odugling' (Rz), *surve*, n., i samma bet. (Inlands N. hd), (Vgtl.) *surva* 'oordentlig, sölaktig kvinna' (Rz). På ett terrängbetecknande ord av samma stam (jfr sv. dial. *survug* 'något sur och fuktig', ävensom sjön. *Surveln* i Bäve sn vid Uddevalla) bör man av det skälet mindre gärna tänka, att f. ledens form då sannol. måste uppfattas som en gen. plur. Ett bäckn. *Surfa* (el. *Surf-ā*) kunde här antagas om det icke vore svårt att påvisa en bäck tillräckligt nära byn.

Prep. är *sōræ märkær*. Åborna kallas *sōræbó*, (best.) pl.

Nr 1 Berggården $\frac{1}{2}$ sk. av ålder.

Nr 2 Kronogården $\frac{1}{2}$ sk. Var kr. till 1723.

Nr 3 Vinnegården *vīnæ* $\frac{1}{2}$ sk. av ålder. *Winnegård* 1697 1701, *Winzbo*- 1758, *Winningsbo*- 1811-1881, *Vinningsbo*- Jr. ∞ F. leden är sannol. (gen. pl. av) *vind*; gården betecknas då ss. liggande utsatt för *vindarna*; se betr. andra sådana namn på *Vind*- NG 11,302, 487, SOÄ 18,62, Lindroth Namnforskn. 25, OGB III,175, Modéer i NoB 1932, s. 138 ff. Skrivningarna *Winzbo*-, *Winningsbo*- bero säkerl. på inflytande från (ä. former av) *Vinningsbogården* i Skårdal i den närbelägna Nödinge sn, Ale hd (SOÄ 2,56), men förr räknat till V. Hisings hd.

Nr 4 Frälsegården $\frac{1}{2}$ fr. Var $\frac{1}{2}$ fr. åtm. ännu 1697.

Hemansdelar:

**Djursås* *jyrās* (ss. natur. nu även **Djursås jyrās*). Se Natur. s. 107. Kallas nu *Stamperöd* (*pa*) *stämpæræ*. *Stampered* 1923 Wistedt och Odelsjö. En tidigare ägare säges ha ägt en *benstamp*. (Det Bd II, 115 nämnda *Stamparn*, varav ett mer äkta uttal är *stämpær*, är nog där riktigt uppfattat ss. inkolentn., sekundärt i förh. till gårdn.t.)

Torpet, se Halvorsäng.

Torholmen, se Natur. s. 98.

»Porkiaels gard», se under Låssby ovan.

Viken *viga* By. — Viigh, Vighen 1497 DN 2,730 | Wiigen c. 1528 NRJ 4,174, Wigenn 1568-1586, Wijkan 1659-1758, Wi(j)ka 1697-1758 (altern.), Wikan 1811-1881, Vikan Jr || Wijkan 1651 Gbgs stads räk., Vikan GS, Viken Kortet, Vika Fbg 1,284. ∞ En *vik* av älvmyningen har förr gått upp hit. Skrivningen *Vikan* o. d. innebär en kompromiss mellan målets *viga* och rsp. *Viken*.

Prep. är *i*. *Wikas backe* 1791 Lu. nr 18. Åborna kallas *vigabö*, (best.) pl.

Nr 1 Bergegården $\frac{1}{2}$ fr. Var $\frac{1}{1}$ mtl åtm. ännu 1697.

Nr 2 Mellangården *mælom-*, *y. mælan-* $\frac{1}{2}$ fr. Var $\frac{1}{1}$ mtl åtm. ännu 1697.

Nr 3 Norgården *nøh-* $\frac{1}{2}$ fr. Var $\frac{1}{1}$ mtl åtm. ännu 1697.

[Nr 4 en kr.-utj. Uteslöts ur Jb 1921 ss. obefintlig.]

Hemmansdelar:

Skansen. — Torpängen.

Torp och lägenheter:

Hålan. — *Kalvarebo *kålarabö*; nu obebyggt. F. leden är säkert *kalv* i en ä., sedermera genom rsp:spåverkan försvunnen uttalsform *kah* (Lidén). Jfr hurusom ett **Ulvagræn* i Tossene sn uttalas *ålvagræn*. Skulle ett bebyggårökn. **Kalvarna* ligga till grund? — Korpedale, se nedan. — Kronessens (*pa*) *krönäséns* el. *Kronessensarns *krönäsénsans*, även *krönäséns-*. En tidigare ägare nyttjade som medicin kronbrännvin, vilket han kallade *kronessens* (enl. annan uppgift benämnt efter etiketten, som i själva verket avsåg ett slags tyska droppar); därav hans ökn. Stället fick altern. namn direkt efter medicinen. (Hustrun på gården kallades *krönäsénsala*.) Benämndes annars *Sumparna* (*pa*) *sömpa*, förkortning av *Sumpåkrarna*; efter markens sankhet. — Kråkedalen *krågedån*, mera sällan kallat Korpedale *kørpe-*. — *Vänten *vénta*; obebyggt. Samma namn, med samma acc., finns i Västerlanda sn. Det är best. form av ett *vänt*, f. (no. dial. *vent*), i Boh. kanske nu blott i uttr. *ha (ngn) i vänten* (i *vénta*).

Önneröd *önərə* (*ø* → *a*), *ånərə* $\frac{1}{2}$ sk. av ålder. — j Audhuna rudi 1399 RB 327 | Ödneröt 1568, Önneröd 1573 1586, Önneröd(h) o. d. 1659-1811, Önnered 1758-1881, Önneröd Jr. ∞ F. leden är gammal gen. på *-a(r)* av mansn. fvn. *Auðun*, som åtm. i huvudsak är identiskt med fsv. *Öðhin* (Lundgren-Brate). Andra *Önnered* ha avhandlats Bd I,88, III,50; där tolkades f. leden på annat sätt, men åtm. i det senare fallet borde väl samma tydning som här altern. komma ifråga. Uttalet med *u* ovan beror kanske på inflytande från *Unnered* i Tuve sn, som å andra sidan synes ha påverkats av skrivningar av förevar. namn (se Bd II,128 f.).

Prep. är *på*. *ånərə mårkər*. Åborna kallas *ånərəbö*, (best.) pl.

Östergärde *östəɾjæ'və, östə-, -jæ'və* By. — | Östegerdt c. 1528 NRJ 4,174, Östergierd 1568, Østergierde o. d. 1573-1825, Östergärde 1881, Jr. ∞ Det kan synas självklart, att f. leden är *öster*, resp. den gamla kompar. *östra*. Emellertid föreligger den möjligheten, att den är *yzta* 'yttersta, längst ut liggande', ss. fallet är bl. a. vid *Öste(r)bo* i Bärfendals sn, Boh. (*Yztubudum* 1317) och *Öster(r)öd* i Skredsviks sn, Boh. (*j ytzsta Rudi* 1388). Om ytterligare en tolkningsmöjlighet se under **Österslätt** s. 52. *Gärde* bör kanske här översättas med 'inhägnad mark'.

Prep. är *på. östəjæ's tòmter*. Åborna kallas *östəjæ'vəbø*, (best.) pl.

Nr 1 Skattegården $\frac{1}{2}$ sk. av ålder.

Nr 2 Frälsegården $\frac{1}{2}$ fr. Var $\frac{1}{1}$ mtl åtm. ännu 1697.

H e m m a n s d e l:

Örnekulån *ø̀nəkù'lvə*. Kanske ett ökn. av samma slag som **Ramnereren* 'korpboet' flerstädes i Boh.; namngivningsgrunden dock oklar (jfr *Ulvekulan* Bd III,117). Jfr samma namn under *Naturn*. s. 128. Måhända ligger ett båtsmansn. *Örn* bakom (känt t. ex. från Kastellgården vid Kungälv).

I ä. handlingar upptagna, nu försvunna bebyggelser:

»**Befferyby**» — 1499 DN 2,739. ∞ F. leden är oklar. Lidén förmodar ss. f. led ett mansbin. *Bifre* (el. kvinnobin. *Bifra*), till sv. och no. dial. *bivra*, *bevra* 'darra'; jfr *Lind Personbin*.

Fornered? (by) *fø̀nərə bȳ*, även **Fornered tomter** *f. tòmter*; nu namn på ett område på Röra, som intill 1921 var sk.-utjord inom denna by, men då uteslöts ur (Jb och) Jr. — Funderöt 1568, Fun(n)derödt 1581 1586 || Funeröd u. å. Bj. nr 18, Funneröds backe 1791 Lu. nr 18. ∞ Det råder ett motsatsförh. mellan det nu uppgivna uttalet och alla de ä. skrivningarna (den sakliga identiteten torde ej behöva betvivlas). De senare tillåta ej gärna tanken på *forn-*. Det är frestande att däri i stället se det väl styrkta mansn. (bin.) *Fundinn* (eg. väl 'hittebarnet'). I ett **Fundinsryd* (-*rud*) skulle nog -s- kunna bortfalla, även om sådant är bäst styrkt då ett annat s föregår (se Bd III, 153); jfr just ett no. *Funningrud*, ä. *Fundings-* (NG 2,90). Den sägen som i orten berättas om en hel by som bränts av danskarna, och sedan förblev öde, skulle då just ha föranlett uppsnyggningen av namnet till 'den *forna* röjningen och byn'. Jfr *Forntomten*, nu åker i Stala sn, Orust. (Stammen *forn-* har i boh. alltid -o- framför vokal.)

***Fundinröd?**, se **Fornered**.

Grimsrud Rösö. — j Grims rudi 1388 RB 326 | Grimsröt 1568, Gremsrödt 1586 || Grimseröd 1791 Lu. nr 18 (utmark till Röra och Sö.). ∞ Mansn. *Grim* (fvnord. *Grímr*) och *rud* 'röjning'.

***Grindarakrar**. — j Grinder akrom 1388 RB 326. ∞ Det kan ej säkert avgöras om f. leden är *grind-* 'sand, grus' (jfr Bd III,192, 228) el. det vanliga *grind*, f.

Mellanstavelsen *-er-*, försvagning av *-ar-*, behöver ej vara gen.-änd., utan torde kunna vara den vanliga utvidgningen i ssgsfog; denna synes vara styrkt redan från slutet av 1300-t. i namnet *Lackarebäck* (Bd III, 72)¹).

***Gunn(h)ildobol.** — j Gunildo bole 1388 RB 326. ∞ F. leden är kvinnon. *Gunnhilda* (se Lind Dopn.) — svagt böjd sidoform till *Gunnhild(r)* —, varav senare dels *Gunnilla* (med knappast folklig betoning av andra stavelsen), dels *Gunnela* *Gunla*, *Ganla* o. d. (jfr. Bd III, 122). S. leden är *bol.* 'bostad'.

»**Lifris vik.**» — 1388 RB 326. ∞ F. leden helt oklar. Kanske ingår den vattendragsstam *Lifr-* som omnämnes Rygh No. Elven. 145.

¹) Näppel. utgår detta från ett bäckn. **Lackare(n)*. Bäckn. på *-are(n)* synas ej ha så hög ålder.

Rödbo socken.

Socknen kallades officiellt *Kungälv's socken* ända till 1888 (ant. i Jb 1881). Uttalet är *röbo*, *rëbo*. Någon bebyggelse med namnet *Rödbo* finns inte. Sockennamnet torde vara en gen. pl. **Rödböa*, väl 'Röd-bornas' (näml. område el. bygd). Därför talar, att i Säve sn ss. namn på grannsocknen antecknats namnet *Röd(s) socken rö* (möjl. även *Röda röa*) *sökön*. Visserl. finnes icke heller något *Röd* i Rödbo sn, men inte mindre än sex av socknens hmn (byar) ha namn på *-röd*, vartill komma *S k ä g g e r e d* (s. 148) och *T u l l a r e* (s. 34). Det rimligaste synes då vara, att före de äldsta källornas tid ett enkelt *Röd* funnits, som sedermera upplösts i självständiga hmn, med särskiljande förleder. Altern. kunde ett av dem vara arvtagare till det gamla *Röd*. Vissa upplysningar om socknen ges i Inledningen.

Invånarna kallas *Rödbönder röbönär*. Denna bildning torde knappt kunna säkert vägleda med avs. på formen av det till grund liggande ON; av intresse är dock, att Tengström IN inte har något inkolentn. på *-bönder* svarande mot namn på *-bo*.

Backer *båkerä* $\frac{1}{4}$ sk. Var kr. till 1704 (Jb 1719). — | Backe 1568-1586, Baicke(!) 1581, Backa 1659, Bacha 1665, Backer 1680-1881, Jr, Becker(!) 1811, Bäcker(!), Backen 1825 || Backen GS. ∞ Ett *Backer* finns också i Ytterby sn. Där träffas formen på *-er* fr. o. m. 1665, och där även dial.-uttalet *båker*. Tengströms förklaring av formen (IN 195 f.), näml. att den äkta obst. pl. av *backe* även i s. Boh. en gång varit *backar*, vilket ljudlagsenligt skulle ha försvagats till *backer*, och att det senare *båka* »kan bero på västg. påverkan», har nu fått bekräftelse, i det att ett flertal appellativer, såväl *a-* som *an-*stammar, visat sig ha en pl. på *-er*, stundom vid sidan av (y.) *-a*, i sydligaste delen av länet.¹⁾ Med avs. på uttalet med *-erä* jfr Bd III, 96 f.

Prep. är *på*. Åborna kallas *båkerabö*, (best.) pl.

T o r p:

A s p l u n d e n el. *D a m m k ä r r e n*. — *L u n d e n*.

Björn i Kungälv («Björni»), se *Naturn.* s. 139.

¹⁾ Det av T. ävenledes anförda *hammer*, som i hela s. Boh. visar försvagning av sista vok., är ingen god parallell. På en ren lapsus beror hans tolkning av namnet *Kopper köljör* från *Norum* och *Stenkyrka* såsom pl. av no. dial. *kopp*, m. 'topp, spets'. Detta ord har i boh. långt *p*, icke *b*.

Bolsten *bólstén, bólstén* $\frac{1}{2}$ fr. sedan 1673 (Jb 1758), dessförrinnan $\frac{1}{2}$ kr. — | Bodelstienn 1568, Bodilsteenn 1581, Bodelstenn 1586, Boelsten 1659, Boehlsteenn 1665, Bolsteen 1680, Bohlste(e)n 1703-1825 (altern.), Bolsten 1719-1881, Jr. ∞ Ett **Bötulfssten*, där f. leden är det under medeltiden vanliga mansn. *Botulf*, fvnord. *Bótólfr*. Eftersom f. leden innehåller »tjockt» l, kan kvinnon. *Bothild* icke ifrågakomma. På en åker vid gården har legat en stor *sten*, som sprängdes bort för omkr. 45 år sedan.

Prep. är i. *bólstens märkär*. Åborna kallas *bólstensbó*, (best.) pl.

Torp eller lägenhet:

Grönås el. Hästhagen.

Brandtängen, se *Natur*. s. 139.

Elleröd *ælərə* $\frac{1}{4}$ sk. av ålder. — | Gellerudt(!) c. 1528 NRJ 4,169, Ellerö 1568, Ellerödt 1581 1586, Ellerödh 1659-1680, -röod 1703, -red 1719, Elleröd 1758-1881, Jr || Ellerödt 1687 Db bl. 132, Elleröd GS. ∞ F. leden är kanske samma, i boh. dock nu okända *elle*, n. 'alskog' som ingår i fvg. *Ællæmyr*, *Ællikær*, da. *elle* (jfr fisl. *elvi*). Jfr *Pileröd* nedan. Lidén. S. leden är *ryd* 'röjning'. Namnet borde rättel. skrivas *Älleröd*.

Prep. är *på*. Åborna kallas *ælərəs*.

Torp eller lägenhet:

Hästhagen.

Ellesbo *ésby*, y. *élsbo* By. — | Elleffsboell c. 1528 NRJ 4,169, Ellisboe, Ellissbo(o) o. d. 1581-1719, Ellitzboe 1581 (altern.), Ellesboe, Ellessboo 1586 1665, Ellessboo 1659, Elis(s)bo(o) 1680 (altern.) 1758, Ellisboohgården 1703 (altern.), Ellesbo 1811-1881, Jr || Ellsbo GS. ∞ F. leden är gen. av mansn. *Elef* (fvnord. *Eileifr*), el. av det vanligare, från början därmed icke identiska *Elif* (fvnord. *Eilifr*). En alltjämt kvarlevande biform är *Elof* (*Elov*). Om växlingen *-bol* — *-bo* se under *Grimbo* Bd II, 118 och *Bäckebol* ovan s. 3. Det nutida ä. uttalet med *-by* stödes ej av gamla skrifningar.

Prep. är *på*. *ésby märkär*.

Nr 1 *Norgården* $\frac{1}{2}$ sk. Var $\frac{1}{4}$ kr. åtm. till 1664 (Jb 1680), därefter $\frac{1}{4}$ fr. åtm. till 1680, $\frac{1}{2}$ mtl fr. o. m. 1692 (Jb 1703) och ånyo kr. 1703-1798, då det blev sk. (Jb 1811). Skrivs *Nord-* Jr.

Nr 2 *Sörgården* $\frac{1}{4}$ sk. av ålder.

Torp och lägenheter o. d.:

Backen. — *Dalen*. — *Knallelyckorna knälälökära* el. *Knallen knälän*; förr till *Maggeröd*. Eftersom det terrängbetecknande *knall(e)* är sällsynt i dessa trakter, har man kanske snarare att tänka på *knalle* 'västgöte'. — *Stenvillan*. Villan, som är rätt gammal, är uppförd av gult tegel.

Grimås *grimås* $\frac{1}{1}$ fr. Har alltid varit $\frac{1}{1}$, först kr. intill 1666 (Jb 1680), därefter sk. intill 1673 (Jb 1758), då det blev fr. — ? af Grimarsrudi 1354 DN 2,266 (avskr. från 1495), ?Grimarsrud, Öfregrimarsrud 1485 DN 14,126 | Grindaas 1568, -aais(!) 1581, Grim Aas 1586, Grimåås 1659, -åhs 1665 1680, Grimås 1703-1881, Jr || Grimåås 1608 Äganderättsh. Gbgs o. Bohusl. nr 2. ∞ Identiteten mellan de i de båda äldsta källorna avsedda orterna, antagen av Johnsen Eiendomsforh. 66, kan väl inte anses fullt säker (Lind Dopn. 357 säger att namnet »nu tycks vara försvunnet»). Om man får bygga på den, torde förh:t mellan namnformerna kunna uppfattas så: *Grimarsrudh*, vars f. led är mansn. *Grīmar*, under medeltiden känt t. ex. från Jörlanda på 1300-t. (RB 530), har blivit *Grim(m)ase*, vilket, fattat som (en dativ av?) ett namn på -ās, y. -ās, först i skrift framkallade en nom. el. ack. *Grim(m)a(a)s*, *Grimås*; och denna form trängde sedan igenom även i uttalet. Mindre sannolikt är kanske, om nu originalet 1354 haft form med -rs-, att *Grīmās* är ursprungligt, och att vid dess sida funnits ett *Grīmās-rudh* ss. namn på »röjningen», resp. sedan på gården, men att detta ombyttts och »uppsnyggats» till *Grimarsrudh*. I så fall bör *Grimås* här få samma tydning som *Grimås* Bd II,85 (jfr även III,282). (Namnet *Grimsholm*, utanför i älven, torde här ej kunna skänka någon ledning.)

Prep. är på el. *i*. Åborna kallas *grīmasbō*, (best.) pl.

»**Gustavs**» el. **Lillängen**, se *Natur.* s. 141.

Göddered *gøðərə* $\frac{1}{1}$ sk. Var $\frac{1}{2}$ sk. till 1685 (Jb 1719). — j Gautælfuarudhum a Hiisingh 1388 RB 329 (säkerl. denna ort) | Giederödt 1581 1586, Giöderödh 1659-1680, Giöddered, -r(ö)d 1719-1758, Jöddered 1758 (altern.), Gödderöd 1811, Göddered 1825 1881, Jr || 1591 Giöedderödt Aktst. t. de no. stænd. hist. 53, Gödderöd GS. ∞ 'Röjningen (el. röjningarna) vid *Gautelfr* (Göta älv)'.

Prep. är *i*. Åborna kallas *gøðərbō*, (best.) pl.

H e m m a n s d e l a r :

Barkhålan *bårkhåla*; namnet nu nästan ur bruk. Förr var där gott om ekar, vilkas *bark* vid avverkningen tillvaratogs och såldes till garvare. S. leden syftar på att stället ligger lågt i förh. till de övriga gårdarna i byn. (Något appell. *barkhåla* tycks inte finnas; jfr däremot *barkgrop* SAOB.) — **Rallekebacken** *rålekobåken* (åbon kallades *rålekøn*); namnet ur bruk. Andra stav:s *e* behöver nog ej tyda på att *ek* ingår i namnet. Detta kan möjl. innehålla en försvagning av *-lycke-*; jfr »*Nejlikorna*» Bd II, 77, uttalat *nålkøra* (vars *i* kan vara likvärdigt med *e* i förevar. namn). Namnets första del kunde då innehålla det *ralla* 'slutta starkt' som omnämnes Bd I,252 n. 2 (ordet kan i dessa trakter också betyda 'åka kälke'). Alltså **Rall-lycke-backen*. — **Rännestycket** *rænøstøket*. *Stycke* 'åkerstycke'. F. leden kan åsyfta den lilla bäcken (bäckfåran) invid; *ränna* tycks näml. ej behöva betyda 'konstgjord »ränna»' (jfr under *Ränneliden* Bd II,160).

T o r p o c h l ä g e n h e t e r :

Dammkärr; möjl. = D. under Backa s. 31. — **Grinden**.

Hakered *hågərə* $\frac{1}{2}$ sk. Var $\frac{1}{2}$ kr. till 1722 (Jb 1758). — aff Hakarudi 1354 DN 2,266 (avskr. från 1495), Hakerud 1485 DN 14,126 | Hagerödt 1568, Hag(g)e-rödt 1586, Hagerödh 1659 1665, -rod 1680, -rööd 1703 1758, Hagered 1719-1881, Jr || Hageröd GS. ∞ F. leden är gammal gen. på -a av mansn. *Hake* (Lind Dopn. 447). S. leden är *ryd* 'röjning'.

Prep. är *i*. Åborna kallas *hågərəbø*, (best.) pl.

Torp och lägenheter:

Dammkärrensgrind. — *Gyttlarelyckorna *gyttløløkerā*. F. leden säkerl. en avslipad form av boh. *gyttlare* (*gøtlarā*, ø→u, Solberga) 'person som vandrar omkring och löder småsaker'. — Sägebacken.

Halleröd *hålerø* $\frac{1}{2}$ sk. och en »kvarnström». Hmnt var kr. till 1797 (Jb 1811), strömmen har alltid varit kr. — | Hallerödt 1581 1586, Hallerödh, -rööd 1659-1703, -red 1719 1825, Halleröd 1758-1881, Jr, Hallered 1881 (altern.) || Hallered GS. ∞ F. leden sannol. gen. (på -a) av mansn. *Halle* (Lind Dopn.). I andra hand bör man dock även tänka på *hall* 'häll'. S. leden är *rud* (Bd III,40), resp. *ryd*, 'röjning'.

Prep. är *i* (*upp i*). Åborna kallas *hålerøbø*, (best.) pl.

Hög *høw*; även kallat **Tullare Hög** *tullarø høg* (ungt uttal) $\frac{1}{1}$ sk. Var kr. till 1722 (Jb 1758). — | Høøg c. 1528 NRJ 4,169, Hög 1581, Høeigh 1586, Høög(h) o. d. 1659-1758, Hög 1811-1881, Jr || Högsgaard 1597 JN 513. ∞ *Tullare Hög* är tydl. en benämning som givits i motsats till *Grimås' Hög*, se under Hög a. Sannolikast är att det är fråga om västsv. *tullare* 'tullnär' (Lidén). H. var ofta den gård man först kom till vid färd från N över älven (jfr JN 513), och åbon har kunnat ha att skaffa med tullen fastän där icke var någon riksgräns. Om traktens tullstugor se Almquist Gbgs hist. I,497.

Prep. är *i*. Åborna kallas *høws*.

Hemmansdel:

»Lödden (s)» *lødæn(s)*. ON:t är kanske ett *Lotten*, av *lott* 'jordlott', men i så fall är uttalet ej äkta; *lott* heter i genuint mål *lud* (*lød*), y. *lot*. Formen på -s är gen. av det till ON:t bildade inkolentnamnet.

Torp och lägenheter:

*Värmslekärren *væşlæşæra*. **Värmsel væşæl* 'källa som ej fryser'.

Höga, i orten kallat **Högen** *høwæn* el., nu ätm. vanligare, **Grimås' Hög** *grimås høg* (ungt uttal) $\frac{1}{2}$ sk. Var äldst kr., så sk. (ätm. 1680), så ånyo kr., slutl. efter 1796 sk. Jb 1703 har ant:n: »Warit Donerat fordom». — | Høöga 1659, Höga 1665-1881, Jr, Høgha 1680, Høgia 1719, Høöja 1758. ∞ Böjningsform av subst. *hög*. Formen på -a kan vara antingen best. el. obest. pl. För benämningen *Grimås' Hög* jfr under Hög ovan.

Lägenhet:

Hålan.

»Ingemor i Kungälv», se *Natur.* under *J ä n s e r å s* s. 113.

Jänserås' äng, se *Natur.* under *J ä n s e r å s* s. 113.

Kockhed *kòkhe, kòkhe* $\frac{1}{2}$ sk. Var kr. till 1696 (Jb 1758). — | Kockhie 1568, Kockhee 1586 1703, -heedh 1659, Kochheedh 1665, Käckhe 1719, Käckhed 1758-1825, Kockhed 1881, Jr. || Käckke 1673 S 73 fol 6. ∞ Namn på *Kock-* äro rätt vanliga både i Sv. och No. Åtm. i v. Sv. kunna flera av dem innehålla *kock* 'tupp', liksom det likbetydande *hane* träffas i ON; men med vilken innebörd är ovisst (jfr SOÄ VII. 1,100). S. leden är *hed*. Samma namn finns i Torps sn, Orust (*Kockhie* 1568). Prep. är *i. kòkhe märkær*.

Kyrkängen, se *Natur.* s. 138.

Lid *li* $\frac{3}{8}$ sk. Var förr $\frac{1}{2}$ mtl och kr. intill 1704 (Jb 1719). — | Lhie 1581, Lhj 1586, Lijdh 1659-1719, Lijd 1758, Lid 1811-1881, Jr. ∞ *Lid* 'backe' (jfr Bd I, 157). Prep. är *i. Åborna* kallas *lísbo*, (best.) pl.

Lunna *lùna* $\frac{1}{2}$ sk. Var i ä. tid kr. — | Lunde 1568-1659, Lundt 1581 (altern.), Lumde(!) 1665, Lunna 1680-1881, Jr. ∞ Pl., säkerl. best. form, av *lund* el. av den västsv. biformen (se Bd II, 188) *lunde*.

Prep. är *i. Åborna* kallas *lùnas* el. *lùnabó*, (best.) pl.; sg. *lùnan*.

Maggered *màgræ* $\frac{1}{2}$ sk. Var kr. till 1704 (Jb 1719). — | Maggerö(d), -rödh o. d. 1568-1703, Magerödh 1659, -red 1758, Maggered 1719-1881, Jr || Maggeröd GS. ∞ F. leden är sannol. kvinnon. *Magga*, förkortn. av *Margareta*. Så tolkas också ett *Maggarioder* (1399 RB 537) av Lind Dopn. 752; jfr emellertid Lindroth i SIOD 1,42.

Prep. är *i. Åborna* kallas *màgræbó*, (best.) pl.

Torp och lägenheter:

K n a l l e l y c k o r n a, se under *Ellesbo*. — *Mossen*.

Oxhagen, St. och L., *støra* och *lèla* (mera genuint vore *støræ* och *lèlæ*) *åks-håwæn* $\frac{1}{4}$ sk. och en kr.-äng. Även hmnt var kr. till 1682 (Jb 1758). — | Oxehagen 1659-1680, Oxhagen 1703-1881, Jr. ∞ *Oxe* uttalas i målet *åksæ*.

Prep. är *på. åkshåwæns märkær*. Åborna kallas *åkshawæbó*, (best.) pl.

Pileröd *pílæ* $\frac{3}{8}$ sk. Var $\frac{1}{2}$ mtl till 1685 (Jb 1758) och kr. till 1719 (Jb). — | Pileröd 1568-1586, Pillerött 1568 (altern.), Pijlerödh o. d. 1659 1703, Pijlrödh 1665, Pilerödh 1680, Pijlered o. d. 1719-1758, Pileröd 1811-1881, Jr. ∞ F. leden är trädn. *pil*. S. leden är ursprungl. *ryd*, *röd* 'röjning'. Uttalet är en sammandragning av **pílæwæn*, varom också den akuta accenten i sin mån vittnar.

Lägenheter:

S a n d v a d.

Prästängen, se *Natur.* s. 138.

Rönning *rønny* By. — aff Rudninghi 1354 DN 2,266 (avskr. från 1498), i Rønninghe 1536 Därs. 15,640 | Ronnung, Rømyng(!) c. 1528 NRJ 4,169 f., Rönning(h) 1568-1758, Rönningh 1586 (altern.), Rönningen 1659, Rönninge(nn) 1665, Rönning 1719-1881, Jr. ∞ Samma ord som fvnord. *rudningr*, m., no. dial. *rudning*, *rydning* 'röjning', flerstädes i Boh. nyttjat som ON.; hit hör t. ex. det genom omtydning förvanskade sockennamnet *Rönnäng* (SIOD 1,97). Om uttalet med ø är det äkta, torde detta visa att grundformen här haft *-y-* (ev. jämte *-u-*).

Prep. är *i. rønny's märkær*. Åborna kallas *rønny'sbö*, (best.) pl.

Nr 1 N e d e r g å r d e n $\frac{3}{4}$ sk. Var $\frac{1}{2}$ mtl till 1692 (Jb 1703).

Nr 2 S ö r g å r d e n $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Nr 3 U p p e g å r d e n $\frac{3}{4}$ sk. av ålder.

T o r p o c h l ä g e n h e t e r:

K r o k e n. — M u l l h o l k e n *målholken*. En fördjupning mellan berg.

Rösbo *rösbo* $\frac{1}{2}$ sk. av ålder. — | Rösboell c. 1528 NRJ 4,169, Rösboe 1581, Rössbo(e) o. d. 1586-1758, Rössbo 1659, Rössbo 1719, Rösbo 1811-1881, Jr. ∞ F. leden snarast gen. av mansn. *Röd* (fsv. *Rødh*, fvnord. *Rauðr*), egentl. adj. *röd* ss. binamn. Altern. *rös*, i så fall sannol. i bet. 'stenig (ut)mark' (jfr följ.). Om växlingen *-bol* — *-bo* se under *Grimbo* Bd II,118 och *Bäckebol* ovan s. 3.

Röset *rösät* $\frac{1}{4}$ sk. Var $\frac{1}{2}$ kr. till 1704 (Jb 1719). — | Rössett, Rössenn 1568, Rössedt 1586, Röö(e)s(s) 1659-1719, Röss 1758, Rös 1811-1881, Jr || Rös GS. ∞ Best., resp. obest. form av *rös*, här snarast i bet. 'stenig mark' (Bd II,160 f.).

Prep. är *på. rösät's märkær*. Åborna kallas *rösabö*, (best.) pl.

L ä g e n h e t e r:

K ä l l e b a c k e n. — S a n d h å l e t el. S a n d v a d e t (jfr under *Pileröd*).

Skarsbo, se *Naturn.* s. 147.

Skinnarebräcka, se *Naturn.* s. 122.

Skinnareviken, se *Naturn.* s. 73.

Skogen, St. $\frac{1}{8}$ kr.; ödeshemman. — Schoffuenn o. d. 1568-1586, Skouffen(n) 1586 (altern.), Stora Skogen 1825 1881. Nämnas ej i Jb 1659-1825.

Skäggered, se *Naturnamn* s. 148.

Solbräcke *sølvbræke* $\frac{3}{8}$ sk. Var $\frac{1}{2}$ mtl till 1685 (Jb 1758) och kr. till 1704 (Jb 1719). — | i Solbrecke 1581, Solberre(!) 1586, Solbräckan 1659, Sohlbrächian 1665, Solbreche 1680, Solbräcka 1719-1881, Jr || Solbräcka GS. ∞ Den nuv. uttalsformen på *-e* är utvecklad ur *-bræcko*, oblik kasusform till *-bræcka*; detsamma gäller alla de boh. *Bräcke*. Ordet betyder 'täml. brant och framför allt bred sluttning'.

Prep. är *i. sølvbræke märkær*. Åborna kallas *sølvbrækebö*, (best.) pl.

Strandängen (*Stränggen*), se *Naturn.* s. 149.

Vedbacka *vëbåka* $\frac{1}{16}$ sk. sedan införandet i jb. På folkmun förr **Färjestaden** *færjæstån*. — | Wedbacka 1758-1881, Jr, -baka 1811 || Wedbacken 1705 Db bl. 162. ∞ Säkerl. 'backen (backarna) där man lägger upp el. lastar ved'. Jfr t. ex. *Labacka* Bd III,101.

L ä g e n h e t:

»A m b o n » *åmbån*; två stugor, nu borta. Ambonskullar 1802 Krigsark. XV D 1. Uttalas nu altern. *åmbokåla*. Är sannol. gen. sg. av ett inkolentn.; och det ligger närmast att antaga att det är fråga om en man från *Amboryd* (officiellt Rydet) helt nära i Nödinge sn strax Ö om Göta älv (Amborydt 1564 SOÄ 2,54).

Åsen *åsen* $\frac{1}{2}$ sk. Var kr. till 1719 (Jb). — | Aasenn o. d. 1568-1686, Asenn 1573, Åsenn 1581, Åhsen 1659, Åsen 1703-1881, Jr.

Prep. är på el. *i. åsens märker*. Åborna kallas *åsebå*, (best.) pl.

L ä g e n h e t el. dyl:

B u r e b a c k e n *bürbåken*. Säkerl. stammen *būdh-* 'bod'. Se vidare Bd III,9 och cit. st.

Ålleröd, se *Elleröd* (uttalsformen).

Österhög, i dagligt tal **Östergården** *östergån*, $\frac{1}{2}$ sk. av ålder. — | Österhö(ö)gh 1659-1680, Österhög 1665-1881, Jr, Öster Hög(h) o. d. 1703-1758 || Österhög GS. ∞ Namnets skrivning i två ord i vissa jb är trol. uttryck för den sannol. riktiga uppfattningen, att (det officiella) hmnt är benämnt i motsats till Hög ovan. Möjl. tyder det folkliga namnet på att hmnt inofficiellt fattats som en del av nyssnämnda hmn.

Prep. är *i* (Östergården); *östergån*s *märker*. Åborna kallas *östergåsbå*, (best.) pl.

H e m m a n s d e l a r:

Holmen; vardagl. även Snusholmen *snūs-*. »Holmen» är en hög mark mellan bäckar. Dunkelt. — *Ödegårdet? Ingår trol. i »Öjes», då uppfattat ss. ett koll. inbyggarn. *Ödegårdets. Nu ur bruk.

T o r p e l l e r l ä g e n h e t e r:

Stig på *stj på*; nu namn på betesmark med skog. Ett imperativiskt namn, innebärande en uppmaning till den besökande att *stiga på*. Kanske först åsyftande en krog; jfr under *Betala* Bd I,119. — T i m m e r å s. Namnet vanligt, åsyftar *timmerhuggning* (el. nedkastning av timmer).

I ä. handlingar upptagen, nu försvunnen bebyggelse:

Toresrud. — aff Thoresrudi 1354 DN 2,266 (avskr. från 1495), -rud 1485 Därs. 14,126. I den förra källan nämnes orten mellan Bönered i Säve och Hakered (som möjl. följes av Grimås), i den senare efter Hakered; jfr vidare under *Tolsered* i Säve sn s. 50. ∞ Personn. *Tore* (isl. *Pórir*) och *rud* 'röjning'.

Säve socken.

Då ingen bebyggelse med namnet *Säve* ss. officiellt namn (jfr under Kyrkeby s. 45) finnes, behandlas sockennamnet här.

Uttal: *skø sakn* (nu sannol. utdött), *fø* (*fø*) *sokən*, *føə*; *səvə* (*səvə*) *sokn*, *səvasókən*.

Skriftformer: Siaffuar sokn 1354 DN 2,266 (givet i Oslo, avskr. från 1495), Siofuar kirkia 1388 RB 324, Syofua sokn, Siofua kirkia, firi Siofuar Därs. 325, 528, 529, Sæwa sokn 1413 SD ns 2,594 (västgötskt), Sewiesogen 1499 DN 2,739 (givet i Bruberg, Norge) | Soffwe(!) c. 1528 NRJ 4,166, Seffue Sogenn o. d. 1568-1586, Sefwe 1659, Säfwe o. d. 1665-1825, Säfve 1811 **1881** || Seue sogn 1550 DN 15,709, Sæfve 1577 No. riksreg. 2,239, 1599 3,567, Siøffue sogn, Siøesogn, Siøe kircke, Søe k. 1591-1597 JN 13, 184, 186, 513.

Under medeltiden träffas alltså dels former med *Siofv-* o. d., dels sådana med *Säv-* o. d. Bådadera representera (se SIOD 1,35 f.) gen. sg. (delvis med bortfallet -r) av ordet *sjö*; och båda kunna följas ända fram till nutiden, där de antecknats alternativt även i dial.-uttalet: å ena sidan *skø* (med den sydboh. övergången *sj* > *sk-*, varom SIOD 2,14 f., 44 f.), y. *fø* o. d.; å den andra *səvə* (enl. målets ljudregler av ä. *səvə* o. d.). Det ser av fördelningen ut som om den förra formen kan företrädesvis representera det no., den senare det sydboh.-sv. uttalet, även om *səv-* i och för sig även är v nord. (Den tidigast anträffade formen, *Siaffuar*, kunde ävenledes vara no., men tillhör måhända ej orig.) Med det gjorda antagandet kan det stämma, att *Sävelycke* i Jörlanda, Inlands N. hd, nu uttalat *səvalōka*, *səvleka* och skrivet *Seue*- c. 1528, *Sewe*- 1544, skrives *Siofua(r)-*, *Sioar* 1388, 1399 (RB). — Med *sjön* åsyftas, ss. SIOD 1,35 f. utretts, det vid högvatten (el. stark snösmältning) vattendränkta området, med dålig avrinning både åt N¹) och S, just invid kyrkan, vilket område närmare beskrives av JN 159.²)

Askesby *askəsby*, -by By. — Asgoudzbø RB 324 (sen. hand), Asgotzby 1487 DN 3,701, Asgisby 1499 2,739 | Askeby(!) c. 1528 NRJ 4,167, Aschisbi, Askiesby 1568, Askisby 1573, A(a)skisbye 1581, Askes- o. d. 1586 1680, Askeby(e) 1586 (altern.), 1758 (altern.), Asches(s)byen o. d. 1659 1665, Askesby 1703-**1881**, Jr || Askumbog(!) 1564 No. riksreg. 1,424, Ascersbye 1623 Äganderättshandl. nr 2, Askis- 1653

¹) Även åt N går näml. alltjämt ett sakta rinnande flöde (jfr anf. st.).

²) När det där såges vara »icke andet end som en effie», så bör det sista ordet här icke översättas med 'dy', utan just med 'å som utvidgas till sjö på grund av trögt lopp' (jfr Torp 91 b).

Äganderättshandl. nr 1, Askeby 1695 Db bl. 1, Askeby GS. ∞ F. leden är gen. av mansn. fvnord. *Asgautr*, fsv., fda. *Asgot*, *Asgut*, i fsv. även *Asgøt*. *Aske*- beror på felaktig association med träd. *ask*.

Prep. är *i. åskesby hóv* (s. 44).

Nr 1 Norgården $\frac{1}{1}$ sk. Var $\frac{1}{1}$ kr. intill 1722 (Jb 1758). Skrivs *Nohlgården* t. ex. 1703 Jb.

Nr 2 Sörgården $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Nr 3 Östergården $\frac{1}{2}$ sk. av ålder.

[Nr 4 en sk.-utjord. Avförd ur Jb ss. obefintlig 1929. Var kr. intill 1710 (Jb 1719).]

Jfr Askesby Högen s. 44.

Hemmansdelar:

*Hagberget *háþærjat*, *há*-. — Halvegården *hárvæ*-, *há*-. Gården utgör nu, på $\frac{1}{48}$ när, $\frac{1}{2}$ hmn. Namnet gavs av en föreg. ägare; tidigare hette stället Änggården. — Åspekullen *åspøküllon*. Espekullen Jr. *Åspe*, 'aspdunge'.

Lägenhet:

*Dråmmen *drámmen*; nu officiellt Lindesnäs. Det förra namnet är oklart. Snarast ett mot isl. *drumbr*, m. 'träkkloss', no. dial. *drumb* 'kloss, tjockt och klumpigt föremål', sv. dial. *drumm* 'stor säck (för skrymmande varor)', svarande ord, i vilket fall namnet från början vore ett jämförande namn på den (tidigare kringflutna) bergudden, nu sammanhängande med Lagmansholmen.

Assmundtorp *åsmə(n)térp*, *åspən*- By. — Af Asmunda þorpe 1388 RB 325, j Asmundaþorpe 324 (senare hand), Aasmundztorp 1413 SD ns 2,594 | Asmwn(d)-torp(p) c. 1528 NRJ 4,167, Asmud- (d osäkert) 1568, Assmundtorp 1581-1881, Ammundthorp(!) 1586, Asmuntorph 1659, Assmundtorp(h) 1665-1758, Assmundtorp 1811 1825, Assmundtorp Jr || Assmundtorp 1634 Kopb. f. Boh. 642, Assmuns- 1690 Db bl. 22. ∞ F. leden är namnet *Assmund*, se närmare Bd I,4. Uttalet med *-sp-* (rättare *-sb-*) bör förklaras ss. beroende på att *-m-* altern. blivit tonlöst mellan tonlösa ljud: *asmūt*- har blivit *asbūt*-.

Prep. är *i. åspəntérps märkər*. Åborna kallas *åspəntérpsbö*, (best.) pl.

Nr 1 Nedergården $\frac{1}{1}$ fr. av ålder.

Nr 2 Upppegården $\frac{1}{1}$ fr. av ålder.

Hemmansdelar:

Röven *rýva*. Vid ändan av byn, mot Karlshed. Jfr Bd I,61.

Berg, se Klareberg.

Björred *bjórrə* $\frac{1}{2}$ sk. Var kr. till 1704 (Jb 1758). Gården har nu uppgått i Klareberg och har ingen åbyggnad. — | Biörött, -rött 1568-1586, Borött(!) 1586 (altern.), Biörödh 1659 1680, Biöre(e)d 1703 1719, Biörred 1758, Björed 1811-1881. ∞ F. leden är namnet *Björn*; se närmare Bd I,47.

Brunstorp *brúnstör*, *-stj*, *brúnstör*¹⁾, y. *brunstörp* By. — aff Brumsstorpe 1354 DN 2,266 (avskr. från 1495), Brwnstorp 1485 14,126 | Bustorpp(!) c. 1528 NRJ 4,167, Brinstorp (läsningen ej fullt säker) 1568, Brunstorp 1573-1881, Jr, Brunns- 1586 || Brunnstorp 1623 Äganderättshandl., Bruns- 1723 Db bl. 68. ∞ Namnet torde böra återföras till ett **Brūdmanstorp*. Ett personn. (bin.) fsv. **Brūþmaþer* återfinnes på åtskilliga håll, ehuru det hittills blivit misskänt. Det föreligger till en början säkerl. i fisl. »*Brummad(ur)*» (2-3 olika bärare), gen. *Brummanz*- (urspåret el. felskrivet, resp. felläst, även *Brunmann*), av Lind Dopn. med Suppl. behandlat som ett *Brunmann*. Namnet ingår säkerl. i följ. sv. ON: det försvunna *Brunshester* i Älvsborgs län (*Brumantz*- 1560, *Brumans*- 1561, *Brumanna*- 1573), av SOÄ 10,165 tolkat på helt otillfredsställande sätt; *Brummesmålen*, Adelövs sn, Smål. (*Brum(me)s*- 1631), för vilket Ödeen Stud. i Smål. beb.-hist. 34 f. altern. överväger denna tydning; *Brumanstorp*, Hjärtums sn, Boh. (*bråmans*-, *Bruman*- 1659), av Tengström IN 92 tytt annorlunda. Namnet är det fsv. (bl. a. vgt.) *brūþmaþer* 'brudsven' (Söderwall), nysv. *brudman* (SAOB), fornisl. *brūdmaðr*. Två fakta tyda på att detta namn ingår i det här förevarande namnet: skrivningen *Brumss*- 1354 (där det oväntat tidiga bortfallet av mellanstav:n i avskr:n beror antingen på att orig:t använt förkortningstecken, el. på felläsning), samt det närbelägna *Brum(m)arebacken*, som säkert har med *Brūþmaþer* att skaffa (se nedan under Torp). De båda namnen belysa varandra. [Tillägg: Om ett *Brunshester* se redan Lidén NoB 1916, s. 87.]

Prep. är i. *brúnstös* *nás*. Åborna kallas *brúnstörþó*, (best.) pl.

Nr 1 N o r g å r d e n $\frac{5}{8}$ sk. Var helt mtl till 1700 (Jb 1758) och kastellegods till 1704 (Jb 1719).

Nr 2 U p p e g å r d e n $\frac{1}{1}$ sk. Var äldst kastellegods, därefter kr. (åtm. 1719), slutl. sk. (åtm. fr. o. m. 1758). Donerades under enskild besittningsrätt 1672 (Jb 1758). Var en kort tid vid 1600-talets slut intill år 1700 $\frac{2}{1}$ (Jb 1758).

Nr 3 V ä s t e r g å r d e n $\frac{5}{8}$ sk. Se f. övr. nr 1.

H e m a n s d e l a r:

N ä s e t *násst*²⁾; två hmnsdelar. *Näset* bildas gm Kvillens utflöde i Nordre älv. *T o r p* (nu öde):

B r u m m a r e b a c k e n *bråmaröbakén*. Brumarebacken 1845 Holmberg¹ 3,466 (»strid mellan två brudskaror»), 1859 GLex 1,350. Den av Holmberg återgivna, låt vara stereotypa traditionen torde i förening med innebörden i bynamnet ovan, ge anvisning på härledningen: även här torde *brūþmaþer* 'brudsven' på något sätt ingå. Men det är svårt att ange det närmare förh:t till bynamnet. Namnet på »backen» kan möjl. ha bildats redan vid en tid då åbon på gården hette *Brūþmaþer*, och *-are-* skulle då kunna innehålla detta (vid stammen fastvuxna) *-r-*. Rimligare är dock att *-are-* är den vanliga utvidgningen i ssgsfog. Den nämnda traditionen torde först sekundärt ha lokaliserats hit.

¹⁾ Om svagtonsutvecklingen *-torp* > *-tör* se Bd I, 110.

²⁾ Åtm. i en del av socknen: *i násst*, till åtskillnad från den närbelägna gården: *pá násst* (s. 48).

Bärby *bærby, bær*. By. — Bærbe 1388 RB 325, Bierby tingh 1497 DN 2,730 | Berby c. 1528 NRJ 4,167, Bierbye o. d. 1581-1665, Berg- 1586, Bärby 1659-1881, Jr || Berbiu 1608 Äganderättshandl. nr 2, Bärby 1694 Db bl. 25. ∞ F. leden är *berg*, fsv. *bærgh, biærgh*. Försvagningen av *-by* till *-be* så tidigt som 1388 är överraskande.

Prep. är *i* (men på då nr I åsyftas). *bærby märkær*. Åborna kallas *bærbybö*, (best.) pl.

Nr 1 Nedergården $\frac{1}{1}$ kr. av ålder. Häradshövdingeboställe, som vanl. kallas Herrgården.

Nr 2 Övergården $\frac{1}{1}$ sk. Var kr. till 1669, då det donerades under sk. på innehavarens livstid (Jb 1680), därefter åter kr. 1722 (Jb 1758).

Torp och lägenheter (alla nu borta):

Grunden. Landsvägsgrunden nu för länge sedan borttagen. Kallades även Hålet *hgt, hst* (prep. *i*) på grund av sitt läge i en sumphåla. — Vase n *våsen* (prep. vid *ve*). Vase 'utlagd risknipa'¹⁾ — Vran *vråa* (prep. *i*). I en 'vrå' mellan Björlandavägen och gränsen mot Öxnäs.

Bönered *bønærø* (*s*→*ø*), *bøn(d)ørø²⁾*, *bønðrø, bønørø* (ev. *ø*→*u*) $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. — aff Binadarudi 1354 DN 2,266 (avskr. från 1495), I Bæina riordre 1399 RB 325, af Beinade riordre Därs. (senare hand), af Bynnia riordre Därs. 324 (senare hand) | Pønnerud(!) c. 1528 NRJ 4,169, Bönnrø(d)t 1568 1586, Bønne- 1581 (altern.) 1758, Bönerød(h) 1659-1703, Bön- 1680, Bönered 1719-1881, Jr || Bönrdöt 1608 Äganderättshandl. nr 2. ∞ F. leden är oklar, men är kanske gen. på *-a* av en mot fsv. *Bænde* (Lundgren-Brate 41) svarande kortform **Benedi* till mansn. *Benedikt*. Skrivningen *Bæin-* (i RB) beror kanske på association hos den norske skrivaren med mansn. *Beini*, el. med de vanliga skrivningarna med *-ei-* av den y. formen *Be(i)nk*. Biformen *Beni*, ävenledes av *Benedikt*, träffas av samma anledning skriven *Beini*. Labialiseringen av *e* (el. *i*) beror på inverkan av *B-*. Lidén påpekar, att det kan vara fråga om ett ökn. på *-adr* el. *-udr*, gen. *-adar*. S. leden är *rjødør, ryd* 'röjning'.

Prep. är *i*. *bønærø märkær*. Åborna kallas *bønærøbø*, y. *-bøa*, (best.) pl.

Hemmansdel:

Ängen.

Torp (nu öde) och *avsöndring*:

Duvekærr. Jr. — Remmetorpet *rèmetørpet* (el. *Remmens rémåns*). En båtsman *Rem* bodde där.

Djupedal *jybedal*, y. *jupø*. By. — | Dibedall, Diffue- 1568, Dybedall 1573, -dahl 1659, Diub(b)e- 1581, Dybbe- 1586, Diupedahl o. d. 1659 (altern.)-1825, Djupedal 1881, Jr || Dybedall 1597 JN 513. ∞ Om bet.n av *djup* i fråga om en *dal* jfr Bd I-III (Reg.).

¹⁾ På samma sätt synas nu liknande namn i Bd I-III böra förstås; det efter Kalén uppgivna vase 'ställe varöver en vätska rinner fram' torde näml. icke kunna anses tillräckligt styrkt (Elov Andersson).

²⁾ Formen med *d* åsyftar säkerl. ett *bønðrø*.

Prep. är *i. jybēdas mārker*. Åborna kallas *jybēdasbø*, (best.) pl.

Nr 1 Mellangården *mæljø-* $\frac{1}{2}$ sk. av ålder.

Nr 2 Norgården $\frac{1}{2}$ sk. av ålder.

Nr 3 Sörgården $\frac{1}{2}$ sk. Var kastellegods åtm. till 1703, därefter kr. åtm. 1719-1796, då det blev sk. (Jb 1811).

Hemansdelar:

Kolslätt *køskæt*. Jorden säges vara svart »ss. av brand». Kolbränning torde inte ha förekommit där. — Sanden (prep. *på*).

Espet, se Äspet.

Fjället *fjælt* $\frac{1}{4}$ sk. Var kr. intill 1704 (Jb 1719). — | Fället(!) 1659, Fiälletn(!) 1665, Fiellet 1680, Fiället 1703-1758, Fjellet 1811-1881, Fjället Jr. ∞ Bd. I, 157. Gården ligger vid ett stort kalt bergkomplex (ett *fjäll*), som nu efter gården kallas *Fjällsberget*.

Prep. är *i el. på*. Åbon kallas *fjælbøn*.

Gerrebacka *jærbåka* $\frac{1}{4}$ sk. Var kr. intill 1799 (Jb 1811). — j Gærin bakka (*bakka* senare tillskrivet) 1388 RB 325 | Gierreback 1568, Gierrebaick(!) 1581, -backe 1586, Giærrebacke 1659, G(i)errebacka o. d. 1665-1719, Gierre- 1758, Gerrebacka 1811-1881, Jr. ∞ Dunkelt. Om f. leden från början innehållit lång stamvokal, utgör dial.-uttalet intet hinder för att denna varit *æ*, eftersom *æ* i denna trakt övergår till *e*.

Gubbered *gæbærø* $\frac{1}{2}$ sk. av ålder; nära Kärra. — | Giöröt(!) 1568, Giöberöd 1581, Giebberöd, Giberöd 1586, Guberöd 1659, Gubberöd o. d. 1665-1758, Gubbered 1811-1881, Jr. ∞ Om den nuv. skriftformen och dial.-uttalet skola ha vitsord, är f. leden antingen appellativet *gubbe*, el. *Gubbe* ss. kortform av något namn på *Gudh-b-*, t. ex. *Gudhbiorn*, *Gudhbrand* el. dyl. (jfr Lundgren-Brate); just av det senare finns *Gubbi* ss. kortform på nutidens Island (Blöndal Ordbog). De ä. formerna hänvisa dock snarast på kort *-b-*, som i så fall uppkommit av ä. *-p-*. Man kan då tänka på *göpa* 'lodjur' (jfr särsk. skrivningen av 1581 samt *Göpås* nedan), vare sig ss. appell. el. ss. personbin.; detta ord har i Boh. i stor utsträckning bevarat »hårt» *g-* — i senare tid dock ej på Hisingen —; och eftersom ett sådant i denna ställning förekommer blott i helt få ord, kunde ett **gøbæ-*, y. ev. **gøbæ-*, lätt folketymologiskt omtydas. — S. leden är *ryd* 'röjning'.

Gullö moras, se Naturn. s. 128.

Gunneshy *gūnsby*, *gūns*. By. — Gunnaldzby, Gunnarsby 1354 DN 2,266, 268 (avskr. från 1495), j Gunnæ bole 1399 RB 325, Gunnobø c. 1400 s. 324, Gunneby 1485 DN 14,126, 1498 s. 153 | Gunneshy, Gwnnes-, Grønnes-(!) c. 1528 NRJ 4,168, Gun(t)sby, Gunthissbi 1568, Gundisbye 1568 (altern.)-1586, Gunthby 1573, Gunnes-

by 1659-1881, Jr, Gunnersbyen 1659 (altern.), Gunnerssby 1680 (altern.), Gunne- 1703 (altern.) || Gunnesby 1694 Db bl. 1. ∞ De äldsta formerna och dial.-uttalet peka samstämmigt på en förled med -s; formerna utan -s måste vara felaktiga. F. leden är *Gun(n)vald* (jfr Lind Dopn.) el. *Gunnar*; det förra ingår i det närbelägna *Gunnilse* (SOÄ 13,7). *By* betyder väl här 'gård'; jfr s. 23.

Prep. är *i. gūnsby märkər*. Åborna kallas *gūnsbybó*, (best.) pl.

Nr 1 Bergegården $\frac{3}{4}$ sk. Var kr. till 1719 och helt mtl åtm. till 1703.

Nr 2 Kalsbogården *kålsbo-* $\frac{3}{4}$ sk. Se i övr. under nr 1. *Kassegården* 1703, *Kållsbo-* 1719, *Kållsbo-* 1758, *Kålsbo-* 1811-1881, Jr. F. leden är möjl. ursprungl. sv. dial. (Vgtl.) *karse* (även *gasse*) 'gårdfarihandlare' (Rz 312), senare utbytt mot *Kålsbo-* på grund av sammanblandning med *Kalsbogården* i Säve sn (s. 50). Elov Andersson.

Nr 3 Kastellegården *kåš[ø-* $\frac{3}{4}$ sk. Var kastellegods till 1719 och helt mtl åtm. till 1703.

Nr 4 Källaregården $\frac{3}{4}$ sk. Se i övr. under nr 1. Ovisst om f. leden är *källare* el. *källa* (med -are- i ssgsfogen).

Nr 5 Mellangården *mæl[ø-* $\frac{3}{4}$ sk. Åborna kallas *mæløgåš*. Se i övr. under nr 1.

Nr 6 Muleregården *mūlv[ø-*, *mūlv[ø-* $\frac{3}{4}$ sk. Se i övr. under nr 1. Någon person från *Mulered* inom socknen har väl innehaft gården.

Nr 7 Sörgården $\frac{3}{4}$ sk. Se i övr. under nr 1.

Nr 8 Tolsegården *tøš[ø-* $\frac{3}{4}$ sk. *Tohlsegården* 1703, *Tol(l)sse-* 1719 1758, *Tolse-* 1811-1881, Jr. F. leden är väl gen. av mansn. *Tolf* (sammandragning av *Torolf*, fvnord. *Þórolfr*), vars *f* bortfallit mellan *l* och *s*.

Nr 9 Västergården $\frac{3}{4}$ sk. Se i övr. under nr 1.

Hemmansdelar:

Livasgården livas-. Efter en änka, *Liva*, som ägt gården. — *Rävекullen rēvaks[ø*, mindre äkta *rēv[ø-*. Åbons ökn. är *Räven rēv[ø*. Vid en liten bergkulle. Enl. en (föga känd) tradition skall en skadskjuten *räv* ha hittats död på kullen. — *Ärthögen æřh[øw[ø*. Trol. ha ställningar för torkning av *ärter* stått på kullen; jfr *Ärtekullen* Bd III, 224.

Göpås *gøb[ø*s, y. *gøp-* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. — Giubås, Gibaass 1540 DN 13,745 f. | Gobboes(!) c. 1528 NRJ 4,169, Gibaas, Gibbaais o. d. 1568-1586, Giøb Aas o. d. 1586 (altern.) 1659, Giöpås o. d. 1659 (altern.)-1825, Göpås 1811 1881, Jr || Giöpås 1637 Ml. ∞ F. leden är säkerl. västsv. *gøpa* 'lodjur'. Gården ligger vid en hög och brant *ås*. Ett *Göpåsen* finns också i Vgtl. (SOÄ 10,10).

Högen *h[øw[ø* By. — Se nedan under nr 1 och 2. ∞ Då »byn» består av två från början egentl. helt skilda hmn, som blott kameralt förenats, har vardera sitt namn efter var sin (naturliga) *hög* (höjd).

Prep. är *på*. *h[øw[ø*s *märkər* (styrkt för nr 1).

Nr 1 Högen el. Askesby Hög (en) *askesby hóg* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. Höf-
fuen 1568, Högen 1568 (altern.)-1881 (jämte Askesbyhögen), Jr, Hö(e)igh 1581 1586
|| Hougén 1597 JN 515.

. Nr 2 Högen el. Sörslättshög (en) $\frac{1}{2}$ sk. Var kr. till 1722 (Jb 1758).
af Haugi vider Sudrslæt 1388 RB 325 | Höffuenn 1568, Höienn 1581, Höeiggenn 1586,
Hoyen 1659, Högen 1680-1881 (jämte Sörslättshög), Jr.

Hökälla *høscæla* $\frac{1}{1}$ fr. av ålder. — af Hauga kiældu 1388 RB 324, 325 |
Høkelde c. 1528 NRJ 4,169, Höchell 1568, -kiell 1581, -kill 1586, Hö(ö)kiälle o. d.
1659 1680, -kille 1665, Hö(ö)kiälla 1703-1758, Hökälla 1811-1881, Jr || Hiøffkiældt(!)
1599 No. riksreg. 3,567, Hökiälla 1687 Db bl. 133. ∞ F. leden är gen. pl. av *hög*,
m., fvnord. *haugr*. Alltså 'källan vid högarna'. Det är säkert fråga om naturliga
högar. Källan torde vara densamma som nu kallas *Ålehöljens källa* (jfr s. 138).

Ingebäck *ēgobāk, īgø-, īgø-* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. — af Jngobæk RB 324 (sen. hand)
| Ingebeck c. 1528 NRJ 4,168, Ingebech 1568, Enng(g)ebeck 1581, Engi- 1581
(altern.), Ingebäck 1659-1881, Jr. ∞ Namnet åsyftar tydl. tidigast den nu rätt obe-
tydliga *bäck* som rinner ned till älven ett stycke N om de äldsta gårdstomterna.
Åsen N och NV om bäcken heter *Ingås*. Samma namnpar, *Ingebäck* — *Ingås*,
träffas egendomligt nog strax i S i Backa sn (s. 112); också där rinner bäcken
ned till älven. Ett sammanhang mellan namnparets båda representanter bör då
säkerl. antagas, så mycket mer som *Ingebäck* och *Ingås* äro annorstädes knappt
anträffade namn. F. leden är emellertid ganska dunkel. Till de namn på *Ing-* o.
d. som, utan säker tydning, berörts Bd I,215, 338, må läggas de vattendragsstam-
mar *Ing(r)-, Ign-* som nämnas av Rygh No. Elven. 116, 118, men som likaledes
äro otolkade. Den äldsta formen ovan tycks ju tyda på ett bäckn. **Inga*, men
mellanvok. -o- behöver i RB inte vara ursprunglig, utan kan nog vara ett ä. -a- (el.
ett »uppsnyggat» -e-). Alltfört är det därför något osäkert om bäckn:et el. åsnam-
net är det primära i namnparen. I sht i senare fallet kunde man nog tänka på per-
sonn. *Inge* (el. *Inga*).

Prep. är *i. īgøbaks mārker*. Åborna kallas *īgøbaksbō*, (best.) pl.

Kalshed *kāsø, kāsø, kāsø* By. — j Kalfs hæidi 1388 RB 325 | Koldthedt(!)
c. 1528 NRJ 4,167, Kals(s)hee o. d. 1568-1665, Kalffshee 1581 1586 (altern.), -heed(h)
1659 (altern.) 1680, Kallssheed o. d. 1680 (altern.), -he(e) o. d. 1703 1719, Kals(s)hed
1758-1825 (altern.), Kahlshed 1825 (altern.) 1881, Kalshed Jr || Kalshee(d) 1597 JN
514, Kalsher (flera ggr) 1651 No. rigsreg. 10,325. Karlshed GS, SvO. ∞ F. leden är
kanske gen. av det fsv. mansn. *Kalj*, fvnord. *Kálfr*, el. av det väl därmed egentl.
identiska bin. *Kalj* 'kalv' (Lind Bin. 184, Hellquist i Xen. Liden. 97). Möjligt vore
dock också att djurnamnet ingår direkt. S. leden är *hed*, fvnord. *heidr*. Det synes
ej omöjligt att formen på *-her* just är en rest av den gamla nom.-formen på *-r*.

Nr 1 Bergegården $\frac{1}{2}$ sk. Var kr. till 1704 (Jb 1719).

Nr 2 Mellangården $\frac{3}{8}$ sk. Var $\frac{1}{2}$ mtl till 1685 och kr. till 1722 (Jb 1758).

Nr 3 Norgården $\frac{3}{8}$ sk. Var $\frac{1}{2}$ mtl till 1685 (Jb 1758) och fr. till 1668 (Jb 1680), därefter kr. till 1722 (Jb 1758).

Nr 4 Skattegården $\frac{3}{4}$ sk. av ålder.

Nr 5 Sörgården $\frac{1}{2}$ sk. Var kr. till 1704 (Jb 1719).

Nr 6 en sk.-utjord. Var kr. till 1722 (Jb 1758). Lydde åtm. 1825 (Jb) under nr 1.

Hemmansdel:

Ångarna.

Klareberg *klarabérj*, *klaræ*- $\frac{1}{1}$ sk. Var kr. trol. åtm. till 1719. Kallades blott **Berg** till 1756 (Jb 1758). — Bergh 1485 DN 14,126 | Berrig(h) c. 1528 NRJ 4,168-1586, Berg o. d. 1573-1758, Bärgh 1659 1665, Claræ Berg 1756 (se ovan), Klareberg 1811-1881, Jr, Clare-1825. ∞ Namnet givet efter fru *Clara Lagerström*, f. Olbers (1713-1778), maka till Magnus Lagerström (Bd II,122, III,81), som ägde hmnt.

Torp och lägenheter:

Rosendal. Rosendahl 1825 Jb. — Torpängen *törpåga*; förr även Ängen.

Kvillehed *kwèle*, *kwèlæ*, även *kwile*, *kwilæ*, *kwèlæ*, *kwèlæ* By. — | Qwillehed c. 1528 NRJ 4,166, Quillehie, Quilthie(!) 1568, Quilledehe 1581, Quillehe 1586-1825, Qwillhe(e) 1703 (altern.) 1719 (altern.), Qvillehed 1811 1881, Kvillehed Jr. ∞ Byn ligger vid utloppet av den s. k. *Vasekvillen* (s. 76) i Nordre älv. S. leden är *hed*.

Prep. är *i. kwèlæ märkar*. Åborna kallas *kwèlæbø*, (best.) pl.

Nr 1 Bergegården $\frac{1}{2}$ sk. av ålder.

Nr 2 Kronogården $\frac{7}{8}$ sk. Var helt mtl till 1685 (Jb 1758), och kr. till 1704 (Jb 1719).

Nr 3 Skattegården $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Kyrkeby *sørkæby*, *sørkæ*-, även *-byjn* By. — Kirkeby 1485 DN 14,125 | Kirke-c. 1528 NRJ 4,168, Kierckeby(e) 1568 1581, Kerckebye(n) 1586, Kyrckebyen 1659, Kyrchebye 1665, Kyrckeby 1680-1825, Kyrkeby 1811 1881, Jr || Kirkeby 1594 JN 171. ∞ Ännu kallas *kyrkbyn* någon gång *Säve* (jfr s. 39).

Nr 1 Bergegården $\frac{1}{1}$ sk. Var kastellegods åtm. till 1703, därefter kr. till 1722 (Jb 1758).

Nr 2 Björsegården *bjøsgæ*- $\frac{1}{1}$ sk. Var kastellegods till 1710 (Jb 1719). Skrivs *Börsegården* 1703 1719, sedan *Björse*- o. d.; f. leden är väl därför från början gen. *Byrghis*, till *Byrghir* (nsv. *Börje*), en vanlig biform till *Birghir* (nsv. *Birger*, en ur fsv. upptagen namnform). Av *Byrghis*- har blivit *Börs*-, och sedan med uttalslättande inskott före kons. *Börse*-. Därefter ha namn på *Björn*- attraherat.

Nr 3 Gullringegården *gullring-* $\frac{1}{1}$ sk., förändringar ss. nr 2. Om de mestadels rätt oklara namnen på *Gullring-* se Bd I, 325, Indrebø No. innsjön. 1, 83, Sahlgren i NoB 1935, s. 60.

Nr 4 Norgården $\frac{1}{1}$ sk., förändringar ss. nr 1.

Hemmansdelar:

Augustesgården *ågustäs-*; nu blott åker. — Fjället. — Heden. — Kullen. — Tån (Bd III, 245).

Torp:

Skarpeland *skårpölan*; nu namn på sandåkrar. *Skarp* 'torr, mager, ofruktbar'.

Kyrkoängen se Natur. s. 138.

Käringetorp *skæring(e)torp*, y. *skæring-* (upptecknat redan på 1880-t.) $\frac{1}{2}$ fr. av ålder. — | Kiarlingtorp 1568, Kierling- 1573-1586, Kiäring- 1659, Kiäring- 1665 1719, Kierringe- o. d. 1680 1703, Kierringe- 1758, Käringetorp 1825 **1881**, Jr. ∞ F. leden är fsv. gen. sg. på *-a(r)* av *kærling*, nsv. *käring*. Tydl. upptogs (el. beboddes tidigt) gården (*torpet*) av en ensam gammal kvinna.

Kärra *skæra*, y. *skæra* (upptecknat redan på 1880-t.) By. — j Kiærrum 1388 RB 325, j Kerrom, j stora Kiærrum 1399 Därs. | Kerre c. 1528 NRJ 4, 168, Kiar(r)e, Kiere 1568, Kierre 1573-1665 (altern.), Kiärra, Kierra 1659-1758, Kärra 1811-**1881**, Jr || Ker 1550 DN 15, 709, Kjere 1648 No. riksreg. 9, 184. ∞ Böjningsform av *kærr* (se Bd II, 73). De öppna markerna äro nu uppodlade.

Prep. är *i. skæra märkar*. Åborna kallas *skærabø*, (best.) pl.

Nr 1 Bergegården $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Nr 2 Hammaregården *håmæ-* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder (förr sannol. självständigt hmn). *Hammargårdh* 1659 Jb. *Hammar* 'framskjutande bergbacke o. d.' (Bd III, 34).

Nr 3 Klockaregården *klåkar-* $\frac{5}{8}$ sk. Var $\frac{3}{4}$ mtl till 1685 och kr. till 1704 (Jb 1758).

Nr 4 Ligården *li-* $\frac{1}{1}$ sk. Var kr. till 1704 (Jb 1758). *Lid* 'backe'.

Nr 5 Röntaregården, i dagligt tal *Ränteröd *ræntæra*. I Jb: *Räntered* 1703 (-ed skrivet med förkortning), *Räntere-* 1719, *Rättare(!)* 1758, *Räntare-* 1811-**1881**. Oklart; något *räntare* 'räntmästare' synes icke vara känt.

Nr 6 Svenskergården *svænsæ-* $\frac{3}{4}$ sk. Var helt mtl till 1695 (Jb 1758) och fr. till 1694 (Jb 1703). Säkerl. är det denna gård i K. som Jb 1568-1586 upptages som *svenskt* gods.

Nr 7 Västergården $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Hemmansdelar:

*Lubborna (*Lobborna) *læbæra* (prep. *på*). Stammen *lubb-* (*lobb-*) träffas på skilda håll om 'något tjockt och klunsigt' el. 'söligt och smutsigt o. d.' (även i

personbeteckningar); jfr v. Friesen Mediagem. 69 f. Här ligger det närmast till hands att formellt anknyta till sydboh. (Lycke sn) *lobba*, f. 'halvtjockt bröd', och att översätta namnet 'de med lerklunsar el. tjocka kokor försedda markerna' (jfr öfris. *lob(be)* 'smutsklump').

Torp, lägenheter och avsöndringar:

† *Fagerdal*. Om *fager* i ON se Bd I, 9. Möjl. ej folkligt namn; dock kan platsen anses rättfärdiga det. — *Husholmen hūshōlmən*. Med *holme* åsyftas en förhöjning inne på land (Bd I, 229). Platsen var förr bebyggd. — *Mystererna*, med uppsnyggat uttal *Myrstena mystēna*. Om *myst* se Bd I, 176. — *Orrekullen*. 1825 Jb; ingår nu i *Orrekulla skans Jr*, även kallat *Skansen skānsən*. *Orrekulla skants* 1725 Krigsark. XV N 1. — *Svankälla svānsēla*. Jr. Först tillskapat namn på en damm för fiskodling.

Lagmansholmen, se *Naturn*. s. 88.

Larsered *lāsərə* (så redan på 1770-t.), *lās-* $\frac{1}{2}$ sk. av ålder. — | *Lauritzrö(d)t* 1568-1586, *Larsrödh* 1659 1665, *Lars(s)eröd(h)* o. d. 1680-1758, *Larsered* 1811-1881, Jr. ∞ F. leden är mansn. *Lauritz* (av lat. *Laurentius*), = nuv. *Lars*.

Prep. är i. *lāsərə märkər*. Åborna kallas *lāsərəbō*, (best.) pl.

Lerbäck *lərbāk* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. — *Lærbæk*, *Leir*- 1388 RB 324 | *Leerbeck* c. 1528 NRJ 4, 169, *Lierd*- 1568, *Le(e)rbeck* 1573-1680, *Lerbäck* 1659-1881, Jr. ∞ *Bäcken* är nu mestadels uttorkad.

Lillekärr *lələšār*, y. *-šār*, *-šār* $\frac{1}{2}$ sk. av ålder. — | *Lillekiard* 1568, *Lildlekierre* 1581, *Lilde*- 1586, *Lillekiarr* 1659, *-kierr* 1665 1680, *Lellekier* 1703, *Lillekiär(r)* 1719 1758, *Lillekärr* 1811-1881, Jr. ∞ Om *kärr* se Bd III, 232 och ovan s. 6.

Prep. i. *lələšæs märkər*. Åborna kallas *lələšæsbo*, (best.) pl.

Lägenhet:

Jämmeren jāmmən; förr krog, nu namn på (en plats vid) en vägkrök, ev. även om hela området därinvid. Säkerl. är det krogen som fått det pejorativa namnet.

Mulered *múlə*, *-ú-* $\frac{1}{2}$ sk. Var kr. till 1704 (Jb 1719). — | *Mulleröt* 1568, *Mulrödt* 1573-1586, *Mulrödh* 1659 1665, *Muleröd(h)* o. d. 1680-1758, *Mull*- 1703, *Mulered* 1811-1881, Jr || *Mulröd* 1597 JN 513. ∞ F. leden är ett personbin. *Mule*, känt både t. ex. från Norge (Lind Personbin.) och Sverige (Hellquist i Xen. Liden. 100), även från andra boh. ON. Jfr *Multorp* SOÄ 12, 60 f.

Prep. är på. *múlə märkər*. Åborna ha kallats *múləbo*, (best.) pl.

Norslätt *nōšlät*, *-st-* $\frac{5}{8}$ sk. Var $\frac{1}{1}$ mtl till 1685 och kr. till 1704 (Jb 1758). — | *Nordslett* o. d. 1568-1586, *Nor*- 1573 1680, *Norslätt* 1659-1881, Jr, *Nolslatt(!)* 1811, *-slätt* 1825. ∞ Motsatt *Sörslätt* (s. 50).

Prep. är på. *nōšlät märkər*. Åborna kallas *nōšlätbo* (ung form), (best.) pl.

Nortagene *nòtåg(a)*, *nòt-* $\frac{3}{4}$ sk. Tycks även i äldsta tid helt ha varit sk.-gård. Var sedan $\frac{1}{2}$ sk. och $\frac{1}{2}$ kr. intill 1727 (Jb 1659 1758). — | Nordtangenn(!) 1568, -t(h)agen(n) 1580-1659, Nortagne 1665, Nortagene 1680-1881, Jr || Nordtagne 1656 No. riksreg. 11,618, -takene 1764 Gbgska Veckobl. 367, Nordtagene GS. ∞ F. leden anger läge N om *Tagene* (s. 50), men s. leden torde från början formellt icke vara fullt identisk med detta namn (varom se s. 12). Då ett enstavigt *-tak*, boh. *-tag*, icke har någon motsvarighet i urkundsformerna, torde visserl. uttalet *nòtåg* bero på senare påverkan av *intak*, n. (Bd II,16) o. d. Men även skrivningen *-tagen* visar avvikelser; den är antingen en fördanskning av ett boh. *-taga(n)*, best. f., el. best. pl. av den nämnda *-tag*, n. Det alternativa uttalet *nòtåga* kan, om det är gammalt, vara vilketdera som helst av dessa, men kan väl ock vara tillkommet genom inverkan från *intaka*, f. (nyss anf. st.).

Näset *nést*, mindre äkta *nást*, *nést* $\frac{1}{2}$ sk. Var kr. till 1722 (Jb 1758) — | Ness 1568, Nhes(s) o. d. 1581 1586, Nääss o. d. 1659-1680, Nääset 1703, Näset 1719-1881. ∞ Gården ligger vid basen av ett *näs* vid Nordre älv.

Prep. är *på* (jfr s. 40 n. 2).

Prylycke, se *Natur*. s. 145.

Simonsäng, se *Natur*. s. 138.

Skogome *skāmə*, *skòmə* By. — j Skogheme RB 324 (sen. hand) | Skoen(!) c. 1528 NRJ 4,169, Schoffuenn, Skoufuenn o. d. 1568-1586, Skome 1659-1719, Skomme 1665 1680, Skogome 1758-1881, Jr || Skoum 1599 No. riksreg. 3,567. ∞ F. leden är *skog*, s. leden *hem* i någon av dess gamla bet:r 'trakt' el. 'gård' (jfr Bd III,2 och cit. litt.¹). Skogen finns ännu kvar i byns närhet.

Prep. är *i. skāmə märker*. Åborna kallas *skāməbø*, (best.) pl., y. *-børa*, best. pl. Nr 1 N o r g å r d e n $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Nr 2 S ö r g å r d e n $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

[Nr 3 en sk.-utjord. Var kr. till 1710 (Jb 1758). Ss. obefintlig utesluten ur Jb 1929.]

L ä g e n h e t:

»B u k ä r r» («Bökärr»), i skrift B u d s k ä r r *būsær*, *būs-*, även »B ö s s e k ä r r» *bøsa sér*, *bøs-*. F. leden är *Børsås* (s. 107), delvis i sammandragen form.

Skålvisered *skålvisərə*, *skål-* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. — ? af Sialff 1354 DN 2,266 (avskr. från 1495), af Skolnis rudhi (läsningen kontrollerad, men *n* kan vara fel-skrivet för *u*) RB 324 (sen. hand) | Skollesind(!) c. 1528 NRJ 4,168, Scholletsröt

¹) Den förra bet:n har antagits föreligga när f. ledens innebörd, såsom här, icke tyckts väl stämma med en bet. 'gård'. Man kan dock ätm. ibland möjl. ha rätt att överbygga klyftan mellan de båda bet:erna genom att fatta *hem* ss. omfattande både bebyggelsen och all den mark som hörde till denna.

1568, Skollersrödt o. d. 1568 (altern.) 1573, Skaalliss-, Sköllitz- 1581, Skiöllidtz-, Skallidtz-(!), Scholluidz- 1586, Scholwiseröd 1659, Skohl- 1665, Skälviseröd o. d. 1680 1825, Skällwijsi- 1703, -reed 1719, Skällwiseröd 1758, Skälvisered 1811 **1881**, Jr || Skaallingsrud, Skollings- 1594 JN 184 f., Schollisroed 1647 No. hist. tidsskr. 4R 3,237, Skällwiseredh 1704 Db bl. 203. ∞ F. leden innehåller med all sannolikhet ett mansn., resp. mansbin. (på den osäkert hithörande formen från 1354(?) kan intet byggas, se om denna s. 53); men dess närmare fastställande är vanskligt. Möjl. ett **Skollwīs(e)* (jfr Lind Personbin. under *S k o l l i* och *-v i s i*, *-v i s s*)? I Eddan finns *skollwīs* 'sveklfull'. Dock visar formmaterialet icke med full säkerhet att f. leden innehållit ett *-v-*. S. leden är *rud*, *ryd* 'röjning'.

• Prep. är *i. skölvīsərə märker*. Åborna kallas *skölvīsərəbō*, (best.) pl.

H e m m a n s d e l:

B e r g e t (en viss från B. utflyttad person kallades *Bergarn*).

Solberg *sōlværj* By. — aff Solbiorghom 1354 DN 2,266 (avskr. från 1495), -berg 1485 14,126 | Solberg c. 1528 NRJ 4,167-Jr, -berig 1568, -bergh 1573-1719, -bierrig 1581, -berre 1586, -bärgh 1659, Sohlbärgh 1665, Sohlberg 1758-**1881** || Solberg 1597 JN 514. ∞ I Boh. finnas nu sju bebyggelser *Solberg* och ett *Solberga*. I SIOD 1,95 ha en del fakta framförts till stöd för antagandet att namnet ofta (icke alltid) har med gammal solkult att göra (jfr ytterligare D. Abrahamsson i Ymer 1924, s. 239 ff., där dock ej ON beröras). Frågan får prövas i varje enskilt fall. Vid de fyra nordboh. *Solberg* ha, trots särskilda undersökningar (av Lindroth), inga solristningar anträffats (däremot typiska solhjul nära *Solbrücke* i Kville sn); men därmed är ju frågan om platsernas betydelse i berörda avs. icke avfärdad. Icke heller vid förevarande S. äro några ristningar funna. S. synes emellertid ha varit ordinarie tingsplats för V. Hisingen (Db 1699, bl. 1). Möjl. är bet:n dock här 'berget som (på ett särskilt sätt och vid viss tid på dagen) återkastar solljuset' (jfr anf. st.). Man bör då främst tänka på intrycket från Askesbyhället.

Prep. är *i el. på¹⁾ sōlværj märker*. Åborna kallas *sōlværjebō*, (best.) pl. (säkerl. sen bildning).

Nr 1 N o r g å r d e n $\frac{1}{1}$ sk. Var kastellegods till 1704 (Jb 1719).

Nr 2 S ö r g å r d e n $\frac{1}{1}$ sk.; även i övr. = nr 1.

Svensby *svēnsby*, *svēns*- By. — Sueinsby 1354 DN 2,266 (avskr. från 1495), Swens- 1485 14,125 | Swendzby c. 1528 NRJ 4,168, Swens- o. d. Därs.-1825, Suensbi 1568, Swänssbyen 1659, Swenss- 1665, Svensby 1811-**1881**, Jr. ∞ Mansn. *Sven* och *by*, här väl ursprungl. i bet. 'gård'.

Prep. är *i. svēnsby märker*. Åborna kallas *svēnsbyebō*, (best.) pl.

Nr 1 M e l l a n g å r d e n $\frac{1}{1}$ sk. Var kastellegods åtm. till 1703 (Jb), så kr. till 1722 (Jb 1758).

¹⁾ Det påstås näml., att man åtm. på den tid då ägarna på bådadera hmnn hette Karl, gjorde åtskillnad mellan K. på S. och K. i S.

Nr 2 N o r g å r d e n $\frac{1}{1}$ sk.; även i övr. = nr 1.

Nr 3 S ö r g å r d e n $\frac{1}{1}$ sk.; även i övr. = nr 1.

H e m m a n s d e l a r :

S ö r ä n g a r n a . — T å l y c k a n .

Sörslätt *sø̥s[æt, -sʔ-* $\frac{1}{4}$ sk. Var trol. åtm. ännu 1703 $\frac{1}{2}$ sk. — Suderslät 1388 RB 325 | Sön(n)derslät o. d. 1568-1586, Sör(r)slet 1568 (altern.) 1665, Söeslät 1586 (altern.), Sörslätt 1659-1881, Jr. ∞ Motsatt N o r s l ä t t (s. 47).

Prep. är på. *sø̥s[æts märkär.* Åborna kallas *sø̥s[ætsbø̥*, (best.) pl.

Tagene *tågənə* By. — Se under T. i Backa sn (s. 12), där näml. två av byns hmn ligga. ∞ Se under T. i Backa sn (s. 12).

Prep. är *i. tågənə märkär.* Åborna kallas *tågənəbø̥*, (best.) pl.

Nr 1 B ä c k e g å r d e n $\frac{1}{4}$ sk. Var $\frac{1}{2}$ mtl till 1695 (Jb 1758), och fr. till 1664 (Jb 1665), därefter kr. till 1684 (Jb 1703).

Nr 2 K a l s b o g å r d e n *kålsbo-* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. *Kollsbo-* 1703, *Kallssbo-* 1719, *Kållssbo-* 1758, Jr; *Helles Bogården (!)* 1695 Db bl. 6, *Kalsbo-* 1744 Db bl. 187. Tolkningen är osäker. Av **Karlsbo(da)?*

Nr 3 N o r g å r d e n $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Nr 4 S ö r g å r d e n $\frac{1}{4}$ sk. av ålder.

Nr 5 Ö d e g å r d e n $\frac{1}{4}$ sk. av ålder. *Öddegaggenn* 1586 Jb. Var »obesuttit» även 1758 Jb.

Tofter *tøftərə, -ər* $\frac{3}{4}$ kr. Var $\frac{1}{1}$ mtl till 1685 (Jb 1758) och kastellegods åtm. ännu 1703. — | Tufft(h)enn o. d. 1568-1586, Toffter o. d. 1581(altern.)-1665, Tof-tan 1680, Tåf(f)ter 1703-1758, Tofter 1811-1881, Jr || Thofftenn 1613 No. herredagsdomb. 157, Toffter 1647 No. hist. tidsskr. 4 R 3, 237. ∞ Från början best. sg., resp. — och detta i den officiella formen alltjämt — obest. pl. av *toft* 'hustomt'. Uttalet på *-ərə* beror på anslutning till sådana bildningar på *-red* (*-rød*) som (alternativt) fått en uttalsform på *-ər*; se B a c k e r s. 31; jfr särsk. hurusom nuv. *Tomtered tömtərə* i Alingsås sn, enl. Elov Anderssons påpekande, i ä. tid hette *Tomter* o. d. (SOÄ 6, 40 f.).

Prep. är på. *tøftərə märkär.* Åborna kallas *tøftərəs*.

Tolsered *təsə, təsə, y. tēlsərə* By. — | Tolseröd 1568, Thols(s)röd 1581 1586, To(h)lssröd(h) o. d. 1659-1719, Tohlröd(!) 1703, Tolsered 1719 (altern.)-1881, Jr. ∞ F. leden är ett mansn. Om det vore med rätta som formerna *aff Thoresrudi* 1354 DN 2, 266 (avskr. från 1495), *Thoresrud* 1485 14, 126, ansetts åsyfta denna bebyggelse (Johnsen Eiendomsforh. 65, med tvekan), vore det tydl. fråga om *Tore* (isl. *Þórir*). Men oavsett att denna gård 1485 säges vara »öde», och överhuvud blott osäkert kan lokaliseras (den låg snarast i Rödbo sn, se s. 37), visa de övriga västsv. namn som med säkerhet innehålla detta mansn., bibehållit *o* i uttalet; så *Torseröd* i Bokenäs (*tōsərə*) och Tanum (*tōsə*). Man torde därför snarast böra tänka på fsv. *Tholf*, fvnord. *Þólfr*, sammandragning av *Þórolfr* (se Lind Dopn. 1133 f.).

Prep. är på. *týsə mårkər*. Åborna kallas *týsəbø*, (best.) pl.

Nr 1 Lilla Tolsered *lèla týsə* $\frac{1}{4}$ sk. Var kr. till 1704 (Jb 1719).

Nr 2 Stora Tolsered *støra týsə* $\frac{1}{4}$ sk. Var kr. till 1704 (Jb 1719).

Trollered *trølerø* $\frac{1}{1}$ kr. av ålder. — | Trolderudt c. 1528 NRJ 4,168, Trolleröt 1568, Threllerødt(!) 1581, Thorlle(!) 1586, Trållerødh 1659-1680, -red 1703-1825, Trollered 1881, Jr || Trållerööd 1733 AHA G 2, Trollerö 1760 Gbgska Mag. 556. ∞ F. leden är det även eljest från boh. ON bekanta bin. *Trolle* (se om detta SOÄ 6,76, VII. 2,116, Lundahl Falb. 111, Ödeen Stud. i Smål. beb.-hist. 280 och cit. litt.).

Torp och lägenheter:

Arken (*a*) *årka*; nu riven pörteliknande hydda. Jfr Bd III,121. — H o r s e v i k (e n) *høsavig(a)*, *høsa-*, *høsa-*; numera (också) namn på betesmark. F. leden i vikn:t är *hors* 'häst'. Marken skjuter in som en *vik* mellan två berg.

Trädet *trét*, mindre äkta *trét* (*trøet*) $\frac{1}{4}$ sk. Var tidigast $\frac{1}{1}$ mtl, synes därefter en tid ha varit $\frac{1}{2}$, slutl. $\frac{1}{4}$ 1685; (Jb); var kr. till 1704 (Jb 1758). — | Tredt 1568 1573, Thuedt(!) 1581 1586, Trädet 1659-1881, Jr, Tredet 1680. ∞ Västs. *tråde* 'trädesåker'. Namnet är ganska vanligt som bebygg.-n. i Älvsborgs län (SOÄ I. 2,56).

Prep. är på. *trås mårkər*.

Åseby *àsəby* By. — | Osseby(!), Ottze(!) c. 1528 NRJ 4,166,167, Aassebi, Asseby(!) o. d. 1568 1665, Aassebye 1581 1586, Åhseby 1659, Åseby 1680-1881, Jr || Aaseby 1597 JN 515. ∞ Gårdarna ligga vid kanten av en bergås. F. leden är åtm. formellt gen. pl. Om s. leden här ursprungl. betyder 'by' el. 'gård', är svårt att avgöra.

Prep. är i. *àsəby mårkər*. Åborna kallas *àsəbybø*, (best.) pl.

Nr 1 Mellangården $\frac{7}{8}$ sk. Var $\frac{1}{1}$ mtl till 1685 (Jb 1758) och kr. till 1719 (Jb).

Nr 2 Västergården $\frac{7}{8}$ sk.; även i övr. = nr 1.

Nr 3 Östergården $\frac{7}{8}$ sk.; även övr. = nr 1.

Hemmansdelar:

Heden. — K a n h a l l (*pæ*) *kånål*, *-hål*, *kån-*. Kanehalls heden, Kulle 1791 Lu. nr 18. F. leden är verbet *kana*, s. leden *hall* (Bd II,94). Det var särskilt förr ett omtyckt nöje för de yngre att »kana» utför det jämnt avslipade berget bakom manbyggnaden. Många skosulor och byxbakar sägas där ha blivit utslitna. Samma namn finns som gårdn. i Ytterby sn, Inlands S. hd.

Åspet *æspæt* $\frac{1}{1}$ sk. Var kastellegods åtm. till 1703 (Jb), därefter kr. till 1726 (Jb 1758). — | Es(s)pedt 1568-1586, Espet 1581(altern.)-1881, Jr, Espit 1659 || Es-pet GS. ∞ *Åspe*, n. 'aspdunge'.

Prep. är på. *æspæt(s) mårkər*.

Österslätt *östaslätt* (-sl- → -s[-], -s[-]ät, *üstä* 1/1 fr. av ålder. — | af, j *Öfsta* slätto 1388 RB 324, 325, *Østreslett* c. 1528 NRJ 4,168, *Østersle(d)t* o. d. 1568-1680, *Österslätt* 1659-1881, Jr. ∞ Gården ligger visserl. östligare än *Norslätt* och *Sörslätt*, dock ganska långt ned i SO. Därtill kommer, att den äldsta formen knappast kan bero på missuppfattning el. dyl., ty ett **Austasta* el. (yngre) **Østasta* (rättel. -o), resp. **Øystra* el. (yngre) **Østra slætto* kan icke ha skrivits *Øfsta* i RB. Bet:n torde alltså vara 'den översta slätten'. Samma förled ingår t. ex. i *Øste(r)bo* i Brastads sn (*j Øfstabole* 1399) och i »*j Øfstahaugi*» 1388 i Skredsvik (kanske = nuv. *Østertåga*), båda i Boh. (Formen *slætto* är i en så pass sen källa säkerl. böjd form av *slätta*, f., icke av *slätt*; det förra är den no. formen, och detta kan ju tyda på att namnformen icke är hörd, utan skriven efter no. källa.)

Prep. är i. *östas[ä]ts märker*. Åborna kallas *östas[ä]tsbö*, (best.) pl.

Hemman sdel:

Kroken. Vid en vägkrök.

Öxnäs *öksnäs*, *ø(k)snes*, -näs By. — j *Yxna nesi* 1399 RB 325, *Øxnenæss* 1497 DN 2,730, *Øxness* 1499 Därs. 739 | *Øxness* c. 1528 NRJ 4,167, *Öxsnäs*, *Öxnäs* o. d. 1568-1680, -nis 1568 (altern.), *Øxnes* 1586, *Öxenä(ä)s* o. d. 1659 (altern.), *Öxnäs* 1703-1881, Jr || *Øxnes* 1594 JN 515, -nis 1608 Äganderättshandl. nr 2. ∞ F. leden är den gamla gen. pl. *yxna*, *öxna* av *oxe*. Byn ligger vid ett *näs* mellan den s. k. Kvillen och Nordre älv.

Prep. är i. *ø(k)snas märker*. Åborna kallas *öksnasbö*, (best.) pl.

Nr 1 Mellangården 1/1 sk. av ålder.

Nr 2 Norgården 1/1 sk. av ålder.

Nr 3 Sörgården 1/1 sk. av ålder.

Nr 4 Västergården 1/1 sk. av ålder.

Nr 5 Östergården 1/1 sk. av ålder.

Nr 6 en sk.-utjord. Ss. obefintlig utesluten ur Jb 1929.

Hemman sdelar:

Kungelidkulle (n) *køgelikkul*; nu blott natur. Anl:n till namnet **Kungelid* är okänd. — *Madkulla* *måkåla*, *måkåla*. Bd III,57. — *Nypan* (*pæ*) *njba*. Trol. efter gårdens läge på ett »hopnupet» el. hopknipt ställe av ägorna, mellan *Öxnäsvägen* och en mot denna framskjutande bergås. Samma namn SOÄ I. 2,12. — **Takmaderna* *támara*, *támæra*. *Tak* 'vass (växten)', se Bd III,234. — *Tyvæt* (*pæ*) *tyvæt*. Kanske ett **tyve* 'tuvig mark', till *tuva*. En obetydlig tuvmark finnes ännu vid gården.

I ä. handlingar upptagna, nu försvunna bebyggelser:

***Jättebo.** — *Nordan firir* Iættabudum 1399 RB 325. ∞ Om namnet verkl. avser en bebyggelse, och inte någon forngrav (jfr *jättehus* och *jättestuga* SAOB och där cit. litt.; något *jättebod*, -bo är dock icke bekant), är f. leden

väl *Jätte* ss. bin. på en storvuxen person. Vid *Jättebo* i Kind tänker SOÄ VII. 1,23 på ordet *get*, på alldeles otillräckliga grunder.

***Lad(u)teg?** — Latæigh 1388 RB 325. ∞ Vål snarast 'tegen vid *ladan* el. med en *lada*'; i så fall tidig sammandragning av **Ladhutēgh* (ä. *-teigh*). Då läget är okänt, vet man ej om f. leden kunde vara det **lad* (fvnord. *hlað*) 'lastplats' som ingår i *Lahall* m. fl. (Bd III, 114).

Lyngby. — 1388 RB 324. ∞ *Lyng*, sydboh. vanl. *lygn*, *løyn* o. d. 'ljung'. I hela Boh. träffas f. övr. bara ett *Ljungby*, näml. i Tanum.

***Tagene hed.** — | *Tagen* hie 1568, *Tagennhee* 1573. ∞ Till *Tagene* ovan s. 50.

»**Nestæigharen**». — Nestæigharen a Bærbe 1388 RB 325. ∞ Namnet ser ut att vara, icke ett ON utan ett inkolentn. på *-are*, med bet. 'han som bor på *Näs-tegen*'. I så fall är bildningen på grund av sin ålder av särskilt intresse. Att just till namn på *-teg(en)* åtm. i senare tid bildats inkolentn. på *-are(n)*, framgår av Tengström IN 89 (:*Ribbetegarn*).

»**Sialff**». — 1354 DN 2,266 (avskr. från 1495). ∞ Formen har av Johnsen Boh. Eiendomsforhold 65 med tvekan antagits åsyfta *Skålvisered* ovan s. 48 f. I så fall skulle den i avskr:n vara högel. förvanskad. Man har annars att tänka på möjligheten av att här föreligger ännu en representant för det bekanta, omdiskuterade nord. *Skialf*, varom senast Magnus Olsen *Ættegård og helligdom* 274; i detta namn har man inlagt en mytisk betydelse. Men den nämnda möjligheten är för osäker för att den skulle föranleda en mer ingående diskussion.

Åker. — Agger 1568-1586 (*-er* delvis med förkortning), Agerø 1655 No. riksreg. 11,382 (säkerl. samma ort, säges ligga på Hisingen).

***Älvakärr.** — j *Ælfuakiærrom* 1399 RB 325.

Torslanda socken.

Om sockennamnets former och bet. se under T o r s l a n d a b y s. 58.

Amhult *àmolt*, *àmult* (*a*→*ø*), *àmolt*, *àmholt* By. — j Almolte 1388 RB 327, i Amolte s. 328 (y. hand) | Annolth(!) c. 1528 NRJ 4,175, Amelt 1544, Amult 1568, Am(m)oldt 1586, Amhult 1659-1881, Jr, Amholt 1665 || Amelt c. 1640 III ÖÖ 1, Ammhult 1718 S 4 fol 118, Amhult GS. ∞ F. leden trädn. *alm* (i målet *alm*, f.), med tidigt bortfall av *l* (*l̥*), säkerl. på grund av dissimilation gentemot det följ. *l* (som visserl. är »tunnt» *l*). S. leden *hult*, västsv. *holt* (*hållt*) 'skogsdunge'. Nu finnas inga almar på platsen.

Prep. är *i. amøls vødø*. Åborna kallas *amølsbø*, (best.) pl.

Nr 1 N e d e r g å r d e n *nøgøñ* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Nr 2 U p p e g å r d e n *øpø*- $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

H e m m a n s d e l a r:

*K r i n g e l h a m n *kringlån*, *krimlån*. Kringelham 1720 To. nr 2, Kringellhamm 1791 Lu. nr 18. Namnet åsyftar i första hand en havsbukt, då uttalat *krimølhåm*. F. leden är *kringla*, f. 'krets, ring', vanligt i ON med syftning på rund form (se Bd I-III Reg.). De nutida uttalen förstås bäst så: *-(h)amn* har blivit *-(h)am* (jfr under *Klipphamn* Bd III,132); i ett **kring(ø)l̥-am* har slutstav:n altern. sent attraherats av namn på *-land*, varigenom *l̥* ersatts av tunnt *l*: *kringlån*. Men altern. har *-m* före nämnda kons.-byte assimilerat *y* till *m*: *krimlån*. — L i d e n. — L y s e *lÿsø*; nu även åsyftande betesbackar. Lyset(!) 1842 To. nr 26. Ett ä. **Lÿso*, oblik form av ett **Lÿsa*. Trol. är detta det gamla namnet på den genom byn rinnande bäcken, nu kallad *Karholmebäcken*; det åsyftar då sannol. ljus färg hos vattnet. *Lÿsa* är vanligt ss. namn på vatten och vattendrag, se SIOD I,40. — L å n g a k ä r r e t. — V ä s t e r l y c k a n. — Ä c k r o r n a e l. Ä c k r e r a d e n *ækrørå*. Rad av ställen. Om *äckra* se närmare Bd I,189.

T o r p:

G r ä s l y c k a n.

Andalen *ándån* $\frac{1}{4}$ sk. Var $\frac{1}{16}$ kr. till 1720, då det blev $\frac{1}{8}$ sk., förbättrat till $\frac{1}{4}$ 1728 (allt enl. Jb 1758). — | Andahlen 1697 1758, -dalen 1719, Andal 1811-1881, Jr || Anondal (det andra *n* otydligt) c. 1640 III ÖÖ 1, Andalen 1673 S 73 fol 6, Ahnendahl 1691 S 73 fol 25, Andahlen 1718 To. nr 2 (»2^{ne} Torp heller Stransitiare»), Arendalen(!) 1806 S 26 fol 28, Arndahl 1842 To. nr 26, Ahndalen GS, Andal Kortet. ∞ Formerna med tvåstavig f. led sakna trol. värde för tolkningen; de kunna

bero på konstruktion, el. — vilket i varje fall gäller skrivningen på *Ar(e)n-* — på sammanblandning med *Ar(en)dal* vid älvmyningen (Bd II, 89). Åtm. redan 1673 fanns enstavigt *An-*. F. leden kan vara fågeln. *and* (så redan Bd II, 89 n. 2). Hmnt ligger vid sjön. Lidén: Gårdens läge gör det rimligt, att den tidigast varit strandplats för Amhult; namnet kan då vara en förkortning för **Amhultdalen*, varvid uttalet med *a* finge förklaras ss. beroende på att målet eljest har detta *a*-ljud före (ä.) *nd*.

Prep. är *i*.

Bua *būa* $\frac{1}{2}$ sk. av ålder. — i Budhe 1497 DN 2,730 (väl hit) | Buue, Bude c. 1528 NRJ 4,174, 175, Bwe 1544, Bude 1568, Buffue 1581 1586, Buua 1659-1719, Bua 1665-1881, Jr || Bua c. 1640 III ÖÖ 1. ∞ Pl.-form av *bod*, västsv. *bu(d)* (Bd III, 26); se vidare under *Bur* nedan.

Prep. är *i*. *būa hōw*. Åborna kallas *būabō*, (best.) pl.

Bulycke *būlōka, būlōkə*, y. även *būlōkə* $\frac{1}{4}$ sk. Var kr. till 1769 (Jb 1811). — | Bulöcke 1568 1680, Bue-, Buffue- 1581 1586, Buur Lycke 1586 (altern.), Byelycke o. d. 1659-1697, Bulycke 1719-1881, Jr || Bualycke c. 1640 III ÖÖ 1, Bylycke(!) GS. ∞ Det är ovisst om f. leden är *bu(d)* 'bod' (se föreg.) el. innehåller ettdera av namnen på de närbelägna hmnn *Bua* el. *Bur*.

Prep. är *på*. *būlōkə märkər, būlōkə dām* (*u* → *ø*). Åborna kallas *būlōkəbō*, (best.) pl.

Bur *būr* (*u* enl. Lindroth med något av »Viby-»klang, »väsning») $\frac{1}{2}$ fr. och två utj. — | Bu(u)de 1568-1581, Bue 1586, Buer(r) 1659-1680, Buur 1697-1881, Bur 1758-1825(altern.), Jr || Bur GS. ∞ Namnet *Bur* träffas i närheten i Ale och Vättle hdr, Älvsborgs län. Det har SOÄ 2,41 tolkats som ett *Būdhar*, pl. av västsv. *budh* 'bod' (Därs. 13,26 hade en helt oriktig tydning givits). Ett intressant men rätt svårlöst spörsmål är, hur man bör tänka sig det reella och formella förhållandet mellan de alldeles invid varandra belägna hmnn *Bua* och *Bur*. Formmaterialet tyder snarast på ursprunglig identitet. Även annars visar sig näml. skriftform både utan och med *-r* hos namn av stammen *Bod-* (*Bud-*); se SOÄ 2,40 f. och särsk. Bd III, 26. Den förra, i v. Sv. och No. vanliga formen bör tydl. likställas med de många sv. *Boda* — väl redan från början utan *r*, dock av icke fullt klarlagt upphov —, den senare svarar mot den gamla nom. pl. *Būdhir*, fvnord. *Būdīr*, varav *Buer* (möjl. också mot ett alternativt *Būdhar*). Sakligt sett fingeman antaga, att namnet i förevar. fall först inbegripit både sk.-hmnt och fr.-hmnt. I Jb har därav sedan blivit två enstaka hmnn, med bibehållen jordenatur och var sin namnform.

Prep. är *på*. Åborna kallas *būš* el. *būrəbō*, (best.) pl.

Nr 1 hemmanet. Var $\frac{1}{1}$ fr. till 1666 (Jb 1758).

Nr 2 utjordarna, den ena kr., den andra sk., ingendera upptagen förrän i Jb 1825. I Jr blott en utj., sk.

L ä g e n h e t:

G a r n f o t *gárfoð, gár-*; i jb sk.-äng med eget nr. Var kr. och »backsitt.» åtm. 1568-1680, därefter kr.-äng till 1732 (Jb 1825). Gaarnfod 1568, Garnfedt(!) 1581, Garnfoedt 1586, Garnfo(d)t o. d. 1659-1719, -fodh 1680, Garnfoten 1758-1881, Jr. Något *garnfot* är nu icke känt, men kan antas ha åsyftat *foten* på en *garnvinda*, boh. *gárvinna* (med bortfall av interkonsonantiskt *n* alldeles som i förevarande ON); *Garnvinda* finns (enl. Post- och telegrafortfört.) som bebygg-n. i Skepplanda sn, Ale hd, Älvsborgs län (ej medtaget i SOÄ).

Garnfot, se ovan.

Hästevik *hæstevn* By. — Hæsta vik 1388 RB 327, Hestawik 1399 SRP nr 2492, Hæstawiik 1413 SD ns 1,595 | Hesteuigh o. d. c. 1528 NRJ 4,174-1586, Hästwijk 1659, Hästewi(j)k o. d. 1665-1825, Hästevik 1811 1881, Jr || Hästewijk c. 1640 III ÖÖ 1. ∞ Det uppges att man förr brukade bada (»svänga») *hästarna* i *viken* nedanför byn (vilken ännu bär samma namn); och detsamma kan väl ha varit förhållandet redan i gamla tider.

Prep. är *i. hæstevn mårkær. hæstevibø*, (best.) pl.

Nr 1 N o r g å r d e n *nølv-* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Nr 2 S ö r g å r d e n $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

H e m m a n s d e l a r:

H j u l v i k *júlvv, y. -vig*, ännu *y. júvik*. Julvik 1802 To. nr 10, Hjulevik 1839 To. nr 22, Hjuvik GS, Kortet, Jr. F. leden är sannolikast *hjul*, n., men bet:n bleve oklar. Namnen på *Hjul-* (*Jul-*, *Djul-*) ha utförligt behandlats av N. Lindqvist Bj.-Säby ortn. 1,129 ff., men någon bestämd ledning för tolkningen av förevar. namn står ej där att hämta. Om man kan antaga att umbellatväxten *Angelica* även i boh. hetat **jul* (no. *jol*, isl. *jóll*), förtjänar det nämnas, att denna växt, som överhuvud är vanlig i Boh., även — och detta gäller båda de sydliga sv. arterna — finns vid Hj. (Dr H. Fries). Jfr Lindroth Ortn. på -rum 35. En möjlighet vore att, ss. Elof Andersson föreslår, i f. leden se gen. *Giurdhar*, av mansn. *Giurdher* (fno. *Gyrör*).

T o r p o c h l ä g e n h e t e r:

G r u n d s u n d. Vid det *grunda sundet* med samma namn. — **G ä n g l o r n a** *gæglæra*, kallas nu Beateberg. Väl snarast samma *gængla*, f., som tycks ingå i *Gänglan*, lägenhet i Lista sn, Srml. Bet:n är kanske den som anges för *gængle*, n., SOÄ I 2,21: 'något gängligt, slarvigt upprest'. Kanske de första byggnaderna åsyftas. — **L u s a s k e n**; ett »värdshus» på Varholmen. 1845 Holmberg¹ 3,472. Samma namn på en försvunnen krog på Tjörn. — **N o r d ä n g e n**. — **T r å n g e t** *trågat*. Bd I,258. Vid ett trångt pass.

Högen *håwæn* $\frac{2}{3}$ sk. Var $\frac{1}{1}$ kr. till 1685 (Jb 1758), därefter $\frac{2}{3}$ kr. till 1710 (Jb 1719). Kallas vardagl. **Tomterna** *tømtæra*, även **Torslanda Högen(en)** *tôs[anə] håw(æn)*; hmnt räknas till Torslanda by, i vars mitt det ligger. — | Höffwen c. 1528 NRJ 4,174, Högenn 1568 1581, Høeiggenn 1586, Högen 1659-1881, Jr. ∞ Ligger på en naturlig *hög*.

Kärr *sker* $\frac{1}{1}$ sk. av ålder. — Kier 1487 DN 3,701 (trol. hit) | Kierre(dt) 1586, Kiärr 1659-1758, Kierr 1665-1697, Kiär 1680 (altern.), Kärr 1811-1881, Jr || Kiärr c. 1640 III ÖÖ 1. ∞ Kärr har här sannol. sin rsp. bet.

Prep. är *i. şåş märkär. şåşbó*, (best.) pl.

Hemmansdelar:

Dammen. — Myrebo *mýrəbó* sk.-utj. av ålder; nu bebyggelse. Myrebo(o) o. d. 1659-1825, Myrbo 1718 To. nr 2, Myrebo 1733 AHA G 2, Myrebo 1881 (utesluten ur Jb 1919 ss. icke för sig bestående). F. leden är *myr*, f. Om bo se s. 3.

Prep. är *i. mýrəbo märkär; mýrəbó*, (best.) pl.

Torp, lägenheter och avsondringar:

Hulten. — Klämma n (hit?). Bd II, 21. — Sandvik.

Myrebo, se under Kärr.

Nolered *nólarə, nólarə* (det senare Nilén 1880-t. som trol. hört dels *nólarə* dels *nólarə*) $\frac{1}{2}$ kr. (boställe) av ålder. Vanl. kallat **Prästegården** *prästagån*. — Molleröt(!) 1568, Nolrödt 1573, Nöll(!) 1581, Nöl(!) 1586, Nohlröd(h) 1659-1697, Noll-1680, Nohlere(e)d 1719 1758, Noleröd 1719 (altern.), Nolered 1811-1881, Jr || Nolered c. 1640 III ÖÖ 1, Noleröd GS. ∞ F. leden är *nordhra* 'det nordligare', s. leden *ryd, ród* 'röjning'. Namnet är väl givet ss. motsatsbeteckning till byn Röd (se nedan).

Prep. är *i* (dock på Prästegården). *nólarə märkär. nólarəbó*, (best.) pl., el. *prästagåş*.

Röd *rø* By. — j Rudi 1388 RB 328 | Radh(!) 1519 NRJ 3,12, Rud(th) c. 1528 4,174, Rwt 1535 Därs. 494, Rudt 1544 1568, Röd 1568 (altern.)-1881, Jr, Röid(t) 1581, Rödt 1586, Rö(ö)dh 1659-1697, Rööd 1697(altern.)-1758. ∞ 'Röjning'.

Prep. är *i. røş märkär. Åborna* kallas *røbó*, (best.) pl.

Nr 1 Norgården *nólar-*, *nólar-* $\frac{1}{1}$ sk. Var kr. till 1725 (Jb 1758).

Nr 2 Sörgården $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Hemmansdelar:

Dalen. — **Gatan.** — **Ängarna.**

Torp och lägenheter:

Geteryggen *şedərygən*. Vid ett berg med samma namn, varom se Bd I-III (Reg.). — **Kalvhagen.** — **Lindefjäll** *línəşjäl*, även, säkerl. förvanskad, **Lingefjäll** *línəş-*. **Linnefjäll Jr.** — **Slängen;** nu öde. Låg vid en skarp krök, en *släng*, av landsvägen.

Sanden, se under **Tumlehed** s. 59.

Skogen *skówən, skáwən* $\frac{1}{4}$ sk. Var kr. till 1704 (Jb 1719). — | Schoffuenn 1568, Sko(u)ffuenn 1573-1586, Skougen(n) 1659-1758, Skogen 1811-1881, Jr. ∞ Nu finns här ingen *skog*, bara ett par lundar.

Prep. är *på. skówəns märkär.*

Torslanda *tōsʎanə* (*t. bý*, *t. sákn* o. d.) By. — a(a) el. j Þorslandum 1388, 1399 RB 326 ff., j Þoslandum 1388 Därs. 328 | Tå(a)r(zz)lande socken 1519 NRJ 3,12, Thosland(t), Toeslandh(!) c. 1528 4,174, Torslande Sogenn 1535 4,494, Tors(z)-land(h) o. d. 1544-1719, -lan(n)dt 1568-1586, Thuors(s)- 1581, Torslande 1719 (altern.), Tors(s)landa 1758-1825, Thorslanda 1881, Torslanda Jr || Thosland sogn 1567 No. riksreg. 1,543, Thouditzlands(!) sogn 1598 JN 13, Torslands kirceke 1594 Därs. 186, Toslannaa kiörkiee 1594 NLT 330, Torsland 1606 Oslo kap. kop. 3, Toslanna c. 1640 III ÖÖ 1, Thorslands Sogn 1649 No. riksreg. 9,288. ∞ F. leden är gen. av gudan. *Tor*, s. leden *-land* el. *landa* (det senare väl delvis en gen. pl. i ställning före *by*, *socken* o. d.), antingen i den i dessa trakter vanliga bet. 'strandmark, mark vid vatten' (se Bd II,6) — N om byn rinner en fordom betydlig bäck —, el. i bet. 'mark anslagen åt en guds kult' (jfr no. *Frøisland*, *Ulleland* osv, ävensom inom det egentliga Sv. *Odenslanda* i s. Smål. (se även under *Frölunda* Bd III,31). På byns område har tydl. i varje fall funnits en åt Tor helgad mark, antagl. i förening med en helgedom, som då säkerl. legat i kyrkans närhet.

Nr 1 *G a t a n*, vanl. kallad *G a t e g å r d e n gāda*- $\frac{1}{2}$ sk. Var (enl. Jb 1665) åtm. 1659-1662 sk. (1659 öde), därefter kr. till 1794 (Jb 1811). Ligger vid den gamla bygatan.

Nr 2 *M e l l a n g å r d e n mælom-*, *mælom*- $\frac{1}{1}$ sk. Var kr. till 1710, då $\frac{1}{2}$ mtl blev sk.; den andra hälften blev sk. 1731 (Jb 1758).

Nr 3 *N e d e r g å r d e n négan*, $\frac{2}{3}$ sk. Var $\frac{1}{1}$ sk. till 1695 (Jb 1758).

Nr 4 *N o r g å r d e n nõl*- $\frac{1}{2}$ sk. Var först $\frac{1}{1}$ kr., därefter $\frac{1}{2}$ kr. till 1732 (Jb 1825). Kallas i dagligt tal *Ånkans ægkas*.

Nr 5 *Ö s t e r g å r d e n* $\frac{1}{1}$ sk. Var $\frac{1}{1}$ kr. till 1734 (Jb 1758).

Nr 6 en kr.-äng under Nolered.

Jfr även *H ö g e n* ovan s. 56.

H e m m a n s d e l a r :

B o t t n e n bøn; längst i NO intill gränsen mot Björl. Bet:n synes även här (jfr Bd III,247) vara 'inre (och smalare) el. bortre delen av en mark'. — *D a m m e n*. — *H a n (e) k ä r r hånşær*, *håy*-, namnet nu ur bruk. Hanekärr 1852 To. nr 31 (åkrar). F. leden är *hane*, m., snarast med bet. 'tjadertupp' (jfr Bd I,160, II,152). Uttalet med *g* kan i själva verket åsyfta ett *ø* (el. möjl. *y*), vilket då beror på assimilation av *n* till det följ. *ş*. — *H e d e n*. — *J ä m m e r n jémøn* (uttalet trol. ungt); kallas nu vanl. *N e l i u s' nêlusæs* efter en ägare med förn. *Cornelius*. Jämmern 1852 To. nr 31 (åker). Ligger i en dal uppe i bergen, och namnet åsyftar säkerl. detta mindre gynnsamma läge. — *L a s s e s h a g e*. — **L o t t k ä r r lôtşær* (prep. är *i*, åborna kallas *lôtşæs*). Loddekärr(en) 1793 To. nr 16 (»utäng»)-1852 nr 31. Innehåller säkerl. *lott*, m., boh. *lud*, *lud* o. d., alltså 'kärren vari flera hmn hade *lotter*'; år 1793 hade åtm. nr 3 Nedergården och byn Tumlehed ängtegar i L. — *Ä n g h a g e n*.

Torp och lägenheter:

Brattelyckan. En tidigare innehavare hette *Bratt*. — **Ekeliden.** — **Klöv**et *klövat*; nu rivet. *Klöv*, n. 'smal väg i berg' (Bd III, 179, 180). — ***Skardet?** *skaf*. Best. form antingen av det ord som i fsv. heter *skardh* och betyder 'inskärning, skåra', = fsvno. *skarð*, även 'inskärning i ett fjäll el. berg', el. av *skar*, n., boh. *skar*, i samma bet. Orten ligger vid en tvärgående skåra i ett berg.

Tumlehed *tomle* (1880-t. Nilén), *təmle, təmle* By. — j *Pumla* hæidi 1388 RB 328 | Thombleheden c. 1528 NRJ 4, 174, Twmlehiede 1544, Thumelhie 1568, Tumelhee 1573, Thomble- 1581 1586, Thumble- 1586 (altern.), Tommelhed(h) o. d. 1659-1758, -hede 1659 (altern.), -he(e) 1680-1719, Tomel- 1680 (altern.) 1719 (altern.), Tummelhed 1758 (altern.), Tomle- 1811, Tumlehed 1825 **1881**, Jr || Tumblehed c. 1640 III ÖÖ 1. ∞ Enl. hävdvunnen mening åsyftas *Tumlehed* redan med *við Pumla* i en dikt av Þjóðolfr Arnórsson c. 1060 (No.-isl. Skjaldedigtn. B, s. 352); jfr Lidén i NoB 1926, s. 78. Detta kan vara riktigt så till vida som den åsyftade orten sannol. är att söka här i närheten, och som dess namn då sannol. nära sammanhänger med förevarande namn. Identiskt därmed kan det icke vara. Inför det faktum att det i närheten av T. finns åtm. två små holmar som heta el. hetat *Tummen* blir det näml. nästan säkert att det är dessa (el. en av dem, jfr strax) som i dikten åsyftas. Den ena *Tummen* upptages alltjämt på Kortet. Där tycks namnet nu snarast avse en udde på Hisingen. Invid denna ort ligga *Tomblebergen* c. 1640 III ÖÖ 1, vartill *Tumlehed* kan bilda en god parallell. Den s. k. *Lille-Tummen lēlotōmēn* är nu ett litet skär betydl. längre i N, näml. i bukten Ö om Strömsund. (Ett tredje *Tummen* är ett skär S om Björkö s. udde; jfr under *T u m l e s u n d* s. 74.) Det synes rimligast att den här först nämnda, i bygden mera centralt belägna orten är i dikten åsyftad. Elov Andersson, som framlagt ovanstående förslag till tydning av bynamnet, håller för sannolikt att *Pumla* är ack. pl. och syftar på två helt närbelägna uddar (resp. förr skär), vilka vardera skulle ha hetat *Pumall* 'tummen'; den ena vore bevarad i Kortets *Tummen*. Detta antagande stödes i hög grad därav, att Kartan S 26 fol 28 (1806) förlägger *Lille Tummen* alldeles invid denna ort. Namnet *Lille Tummen* tycks alltså först sedermera ha förflyttats till den ovannämnda lilla holmen i N. Alternativet att *Pumla* vore ack. sg. av ett **Pumli*, m. (jfr Egilsson-Jónsson Lex. poet., ännu i uppl. 1931) 'den tumliknande', blir då obehövt. — S. leden är *hed*.

Prep. är *i. tōmle mārkar*. Åborna kallas *tōmlebrō*, (best.) pl.

Nr 1 **Lilla Tumlehed** $\frac{1}{2}$ sk. Var kr. till 1704 (Jb 1758).

Nr 2 **Stora Tumlehed** $\frac{1}{1}$ sk. av ålder.

Torp och lägenheter:

Gabriels lycka. — **Sanden.** Sand c. 1640 III ÖÖ 1, Sanden 1659-1881 Jb (här »backsittare» åtm. intill 1680, därefter »äng», som var kr. till 1762, därefter sk., enl. Jb 1811) Sandtorp Kortet. — **Sillvik** *sēlvi, sēlvi*; fiskarstugor.

Silvijk 1673 S 73 fol 6, Silvik 1796 To. nr 12, Sellevik 1802 nr 14. — S k e d -
d a l e n *fédán* (*f*→*g*), uttalet ungt. Vål *skede*, n. 'utfartsväg o. d.' (se Bd I, 283).
— T r o l l d a l e n *tröldán*. Det sägs ha spökat där. — T r å n g e t *tráygat*.
Bd I, 258. Vid ett smalt vägpass.

Österöd *østərə, østərə* (*ø*→*u* Nilén) $\frac{1}{2}$ sk. Var kr. till 1704. — | Österöd(t)
1568 1581, Österrödt 1586, Österodh(!) 1659, Österödh, -rööd 1665-1758, Österöd
1680-1825 Österröd 1881, Jr || Östere d. c. 1640 III ÖÖ I, GS. ∞ Namnet är mång-
tydigt. S. leden är säkerl. *röd* 'röjning' (den kunde dock vara *-hed*); f. leden kan
vara *öster* (*östra*), el. superl. *yzta* 'yttersta' (jfr under Ö s t e r g ä r d e s. 29) el. *øfsta*
'översta' (jfr under Ö s t e r s l ä t t s. 52), slutl. ev. mansn. *Östen* (isl. *Eysteinn*),
i det att ett **Östensröd* genom dissimilation kunde förlora det senare *s* och därefter
n (jfr särsk. ett boh. *Hasteröd* Bd III, 153). Vid det första alternativet kunde »den
östra röjningen» dock icke vara namngiven i mots. till byn *Röd* el. hmnt *Noleröd*; ty
båda dessa ligga i OSO om Ö. Däremot kan gården sägas ligga »ytters» i NV från
To. by räknat.

Prep. är *i. østərə mårkər*. Åborna kallas *østərəbø*, (best.) pl.

L ä g e n h e t:

K r e k e n *krægøn* Innehåller ett boh. *kræg* (**kreg*), identiskt med det Bd
I, 280 n. 2 omnämnda *krük*, m. 'buk, vrå, hörn', en form som nu inte synes leva
i boh. mål. (jfr anf. st. och Bd III, 257); däremot t. ex. *krüki*, m., boh. *krægø*.

A v s t y c k n i n g f r å n f l e r a h e m m a n :

Hällsvik *hælsv, hæls-*; fiskläge. — | Hällsvik Jr || Hellsvik (Heles-?) dal,
Hellvik 1791 Lu. nr 18, Helleviken 1801 Sillén (om viken), Hällsvik GS, Kortet
(viken kallas här Helleviken). ∞ F. leden är väl boh. *häller* (isl. *hellir*) 'klipphåla
o. d.'; se under H ä l l s ö i Öckerö s. 64. Att namnet på v i k e n delvis
skrivits utan *s*, beror på förvanskning.

Prep. är *i. Åborna kallas hælsvibø*, (best.) pl.

Öckerö socken.

Om sockennamnets former och bet. se under Öckerö by s. 66. En el. annan av de smärre bebyggelser som nedan uppförts under Björkö el. Hönö, tillhöra måhända något av de särskilda hmnn på nämnda öar.

Öckeröfiskarna kallas av fiskare från hallandskusten för *hästar hästa*.

Björkö *bjørkø, bjørkø* By. — Biærkøy 1399 RB 529 | Bierckeøen c. 1528 NRJ 4,171, Birkö[e]n, Birkie (läsningen ej fullt säker) 1544, Birckö(e) o. d. 1568 1581, Bierckö 1568 (altern.; 2 ggr), Bercköe 1586, Biörcköe 1586 (altern.), Biör(c)köö o. d. 1659-1758, Börckö(ö) 1680 1758 (altern.), Björkö 1811-1881, Jr || Birkö 1567 No. riksreg. 1,543, Biørckøen, Biørckerøe(n) 1594 JN 186, 187, Biörcköö c. 1640 III ÖÖ 1, Biörköö 1673 S 73 fol 6, Börkö 1681 fol 9, Biörkö 1691 fol 25, Björkön GS, Björkö Kortet; jfr Börke Fjord trol. före 1658 Krigsark. O 1. ∞ F. leden är ursprungl. *bjark-*, en ssgsform till *björk-*, trol. med kollektiv innebörd, åsyftande björkvegetation. *Birk-* är egentl. stammen i kollektivet *birke* 'björkskog'. Namnet kan vara givet i mots. till Öckerö 'ek-ön' (s. 66). I samband med den för länge sedan gjorda iakttagelsen, att vissa nord. *Björkö* varit gamla handelsplatser, en iakttagelse som spelat en roll även i den livligt debatterade frågan om namnet *Birka*, har även detta *Björkö* nämnts (t. ex. av Wadstein i NoB 1914, s. 92, A. Bugge Därs. 1918, s. 77); men att tydningen här skulle vara någon annan än den ovan givna rättframma, synes hurusomhelst icke troligt.

Invånarna kallas *bjørkøbo*, med ökn. *bjørkø pålta*.

Nr 1 Västergården $\frac{1}{1}$ sk. (nu uppdelat på $\frac{61}{320}$ och $\frac{259}{320}$). Hmnt var äldst likaledes $\frac{1}{1}$ sk., men blev 1671 kr. (Jb 1680). År 1722 blev $\frac{1}{8}$, och 1762 ytterligare $\frac{3}{8}$, ånyo sk. (Jb 1811); den andra hälften förblev t. v. kr. År 1860 blev dock även därav $\frac{99}{320}$ sk. Återstoden tycks ha blivit sk. 1885 (ant. i Jb 1881).

Nr 2 †Bångegården $\frac{1}{2}$ sk. Var $\frac{1}{2}$ kr. till 1754 (Jb 1758). Ökn. (el. familjen.) *Bånge*; jfr Bd II,4, III,286.

Nr 3 Sörgården $\frac{1}{1}$ sk. Var äldst likaledes $\frac{1}{1}$ sk., blev kr. 1671 (Jb 1680); men i Jb 1758 säges ena hälften vara »gammal adel» och den andra ha blivit sk. 1722.

Hemmansdelar eller avsöndringar:

Bes(s)kroken *bèskrøgn, bèskø-*. Besse Kroken 1797 Öck. nr 2 a, Bese-kroken 1846 nr 22. *Krok* betyder här snarast 'buk, vik'. F. leden är oklar. — »Boget» *bógøt* (prep. *i*). Samma namn från två håll Bd III,246, med blott

trevande tolkningsförsök; jfr även *Bogåkrarna* Därs. Det har befunnits icke vara troligt att *bok* förr funnits på Björkö. — †Klarvik. Namnet torde åsyfta klart vatten, ev. i mots. till följ. — Skarvik *skårvi*, *skårvi*. Är väl ett *Skarnvik (se närmare Bd II, 111 f.). Uttalet med *a* bör då, om det är äkta, tolkas antingen ss. det äldsta, hänvisande på bortfall av *n* före förlängningen av *a* framför *rn*, el., snarast, ss. beroende på attraktion från förb:n *-arv-* (i målet icke *-arv-*) i andra ord. — Suddervik *sūdørvī*. Se Suddeviken bland Naturn. s. 73. — Trollvik *trǽlvi*, *trǽlvi*. Trolle Wik 1797 Öck. nr 2 a (naturn.), Trollviängen (m. m.) 1859 nr 30. Vid Trollebergen nr 3 (s. 126).

Fogdö *fōdø*, *fōgdø*, *fōgdø*, *fōdø*¹/₄ sk. Var kr. till 1722 (Jb 1758). — | Fuodö 1568, Födö(!) 1573, Fodöe 1581 1586, Foudö 1659, Foug(h)ö(ö) 1665-1758, Fogdö 1811-1881, Jr || Fogdö 1567 No. riksreg. 1,543, Fodöen 1594 JN 187, Fougdöön c. 1640 III ÖÖ 1, Fougdö 1673 S 73 fol 6, Fogdön 1748 J. Hahn hos Månsson Sjö-Märkes-Bok 49, 1762 S 73 fol 13, Fotön 1806 Hermelin, Fotö GS, Fogdön Kortet. ∞ Formmaterialet pekar möjl. snarast hän på *Fogdö* ss. den ursprungliga formen. Dock kan *Fuodö* 1568 icke andragas till stöd därför; ty *uo* skrives i denna jb även eljest som motsvarighet till nord. *ō*: *Stuordal*, *Kuode* m. fl. Men bl. a. *Foudö* 1659 torde hänvisa på en sådan grundform. Då har man svårt att finna det riktigt sannolikt att dessa stavningar skulle innebära en folketytologisk omtydning av en uttalsform av *Fotö*, dvs av ett *fōdø* (*fōdø*). Ty varför skulle inte detta ha fasthållits, resp. uppsnyggats just till *Fotö*? För att det senare vore det ursprungliga namnet, har likväl åberopats det förhållandet, att *ön* i sin helhet - - - men i synnerhet dess mot väster långt utskjutande smala parti onekligen har en viss likhet med en människofot» (Lidén i NoB 1931 s. 93). Denna likhet är emellertid i verkligheten föga påfallande. Att det åsyftade, genom ett smalt parti från huvudön skilda bergpartiet kan ha betraktats som dennas »fot», skall likväl ingalunda förnekas. Man bör emellertid göra klart för sig, att namnet i så fall icke rimligen kunde ha tillkommit förrän e f t e r det att öns båda partier vuxit samman. Hr Johan Alin har vänligen verkställt en avvägning. Den högsta punkten av den låga landrensa från N till S som nu förenar partierna i fråga, ligger blott 1,48 m. över havsytan (då bortses likväl från en liten stenmal som ligger 2,05 m. ö. h., men denna går icke helt tvärs över passet); detta betyder att här även vid normalvattenstånd var sund atm. ännu på 900-t., sannol. ännu något senare (ty upplandningen har i fall som förevarande påskyndats genom tånganhopning och uppslamning). Det är ju troligt att huvudön, även om den var obebyggd, redan före nämnda tidpunkt haft ett namn. Att detta helt vore försvunnet, skulle vi visserl. nödgas antaga även om *Fogdö* vore den rätta formen; ty några »*fogdar*» kunna inte då ha funnits i Norden (ordet är ett medeltida låneord). — Det finns emellertid en tredje tolkningsmöjlighet: önamnet kunde innehålla samma stam som ingår i sjön. fsv. *Fygþir* (nu *Fegen*)¹) i

¹) Den senare namnformen sammanhänger med all säkerhet med den äldre; det torde dock t. v. vara svårt att exakt ange det inbördes förhållandet.

gränsen mellan Vgtl. och Hall., och väl även i önamnet *Fogdön* i Roslagen (uttal *fjgda*, Lindroth Våra ortn.² 102, äldst sannol. *Fog(h)dh*, Lidén anf. st. 91). Trots vissa formella svårigheter (framhållna sist anf. st. 92) förefaller det möjligt att häri se en med *f* utvidgad stam *faugh-*, *fugh-* 'blåsa, »fyka»'. Man skulle då som grundform vänta ett **Fughfö*; men detta måste mycket lätt ha tytts som *Fogdö* (jfr det uppl. önamnet *nyss*). Är denna tolkning den riktiga, kan öns nuv. namn naturl. vara det urgamla. — Det bör uttryckl. sägas, att namnet *Tå udde* på den yttersta n. v. udden icke får åberopas som stöd för att hela detta parti kallats »*fo*»; ty det förra namnet innehåller det dialektala *tå*, m a s k. 'utmärksbete el. dyl.' (icke *tå*, fem.), och »*Tån*» är här just det nutida namnet på det avhandlade partiet V om det låga passet. — Tolkningssvårigheterna ökas därigenom att det är vanskligt att ange den regelrätta utvecklingen av ett *fogf-* el. *fugf-* i dessa mål. Folkligt är *fogde* i ssgn *snöfogde* 'uppsyningsman vid snöskottningen', och detta uttalas *snöfögdä* i Inlands S. och N. härader (liksom längre i N). Det från Hisings V. (Säve) antecknade *snöfögdä* kan innebära en uppsnygning. Men det är inte fullt klart vilken äkta uttalsform man i det enkla ordet *fogde* skulle vänta i Öckerö skärgård. Från S. Hall. äro t. ex. *fävda* och *födä* antecknade (Wigforss S. Hall. folkm. 324).

Invånarnas ökn. är **måvar mǣwa* 'måsar'.

Hemmansdelar, lägenheter o. d.

Fram från (prep. *i*), vanl. Där fram *där från*; huvuddelen av öns bebyggelse, nere vid hamnen. Jfr *Där framme(s)* Bd I, 77, III, 35; här tycks emellertid det riktningsbetecknande adv. ha använts. — »*K ä n g a n*» *såga*. Dunkelt. Mot rsp. *känga* svarar i dial:n *käng*. Möjl. en sammandragning av en ssg på *-ängen -åga*. Platsen torde förr ha varit självständig holme. — *Sandholmen*; nu fastvuxen vid huvudön. — *Söder i huvudet* *sör i hǣvet*; på sydligaste delen av *Huvudet* ((jfr s. 77).

Fotö, se *Fogdö*.

Grötö *grōdā, grōdo*, y. *grōtā* $\frac{1}{2}$ sk. Var $\frac{1}{2}$ kr. till 1754 (Jb 1758). — | Grod-
öen(!) c. 1528 NRJ 4, 171, Grödö[e]n 1544, Grödö(e) 1568 1581, Grödtöe 1586,
Gröt(h)öö 1659-1758, Grötö 1811-1881, Jr || Grödö 1567 No. riksreg. I, 543, Grödöen
1594 JN 186, 187, Grötö c. 1640 III ÖÖ1, Grötön 1673 S 73 fol 6, Grötö GS,
Kortet. ∞ F. leden är västsv. **gröt* (isl. *grjót*, sv. rsp. *gryt*, t. ex. i *rävgryt*) 'sten,
stenrammel', här säkerl. särsk. åsyftande sandmoränen av grov klapper och stora
block på öns v. sida (avbildad i Sv. Geol. Unders:s Beskr. till kartbl. Göteborg,
s. 60); så redan Brusewitz Elfsyssels 209.

Lägenhet:

Dalen.

Heden *hēa* $\frac{1}{2}$ sk.; på Hönö. Var kr. till 1724 (Jb 1758). — | Hieden 1568
Hedenn 1573 1586, Heen 1581, He(e)den 1659 1680, Hedann 1665, Heedan 1697
1719, Hedan 1758-1881, Jr || Heden GS.

Hult *hult, hölt* $\frac{1}{4}$ sk.; på Hönö. Var $\frac{1}{4}$ kr. till 1722 (Jb 1758). — | Hält 1659, Holt 1680, Hullt 1697, Hult 1758-1881, Jr. ∞ *Hult* 'skogsdunge' (jfr Bd I, 204). Numera finnas inga spår av skog vid gården.

L ä g e n h e t e r:

*B u s t a d e n (och L. Bustaden) *bústän*, även *búsdän*. Busdahlen, Lilla Båds- 1858 Öck. nr 29. Säkerl. 'platsen för (boden el.) bodarna'. Lämningar efter bodar finnas. Formen på *-dalen* beror säkerl. på folketyologi; *-s-* bleve annars svårförklarligt.

Huvudet *høvæt* $\frac{1}{4}$ sk.; på Björkö. Var $\frac{1}{4}$ kr. till 1722 (Jb 1758). — | Hofuit 1568, Hoffuedt, Hoffuidt 1581, Houff(u)enn(!) 1581 (altern.) 1586, Houffedt 1586 (altern.), Höfwet 1659, Hofwet 1665 1680, Hufwet 1697 1719, Hufwud 1758, Hufvud 1811-1881, Huvud Jr || Hufuu[d] 1673 S 73 fol 6, Hufvud GS, Björkö hufvud Kortet. ∞ *Huvud* är vanlig benämning på höga berguddar, särsk. då de vetta ut mot sjön (s. 77, Bd III, 151).

Hyppehn *höpæl, hõpæl, höpæl* $\frac{1}{2}$ sk. Var äldst likaledes $\frac{1}{2}$ sk., men blev kr. 1671 (Jb 1680); ånyo sk. 1722 (Jb 1758). — | Hyppell c. 1528 NRJ 4, 171, Höpell 1544-1665, Höppell 1568-1758, Höppel 1680-1881, Jr, Hyppel 1825 (altern.) || Höppöll 1594 JN 187, Hyppehn 1673 S 73 fol 6, Hypel 1681 fol 9, Hypelen 1762 fol 13, Hyppehn 1806 Hermelin, GS, Kortet, Hyppel 1838 S 44 fol 96. ∞ Best. form (med i dial:n bortfallet *-n*) av boh. *hyppel* 'knöl, svulst, puckel' (E. Abrahamson i Minneskr. utg. av Filol. samf. i Gbg 1925, s. 167 f.).

Invånarna kallas *höpõtara*, (best.) pl., y. *höpõtalsö*, ökn. *höpõtals krågør*.

H e m m a n s d e l a r:

G å r d e n; bebyggelsens (nuv.) centrum. — S t r a n d e n.

Hällsö *hælsø* $\frac{1}{2}$ sk. Var äldst likaledes $\frac{1}{2}$ sk., men kr. 1671 (Jb 1680); ånyo sk. 1762 (Jb 1811). — | Hellyszö[e]n 1544, Heillisö 1568, Ellis(s)öe(!) 1581 1586, Hellissöe, -öe o. d. 1573 (altern.)-1719, Hellesö(ö) 1659 1811, Hällessö 1665, Heliezö 1697, Hällssiö(!) 1758, Hällsö 1811 (altern.) 1825, Hällesö 1881, Jr (dock Hällsö hufvud) || Hellantsö 1567 No. riksreg. 1,543, Hellesöen 1594 JN 186, 187, Hellesö 1673 S 73 fol 6, Hellasön(!) 1762 fol 13, Hällsö 1806 Hermelin, Kortet, Hälsö GS. ∞ F. leden är gen. av västsv. *häller* 'klipphåla under framskjutande bergkant'. Namnet förekommer flerstädes i Boh.

Hönö *hønø, hønø* Municipalsamhälle, dessförinnan by. — Høynøy 1388 RB 328, af Høynønne c. 1400 Därs. 328 | Hønøen c. 1528 NRJ 4, 171, Hönnö[e]n 1544, Hönnö(ö), -öe 1568-1586, Hennöe 1586 (altern.), Hönö 1659-1719, Hönö 1659 (altern.), Hönö 1758-1881, Jr || Hönö(ö) 1567 No. riksreg. 1,543, c. 1640 III ÖÖ 1, Hö(ö)nön 1673 S 73 fol 6, o. d. 1681 fol 9-GS, Hönö 1806 Hermelin, Kortet. ∞ F. leden är säkerl. fvnord. *hein*, sv. dial. *hen*.

'brynsten'. Öns berg förete rundade, jämnt och fint avslipade hållar, vilka särsk. i NO (vid Heden), men även eljest, förläna den ett karakteristiskt utseende. Namnet betyder säkerl. 'ön med de brynstensliknande bergen'. Av **Heinøy* har tidigt blivit *Høyøy* genom assimilation till den rundade diftongen *øy*, varefter de båda *øy* regelrätt monoftongiserats till *ö*; jfr under Öckerö s. 67. Elov Andersson.

Hönö huvud. Invånarnas ökn. är *honor hönør*.

Nr 1 Bergagården *bærja-* $\frac{1}{1}$ sk. Var kr. till 1722 (Jb 1758). *Bergegården* o. d. Jb 1697-1881.

Nr 2 Västergården $\frac{1}{1}$ sk. Var kr. till 1722 (Jb 1758).

Hemmansdelar:

Gårda *gåla*. Gååle. 1673 S 73 fol 6. Se s. 141. — Hultsbergen. Lära förr ha tillhört *Hult* (s. 64). — Hässla *hæsla*. Tycks vara best. pl. av kollektivet *hässle*, n. 'hassellund'; jfr dock Bd II, 178 (där kanske samma tydning hade bort ges). — Klåvan (Hönö-Klåva) *klåva*. Klöfva 1858 Öck. nr 29, Klåva GS, Kortet. Boh. *klåva klåva* 'klyfta', se Bd III, 10. Särsk. märkes den rätt stora klyftan Ö om gårdarna. Skrivningen *Klova* är förkastlig, då den kan leda, och har lett, till uttal med *o* (ss. i *rova*). — Långebergen. — Sand(en).

Torp och lägenheter:

*Knöten *knødy (-n)*. Se *Naturn.* s. 114. — Nya gårdet. — Oderslätt *ødøslæt* stundom *ødø(n)slæt*. Oderslätterna 1858 Öck. nr 29, Odenslätt 1862 nr 34. Sannol. sekundärt bildat till **Odersvik*, se *Naturn.* s. 72. — Råve-Lars' bo *rævelåses-ö*. En viss *Råve-Lars* bodde där »för mer än 200 år sedan.»

Kalven Jordlägenhet samt tull- och lotsstation, bebyggelsen nu kallad **Kalvsund**. — | Kalfwer 1659, Kalfwenn 1665, Kalfwan(!) 1680, Kal(l)fwen 1697-1758, Kalfven 1811-1881, Kalven Jr || Kalfuen (om ön) 1673 S 73 fol 6, Kalvsund 1909 Post- o. telegrafortfört., 1923 Wistedt o. Odelsjö. ∞ Ön har uppfattats ss. Björkö's »*kalv*»; jfr Bd III, 155.

Invånarnas ökn. är **rompar råmpa*.

Kalvsund, se *Kalven*.

Knippla(n), se under *Källö-Knipplan* samt *Naturn.* s. 86.

Källö-Knipplan Municipalsamhälle, förut kr.-utj. och poststation. — | Thielö 1568, Theille(!) 1586, Tiellö 1573, Thiellö 1659, Tiellö 1665, Tiällö(ö) 1697-1758, Källö eller Knip(p)la 1811, Källö eller Knippla 1825 1881, Jr (med avs. på det senare namnet se vidare *Naturn.*) || Kiälön 1673 S 73 fol 6, Kieldö 1748 J. Hahn hos Månsson Sjö-Märkes-Bok 350, Källön 1762 S 73 fol 13, GS, Källö 1832 S 37 fol 12 -Kortet. ∞ De äldre skrivningarna m. *Ti-* o. d. kunde tyckas tyda på att f. leden här, ss. i många andra boh. kust- och skärgårdsnamn, nu vanl. stavade med *K-*, vore boh. *tjäll sæl*, *sæl* (isl. *tjaldr*) 'strandskata (*Hæmatopus ostralegus*)'. Emellertid är det säkert offerkällan *Saramors källa* (s. 157) som varit namngivande.

Invånarna på Knippla öknämnas **knotar knøda* (av boh. *knot* 'fisken *Trigla gurnardus*').

Nolö *nðlǫ* $1/2$ sk.; n. delen av Björkö. Nu vanl. kallat **Bovik** *bòvǫ*, *bòv*. Var kr. åtm. till 1758 (Jb). — | Nordö(e) 1568-1586, No(o)rö(ö) 1659-1758, Nolö 1811-1881, Jr || Nordöe 1594 JN 186, Nolön 1673 S 73 fol 6. ∞ *Nordö* 'den i nord (norr) belägna ön'. Namnet kan möjl. gå tillbaka till en tid då denna del av Björkö var en särskild ö; annars = 'den norra delen av ön'; jfr *Nordön* Bd III, 164. Namnet *Bovik* visar, om det innehåller *bod*, modernisering av uttalet (det äkta vore *bū*).

Ryd *ryt* $1/2$ sk.; på Björkö. Var $1/2$ kr. till 1734 (Jb 1758). — | Rir 1568, Ryer 1581 1586, Ryydh o. d. 1659-1719, Ryy 1680 1697, Ryd 1758, Ryd 1811-1881, Jr || Ryt 1673 S 73 fol 6, Ryd GS, Kortet. ∞ *Ryd* 'röjning'; jfr Bd I, 27, II, 40 f. Dial.-uttalet och kartan av 1673 ha best. form (*Rydet*).

Åborna kallas *ryfsbo*, (best.) pl.: *Rydsbo Hufvud* 1797 Öck. nr 2 a.

Röd *rø* $3/4$ sk.; på Hönö. Var kr. till 1770 (Jb 1811) och $1/1$ mtl åtm. ännu 1697 (Jb). — | Rud c. 1528 NRJ 4, Rudt(t) 1544 1573, Rud 1568, Rödt 1581 1586, Röidt 1581 (altern.), Röödh o. d. 1659-1758, Röd 1811-1881 || Röed 1673 S 73 fol 6, Röd GS. ∞ 'Röjning'.

Rörö *rørø* By. Intill 1734 utjorde R. blott ett hmn; detta var $1/2$ sk. till 1671, då det blev $1/2$ kr. Förstnämnda år överfördes $1/4$ av hmnt, och 1762 ytterligare $1/8$, till sk.; efter denna tid finnas nr 1 $1/8$ kr. och nr 2 $3/8$ sk. Huvudbebyggelsen i N kallas *Byn*. — | Rørøø c. 1528 NRJ 4, 171, Röre 1544, Rörö 1568, Rörö 1573-1719, Rörre 1581, Rörö 1665-1881, Jr || Rørøen 1594 JN 187, Rörö(ö)n 1673 S 73 fol 6, Rörön 1762 fol 13, Rörön GS, Rörö Kortet. ∞ F. leden är säkerl. växtn. *rør* 'vass'. Förr fanns det vass på ön ännu rikligare än nu. Den finns alltjämt, inte bara vid stränderna.

Invånarnas ökn. är **gallar gǫla* 'havstrutar'.

H e m m a n s d e l a r:

Apelvik. — **H å l a b e r g e t hǫlva býryt*. Fsv. *hol* 'ihålig'. — *L å n g h o l m e n*. På en förr kringfluten *holme*. — *S ö d e r i k r i n g s e r a k r i y*, *s e r i k r e y*; bebyggt område. Namnet åsyftar att man når platsen genom att först runda en *söder* ut (från huvudbebyggelsen) belägen udde; jfr *Söder under* Bd III, 219.

Öckerö *økærø* By. — Nämnes flerstädes i den isl. litt.: Eikr eyia (gen. pl.) Isl. ann. 336 (vid år 1276), Ekreyiar, til Ekreyia, i Ekreyiom, -um o. d. Cod. Fris. 544, 551, 583, Eirspennil 639-641, 644 m. fl., Flateyjarbók 1, 54, 169, 3, 186-188 m. fl.; i *Æykerøeyum* 1300 DN 1, 86 (avskr.), *Øykrøi* 1388 RB 328, j *Øykerønne* c. 1400 Därs., *Øykrøy* 1407 DN 3, 425 | *Eykerøen* sogn c. 1528 NRJ 4, 171, *Ögerö(e)* o. d. 1544 1586, *Ögerudt(!)* Sog[e]n 1544 (altern.), *Öggerö(e)* 1568-1586 (altern.), *Ökrö* Sogenn 1586 (altern.), *Öcheröö* 1659-1680, *Öchröö* 1659 (altern.), *Öckeröö* 1697, *Öckrö(ö)* 1719-1825, *Öckerö* 1881, Jr || *Ökerö* 1567 No. riksreg. 1, 543, *Öckerö(e)* 1591, 1598 JN 13, 186, *Öggerö*, *Øykerøy* 1606 Oslo kap. kop. 3, *Ökeröön* 1673 S

73 fol 6, Öckerö 1806 Hermelin, GS, Kortet. ∞ F. leden är gen. sg. (isl. *eikr*) av trädn. *ek* (isl. *eik*), se SIOD 1,79 f.; möjl. med kollektiv bet., men kanske snarare åsyftande ett ensamt, på långt avstånd synligt träd. Jfr Björkö s. 61. *Ei-* har blivit *ei-* genom assimilation till slutleden.

Öckerö udd. Invånarnas ökn. *ljungspolar* *lygspóla* (jfr Bd I,32 noten).

Nr 1 Norgården *nðr-* $\frac{1}{1}$ sk. Var kr. till 1722 (Jb 1758).

Nr 2 Sörgården $\frac{1}{1}$ sk. Var kr. till 1722 (Jb 1758).

Nr 3 boställe, förr en kr.-äng.

Hemmansdelar, torp och lägenheter:

†Bagglebo el.(?) Bagglebol; bebyggt område. Bagglebo Udde Jr. Den enda tolkning som erbjuder sig, synes vara att i f. leden se gen. pl. *bagla* av fno. *bagall*, egentl. 'krokig biskopsstav', i pl. namn på det parti som under biskop Nikolas gjorde uppror mot konung Sverre 1196, och som efter striden bemäktigade sig bl. a. Viken. Även i åtm. ett annat boh. ON torde ett minne om »baglarna» finnas, näml. i *Bagalsbrekka* (J Bagals brækko RB 311) på Orust, nämnt både i Myckleby och Röra (näppel. åsyftas två namn). Även förevar. namn bör då vara gammalt. — Banken. — Bodarna. — Bratten. — Häng(e)dyt, delvis uttalat *hægrjyt*(!). Samma namn Bd III,229 med cit. litt.; se även nedan s. 130. — Hålmaden *hèlmáa*. — Lunden. — Strand.

Naturnamn samt kulturnamn som ej avse bebyggelse.

I föreliggande band ha även i fråga om naturnamnen vissa ytterligare modifikation vidtagits i den i föregående band följda planen (till vilken eljest hänvisas). Om den därvid ledande grundsatsen se Förordet ovan. Modifikationerna framträda här nedan på följ. sätt:

Inom varje med romersk siffra betecknad avdelning efterföljes den korta inledningen av en uppräknings alfabetisk följd av de namn som visserligen kunna vara av betydelse för kändedomen om det lokala namnskicket, men vilkas tolkning är självklar eller blott krävt en kort antydning eller hänvisning. Stundom bifogas även andra korta uppgifter: om antalet »exemplar» av namnet inom häradet, årtalet för äldsta belägg o. d.

Med avseende på lokaliseringen av naturnamnen gäller vad som sagts Bd III, 127 (och Bd II, 130 med avseende särsk. på en del utmarksnamn i kartor från 1790-t.). Vid uppgift om läge av ort i skärgården har även här (jfr Bd III, 127) i stor utsträckning byns eller hemmanets namn ersatts med namnet på närmast belägna större ö (el. holme); detta gäller särskilt Öckerö sn.

De naturnamn som kommit att beteckna bebyggelse, och som i tidigare band samtliga upptagits även under de förra, dock endast med hänvisning till avd. A (se Bd I, 132), medtagas här nedan endast i den mån de enligt den förenklade planen skulle ha gjort detta såsom rena naturnamn.

Vid angivande av läget ha de s. V f. meddelade förkortningarna nyttjats.

I. Sjöar, tjärn; vikar; sund; fjärdar.

Ordet *vik* uttalas här ss. mindre betonad slutled ofta *-vi*, *-vi*, men i best. form *-viga*. *Vatten*, uttalat *væn* (trol. även *væn*, *væn*), best. form *vant*, användes stundom om insjö o. d. (jfr Bd III, 344). Ex. på *kile*, m., *šilva* (Bd II, 131): *Björlanda kile*, *Nordvike kile*. Jfr i övr. föreg. bd.

Aledammen, **Apelvik(en)*, *Aspeviken*, 2 *Bodviken*, 2 *Bredvik*, *Bydammen*, *Båteviken*, *Dikesviken*, *Djupsund*, *Dyngevik* (s. 4), *Ekedammen*, *Fjälledammen*, *Flågevik* (*flåg*, n. 'brant bergstup'), *Fågelvik* (s. 18), *Gatedammen* (om *gata* se s. 101), *Gertrudviken* (jfr *Gertrudskäret* s. 77), 2 *Grundsvund*, 3 *Gröna viken*, *Gröneviken*, *Hamnedammen* (*hamn* i rsp. bet.), *Kanaldammen* (liknar en *kanal*), 2-3 *Kattedam-*

men (Bd II, 132), Klarvik (s. 62), Kristinamorsdammen, Kulla damm, 2 Källevik, Lille damm, Lindevik(en), Långa vattnet, Marstrands damm (familjen.), Näckrose-, Ormedammen, Prästedammarna, Rörvik(en), St. och L. (rör 'vass'), 2 Sandvik(en), Sillvik (s. 59), Skolhusedammen, 2 Skutevik (jfr Bd III, 136), Skäddevik, Sköljedammen, Stendammen, 2 Stenvik(en), Strömsund (c. 1640, trol. redan då namn på holmen invid), 2 Sävedammen, Sävvik, Torneviken (torn 'törnig buske'), Tuvedammen, 2 Vinterhamnen, Vite fläcken, Åleviken, Åvalls damm.

Alkeviken *à/kə-* ÖHö. ∞ F. leden är fågeln. *alka*.

Allemanssundet, även kallat **Allemanshålet** To. — Allemans Sundet 1795 To. nr 15. ∞ Namnen äro väl sekundärt bildade till *Allemansskäret* (s. 77). Om *hål*, här 'trång passage', jfr SIOD 3, 131, 163.

»**Angnisedammen**» *ågnisə-* ÖHö. ∞ Säkerl. kvinnon. *Agnes*.

Arnedammen *årnə-* BjKa. ∞ Väl mansn. *Arne*. (Ett *årnə-* el. *årnə-*, dvs. *Ande-*, av *and*, skulle endast i språk som påverkats av göteborgsspråket kunna uttalas med -*η-*.)

Baggesund *bågå-* To. ∞ Väl efter *Baggeskär(et)* invid (s. 78).

***Bes(s)kroken**, se Bebygg.-n. s. 61.

»**Bindeviken**» *bində-* ÖBj.; numera sumpmark. ∞ Namnet säges hänsyfta på en man som hette *Binde* (märk: -*nd-* icke -*nn-*), om vilken dock inga uppgifter föreligga.

Bladdammen *blå-* ÖKä. ∞ I *dammen* finnas massor av vattenklöver.

Blekedjupet *blēgəjybat* Ö; en del av vattnet V om Hyppeln och Rörö. ∞ F. leden är enl. E. Abrahamson i Västs. v. hembygdsstud. 50 trol. boh. **bleka*, f. 'område el. strimma lugnt vatten på en för övrigt krusad vattenyta'. Området genomdrages (enl. samma källa) av flera strömmar. »Då ytan krusas av svag bris, bilda strömdragen blanka ränder av lugnvatten.» Möjl. är f. leden dock målets **blek* *bleg*, n. 'vindstill', i så fall med *e* inskjutet i uttalslättnadens tjänst. Det är alltid lugnare vatten här än något längre i N, där det finns mera bådar och brott.

Blids damm *blis dām* BjKa. ∞ Jfr under *Blid* s. 20.

Blötdjupet *blōdybat* ÖRörö; vattenområde, = *Blekedjupet* ∞ Där är *blöt* (mjuk) lerbotten. En omtolkning av *Blekedjupet*, varvid benägenhet för labialisering efter *Bl-* gynnat?

Bockedammen *bøkə-* ÖHy. ∞ En *bock* lär ha drunknat i *dammen*.

†**Branddammen** BaLä., där *Blekekällan* (s. 153) förr låg. ∞ Ungt namn. *Dammen* är grävd för att tjäna som vattenreservoar vid eldsvåda.

Brännvinsdammen *brånvms-* SäSö. ∞ Där har bränts *brännvin*.

Bästemorsvik ÖBj. — Bästemors- 1850 Öck. nr 23. ∞ *Bästemor* 'far- el. mor- mor'. Närmare uppgift föreligger ej.

Börsvik. 1. *bøş-* BjFå. 2. ÖÖck. — Börsviks bake(!) 1856 Öck. nr 27. ∞ *Börs-* är flertydigt; jfr Bd I, 159, II, 149, III, 188, 282 och cit. litt.

Böstedammen *büstə-* ÖHy. ∞ Man »*böstar*» (klappar) kläder där (Bd III, 129).

»**Ers**» **vatten**, **St.** och **L.**, *stōra* och *lēla ēş vån*, *eş vån* (även antecknat som *ješ v.*) ÖRörö. ∞ Se under »*Ers*» kullar s. 108, och jfr följ. namn. *ş-* ljudet torde ha uppstått just i förb. med följ. *v* (det äkta målet saknar *sv-*).

»Ers» vik *és víg* ÖRörö. ∞ Se under »Ers» kullar s. 108, och jfr föreg. namn.
Esbjörns hamn ToHä. — Essbjörns Hamn 1838 To. nr 22. ∞ *Esbjörn* okänd.
Fiskedammen *fèskə*- SäNors. ∞ Någon *fisk* (el. något *fiske*) lär åtm. inte nu förekomma där, alltså väl i den kända bet. 'damn för fiskodling el. förvaring av levande fisk'.

Flåkevik *flègə*- ÖBj. ∞ Säkerl. *flåke*, m. '(tillfälligt uppförd) grind utan gångjärn, led av stänger'. (Något boh. *flåke* 'slät och jämn yta' Tengström IN 228 finns säkert icke.)

Flåskhamn(en) *flæskhåmna* ÖBj. — Flåsk Hamn 1797 Öck. nr 2 a. ∞ Säkerl. förkortning för **Flåskholmehamnen* (jfr s. 82).

Gatedammen träffas på åtm. tre ställen: ett i Bj., ett i Sä. (*gådə*-) och ett i To. (*gådə*-). — 1791 Lu. nr 18. ∞ Bd II, 132. G. i To. ligger vid en gammal *fägata*, G. i Sä. på *Gatebergen* (s. 104).

Grumsedammen (-damarna) *grùmsə*-, *gròmsə*- har anträffats tre ggr. ∞ I *grumsedammar* samlades sillavskrädet vid trankokning. Vanligt namn ss. minne av de stora sillfiskeperioderna. Jfr närmare t. ex. A. Lindroth i Vikarvet 1933, s. 30 ff.

Hjulvik(en), se Bebygg.-n. s. 56.

***Hjälmvik** *hèlvv* ÖÖck. — Gällviåkrar, -hålan, -kullar 1858 Öck. nr 28, Hjärvi-
 b[åden] (!) Kortet, Hjälvflu 1935 276 a. ∞ Uttalets *h* ger ganska säker ledning för f. ledens bestämmande, trots den ä. skrivningen med *ll*. Namnet är identiskt med gårdn. *Hjälmvik hèlvvíg*, Stala sn, Orust (I *Hialmuikum* 1388, j *Hielvighæ* 1493), liksom säkerl. med det Bd III, 131 behandlade vikn:t med nästan samma uttal. Om *hjälm* 'hög bergkulle' se där och cit. litt.

»**Hordammen**» *hòrdåmən* SäLe.; gammal kvarndamm. ∞ F. leden kan ursprungl. vara såväl *hora* som (med *n*- bortfall) *horn*. Men anl:n till namnet skulle icke genom någondera tydningen bli klarare.

Hors(e)vik. 1. Se Bebygg.-n. s. 51. Synes här aldrig ha åsyftat vattenområde. 2. ÖÖck.; ingår i *Horsvik(e) backe høsve båkə*. ∞ Se s. 51.

***Håkans hamn** *hægənsam*, *hagəns hām*, *hægəlsam* (!) ÖRörö; lågt beläget område, som säkerl. för ej så länge sen stått i förbindelse med havet. — Håkanshamn 1831 Öck. nr 15. ∞ En ring påstås finnas i berget. En viss *Håkan* lär ha haft sin båt där.

Håkans hytta (Håkanshyttan) *həgəns hýtta*, *həgəshýtta* ÖRörö; trång vik omgiven av höga berg. ∞ Lokalen har väl liknats vid en *hytta* 'stuga, koja' (el. skulle inte en sådan ha funnits där?). *Håkan* är trol. densamme som nämnes i föreg.

***Håle damm** ToKä. — Håledamm 1842 To. nr 26. ∞ 'Den djupt liggande dammen' (jfr Bd I, 180).

Hälleviken, Hällsvik, se Bebygg.-n. s. 60.

Hästevik, se Bebygg.-n. s. 56.

Hönsebärsdammen *hənsəbərs*- BjLå. ∞ *Hönsebär* 'Cornus svecica' (Bd II, 154).

Isläggedamm *islægə*- BaLå. ∞ F. leden är ä. sv. *islägg* 'skridsko' (ursprungl. gjord av ett läggben).

Juthammen To; innanför Varholmarna. — Den s. k. Juthammen 1864 Brusewitz Elfsyssell 184. ∞ Väl *jute* 'dansk'.

†**Jättedammen** RöGr. ∞ Vid *Jätteslätten* (s. 142).

Karusedamm(en) SäNors. — Karuse Damm 1791 Lu. nr 18. ∞ *Karus(s)a* 'ruda' (Bd I, 295); jfr *K r o p p e d a m m e n* nedan.

Klara(n) el. **Klarögat** BjHel.; se Bd II, 132 f. (även Björlandagränsen beröres av mossen).

Klockedammen *klåkə*- ToTo. ∞ Nära *klockstapeln*.

Klåvik, St. och **L.**, *klå-*, *klå-* ÖBj. — Klauijk 1673 S 73 fol 6, Stora, Lilla Klåvik 1859 Öck. nr 30. ∞ Uttalet med *a* omöjliggör antagandet av ordet *klåva*, i målet *klåva*, 'klyfta', 'såsom förled. Bet:n är kanske 'viken där »sjön klår»' (se Bd III, 292).

Knasevik *knäsəvi* BjFå. ∞ F. leden är trol. boh. *knasa knāsa* 'knastra, krasa', och syftar väl då på markens beskaffenhet.

Knipan, se s. 3.

Koljehugget *kəljəhəgət*, *kəljəgət*(!) ÖHöÖck.; fiskeplats. ∞ Man brukade få mycket *kolja* där.

Kolvik, se under *K å l v i k*.

Korsvik *kəş-* ÖFo. ∞ Höjder och sänkor bilda liksom ett *kors*. Jfr Bd I, 265, II, 169.

Kringelhamn, se *Bebygg.-n.* s. 54.

Kroppedammen *krəpə*- BjRöd. ∞ *Kroppa* 'ruda' (Bd I, 216); jfr *K a r u s e d a m m e n* ovan.

Kulingeviken *kūlvjə*- ÖÖck. ∞ Sannol. målets *kuling* 'havstulpan (Balanus)', även om förekomsten av sådana numera ej synes vara större här än annorstädes.

Kålviken (Kol-?) ÖBj. — 1859 Öck. nr 30, Kolviken 1935 276 a. ∞ Ovisst om *kol* el. *kål*.

Käringhamn(en) ÖHe. — Käringhamns kärr 1842 Öck. nr 20. ∞ Den speciella innebörden okänd.

***Könevik** *şənə-*, *şənə-* ÖHö. — Kjönnerwiik, Kjönnewiks berg 1797 Öck. nr 2. ∞ F. leden är oklar.

»**Lergha swnd**» BaLä., omedelbart nedanför Lärje os (s. 75), säkerl. = *K n i p a n* (s. 3). — Lergha swnd förra hälften av 1300-t. Erikskr. (jfr W. Berg i Bidr. 2, 15, R. Pipping Komm. t. Erikskr. 597). ∞ Om avgörande vikt skall läggas vid f. ledens *-a*, måste denna antingen vara n. sg. svag form av fsv. adj. *lerogher* (jfr under *L ä r j e* s. 7), el. ånamnet *Lergh-ā* (jfr s. 7). Det förra är det sannolikaste; men i så fall vore namnet en sidobildning till *Lergha ā* (senare *Lergh-ā*), vilken dock kunde vara sekundär i förh. till detta senare namn.

***Lunnevik(en)**; ingår i näsn. *Lunnevikshuvudet* *lūnəvikshəvət* BjLu. ∞ Tycks vara förkortning för **Lunnegårdsvik*. (Om *huvud* se Bd III, 151 och s. 77 nedan.)

†**Mjöldammen** SäHök., vid den gamla manbyggnaden. ∞ En stor stensatt *damm* där man brukade kyla *mjölk*.

Mjövik, se *Bebygg.-n.* s. 24.

»**Namnens**» **vik** *namnəns vīg* ÖBj. — Namnens Wijk 1797 Öck. nr 2 a, Namnens vik 1846 nr 22. ∞ Det finns knappast något annat att gissa på än mansn. *Namne*,

om vars rätt betydliga spridning i ä. tid se Lindroth Ortn. på -rum 55, Lind No.-isl. dopn. Suppl.

***Nickdammen** *nēk-* ÖHe. ∞ Det finnes en tradition om att *näcken* (i målet **nicken* *nēkən*, se Bd III,134) höll till där.

Nolvik, se Bebygg.-n. se 25.

Nålhuset *nālhūst* ÖHö.; vik. ∞ Jämförelse med ett *nålhus*.

Näck-, se under *N i c k-.

Nötevik (-vikarna) *nødə-* (ø→u) ÖBj. — Nötewikerne 1797 Öck. nr 2 a, Noteviken 1850 nr 23. ∞ Fakta (och uttal) tala för *nöt*, i målet *nød* 'hasselnot'. (Formen med *Not-* torde vara skrivfel, eftersom något boh. uttal **ngd* el. dyl. av ifrågakvarande ord icke finnes.)

Nötsund *nōtsən* (ø→u) BjFå., mellan en holme och stranden. — Nötsunds backar, håla, viken 1791 Lu. nr 18. ∞ Samma namn har *sundet* mellan Orust (Vindön) och fastlandet i N, ett viktigt färjställe. Den cit. källan upplyser att kreaturen bruka vada över till holmen.

***Odersvik** ÖHö.; ingår i *Odersviksberg*. — Ödes wiksberg(!) 1797 Öck. nr 2 a. ∞ Målets *ōdər* 'utter'; jfr *Oderslätt* s. 65. Uttrar ha hållit till här i manna-minne.

Oset *ōsət* Ö, »loppet» mellan St. och L. Oseskär, sekundärt även namn på (skär och) fyr. — St. Oset 1935 276 a. ∞ *Os* har här sin säkerl. ursprungliga bet. (jfr Lindroth i Ark. f. nord. filol. 29,264 n. 4) 'ställe där vattnet icke fryser, strömdrag'.

Pinan *pīna* ÖHe.; nu namn på berg (även kallade *Pinebergen*) och betesmarker vid stranden. ∞ Från början är *Pinan* säkerl. namn på det stritt strömmande vattnet utanför. »En får försöge pine se(g) fårbi», säger man. Jfr Bd II,135, III,134.

Rangleviken *rāglə-* ÖFo. ∞ *Rangel*, n., i *stenrangel* 'stenanhopning', känt bl. a. från Askims hd. Två stora stenrös dominera platsen.

»**Ribbe**» (»Rebbe») **fjord** To, Ö om Skeppstadholmen. — Rebbe-Fjöl 1806 To. nr 13. ∞ Möjl. en felform för *Rivö fjord* (Bd II,133, III,289), som skrives *Rifve-Fiohl* 1726 (först anf. st.)? Denna kan näml. nog ha ansetts sträcka sig ända hit upp, och på den lokala Torslandakartan har namnet då lagts in på den del av vattnet som kartan överhuvud omfattade.

»**Ruddevik(en)**» (»Rödde») Ö. 1. *rūdə-* Hö. 2. Kä. Ingår i »*Ruddevikknoppen*», St. och L., *rødəviknōpən* (ø→u); höjd. 3. *rødə-* (ø→u), *rūdə-*, *rødə-* Rörö. — Roddewiken 1831 Öck. nr 15. ∞ Samma namn Bd II,133, där tolkat som **Ruttenviken*. Denna, i sht formellt mindre tillfredsställande tydning bör vika för en annan: f. leden är säkerl. en gen. pl. **röt(t)a* till *rötter*. Både nr 1, 2 och 3 äro fulla av tång (»klöder») och tångrötter, som driva in från havet; man använde sådant förr när man satte potatis.

Ryggedammen *rōgə-* SäKvi. ∞ I en sänka på en bergsrygg.

Salevik ToTu. — Salewik Intag 1791 Lu. nr 18. ∞ Om uttalet varit *sələ-*, är

f. leden *sal* 'sälg' (Bd III, 180), om det varit *säl*- däremot *sal(ə)* 'sadel'; i det senare, mindre sannolika fallet vore ett sadelliknande berg åsyftat (jfr Därs. 167).

Salten *sältən* ÖKä.; damm. Kallas även *Saltvattensdammen*. ∞ Dammen står i förbindelse med havet och innehåller därför *salt* vatten. Väl förkortning för ett (kanske aldrig förefintligt) sammansatt namn.

Sikedammen *sigə*- BjAll. ∞ *Sik* 'fuktig mark' o. d. (Bd I, 176).

Skarvik, se Bebygg.-n. s. 62.

Skinnareviken *finarə*- RöGrHö. ∞ Namnet sammanhänger säkerl. med *Skin-narebräckan* (s. 122), och är väl sekundärt i förh. till detta.

Skitna viken *fjetna viga* BjFå. ∞ Ruttnande tång uppfyller *viken*.

***Skvalevattnet** *swälə*- ToKä.; naturlig damm. ∞ Vattnet *skvalar* där när det rinner utför en avsats.

Skärhamn Ö. 1. Bj.; ingår i *Skärhamnsbergen* *šerhams-* (ungt uttal). 2. Öck.; ingår i *Skärhamnsbergen* *skərhamns-*. — Skärhamn 1856 Öck. nr 27. ∞ Mera känt är municipalsamhället *Skärhamn* på Tjörn. *Skär* ligga utanför både nr 1 och nr 2. *Hamn* behöver inte innebära mer än att det finns plats för några båtar på platsen.

Smutten *smūta* ÖRörö; liten vik. ∞ Målets *smutt*, f. 'vrå, trång plats'.

Spanskedammen *spānskə*- ToRöd. ∞ Anl:n till namnet okänd.

Stallen, St. och L., ÖHö.; vikar. ∞ Jämförelsenamn; åtm. den ena viken är liksom »en bås» mellan branta berg. (I själva verket synes viknamnet vara sekundärt i förh. till *Stallen* nr 2 s. 136.)

Starrsvik *stās*- ÖHö.; numera namn på en holme. — Starrs- 1797 Öck. nr 2 a. ∞ Väl växtn. *starr*.

Sudderviken Ö. 1. Se Bebygg.-n. s. 62. 2. *sūdə*-. På Halleskär. — Sudder- 1846 Öck. nr 22. ∞ Se *Sudden* s. 150.

Svan(en) *svān* Ö, (del av) fjorden N om Rörö (man seglar in »på *svān*»). ∞ Innehåller väl fågeln. *svan*. Eftersom detta i dial. är f, gör redan detta sannolikt att namnet är ett förkortat namn¹); det står väl i st. f. **Scanefjorden* el. dyl.; jfr t. ex. *Soten* utanför *Sotenäs*, *Baggen* i Stockholms skärgård i st. f. *Baggensfjärden*. *Svaneflut* och *Svanebådarna* behöva icke därför ha fått sina namn först efter fjordnamnets förkortning.

Svarten, St. och L., *stōra* och *lēla svōta*, *swāta* BjKa.; vikar, även om ett klippparti invid. ∞ Väl en kortare form för ett (nu ej anträffat) namn innehållande *Svart*.; kanske **Svarteviken*.

Sö(d)sund *sōsūn* ÖFo. ∞ Västs. *sō(d)* 'får', icke *söder*.

Sö(d)viken *sō*- BjFå. ∞ Se föreg.

Timmervik(en), St. och L., *tēmər*- ÖBj. — Stora, Lilla Timmer Wi(j)k 1797 Öck. nr 2 a, Timmerviks gilja 1859 nr 30. ∞ Samma namn Bd I, 220.

¹) Detsamma får då antagas för mossen *Långe svanen* Bd III, 231; jfr också *Svan(s) kärr* Bd I, 319. El. skulle *svan* här tidigare ha varit m., liksom ursprungl. både i sv. och fvnord.?

***Tjärnerna** *ʒænrə*, -*ŋ*- Rö-SäSkå.; tre gölar. ∞ Böjningsformen är egenartad. I Ytterby sn, Inlands S. hd, är visserl. upptecknat ett *tjärna*, f. 'tjärn' med pl. på -*er*, men denna sg. är säkerl. sekundärt bildad till pl.-formen. Också där träffas (under Kastellegården) ett **Tjärnerna ʒænrə*. Formen sammanhänger möjl. med den SIOD 2,40 berörda pl. på -*er* (i kustsocknarna) av (enstaviga) n. Det har förefallit som om det härvid väsentl. rört sig om båt- och sjötermer. Men nu synes det vara tydligt att sådana former nyttjas även eljest, måhända företrädesvis i ON, just i förevar. trakter; se t. ex. *Drevern* (y. *Dreven* s. 20 och *Högs drever* (s. 102), *Hängedyerna* (s. 130). Kanske sammanhänger formen *Tjärner* därför just med ON:sfunktionen.

Tjörbons vik *ʒørbons víg* BjFå. ∞ En *tjörbo* (man från Tjörn), som köpt gård i Lilleby, lär ha lossat byggnadsvirke i *viken*.

Tor(e)s damm *tōs dām* RöHög; nu nästan uttorkad. ∞ På ett berg som, säkerligen efter *dammen*, fått namnet *Tor*. F. leden är gen. av mansn. *Tore* el. *Tord* (Bd I-III Reg.).

Tor(e)s vik *tōs víg* ToAn. ∞ Helt nära *Tor(e)s sten* (s. 126).

Tran(e)dammen Ö. 1. *trånə*- Bj. — Tran- 1856 Öck. nr 24. 2. *trån*- Hä. ∞ Nr 1 är en numera vattenfylld håla som använts vid *trankokning*. Om nr 2 minns man intet sådant.

Trangrumsedammen Ö; på Gisselholmen. — Trangrumsedammen 1846 Öck. nr 22. ∞ Man har där kastat avfallsprodukter från *trankokning*; jfr *Grumseddammen* ovan.

Troll(e)vik(en), se *Bebygg.-n.* s. 62.

Tumlesund, Inre, Ö. — Innere tomblesund c. 1640 III ÖÖ 1. ∞ Invid skäret *Tummen* nr 1 (s. 59). F. leden behöver nog ej vara en pl., utan torde kunna vara utvecklad ur **Tummel*.

Tådammen. 1. *tå*- RöRös. 2. *tå*- SäBr. ∞ *Tå*, m. (Bd II, 134). Nr 2 ligger på *Tåfjäll* (s. 104).

***Videvik?** Ö. 1. Bj. — Wiviksbacke 1859 Öck. nr 30. 2. Fo.; nu namn på en grön backe. ∞ Trädn. *vide* (om uppslagsformen är riktig; jfr Bd III, 276).

Vårdammen *vådāmən* ÖRöd. ∞ Gårdens folk menar att namnet betyder *vårdamm*. Möjl. riktigt; jfr namn som *Nästgården* Bd I, 232.

Västerhavet, St.; tydl. (ä.) boh. namn på (i detta fall) *Kattegat*; jfr följ. — Stora Vesterhavet 1695 S 2 fol 106.

Västersjön; = *Västerhavet*. — Westersiön 1673 S 73 fol 6.

†**Älvetjord(en)** Bj. — Elfwe Fiohl 1762 S 73 fol 13. ∞ Utanförl Nordre *älvs* mynning.

Äspeviken ToSHä. — Espewiken 1791 Lu. nr 18. ∞ *Äspe* 'aspdunge'.

II. Vattendrag.

Ordet *å*, som i allm. betecknar ett rätt stort vattendrag, dock mindre än *älv*, är här alls icke anträffat.

Gran-, *Heda-* (till *Hedarna* s. 000), *Holm-* (till *Holm* Bd II, 121), 2 *Kvarnebäck-*
ken, *Kvilledåket* (Bd II, 137), *Kvillebäcksrännan* (ränna 'grävd kanal'; numera kallad
Ringkanalen), *Kyrkebäcken*, *Lerbäck*, *Lärje ström* (1584), 2 *Madbäcken*, *Nord-*,
Storebäck.

Bastebäcken *båstə*- RöOx. ∞ Jfr Bd I, 183. Kanske har man tagit *bast* in-
vid *bäcken*.

***Björa** (*Björa)?, se under *Björlanda* s. 18.

Björbäck *bjø̄r*- BjBj. ∞ Y. namn, med förtydligande tillägg, på **Björa*
(s. 18).

Båtebäcken BjNo. — 1695 S 2 fol 112. ∞ Vål 'bäcken där man hade *båt* (el.
båtar) liggande'. Bäcken är nu igenvuxen.

***Dusa**?, se under *Dusebackar* (na) s. 107.

Grisebäcken *gr̄isə*- BjHel. ∞ Anl:n till namnet oklar.

Göta älv, se Bd II, 136.

Hålebäck (Håle bäck). 1. BaLä. — Hålebäcks Ängen 1760 Ba. nr 7. 2. Bj
HaVi. — Hölebeck(en) 1791 Lu. nr 18, Hålebeck 1793 Tu. nr 35. ∞ Se samma namn
Bd I-III.

***Karholmebäcken** *kårhv̄tmə*- ToAmKä. ∞ Mynnar ut vid **Karholmen* (s. 85).

Högsbäck (Högs bäck?) RöHög. — Høigsbeck (2 ggr) 1597 JN 513 (en bäck
»som haffuer icke noget sønderlig vdfloed men er ickon en regnbeck»). ∞ Efter
hmnt *Hög*.

Korsbäcken *kös*- BjK&Le. ∞ Bildar liksom ett *kors* med Björbäck, d. v. s. faller
vinkelrätt in i denna; jfr *Tvärån* Bd I, 150.

***Kungälven**; = *Göta älv* atm. vid Kungälv. — Kongelffuen 1594 JN 177.
∞ Ett helt säkert av JN påhittat namn i anslutning till stadsn. *Kungälv*, som ju
är förvanskning av *Konungahälla*.

Kvillen *kw̄ila*, *kw̄ila* (se vidare Bd II, 137).

Ladde bäck *lådə bæk*; BjKv. ∞ Säkerl. sekundärt bildat till *Ladde bro* (s. 102).

***Lysa**, se *Bebygg.-n.* s. 54.

Lärje os *lær̄ə ős* BaLä.; se närmare om innebörden under *Lärje* s. 7. ∞
S. leden är *os* 'ställe som inte fryser till', särsk. 'åmynning', och f. leden är säkerl.
ånamnet fsv. **Lergha* (s. 7).

†**Nordre älv**; jfr följ. och *Trollhätte ström*. — Den nordre elff 1597
JN 513 (kanske ej egennamn), Nordre Elf 1817 S 29 fol 60. ∞ Namn på den *norra*
armen av *Göta älv*; jfr *Södre älv*.

Norges älv; = *Nordre älv*. — Norges Elff trol. före 1658 Krigsark. O 1.
∞ Trol. (kanske tillfällig) omtolkning av *Nordre älv*; denna älvarm flöt förr helt
inom *Norge*.

Olsbäcken *òls-* SäSko. ∞ *Olov* är nu okänd.

Pansarkvillen *pànsarkvéla* SäAssmBä.; bäck. — Pantzare-qwillen 1723 Db bl. 74, Pansareqwillen 1733 bl. 350. ∞ Efter *Pansarbron* (s. 102).

Pissegubben *pèsogobøn* RöPi.; nu om åker. ∞ Efter en bäck som invid åkern rinner utför ett litet stup. Jfr *Pissebäcken* i Morlanda sn.

Prillebäck *prèlò-* BjAllLe. ∞ Ett gårdn. *Prillan* *prèla* i Harestads sn, Inlands S. hd, förmodas av Tengström IN 294 vara samma ord som nyno., nisl. *prilla* 'nålask'. Sannolikare är dock att *Prilla* är det gamla namnet på den bäck som rinner förbi gården. Detta vore väl då bildat till no. dial. *prilla* 'fingra, spela med fingrarna', åsyftande dallrande rörelse hos vattnet. Även förevar. namn innehåller väl då samma ordstam, och har måhända först varit ett osammansatt bäcknamn.

Ringkanalen, y. namn på *Kvillebäcksrännan*. ∞ Väl till Bebygg.-n. *Ringan* under Tingstad s. 000.

***Rinneln**, synes ingå i **Rinnelns källa* BaLä. — Rinnels kialla(!) 1784 Ba. nr 5. ∞ Väl ä. nsv., boh. *rinnel* *rìnyel*, m. 'liten bäck'¹⁾

***Sjö(e) ström** el. ***Sjö(e) å** den n. delen av *Kvillen* (se ovan). — Søestrom eller Søe aa 1597 JN 513. ∞ Jfr under *Sjö(e) bro* s. 103. JN:s form är dansk.

***Skælla** (*Skæll-ä)?, se under *Skälltorp* s. 11.

Spruthålet *sprùdhót* BjVi.; litet fall i en bäck.

Strömma *stròma* SäBö.; nu åker. ∞ Pl.-form (säkerl. best.) av *ström*. Åkern ligger vid en forsande bäck.

Södre älv; s. armen av *Göta älv*. — Den søndre elff 1597 JN 513 (kanske ej egennamn). ∞ Jfr *Nordre älv*.

Trollhätte ström; ä., ovisst hur mycket brukat, namn på *Nordre älv*. — 1695 S 2 fol 106. ∞ Älven utgör ju farled upp till (el. ned från) *Trollhättan*.

***Tunna**, se under *Tunn dalen* s. 137.

Vasekvillen *vàsèkwéla* Sä. ∞ Efter Bebygg.-n. *Vasen* s. 000.

Ålehöljens ränna *àlèhòljs ràna* SäHö. ∞ *Ränna* åsyftar en liten bäck; se f. övr. *Ålehöljen* s. 138.

Älven *élvva*; vida omkring brukat, uråldrigt namn på *Göta älv*. — Se Bd II, 136.

III. Öar, holmar, skär, bådar, grund; näs, uddar.

Ordet *både* uttalas *bêð*, *bêð*. Pl.-formen är *bàa*, *bêa*, både best. och obest. form. *Skär* uttalas i äkta mål *skær* (jfr Bd III, 144). Även här träffas ordet *ö* ätm. någon gg i namn på små holmar (*Sö-ö*). *Unge* (se anf. st.) träffas någon gg (t. ex. *Fadderholmsungen*, *Rävungarna* el. *Rävens ungar*). Ordet *flu fru*, n., som ibland träffades i

¹⁾ [Tillägg i korr.: Kartan visar, att **Rinneln* här åsyftar en hög stenig ås (jfr Bd I, 207). Någon bäck finnes ej. Lth.]

Askims hd (se t. ex. Bd III, 162), betecknar ett icke mycket skarpt avgränsat grunt område, med el. utan ett lågt skär, där vattnet vid storm på ett synligt sätt »flödar» över el. bryter; se om ordet närmare SIOD 3, 187. Det är i häradets ON icke anträffat annat än i ett par namn och trol. blott i sg. (se under S v a n e n s. 73 och S ö d e r f l u s. 97). Jfr i övr. Bd III, 144. *Huvud* om namn på höga bergsuddar, i sht sådana som skjuta ut mot sjön (jfr Bd III, 151) har här åtskilliga representanter; det förekommer dels ss. enkelt namn (*Huvudet hūvæt*, se t. ex. s. 63, 64), dels tillsammans med föreg. ON (*Lindevik huvud*, *Pjunktehuvudet*, *Ramnehuvudet*, *Rydsbo huvud* samt t. ex. s. 65); jfr även *Berghuvudet*. *Hönö huvud* är en hög holme. Om *huvud* i annan anv. se s. 142. *Udde ðð* har också sidoförmen *udd vð* (t. ex. *Öckerö udd*).

Asp-, *Björkholmen*, *Björkö*, 4 *Brattholmen* (bratt 'brant'), *Brede både(n)*, *Bäckudden*, *Ekholmarna*, *Gertrudskäret* (jfr *Gertrudviken* s. 68), *Grågåsholmen* (*Grågäss*-1695), 2 *Gula skäret* el. -*en* (det ena även kallat *Vita skäret* och *Ålekråkan*), *Gule udde*, *Hagholmarna*, *Halsen* (landtunga; Bd I-III Reg.), *Hamnholmen* med -*båden* (i *Rörö hamn*), *Hummerbåden*, *Jonsskär* (Jons skiär 1720), *Karisskär* (kvinnon. *Karin*, boh. *Kari*), 2 *Lyng(n)holmen*¹⁾, -*näs*, -*skär*, *Långebåden*, -*bådarna*, *Långe udde*, 4 *Långholmen* (ett = *Lundsh[olmen]* GS), *Oxudden*, *Sandholmen*, -*tången* (*tånge* 'framskjutande udde'), 2 *Skuteskär* (Bd III, 168 f.), *Skutholmen*, *Stensbådarna* (Bd I, 256, 285), 3 *Stenskär*, *Strömskär*, 2 *Svarta bådarna* (*na*), 4 *Svarteskär* (ett = *H å l s k ä r nr 1), 2 *Sälebåde(n)*, -*arna* (*Sällebbå bergskiär*²⁾ 1720), *Sö(d)tången* (*sö(d)* 'får' och *tånge* 'udde'), 2 *Torkelsskär* (mansn. *Torkel*), *Trankoksudden*, *Tärneskär*, *Uttergrundet*, *Vita skäret* el. *Vitskär* (*Wettskär*!) GS, *Vett-Kortet*; jfr *Gula skäret* ovan), 2 *Ångholmen*.

Al(le)mansskäret *älma-*, *älmans-*, även †**Allemansholm(en)** To, S om Långholmen. ∞ Jfr *Allemans kvarn* SOÅ 12, 34, *Aldræmanna bræcca* i VGL IV (Kalén Hall. gränsm. 44 f.) och t. ex. *Allmänna vägen* Bd II, 144.

Anders' berg Ö; grund. — Andersberg Kortet. ∞ Uppkallat efter en fiskare *Anders*, som skall ha haft grundet för sig själv ss. fiskeplats.

»**Angrids**» **huvud** ÖHö.; bergudde (ej nu nere vid sjön). — Angrids hufvud 1797 Öck. nr 2 a. ∞ Ett samband torde finnas med »*A n g n i s e d a m m e n*» invid (s. 69); i så fall är *r* ett misstag av skrivaren för *n*.

»**Anskons**» **udde** *ånskøns ðð* ÖHy. ∞ Dunkelt.

Aslaksholmen To, mellan Karholmen och flyghamnen. — Aslaxholmen 1718 S 4 fol 118, Aszllars-(!) 1718 To. nr 2, Axlägg-(!) 1742 nr 26, Axlas-(!) 1754 nr 4. ∞ Det särsk. i Norge (förr) vanliga mansn. *Aslak* (isl. *Aslákr*).

†**Baggeskär(en)**, **Svarta** och **Gula** ÖFo. ∞ Konturen av det ena skäret kan sägas ha påtaglig likhet med rygglinjen på en *bagge* i anfallsställning. Det vanliga boh. ordet för *bagge* 'gumse' är **være vēræ*, *vēræ*; men söderut (även i Ö. sn) nyttjas också *bagge*. Se Bd III, 245, SIOD 3, 169.

¹⁾ Det har nu ansetts lämpligt att som uppslagsform (skriftform) bibehålla det lokala *Lyng(n)*-, och icke förvandla det till *Ljung-*.

²⁾ Möjl. avses här ett *Bergskär*.

Baggeskär(et) *bågə-* To; annat namn på *Bocken* (väl St. B.). ∞ Säkerl. jämförelsenamn; jfr föreg. och *Bocken*.

Baltsars både *bålsəs bəə* ÖFo. ∞ Väl mansn. *Baltsar bålsər* (jfr det västsv. familjen. *Baltzer*); men den närmare anledn. är okänd, liksom även *Baltsar* själv.

Barlineholmarna (*Barrlinde-) *bå|vmə-* Ö; = *Åxholmarna*. ∞ Där växer ännu **barrlind* *bå|vm* 'idegran'. Jfr SIOD 3,16.

Bassen *båşən* el. **Älvebassen** Bj; holme utanför mynningen av Nordre älv. — Elfbasen 1673 S 73 fol 6, 1688 fol 8, Elfbassen trol. slutet av 1600-t. fol 11-1762 fol 13, Elfvebasen 1691 fol 25, Elfbassen Kortet. ∞ Väl en skämts. jämförande anv. av *basse* 'galt'; jfr dels Bd III,18, dels de vanliga skärn. *Galten* och *Son*. *Älvbassen* el. *Bassen* är även namn på en liten holme nära Vänersborg, »där Götaälvs strömdrag anses börja» (SOÄ 12,177, vars övers. 'kluns' icke torde träffa det rätta).

†**Bastholmen** ÖHä. ∞ I brist på pålitlig uttalsform kan det ej avgöras om f. leden är *bast bast* el. *bastu*, i målet *båsta*.

Beckholmarna (-holmen) ÖBj. 1. *bæg-*, y. *bøk-*, *bøk-*; nu sammanhängande. — Beckholmarne 1850 Öck. nr 23, GS. 2. Felaktigt namn på *Låge Lasken*. — Beckholmen GS. ∞ Det sägs att man kokat *beck* på *holmen* (holmarna).

Benskär *bén-* ÖFo.; = *Tolleskär*. — Beensier 1673 S 73 fol 6, Benskär 1762 fol 13, Kortet. ∞ *Människoben* sägas ha anträffats där.

Bergskär? Se s. 77 not 2.

Biskoparna *bəşkopa* ToAm.; två holmar, även kallade *Biskopen* och *Domprostén* (s. 81). — Biskop Hollmen [den östra], Lilla B. 1718 To. nr 2, -holmarna 1797 S 24 fol 112, Biskopen 1797 To. nr 15. ∞ Utgångspunkten för namnet kan ej anges, försåvitt den inte skulle vara blott en obestämd jämförelse; men i så fall är det tydligt att namnet egentl. tillkommer blott den större holmen. Den mindre har sedan dragits in under en övergripande plural benämning, och — när den nämnts särskilt — fått heta *L. Biskopsholmen*, el. slutl., gm skämtsamt fullföljande av jämförelsen, *Domprostén*. Det synes ganska rimligt att namnet *Biskopen* här tillkommit i viss anslutning till bergn. *Biskopen* (s. 105), där anl:n till namnet synes begripligare. Det bör även beaktas, att ett tredje, invidliggande skär kallas *Kyrkoholmen* (s. 87).

Biskopsholmen (-arna), se föreg.

Björnhuvudet *bjəŋhuvət* Ö; kallas även *Öckerö udd*. — Björnhufuud 1673 S 73 fol 6, -hufvudet 1806 Öck. nr 8-1856 S 58 fol 122, -hufvud Kortet, -huvud 1935 276 a. ∞ Jämförande namn; om *huvud* i uddnamn se i övr. s. 77.

Blinde både, St. och L., *stədrə* och *lələ bvlinə bəə* BjNo. ∞ Vanlig benämning på undervattensbåde (se SIOD 3,175); *blind* har här bet:n 'som ej synes'.

***Blodskiten**, se *Blåskiten*.

Blåkullsberget *bləkəls-* Ö?; undervattensskär, läget ovisst. ∞ Har *Blåkullen* (Brattön) i Lycke sn ingått i me't (jfr Bd I, 249)?

Blåskiten *bləfədn*, *bləkəskiden*, *-fiden* To; litet skär. — 1935 276 a. ∞ Samma namn SIOD 3,16. Boh. dial. *blåskit* 'peditum furtivum'. Namnet innebär en

drastisk jämförelse, som icke får pressas: litenheten(?) och föraktligheten torde ha varit tillräckliga namngivningsgrunder. Jfr samma namn på en åker s. 139. Det alternativa uttalet innebär nog då en senare omtydning; skäret påstås vara rödaktigt. (Ett *blodskit* är anträffat i Sörbygdens hd, men i bet. 'bofink'.)

Bläsnäs *blæsnæʂ* To, s. ö. udden på Skeppstad (s. 94). ∞ Säkerl. till *bläsa* 'blåsa', se Bd II, 189.

Bocken, St. och L., *stø̄rə* och *lêlə bókən* To; = Bockeskär nr 1 och väl Baggeskäret. ∞ Konturen av det större skäret kan sägas likna en *bock*.

†**Bockholm(en)**. 1. = Bock(e)skär nr 1. — 1935 276 a. 2. ÖBj. — Ingår säkerl. i Bäckhols wijken 1797 Öck. nr 2 a, Bockhållsviken 1846 nr 22. ∞ En *holme* (utan namn i de cit. källorna) ligger i den ifrågavarande viken. Om innebörden jfr Bd III, 145.

Bock(e)skär. 1. *bå̀kə-, bøkə-* ToHä. — Bock- 1801 Krigsark. XV Åa, 1835 S 40 fol 65. 2. ÖÖck.; ingår nu blott i *Bockskärs udde bṑkskæʂ* el. *bṑskæʂ šdə*. — Bockekär(r)sberget(!) 1856 Öck. nr 27. ∞ Om namn på *Bock-* se Bd III, 145 och där cit. litt.

Bolleskären *bṑlə-, bṑlə-* Ö. — Bollesier 1673 S 73 fol 6, Bollskär 1762 fol 13, -skären GS, Kortet, Bolle- 1935 276 a. ∞ Kanske **bolle* (fisl. *bolli*, no. dial. *bolle*, boh. *bṑlə, bṑlə*) 'rund (trä)skål', även om likheten ej är slående. Även mansn. *Bolle* måste komma i åtanke; det är styrkt från Boh. åtm. genom *Bollestad* i Kareby sn, Inlands S. hd (Lind Dopn. 152).

***Borrholmen**, se Bårholmen.

»**Brea**» *bréa* ÖÖck.; djuphavsgrund. ∞ 'Den breda'. Formellt väl ett substantiverat f. av adj. *bred*; jfr då *Gäven* nedan. (Om acc:n med rätta vore grav, borde man räkna med substantiverad m. pl.: 'de breda »grunnarna»'.)

Bremsudden (Brims-) *brēms-* BjLuSto. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Sammanhänger trol. med Fåglevik *Bremsegården* (s. 19).

Bruask[är], se följ.

Brureskären *brūrə-* To. — Bruask[är] Kortet, Brureskären 1935 276 a. ∞ Boh. *brur* 'brud' = fvnord. *brūðr*, men med änd. -r fastvuxet vid stammen. Till namn på *Brud-* (*Brur-* o. d.) äro i mycket stor utsträckning knutna berättelser om *brud-*par el. brudföljen som förolyckats el. dyl.; jfr Bd I, 158, II, 148, III, 56. Även om här förevarande namn finnes en sådan tradition, vare sig den är äkta el. från andra håll överflyttad. (Det nya uppslaget hos I. Westman i Folkmålsstud. III, 83, att ibland tolka *Brudholmen* o. d. ss. åsyftande 'vacker holme' torde ej förtjäna mycket beaktande.)

Brytet *bryt* Ö; grund. — Kortet. ∞ Ett **bryt*, n., SIOD 3, 177, 194. Sjön *bryter* där under storm.

Brända masten *brända másta* ÖBj.; udde. ∞ Anl:n till namnet numera okänd.

Bränneskär To; = L. Måvholmén. — 1797 S 24 fol 112. ∞ Väl innehållande stammen i verbet *bränna*, med syftning på bränningar från havet; jfr *Brännö* Bd III, 120.

Burö bürö Ö. — Burön 1673 S 73 fol 6, Bårön(!) 1762 fol 13, Burö 1806 Her-
melin, Burön GS, Kortet. ∞ F. leden är gen. sg. fsv. *būdhar*, av *būdh* 'bod'. Samma
namn SIOD 3, 86.

Buskär, L., lēla būskær Ö. ∞ Efter en eller flera *bodar* (Bd III, 146).

Bussholmen? *būs-*, *bys-* och **L. Bussholmen** *lēla būs-*, *būs-* ÖFo. — Bys- 1897
Öck. nr 55, Bussh[olmen] Kortet. ∞ F. leden sannol. fno. *buza*, *bussa* ss. namn på
ett slags skepp (mlty. *busse*, *bysse*); se närmare om ordet Gbgs Jubileumspubl. I, 672
ff., A. Nordling i NoB 1930, s. 164, I. Westman i Folkmålsstud. III, 172, samt om
Busö, *Busholmen* Därs. 87, 88. Elov Andersson. På nordsidan förr möjl. hamn.

Bu-udden *būsdæn* BjFä. ∞ Boh. *bu* 'bod'. Lämningar efter sjöbodar finnas.

Bårholmen (Borr-), **St.** och **L.**, *størø* och *lēla bær-*, *bær-* Ö. — Borholm 1673
S 73 fol 6, Børk(!) 1762 fol 13, Dor(!) u. å. Krigsark. XV U 1, Bår- 1797 Öck. nr
2 a, GS, Bårh[olmen] Kortet. ∞ Möjl. har namnet föranletts av att på nordkanten
av St. B. ett par bultar äro *borrade* in i berget, vilket befolkningen anser ha skett
för mycket länge sedan. Det blir dock även då ovisst om f. leden är resp. *borr*, syd-
boh. *bgr*, el. boh. *borr*, *borra*, *borre* 'hål' (i resp. *näsborre*).

Bårön, se B u r ö.

Bästefarn *bæstefar* ÖFo.; skär i vattenbrynet. ∞ Boh. *bæstefar* 'far-, mor-
far'. Anl:n till namnet är sannol. liknande den vid *Länsmanskan* Bd III, 162: ste-
nen (skäret) har på grund av sin form(?) skämtsamt fattats som en »gubbe», och
så har den förbifarande bort »hälsa» på denne. Antagandet stödes av den likar-
tade tradition som knyter sig till *Bästefarn* i Harestads sn, Inlands S. hd.

Böstet ÖKä.; skär. — 1759 Db bl. 57. ∞ Boh. *böste*, n. 'svinbog'. Jämförande
namn. Jfr Bd III, 147.

Bövelskär(en) *bøvel-*, *bøvel-*, *båvel-*(!). ÖFo. — Böfvölskären 1847 Öck. nr 55.
∞ *Bövel(n)* 'Den onde'. Skären (egentl. bådarka invid dem) äro »lömska» för sjö-
farande. Jfr *Bövelsiken* Bd I, 33.

Dammholmen, St. och **L.**, *dām-* ÖHyKä. — St. och L. Dam- 1838 Öck. nr
16, -skär GS (= St. Dammholmen), Damsk. Kortet (= L. Dammholmen). ∞
Där var förr en »grumsedamm» (s. 7).

Dam(m)skär, se under D a m m h o l m e n.

Dannekroken *dānekrogæn*, *dānæ-* (pålitligt?) ÖHö.; udde. — Dane- 1797 Öck.
nr 2 a, Övre och Nedre Dannekroken 1935 276 a. ∞ Efter *Danaholmen*, resp. *Dan-*
mark el. *Dana fjord* i Styrösö sn, varom se Bd III, 129, 147 f.

Det grunda *dæ grūna* Ö; = Kortets *Grunda gr[und]*. ∞ Subst. *grund* kan icke
vara underförstått, ty det är i boh. m. Sannol. är formen en fri substantivering
med bet. 'det grunda området' (jfr resp. *det blå*, *det märkvärdiga* o. d.).

»**Djupstaholmar**» ÖHy.; kallas i folkmun *Djupsundsholmarna*. — Djupsta-
holmar 1832 S 37 fol 12. ∞ Något **djupstad* är icke anträffat. Kartformen är sä-
kerl. en falsk uppsnyggning av en uttalsform *Djupse(s)holmarna* el. dyl.; med avs.
på försvagning av *-sunds-* i mellanstav. jfr under *Stavsundsholmen* SIOD 3, 134.¹⁾

¹⁾ [Tillägg i korr.: Originalhandl:n 1838 Öck. nr 16 har *Lilla Djupsundsholme*. Formen i
texten förvanskad.]

Domprosten To. — 1797 To. nr 15. ∞ Se under **Biskoparna** s. 78.

Dynan *dýna* ÖHy.; »flu» i vattenbrynet. — Kortet. ∞ Jämförelsenamn; jfr Bd III, 148, SIOD 3, 22.

Dyngan *dýga* ÖHö.; skär. ∞ Namnet ser ut att innehålla *dynga*, f. (i så fall snarast åsyftande »blöt» botten invid, jfr Indrebø Stadn. fraa Oslofj. 39). Då det i orten förklaras därav att en *dödinge dýga* 'död man' blivit funnen där för c. 150 år sedan, kan denna tydning emellertid vara riktig. Skäret kallas också »*Döngeskäret*» *dýga*-, och sundet »*Döngesundet*», varav altern. uttalet *dýga*-, d. v. s. **Dödinge*- är antecknat. Om namn på *Dödinge*- se i övr. Bd II, 131, SIOD 3, 98 n. 1. »*Dönga(n)*» vore då en folketymologisk bildning i anslutning till ssgns f. led. Elov Andersson. *Dyngan* finns i Boh. ss. ON (SIOD 3, 97).

***Dödingeskäret**, se föreg.

Engelsmannen To; litet skär. — Engelsman 1838 To. nr 22. ∞ Sannol. har ett eng. fartyg stött på där; jfr *Holländaren* SIOD 3, 33.

Enholm(en); = **E n s k ä r**; nu obrukligt. — Enholm Kortet.

Enskär *én*-, *in*-, *én*- ÖRörö; jfr **Enholm(en)**. — 1748 J. Hahn hos Månsson Sjö-Märkes-Bok 350, 1832 Öck. nr 15, GS. ∞ Trädn. *en* (i kollektiv bet.), vilket dock i äkta mål heter *ener*. Jfr Bd III, 149.

Ertholmen; se **Ä r t h o l m e n**.

Exholmarna, **Exholmen**, se **Ä x h o l m a r n a** osv.

Faddern *fádæn*, *fádñ*, *fádæn*, *fédæn*(!) el. **Fadderholmen** ÖRörö. — Fadeholm(!) 1762 S 73 fol 13, Fadder Holmen 1832 Öck. nr 15, Fårholmen(!) GS, Farholm(!) Kortet. ∞ Samma namn SIOD 3, 23, där föranlett av att ett *fadderskap*, dvs. ett dopfölje, en gång »satt på» där. Här oklart.

Farholm; Kortets form för **F a d d e r (h o l m e) n**.

Finnens hake *fíns¹⁾ hága* ÖRörö; lång bergsrygg under vattnet, fiskeplats. ∞ En viss *Finne-Nils* hade före mannaminne fiskeplatsen för sig själv i många år. *Hake* synes här betyda 'ut- el. uppskjutande bergsrygg (som man »hakar upp» sig på?)'. Jfr Bd III, 153, SIOD 3, 174.

»**Fisenoll**» *físanól* ToTu.; udde. ∞ Dunkelt.

Fjä(de)rskär, se **F j ä (d e) r s k ä r** nr 2 Bd III, 149 och jfr Inl.

Fjärholmen Ö. 1. *fjer*-, *fjër*- ÖBj. — Fierholm 1673 S 73 fol 6, Tierholmar, Kiärholmen(!) 1725 Krigsark. XV nr 1, Tiärholmen 1762 S 73 fol 13, Fjär- 1797 Öck. nr 2 a, GS, Fjärh. Kortet. 2. *fjër*-, *fjèr*-, även *şær*- Bj. — Kiärholmen 1797 Öck. nr 2 a, Kjärr- 1850 nr 23, Tjärholmen GS, Fjärholm Kortet; = **K n i p p l a (n)** nr 2. ∞ F. leden är säkerl. *fjäder* (sydboh. *fjer*), åsyftande att sjöfågelfjäder tagits på holmarna; jfr Bd III, 149 f. *Tjär*- i nr 2 torde ha tillkommit i anslutning till de närbelägna *Beckholmarna*; *şær*- är överhuvud intet äkta uttal (det borde heta **şær*-), och det övriga formmaterialet visar även här på *Fjär*-.

Flacket *flákæt* ÖRörö; grund. ∞ Boh. (Tjörn) *flack flak*, n. 'stor flat yta', (Öck.) 'stort stycke is'. Grundet är *flackt*. Samma namn Bd II, 176.

¹⁾ Uttalet *fíns* bör förstås ss. uppkommet av *fíns*, av **fínns*.

Florentinskären *flaréntin-* ÖBj.; L. Fl. även (efter T a s k a n s. 97) kallade *Taskeskären*. — Florentin- 1893 Öck. nr 52. ∞ Efter något strandat fartyg?

***Fluskär** To. — Flugskiär(!) 1720 To. nr 1. ∞ Boh. **flu* 'grunt område (utan någon framträdande berghäll) där vattnet »flödar» el. sköljer över' (SIOD 3,187).

Fläskholmen *flæsk-* ÖBj. ∞ Samma namn SIOD 3,118. Jfr under F l ä s k e b e r g e t s. 108.

Fockebåden *fökə-* ÖHö. ∞ *Fock*, f. 'trekantigt segel' i jämförande anv.; jfr SIOD 3,154.

Fogdö, se Bebygg.-n. s. 62.

Fånnyttan Ö. 1. *fänöta*, y. *fänöta* Hä. — Fånnyttan 1865 Öck. nr 37. 2. *fänuta* (a→o), *fönuta*, *fänöta*, y. *fänöta* Rörö. — Fånhattan(!) 1762 S 73 fol 13, Får-(!) 1776 Riksk. nr 31, u. å. Krigsark. XV U 1, Fårnyttan 1806 Hermelin, GS, Kortet, Fånnyttan 1831 Öck. nr 15. ∞ Best. form av boh. *fånnyttan*, f. 'något som intet (egentl.: föga) duger till' (t. ex. i uttrycket *de e fänöta* 'det tjänar ingenting till'); jfr fsv. adj. *fånnyter* 'som föga duger till'.

Fårholmen, fel på GS för F a d d e r (h o l m e) n.

Fårnyttan, se F å n y t t a n.

Fällingen, St. och L., *stōra* och *lēla fjäluga*, *fjäluga* ÖHö.; grund.; — Fällungarne Kortet, Fällingarna 1935 nr 276 a. ∞ Säkerl. samma ord som no. dial. *felling* 'fot på en hud', isl. pl. *fellingar*. Lidén. Detta ord har delvis sammanblandats med *fötling* 'strumpfot, strumpsocka' och dess motsvarigheter (nisl. *fætlingar*, pl., o. s. v.). Inom Öckerö övergår *-tl-* till *-ll-* (Bd II,64).

***Gaddestacken** *gådeståken*, *gådə-* ToHä.; udde, förr kringfluten. — Gateståcken(!) 1791 Lu. nr 18. ∞ På udden är en *stack*formad kulle. Någon *gata* 'fägata o. d.' finnes icke, varför f. leden kanske trots (den etymologiserande) skrivningen är *gadd*, men ovisst i vilken bet. Från no. och sv. dial. känner man bet. 'torrfura', och från norrl. bet. 'udde, spetsig landtunga'. Jfr *Gadd(er)ås* Bd III,285. A. Janzén.

Gall(e)skären, -et. 1. *gålə-* To. 2. Se Bd III,151 och jfr Inl. 3. ÖBj. — Galleskär 1850 Öck. nr 23, Gallskären Kortet. ∞ *Gall(e)* 'havstrut' (Bd III,151, SIOD 3,146).

Gamle Erik *gåmbə ērak* ÖÖck.; grund. En man som kallades *Gamle Erik* tros ha suttit på grund där. Betr. namnets bildning jfr under L j u n g q v i s t s. 88.

Gateskär ToAm. — Gateskiär 1754 To. nr 4. ∞ Möjl. sammanhang med *Gate-skägg* s. 140. Jfr Bd II,140. Det bör kanske beaktas att en hmnsdel i Röd heter *Gatan*.

Getekroken *gedəkrōgən* ÖBj.; udde. — Getekroks Wiken 1797 Öck. nr 2 a, Getekroksviken 1846 nr 22. ∞ *Get*, f. Kanske brukade getterna gå där.

Geteryggen *gedərōgən*. 1. BjFä.; smal holme. 2. ÖRörö; både. ∞ Vanligt jämförelsenamn (Bd I-III Reg.). Nr 2 möjl. efter ett berg i »me't»? Samma namn på bergåsar s. 109.

Gisselholmen *gisl-* *gisl-*, *gēslə-*, *gislētman* ÖBj.; nu landfast. — Gissle Holmen 1797 Öck. nr 2 a, Gisselholmen 1846 nr 22. ∞ F. leden kunde vara fsv. *gisl* 'stav, gissel', fisl. *geisl(i)*. Namnet skulle kanske då åsyfta stavliknande form, fastän lik-

heten ej frapperar. Jfr Bd II,151. Altern. måste man emellertid också räkna med det vanliga mansn. *Gisle*, i Boh. betygat t. ex. genom ON *Gisselebo*, *Gisselegärde*(?), *Gissleröd* (2), alla visserl. i N.

***Gjutholmarna** ? *gjd-* BjKå.; holmar i Björbäcken, med ett litet vattenfall invid. ∞ F. leden trol. ett **gjut(a)*, motsv. no. dial. *gjut(a)* 'långsträckt fördjupning m. m.' (Bd II,179). Trol. har bäcken benämnts *gjut(a)*.

Grisebåden, -ar(na) *gris-*, *gr̥isə-* Ö. — Grisbådar Kortet. ∞ Jämförande namn (känt från Svinesund). Likheten med en *grisrygg* framträder vid lågvatten.

Grunda grund, se *Det grunda*.

Grytan *gr̥yda* el. **Grytorna** *gr̥ydəra* ÖÖck.; litet skär; jfr *Gyltra n.* — Grytan Kortet. ∞ Vattnet »kokar» där. Då skäret altern. kallas *Gyltran* 'suggan', kan *Grytan* dock möjl. ha uppkommit genom jämförelse med en uppochnedvänd *gryta*.

Grytefötterna *gr̥ydef̥ötəra* BjBj.; tre skär. ∞ Jämförelsenamn; jfr *Grytebenen* SIOD 3,28.

Gråsejen *gr̥asējan* ÖRörö; grund. ∞ Där var åtm. förr gott om *gråsej*. Namnet säkerl. en förkortning för ett sammansatt namn; jfr *Makrillen* nedan.

Grötö, se *Bebygg.-n.* s. 63.

Gulluret *gūlūt*, -ūt ÖRörö; grund. ∞ En person som seglat på där, påstås ha lämnat ett *guldur* i pant för de 50 kr. det kostade att bli tagen av grundet. Namnet står alltså i st. f. ett sammansatt namn (på *-båden*, *-grunden* el. likn.).

Gunneshåden *gūnəs-* Ö. ∞ Den ifrågavarande *Gunne* är nu okänd.

Gyltholmarna *gylt-* ÖGrötö. — Gyltholmen 1806 S 22 fol 43-1876 Öck. nr 41, Gylholm(!) GS, Gylth^{na} 1935 nr 276 a. ∞ Fvnord. *gyltr*, f., nordboh. *gylter*, 'ung sugga', här väl i en y. form utan *-r*. Det största av skären torde ha liknats vid en gris.

Gyltran *gyltəra* ÖÖck.; skär; = *Grytana n.* ∞ Se föreg. Även här jämförelsenamn. Jfr SIOD 3,31.

Gåseskär *gāsə-* ÖÖck. ∞ Vanligt namn. Se Bd III,152, SIOD 3,147.

Gäven *gēva*, mindre äkta *gēva*, och **L. Gäven** ÖHy. — Jeva 1838 S 44 fol 96, Jefva Kortet. ∞ Sannol. substantivering av det verbaladj. fsv. *gæv(er)* 'som kan giva' som ingår i *Gäveskär* Bd III,152 (jfr »*Brea*» ovan), el. förkortning av ett ssatt namn med adj:t ss. förled. Man brukar få rikligt med ål där. Formellt sett borde även best. form av fsv. *giæf*, no dial. *gjæv*, 'gåva' kunna komma i fråga, snarast då med bet. 'foderportion (åt kreatur)' i jämförande anv. (jfr I. Westman i *Folkmålsstud.* III,144).

Gäveskär, **N.** *nəra gēvə-* To, Ö om Porsholmen. ∞ Motsatt *Gäveskär* (med ett annat Norra G.) Bd III,152.

Hall(e)skär (Hallen-?). 1. *hālə-* To; = *Hålskär* nr 1, men kanske blott en felform. 2. *hāl-*, *hālən-* Ö. — Hallansier(!) 1673 S 73 fol 6, Hallskär 1762 fol 13, Halle- 1806 Hermelin, Hallesk[är] 1845 Holmberg¹ 3,476, Kortet. ∞ F. leden är väl antingen *hall* 'berghäll' el. adj. *hall* 'sluttande'. Märk dock att den äldsta formen av nr 2 *Hallan-* motsvaras av ett nutida *hālən-*. Möjl. ursprungl. ett pres. part. *hallande* 'sluttande'?

Halsen *länge halsə lågə* ÖHö.; udde. ∞ 'Den långa halsen'. Med avs. på bildningstypen jfr *Holmen grå* SIOD 3,123.

Hatten, St. och L., stōra och lēla hátən ÖHö.; grund på tio famnars djup. ∞ Här kan inte vara fråga om ett jämförande namn (jfr Bd II,178, III,194). Kanske därför efter något nu ej anträffat namn på *Hatt(e)-* som ingår i me't.

***Hedegrund** *hégrun* BjKi., mellan Kippholmen och Hisingen. ∞ F. leden betecknar kanske samband med en ort på land i vars namn *hed* ingår; sannol. *Kvillehed* (s. 45).

Hjälvflu, se under *H j ä l m v i k s. 70.

»Hjärvib[åden]», se under *H j ä l m v i k s. 70.

Hoken *hōgən* ÖBj.; holme, vid lågt vatten landfast. — Hogen 1797 Öck. nr 2 a. ∞ Best. form av ett även eljest från ON känt **hok*, m. 'krökning, hörn', besläktat med *hak, hake*; se Hellquist i NoB 11,33 (jfr SOÄ 8,65). Holmen ter sig *bågig*.

»Huvudände», felaktig form för *H ö g e ä n d e.

Hyppeln, se Bebygg.-n. s. 64.

Hyppels kalv *hyppəls* el. *hōpəls kəlv* Ö. — Hyppels kalv 1838 S 44 fol 96, Hyppels kalr(!) GS, Kalfven Kortet. ∞ *Kalv* 'mindre ö invid en större' (SIOD 3,5,6; jfr Bd I,138).

Håkans grund *həgəs grūn* ÖRörö. ∞ Kanske samme *Håkan* som nämnes under *H å k a n s h a m n* s. 70.

Hällskär, oriktig form för *H å l s k ä r nr 1.

***Hålskär**. 1. *həskær, hēs-*, oäkta *hól-* To; jfr *H a l l e s k ä r* nr 1 och *M a k r i l l e n*. — Hällsk[är] Kortet¹⁾, Hålsk[är] 1935 276 a. 2. Se H. nr 2 Bd III,154 och jfr Inl. ∞ Jfr Bd III,154. Det största skäret har ett *hål*, en urgröpfung, i mitten.

Hälsten(en) *hōstən*, även ¹- ÖÖck.; skär. — Hörstenskärr, -backe 1858 Öck. nr 28. ∞ I skäret finnas *hål*, i vilka bultar ha varit insatta. Vid segling »varpade» man sig in där med förtöjningsanordningar.

Hå-sten(en) *håstən, hā-, hōstn* ÖÖck. — Kortet. ∞ F. leden är sannol. den gamla biformen **hå* till adj. *hög*. Skäret utgöres av en 3 à 4 m. hög kulle. Jfr å ena sidan *Håberget* Bd II,153 och där cit. litt. samt SIOD 3,123, 158, å den andra *Håvesten* som namn på flyttblock, t. ex. under Skrårod, Lane-Ryrs sn, och ss. bebygg.-n. i Ödeborgs sn, Dal (SOÄ 18,136). Mindre sannolikt är då, att f. leden vore ordet **hå* 'haj' (SIOD 3,148).

Häcklan *hækta* ÖRörö; undervattensgrund. ∞ Där är grunt och djupt om vartannat. Namnet utsäger, ss. redan Bd III,178 f. påpekats rör. *Häcklan* i Marstrandsfjorden, att botten river sönder garnen ss. en häckla sliter i lintågora²⁾; jfr samma benämningsgrund under *Katten* SIOD 3,37.

¹⁾ Här har namnet oriktigt fått byta plats med *Svartskär*.

²⁾ Utan att alls ta hänsyn till det anf. st. meddelade, påstår I. Westman i Folkmålsstud. III,167, att *Häcklan* som namn på små grund härrör från att där växa några enstaka tallar som förmenas framkalla likhet med en *häckla*.

Hällsö, se Bebygg.-n. s. 64.

Hästarna *hæsta*, **Djupe** och **Grunde Hästen** *gýba* och *grunda hæstan* ÖHy.; undervattensskär, läget nu okänt. ∞ Väl jämförelsenamn.

Hästabåden *hæsbæn*, *hæsta*- ÖÖck. — Hästb[åden] Kortet, Hästeb[åden] 1935 276 a. ∞ Den runda kullen har väl liknats vid en *hästrygg*; jfr om ord på *Häst*-Bd I-III Reg., SIOD 3 Reg. Om uttalsformen *hæsta*- skulle vara en sen »suppsnyggning», kunde f. leden vara sydboh. *hæs*, f. 'halm-, höstack', ävenledes i jämförande anv. (jfr i så fall »*Häsebön*» och *Häst(e)båden* Bd III,154, där denna tolkningsmöjlighet dock icke nämnes). Man skulle dock då snarast ha väntat *e*, icke *æ*, försåvitt förkortningen ej vore mycket tidig.

Hästholmen, St. och L., *støra* och *løp hæst*- BjFå. — | Hästeholmerne 1659, Hästholmarne 1881 || Lilla o. Stora Hästhållmarne 1733 AHA G 2. ∞ Väl *hæst*-bete. (En liten slätt på holmens ö. sida säges 1755 Bj. nr 7 »nu för tiden» nyttjas till bete för kreaturen.)

Hästången *hæstængen* ÖRörö; nu om vik. — Hästångs åker 1831 Öck. nr 15. ∞ *Tångens*, d. v. s. udden, kontur liknar en *hästrygg*, åtm. sedd från ett visst håll. (Hästar gå ej dit.)

***Höge ände** *høwæ ænæ* (upptecknat c. 1900), *huvæ(!) ænæ* ÖÖck.; holme. — Hufvudände(!) Kortet. ∞ 'Den *höga ändan*', el. snarare 'holmen med den höga ändan', utanför Öckerö huvud. Formen *Huvud ände* beror dels på anslutning till det alternativa namnet *Lejonhuvudet* och väl till *Öckerö huvud*, dels på misstolkning av *høwæ*, med *w*.

Högen Bj; annat namn på L. H ä s t h o l m e n ovan. — 1695 S 2 fol 117-1846 S 49 fol 10. ∞ *Högliknande* form.

Hönö, se Bebygg.-n. s. 64.

Hönö utskär Ö; = *Hönö huvud* (s. 77). — Hönöö Vthskiär c. 1640 III ÖÖ 1, Hönö Uthskär 1691 S 73 fol 25. ∞ Jfr isl. *útsker* 'skär långt ute till havs', även som *Utö* t. ex. i Södertörn.

***Hösarna** *høsa* ÖHö.; c. 10 m. djupt grund. ∞ Sannol. best. pl. av boh. *hös høs*, *høs*, m. (fvno. *hauss*) 'hjärnskål'.

Inner-Pickeln *inærpækæl* BjFå. ∞ Innanför **Pickeln**.

***Juthuvudet** Ö. 1. *gýðshvæt*; södra spetsen av Kalvö. 2. Rörö; berggudde. ∞ Namn på *Jut(e)*-, åsyftande danskar men oftast med oklar innebörd, äro vanliga på Västkusten. Se Bd I,224, II,17, 179, III,155, SIOD 3,36.

Kalvholmen, se följ.

Karholmen *kår*- ToAm.; även kallad Amhultsholmen. — Kalfholm 1673 S 73 fol 6, Kalfholmen 1718 S 4 fol 118, Karholmen 1754 To. nr 4, 1797 S 24 fol 112, Kalf- 1801 Krigsark. XV Åa, Karh[olmen] 1935 276 a. ∞ Ursprungl. *Kalvholmen* 'holmen där *kalvar* hållas på bete'. Om uttalsformen *kår*- se Bd III,155.

Katten *kåtæn*, -n, el. **Katt(e)skär** *kåt*- To. — Katteskiär 1720 To. nr 1. ∞ Jfr *Kattholmen* Bd III,156. Även här är väl någon jämförande anv. sannolik, vare sig det är fråga om bergkonturens form (jfr anf. st., SIOD 3,37), vilken

dock säges icke precis locka till en sådan jämförelse, el. möjl. om att bottnen vid holmen är sådan att fiskarna lätt få sina fiskredskap förstörda (jfr sist anf. st.).

***Keholmen?**, se »Tjolmen» s. 97.

Kludderskäret *klùðaskæt* ÖÖck. ∞ Målets *kludder klùðer* 'klotång', varav en biform ingår i **Klöderviken* Bd III,133.

Kippholmen, se Bebygg.-n. s. 20.

Klosterskär ÖGr. — Kläster Skiär 1806 Hermelin. ∞ Anl:n till det numera okända namnet är obekant.

***Klypen** *kljpa* Ö; både NO om St. Pölsan. — Klypa Kortet. ∞ Liknar en *klyp*, sydboh. *kljyb*, 'ngt kluvet, klyka'. Det är en räna i mitten på båden. SOÄ I. 2,10.

Klätten *klättn*, *klättn* ÖFo.; hög holme. — Klethen c. 1640 III ÖÖ1, Klätten 1673 S 73 fol 6, Kortet. ∞ *Klätt* 'bergklint'. Jfr Bd I,165.

Knalteskär, Gula, ÖBj. ∞ *Knalt* 'bergknalle' (Bd III,157).

Knarnäs BjBj. — 1755 Bj. nr 7. ∞ Säkerl. *knarr* 'slags fartyg'; jfr Bd III,158.

Knippla(n) (Knipplarna) Ö. 1. *knèpla* förr kr.-utjord, nu municipalsamhälle under namnet *Källö-Knipplan* (s. 65). 2. Bj.; tre små skär, även kallade *Treknipplarna trèknèpla*. — Knipplarna 1673 S 73 fol 6, Kneplerna 1762 fol 13, Knaplerna(!) u. å. Krigsark. XV U 1. ∞ Bd II,142. Skären (nr 2) ha ett sammangyttrat utseende.

Koddarna. 1. *køda* BjLu.; två skär. 2. *køda* ÖRörö; två små runda skär. ∞ *Kodd* 'testikel'. Jämförande namn; se Bd III,186, SIOD 3,42.

Kolholmen, på GS felaktigt namn för »Tjolmen» (s. 97).

Kollholmen *køl-*, *køl-* ÖRörö. — Kålholm 1762 S 73 fol 13, Kållholmen 1831 Öck. nr 15, Kolholmen GS, -holm Kortet. ∞ Det finns en rund *kulle* (västsv. *kolle*) mitt på holmen.

Korpe huvud? *kørpø høvø* (s→u) To; utskjutande bergudde N om Krossholmen. — Kårbohufvud 1725 Krigsark. XV nr 1, u. å. VII D 1 34, Korrbo- 1754 To. nr 4, Korpehufvud 1801 Krigsark. XV Åb, Kornbo- (!) 1842 To. nr 26. ∞ Oklart. Någon likhet med ett *korphuvud* synes ej påfallande; och att korpar häckat på platsen vet man ej om. Kanske efter svart färg? (*Korpbo* bör knappt ifrågakomma, se Bd III,278.)

Korsskär *køš-* ÖRörö. — 1831 Öck. nr 15. ∞ Säges av en meddelare till formen likna en *korsfisk*, d. v. s. en sjöstjärna. Om andra, här knappt ifrågakommande möjligheter till tolkning av namn på *Kors-* se Bd I-III Reg., SIOD 3,110.

Koskär, se dels under *Kålskär*, dels under *Rödskär*.

Krossholmen *krøš-* To, s. udden på Nötö, nu landfast vid denna. Kallas även *Nötötången*. — Kråssholm(en) 1797 To. nr 15, 1801 Sillén, Krossh[olmen] 1935 276 a. ∞ *Kross*, biform till *kors*. Med avs. på den möjliga innebörden se Bd III,159 och där cit. litt. Något *kors* är ej känt.

Kråkan, Svarta och Gula, *sqåta* och *gūta kråga* ÖFoHö.; skär. — 1935 276 a. ∞ Det förstnämnda skäret, som ofta översköljes av vatten, är svart som en *kråka*, det sistnämnda betäckt med grön mossa och verkar gult mot det andra, och har

sålunda blott på grund av sitt läge fått del av namnet. Med avs. på den motsägelsefulla benämningen i det senare fallet jfr *Röd(en)*, *Svarte* och *Gule Röd* SIOD 3,57.

Kråkholmarna *kråg-* el. **Kråkorna** *krågøra* ÖHöÖck.; den ena av de båda holmarna nu landfast. — Kroksholmar(!) 1797 Öck. nr 2 a, Kråkholmen 1842 nr 20. ∞ Efter holmarnas svarta färg.

Kråkudden ÖHö.; = R ä v (e) s k ä r nr 2. — Kortet, 1935 276 a. ∞ Färgen ej påfallande svart. Kanske ha *kråkor* hållit till där.

Kröcklö (Kröckle?) *krökklø, -ø-, krökklø, krökklø* ÖHö.; holme, jämte landet intill. — Kröcklö 1797 Öck. nr 2 a, 1852 S 58 fol 123, GS. ∞ Holmens litenhet torde icke hindra att namnet är en ssg på -ø (jfr Bd III,144). Det innehåller säkerl. stammen *kröckl-* 'något krokigt', snarast det **krökla*, f., som i no. dial. betyder 'krokigt figur, krokigt träd' (Ross Ordb.), i sv. dial. (Blek.) 'skrynkla' (Rz), men som icke nu är uppvisat från boh. Då holmens kontur knappt kan sägas vara »krökt», har den kanske namn efter (tidigare?) förekomst av (genom stormen?) krökta träd. Så tolkar Indrebø Stadn. i Oslofj. 64 ett *Kröklodden*. Formellt sett kunde namnet altern. tolkas som böjd form (**Kröklo*) av det nämnda **krökla*, med bet. 'skrynklan'.

Kullen *kyl, käl, käløn, käløn* ÖRörö; holme; jfr »K u l l s n a r k e». — Kull: 1673 S 73 fol 6, Koll 1762 fol 13, Koller u. å. Krigsark. XV U 1, Kullen 1806 Hermelin, GS, Kortet. ∞ Materialet pekar möjl. på best. av det *kull* (icke *kulle*), m., som ingår t. ex. i namnet *Kullen* i Skåne. Jfr Bd III,159.

»**Kullsnarke**» Ö; = K u l l e n. — 1749 Krigsark. XV IV a. ∞ Om överhuvud något får byggas på skriftformen, är s. leden väl sv. dial. *snarke*, m. (även *snark(a)*, *snärk*) 'rynkg hinna på gröt och välling' (Rz), här syftande på holmens skrovliga yta. I boh. synes numera blott formen *snärk* vara känd.

Kupeskär *kūbø-* ÖHö. — Kortet. ∞ Man har brukat utlägga *hummerkupor* där.

Kyrkebåden *şörkø-* ÖRörö. ∞ Torsby *kyrka* på Inland ingår i »me't». Om dylik namngivning se SIOD 3,184 ff.

Kyrkoholmen To; skär. — 1797 To. nr 15. ∞ Ligger intill *Biskopen* (s. 78) och *Domprostén* (s. 81), och har kanske (skämtsamt?) fått sitt namn i anslutning till dessa namn.

Kågholmen, St. och L., *støra* och *løla kåg-* ÖHy. — Kågholmar 1838 Öck. nr 16. ∞ Boh. *kåg(e)* *kag, kågø* 'mindre, odäckt fiskebåt av viss typ', av holl. *kog, kogge*. Denna båttyp var vanlig ännu för c. 40 år sedan. Båtarna förtöjdes i skärgården om vintrarna, då båthamnen och farleden till Gbg voro frusna. Lotsverket hade för ändamålet satt upp numrerade ringar i berget.

Kålskär, även kallat *St. K.*, och **L. Kålskär** *støra* och *løla kåskær, kåskær, kōskær, kōskær, kōskær* ÖHö.; L. Kålskär nu fast vid land utom vid mycket högt vatten. — Kålskär 1797 Öck. nr 2 a, 1858 S 63 fol 120. ∞ Växtn. *kål*, åsyftande källiknande strandväxter. Uttalet med *o* tyder på association med *ko*. Korna bruka vada ut till det större skäret.

Källö *šälə*, se Källö-Knipplan under Bebygg.-n. s. 65.

Käringeudden *šerŋə*- ToTu. ∞ Om namn på Käring- jfr Bd II,157, III,38. Anl:n till namnet här oklar.

***Kölholmen**, se under »Tjolmen» s. 97.

Köpenhamnsbåden ÖGr. — Kortet. ∞ Kanske efter något där grundstött fartyg vid namn *Köpenhamn*.

Lagmansholmen (dial.-uttal ej antecknat) SäAskÖx.; sk.-holme. Var kr. till 1722 (Jb 1758). — | Lagmansholmen 1703-1758, Lagmansholmen 1811-1881 || Laugmandsholmen 1594 JN 188, Lawmansholm (w ej fullt tydligt) 1673 S 73 fol 6. ∞ Vem den *lagman* var efter vilken *holmen* (först) fått namn, är okänt.

Lammholmen (-arna) *lām*, y. *lōm*- ÖÖckHö. — Lamholm 1673 S 73 fol 6, Lom- GS. ∞ Där finns färbete.

Lasken, Höge och Låge, *hōwə* och *lōwə* (*lāwə*) *lāskən*, även S. och N., båda tillsammans **Laskarna** *lāska* (*a* → *a*), (Rörö) *lāskəra* Ö; jfr *Laskestocken* och *Beckholmarna* nr 2. — Södra, Norra Lasken 1850 Öck. nr 23, Lasken Kortet. ∞ Väl samma ord som no. dial. *lask(e)*, m. 'kil (i kläder), kilformigt stycke'; men innebörden är oviss. Om *-ra* se Janzén Subst. i boh. 177.

Laskestocken Ö; = Höge Lasken. — Lasske- GS. ∞ På något (okänt) *laskestock* synes knappt vara att tänka. Alltså, om formen överhuvud förtjänar tilltro, en mera tillfällig, oklar bildning till *Lasken*.

Ledskär *lé*- ÖÖck. — Ler- GS, Led- Kortet. ∞ Säkerl. efter belägenheten mitt i *farleden* (mellan Öckerö och Kalvö). Samma namn med samma innebörd Kort 70.

Lejonet *lējōnat* ÖÖck.; berggudde. = *Lejonhuvudet* och Höge ände. ∞ Liknar ett liggande *lejon*; jfr *Lejonstenen* Bd III,206.

†**Lejonhuvudet** ÖÖck.; = *Lejonet*. ∞ Se föreg.

Lerskär, se under *Ledskär*.

Limpan *limpa* ÖBjÖck.; skär. ∞ Kan sägas likna en *limpa*.

Limskären *līm*- ÖHy. ∞ Ett *Limskär* har SIOD 3,148, på saklig grundval, tolkats ss. 'skäret med *lim* (dvs. vitkalkning)'. Om *lim(me)* 'kvast' kan det inte heller här gärna vara fråga (jfr *Limbåden* Bd III,161). Det större skäret är gulaktigt.

***Limbådarna?** *līn*- ÖRörö. ∞ Om trädn. *lind* ingår, måste det väl vara fråga om någon *lind* på en närbelägen större ö som ingått i »me't» (jfr SIOD 3,184 ff.).

Lindholmen *līn*- Ö. — Linholmen 1673 S 73 fol 6, Linholm 1762 fol 13, Lindholmen 1806 Hermelin, Linholmen GS, Lindholm Kortet. ∞ Säkerl. trädn. *lind*.

***Ljungqvist** *lŷŋkvést* ToTu.; udde. ∞ Udden är uppkallad efter en viss *Ljungqvist*; alltså väl förkortning för **Ljungqvist(e)udden* el. dyl. (jfr om sådana namn Modéer Smål. skärgårdsn. 22 ff., R. Ljunggren i NoB 1933, s. 172 f.).

†**Lo(g)grisen** Ö; skär, läget osäkert. ∞ Dunkelt.

Lomholmen, GS' form för *Lammholmen*.

Länsmännerna *länsménəra* ÖÖck.; en samling små knaltar i sjön; jfr *Stockholmarna* s. 96. ∞ Jfr utredningen om detta och liknande namn SIOD 3,48, ävensom Bd III,162.

Lönnbåden, St. och L., *stōra* och *lèlō lömben, lömbæn*, båda tillsammans **Lönnbådarna lönn-** ÖHö. — Lönnbådarne Kortet. ∞ Torde innehålla fsv. *lönd* (isl. *löynd*), f. 'hemlighet', och betyda 'de dolda bådarna'. Jfr Bd III, 162.

Makrillen To; = *H å l s k ä r nr 1. ∞ Tycks ej böra tolkas som jämförelsenamn. Vål därför förkortning för ett med *makrill* sammansatt namn; jfr Gråsejen ovan. Efter *makrillfiske*.

Mansholmen. 1. *måns-*, *måns-* To. — 1835 S 40 fol 65, GS, Kortet. 2. *måns-* ÖFo. ∞ F. leden förekommer ofta i skärgårdsn., och åsyftar då ibland att en *man* (el. flera *mån*) omkommit på platsen, begravts där o. d.; jfr Bd III, 163, SIOD 3, 149. De närmare anl.:na äro här okända.

»**Markums**» *udde mårkums ådå, mårkums s.* ÖBj. ∞ Dunkelt. Förvanskning av *Markus*? (Namnet *Malkolm* har åtm. ej brukats bland folket.)

Matkistan *mådšesta* BjLu.; skär. ∞ Namnet åsyftar sannol. att man brukat göra goda fångster vid skäret; jfr Bd III, 163 och där cit. litt. samt finl. *Matgruvan* I. Westman i Folkmålsstud. III, 248. Man har dragit vad där.

Mickan *mèka*, (?)*mèka* ÖFo.; grund. — Mickelsskär 1897 Öck. nr 55. ∞ Boh. **micka mèka*, f. 'klyka att lägga åror, båtshakar o. d. i'. Jämförelsenamn; grundet har en tydlig nedsänkning på mitten.

Migandekullarna *mianå-* el. **Migande kullar** *mianå kèlar* el. **Migandet** *migant* Ö; undervattensbådar NV om St. Pölsan; kallas även Pölsesten. — Minne kulle(!) GS. ∞ Bådarna ligga på 4-5 m:s djup. Verbet *miga* och det i v. Skandinavien ganska vanliga ON *Migande* o. d. syfta alltid på forsande bäckar (jfr NE 159 och strax nedan). De bägge anförda fakta göra, att bådarna böra antagas ha fått sitt namn efter någon plats som ingår i deras »me'» (jfr Bd I, 249). Det synes då antagligt att namnet givits efter det tvärbrant mot Älvefjorden stupande *Migandet* (el. *Migande flåg*) i Harestads sn (se om detta A. Janzén i NoB 1935, s. 21 f.). Ordet *kulle* syftar kanske dock på bådarnas egen formation. För formen *Migandet* jfr Bd III, 164 och cit. litt. Åtm. själva bildningstypen var från början part. i maskulinum (jfr ännu nisl. *migandi*, m. 'ström el. bäck som välter fram med rasande fart, t. ex. vid snösmältning om våren' Blöndal Ordb.), men har sedan attraherats av de neutrala vbalsbst. på *-ande* (jfr Bd II, 138, A. Janzén anf. st. 25).

»**Minne kulle**», GS' felaktiga namn på *M i g a n d e k u l l a r n a*.

»**Mosingen**» *mōsyan* ToAmKä.; bergudde på Nötö, förr väl holme. — Morsing 1842 To. nr 26. ∞ Namnet innehåller kanske samma dunkla *mōs-* som *M o s e v i k* Bd III, 134.

Måkhalm(ar), se *M å v h o l m e n*.

***Måkskär**; se »S. *M å k s ä r*» s. 93.

Måvholmen (-arna). 1. *St. och L. M. stōra* och *lèlō måv-*, y. *måg-* To; jfr *Bränneskär* s. 79. — Mågholm 1673 S 73 fol 6, Mågholmar 1691 fol 25, Måghollmen 1718 To. nr 2, Mågholm 1762 S 73 fol 13, St. Måkhalm, Lilla Måkhalm 1797 S 24 fol 112, Måkholmar GS, St. Måkhalm Kortet, St. Måvh[olmen] 1935 nr 276 a. 2. *mōw-*, *māv-*, *mōw-*, *māv-*, y. *måk-* ÖRörö. — Magholm: 1673 S 73 fol 6,

Mågholmen 1725 Krigsark. XV nr 1, 1748 J. Hahn hos Månsson Sjö-Märkes-Bok 351-GS, Måfholmen 1831 Öck. nr 15, Mågholm Kortet. ∞ Målets *måv(e)* 'mås' (Bd III, 163). Uttalen med *-g-* i skärgården bero åtm. till en del på felaktig uppsnyggning till resp. av *maw- maw-* o. d., och skriftformer med *-k-* på ytterligare uppsnyggning av *g-*former, eftersom ett boh. *-g-* brukar motsvara resp. *-k-*.

»Mäjel(n)» *mæjəl* ÖRörö; grund N om Enskär. Ingår även i »Mäjelas» *me' mæjəlas mæj*, hög bergkulle på Rörö, och i »Mäjle»-klåvan *mæjləkləvə*, en inskärning i ett berg på Hisingen. — Mellelas(!) mej (2 ggr) 1831 Öck. nr 15 (tycks här åsyfta den raka och smala dalgång som från sjön leder upp mot Håkans hamn och den nyssnämnda kullen). ∞ Är kanske best. form (med i målet bortfallet *-n*) av ett **midill* (**midhil*), avl. av *mið* 'me'» (se Bd I, 249), och kanske med en bet. 'den för vars igenfinnande man behöver taga me'. (Man sätter hummerkupor på grundet.) Det ifrågavar. me't är: Mäjleklåvan över Mäjelas me'. Formerna *mæjlə-* och *mæjəlas* kunna tyckas tyda på att *Mäjel-* innehåller ett feminint ord. Då ett sådant dock synes svårörenligt med grundets namn, torde den rätta lösningen vara att antaga en alternativ m. pl. **Mæjla* ss. namn på grundet (egentl. då åsyftande två el. flera närbelägna grund).

Nolö, se Bebygg.-n. s. 66.

Nordtången *nōtʃōgən* BjKa. ∞ *Tånge* 'långsmal udde'.

†**Norrflu** ÖÖck. — Norr fly(!) Kortet, Norrflu 1935 nr 276 a. ∞ Jfr *S ö d e r f l u* s. 97.

Nödhjälpen *nōjəlpə* ÖBj.; skär. — Nödhjelpen Kortet. ∞ Något grundstött fartyg el. någon skeppsbruten har väl fått *nödhjälp* där.

Nötholmen *nōd-* ÖHö.; nu landfast. — Nötholm 1673 S 73 fol 6, Nötholmen 1797 Öck. nr 2 a. ∞ Där finnas betesmarker för *nötkreatur*.

Nötö *nōdə* To; nu landfast. Jfr *K r o s s h o l m e n*. *Nöt*, f, kommer ej i fråga. — Nöte berg 1842 To. nr 26, Nötö 1935 276 a. ∞ Betesplats för *nötkreatur*.

Oset, St. och L., se s. 72.

Oxeskar ToAmKä. — Oxe skiär 1718 To. nr 2.

†**Pers höstack** ÖBj.; skär. ∞ Har liknats vid en *höstack*; jfr Bd III, 198. *Per* är nu okänd.

Pers klack *peš klāk* ÖRörö; grund. ∞ *Per* är okänd. *Klack* i den från no. dial. kända, men åtm. i nutida boh. ej belagda bet. 'grund, bank i sjön' (Torp).

Peternelleskären *pətənələ-* BjFå. ∞ Anl:n till namnet är okänd. Kvinnon. *Peternella* (även i formen *Petronella*) brukas ännu på Hisingen.

Pickel(n) *pékel* BjFå.; holme. ∞ Det kan synas naturligt att sätta namnet tillsammans med *pickel-* (i resp. *pickelhuva*), hall. och boh. *pickelhätta*, boh. *pickelmössa*, alla om ett slags spetsig huvudbonad el. mössa med tofs (åtm. på vissa håll om tomtens mössa). Men oavsett formella svårigheter — ett enkelt *pickel* i liknande anv. synes blott vara (alternativt) anträffat i Hall. (Wigforss S. Hall. folkm.

27) —, påstås holmens form alls ej vara spetsig el. toppformig, utan ganska slät och jämn. Sannol. innehåller namnet därför en personbeteckning, d. v. s. ett manligt öknamn. Ett sådant ingår säkerl. i hall. *Pickelsbo* i Breareds sn (*Pickelsbodh* 1653 Wigforss anf. st.). Det synes vara en av de spridda nedsättande bildningarna på *-el*, avl. antingen till *picka* el., med y. vok.-förkortning, till *peka*, i senare fallet formellt identisk med vgt. dial. *pekel* 'pekfinger'. Namnet vore då snarast förkortning för ett **Pickelskäret* el. dyl. (som aldrig behöver ha funnits).

Pilkaren *pëlkan* (med **Pilkaregräset** *pëlkaragräst*, fiskeplats Ö om P.) ÖHy.; holme. — Pilkan 1838 Öck. nr 16. ∞ Ovisst om namnet kan ha med verbet *pilka*, benämning på ett slags vinterfiske, att göra. Detta fiske tycks ej vara gammalt i orten. Lidén pekar på att no. *pilka* också betyder 'sticka, skrapa'. Namnet är kanske då en motsvarighet till *Pickaren* Bd III, 164.

Pinnen *pïæn* Ö; skär; = *Torkelskärr*, T u m m e n och T o m m e t a s k a n. — 1893 Öck. nr 52. ∞ Jämförande namn.

Pjonk(en) *pjógk(æn)* Ö, Björköns n. udde. — Pjunken 1850 Öck. nr 23. ∞ Sv. dial. *pjunk*, *pjonk* 'liten hög o. d.', närbesläktat med sv. dial. (Hall.) *pjunka*, f. 'klimp i soppa' (Rz 504); jfr det likbetydande *pjuock*, *pjoock* Bd I, 171.

Pjonkehuvudet *pjógkæhúvæt* Ö, nordligaste udden av Björkö. — Runkhufvud(!) GS. ∞ Se P j u n k (e n). GS' form måste bero på felläsning av *Pj-* (el. *Pi-*) ss. *R*.

Porsholmen. 1. *St.* och *L. P. stðra* och *lèla pðs*- BjLu. — Porsholm GS. 2. *pðshólman*, *pðs*- ToAn.; jfr P o r s ö. — Porsholm: 1673 S 73 fol 6, Porshol(l)men, Lilla P. 1718 S 4 fol 118, GS, -holm Kortet. ∞ Bd III, 164.

Porsö, ä. namn på P o r s h o l m e n nr 2. — Porsöo (prickarna över öö otydliga) c. 1640 III ÖÖ I, Pårss(i)öö 1691 S 73 fol 25.

Pölsan, *St.* och *L.*, *stðra* och *lèla pølsa* (el. *pølsa*), el. **Pölsorna** ÖRörö; skär. — Lilla(?) pøllsan 1673 S 73 fol 6, Pølserne 1703 Af J. Sørensens Pap. 43, *St.* el. Södra Pølsan 1748 J. Hahn hos Månsson Sjö-Märkes-Bok 350, *St.* och *L.* Pølsan GS, Kortet; Pøllserna 1681 S 73 fol 9, Pølserne, Pølsorna 1748 J. Hahn anf. st., Pølsorne 1806 Hermelin. ∞ Sannol. ordet *pølsa* 'korv', fastän någon likhet med en korv numera ej kan sägas föreligga ens hos det större skäret. Jfr sjön. *Pølsan* SOÄ 19, 210, 221, tjärnn. *Korven* Bd I, 138, *Pølsolmen* SIOD 3, 120.

Rammen (Ramnen) *rænæn* ÖRörö; holme. — Rambnen 1673 S 73 fol 6, Rambn 1681 fol 9, Ramnen 1749 Krigsark. XV IVa, 1776 Rikskart. nr 31, Rammen 1806 Hermelin, 1831 Öck. nr 15-Kortet. ∞ Namnet innehåller *ramn* 'korp', men två alternativ ifrågakomma: antingen har holmen redan från början hetat *Rammen*, i så fall på grund av att bergen äro svarta (jfr *Kråkan* som namn på m i n d r e holmar el. på skär), el. är detta namn en förkortning i st. f. **Ramholmen* 'holmen där det finns korpar'. Som stöd för det förra alternativet kan knappt anföras att tre uddar på holmen benämnas *Ramnehuvudet* (*S.*, *N.* och *V.*); som stöd för det senare väl däremot, att korpen alltjämt häckar på ön (i en »bratt» i *N.* *Ramnehuvudet*). [Om båden *R a m b e r g e t* se s. 120.]

Rassen, fel på GS för *Rossen*.

***Raveln** *ràvel* ÖRörö; undervattensskär. ∞ Näppel. till det ljudbetecknande verbet no. dial. *ravla*, eftersom namnet har »tunnt» l. Trol. innehåller detta best. form av det förr vanliga namnet *Rag(n)vald* (fvno. *Rognvaldr*), och är väl i så fall en förkortning för **Ragnvaldsbåden* el. dyl. (jfr under *Ljungqvist* ovan); jfr *Ravelsbo*, *Ravelsgården* SOÄ 8,192, 218.

Rejskär *ræj-*. ∞ Oklart.

Risö *risø, risø* Ö. 1. Bj. — Rijsön 1673 S 73 fol 6, Risön 1681 fol 9, 1762 fol 13, Rijsöön 1725 Krigsark. XV nr 1, Riso (!) 1806 Hermelin, Risön 1850 S 55 fol 118. 2. Fo. ∞ F. leden *ris*, n., åsyftande risig vegetation. På nr 1 växa hönsbär (*Cornus suecica*), enbuskar o. d., på nr 2 nypon. Jfr SIOD 3,91.

Risöskär Ö; GS' namn på *Skafteskär*.

Rockeskär *råkø-, y. rokø-* ÖRörö. ∞ Där torkades förr *rockor* på särskilda därför uppsatta ställningar.

Rosshåden (Rös-) *rösögn, røspøn* ÖHö. — Rossb[åden] Kortet. ∞ Där är fullt av stenrös. Jfr följ.

Rossen (*Rösen), **St.** och **L.**, *rösøn, røsøn, rösøn, røsn* Ö. — Stora och Lilla Råssöen 1748 Db bl. 30, Russen 1762 S 73 fol 13, Råssön u. å. Krigsark. XV U 1, St. Råssen 1806 Hermelin, Stora och Lilla Rossane 1832 Öck. nr 15, St., L. Rassen (!) GS, St. Rossen Kortet. ∞ *Rös*, f. 'röse'. Om ljudutvecklingen se Bd III, 167 och cit. litt. Hela ön är som ett stenrös; även uppbyggda rös finnas. Namnet är sannol., att döma av dess maskulina genus, en förkortning av ett med *Rös-* sammansatt namn; ehuru man visserl. då skulle vänta grav accent.

Rulleskär(en) *rulø-* ÖFo. — Rulleskär 1897 Öck. nr 55. ∞ Sannol. jämförande namn. I boh. betyder *rull*, m. 'bult, rulle', i no. dial. även t. ex. 'rund och tjock figur' (jfr f. övr. Lindroth Ortn. på rum 60). Det ena skäret ter sig riktigt som en kupol.

»**Runkhufvud**», se under *Pjonkehuvudet*.

Rygen. 1. ToHä.; holme. — 1830 To. nr 22. 2. *røgøn* ÖÖck.; undervattensbåde. — Kortet. ∞ Jämförande namn; jfr Bd III,165, där dock bottenförhöjning avses.

***Ryssjudden** *røsk-* ToTu. ∞ Där är »ryssjesäte» *røskæsæde* (jfr Bd II,114).

Råbåden *rabøn* (trol.) Ö; läget osäkert. ∞ Trol. *rå*, i övr. flertydigt utan närmare upplysningar; jfr *Rån* SIOD 3,56.

Ränneskären *rænø-* To; = »S. Måksär» GS. — Rån(n)eskiär 1720 To. nr 1, Ränsk:r u. å. Krigsark. VII D I 34. ∞ *Ränna*, f. (Bd III,166).

Räven. 1. *St.* och *L.* *R. støra* och *lølø rævøn* ÖBj.; holme och både. — Räfwen 1762 S 73 fol 13, St. Räfven GS, Kortet. 2. *rævøn, rævøn* (*rævøn* Nilén altern.) ÖRörö. — Räfwen 1762 S 73 fol 13, Räfven 1831 Öck. nr 15, GS, Kortet. ∞ Nr 2 är en hög och rund klippa. Någon yttre likhet med en *räv* ej skönjbar; man menar att klippan ligger där förrådiskt »som en räv». Även vid nr 1 är detta kanske anl:n till namnet, i sht om egentl. båden åsyftas.

Räv(e)skär. 1. To; = R ö d s k ä r e n nr 2. — Råfskiär u. å. Krigsark. VII D I 34. 2. *ræv-*, *ræve-* Ö, n. v. udden på Hönö; = K r å k u d d e n. — Råfwekärsberget(!) 1797 Öck. nr 2. ∞ Nr 1 kanske blott en felform. Ovisst om (vid nr 2) jämförelse med en rävsvars kan ifrågakomma; jfr Bd III, 166 samt föreg. namn här.

Rävholmen, St. och L., ræv- Ö; nordligaste udden på Öckerö, förr omfluten, och holmen S därom. — Store, Lille Råf- 1858 Öck. nr 28. Möjl. har namnet samma innebörd som R ä v e n nr 2 ovan.

Rävungarna *rævåna*, *-åna*, även **Rävens ungar** ÖBj. — Råfungarne 1850 Öck. nr 23, Råfvensungar GS, Råfvens ungar Kortet. ∞ »Ungarna» till *Räven* nr 1. Om *unge* i sådana namn se Bd III, 144.

Röda boden *røa bōa* (ungt uttal) ÖBj.; udde. ∞ Nu intet spår av någon *bod*.

***Rö(de)n.** 1? *N.* och *S.* *R. røn* BjLi.; även kallade *Rödskär*, *N.* och *S.* — *N.*a, *S.*a Rödskär GS, *N.*, *S.* Rödskär Kortet. 2. *røn*, *røn*, ÖRörö; holme. — Rööen 1673 S 73 fol 6, Rön 1806 Hermelin, Rööen(!) 1832 Öck. nr 15, GS, Kortet. ∞ Det synes svårt att finna någon annan stam som kan ingå i nr 1 än *röd-*; likväl synas både vokalismen i ortsuttalet och — enl. bestämd uppgift bergets färg (som är grå) — tala däremot. Båda svårigheterna torde dock kunna övervinnas. Ett genom tidigt bortfall av *d* (*ð*) i ett **Röden* uppkommet **røn* måste lätt attraheras av ord av typen *grøn*, *höna*, som i denna dial. uttalas med *g*. Man bör jämföra att ett *Rö(de)n* också på Kort 71 uttalas, resp. säkerl. uttalats, *rø(n)* — jfr *grøn* —, medan adj. *röd* och namn på *Röd* + annan kons. än *n* uttalas *rø(-)* (SIOD 3, 57, 124, 158). Med avs. på det andra ovan nämnda hindret må märkas att *Rödskären* även annars ibland tycks ha blivit ett uppkallelse-namn utan saklig grund (Bd III, 166). Holmen nr 2 har *rödaktig* färg.

Rödskär(en). 1. Se under **R ö (d e) n* nr 1. 2. *rø-* To; jfr *R ä v (e) s k ä r* nr 1. — Kosier 1673 S 73 fol 6, Boskär(!) 1801 Krigsark. XV Åa, Rödskär(en) GS, Kortet. ∞ Se föreg. De äldsta skrivningarna äro trol. båda förvanskade.

Rödskärsbrott(et) *røfæsbrot* To. — Rödskärsbråte(!) Kortet. ∞ Skrivningen *-bråte* GS är ett ex. på samma högst vilseledande »uppsnyggning» av dial.-uttalet som träffas i »*Brännäsbråte*» och »*Lejbråten*» Bd III, 145¹), resp. 163.

***Rön**, se *R ö (d e) n*.

Rörö, se *Bebygg.* n. s. 66.

Rös-, se under *R o s s-*.

»S. Måksär»(!) på GS genom tryckfel (för **Måkskär*, jfr *M å v h o l m e n* ovan), = *R ä n n e s k ä r e n*, Kortets *Måholmsskären* (Måvholms- 1935 nr 276 a).

Saltbo(d)holmen, St. och L., størø och *lølø saltbo-* ÖÖck.; den mindre holmen = Kortets »*B r a t t h.*» — Salboholmerna 1673 S 73 fol 6²), Saltboh.:na 1935 276 a. Åtm. på den större holmen ha väl funnits *bodar* (el. e n bod) i samband med *salt-*

¹) Den rätta formen är här utan tvivel *Brandnäsbrodden*. Denna har föreslagits hos Kungl. Lotsstyrelsen, som också ändrat namnet på fyren. Med avs. på bevisföringen se ett kommande Tillägg i Bd V.

²) Här nämnes dessutom *Brattholm* (läsningen något osäker).

sjudning i ä. tid. Att *-t-* saknas i den gamla formen, beror på regelrätt bortfall; det har senare återinsatts genom riktig association med *salt*.

Saltholmen Ö. — 1762 S 73 fol 13 (nära Saltboholmarna, möjl. egentl. en av dessa). ∞ Jfr föreg.

Saltskaven *såltskåvæn* SäÖx., vid älven, nu landfast. ∞ Ett skärn. *Saltskav* har SIOD 3,57 sammanställts med orustmålets *saltskav* '(yta av) hudblemmer och sedan sår som man (särsk. vid fiske) får på handloven av att ärmlinningen skaver mot den av saltvattnet vätta och ömtåliga huden'. Namnet har ansetts åsyfta ojämnhet och liksom »sårig» yta hos berghällen. I förevarande fall bör översättningen något modifieras. Det åsyftade klippartiet är nu glattslipat av vattnet.

»**Samme**» **holme** (»Sangve» holme m. m.) *sāmə* el. *sāmə hōlmə*, *sāgvə h.*, *sāmʌ h.*, *sēmʌ h.*, *sālmə h.* ÖHö. ∞ De växlande och delvis egenartade uttalsformerna torde bäst förstås om man med Elov Andersson beaktar att *holmen* ligger utanför *Sandvik*, och alltså utgår från ett **Sandvike holme*. Därav bör på ljudlagsenlig väg kunna bli, först **sarvə h.* och därefter *sāmə h.* (man må uppmärksamma att ett *a* före *m* i och för sig hänvisar på bortfall av något mellanliggande ljud); även *sāgvə* ligger nära den ljudlagsenliga formen. *sāmʌ* beror kanske på inverkan från *ʌ* i *hōlmə* (Janzén); *sālmə* kan förstås ss. ytterligare påverkat därav.

Skafteskär *skåftə*. Ö; jfr R i s ö s k ä r. — Skaftesk[är] Kortet. ∞ Liknar ett redskapsskaft.

Skalbådarna *skåʌ*. To. ∞ Se *Skarholmen* Bd III,168. Här är det dock trol. fråga om musselfångst.

Skalke näs *skåʌkə nəs*, el. **Skalkenäs** *skåʌkənəs*, *skåʌkə*. ÖRöd. — 1797 Öck. nr 2, Skalnäsbergen 1858 nr 26. ∞ Lidén tänker på en sammandragning av **Skalkorg(e)-näs*; jfr då följ. Vid formen av 1858 bör väl ej läggas vikt.

Skalkorgarna (St. och L. Skalkorgen) *skåʌkórjəra*, mindre äkta *-kórja* To; skär. — Skalkorgarne Kortet. ∞ Man har där tagit massvis med »*skal(er)*», d. v. s. musslor, som användas till agn.

Skalnäs, se under **S k a l k e n ä s**.

»**Skarpenbock**», se Bd III,168 och jfr *Inl.* samt *S k a r p e n b a c k* s. 147. nedan.

Skarvesten Bj; skär. — Skarfwesten 1755 Bj. nr 7. ∞ Om *Skarv-* se under *S k a r v e n* s. 147.

Skarvorna *skårvəra*, **St.** och **L. Skarvan** *stōra* och *lēla skårva* To; skär. — Lilla, Stora Skarfva 1838 To. nr 22., St. Skarvan 1935 nr 276a. ∞ Bd III,168.

Skaterumpen *skådarōmpən* To, udde på Nötö. ∞ *Rump* 'stjärt'. Jämförelsenamn.

»**Skeplaholm**», se *S k e p p s t a d h o l m e n*.

Skeppeskär(en) *skēʌ*. ÖBj.; nu landfast. ∞ Man lade förr till med båtar där.

Skepp(s)holmen *fēp-* (ungt uttal) To; ett trol. y. namn på *S k e p p s t a d h o l m e n*. — Skeppsholmen 1801 Krigsark. XV Åa.

Skeppstadholmen, även **Skeppstad** *fēpstā* To; nu halvö. — Skieppstadholm 1673

S 73 fol 6 (ej otvetydigt), Skeppstadszhollmen 1718 S 4 fol 118, Skeppsta 1754 To. nr 4, Skiplah:n u. å. Krigsark. VII D I 34, Skeplaholm 1806 S 26 fol 21, Kortet, Skeppstadh[olmen] 1935 276 a. ∞ Vål ett *skeppstad* 'plats för skepp'; jfr B å t (e) s t a d e n Bd III, 276. Kanske den kortare namnformen från början betecknat blott en plats på holmen, och alltså ej är en förkortning. Om formerna med *-la-* ej blott bero på en förvanskning som gått vidare genom avskrift — formvariationen kan tala för äktheten¹⁾ —, kan f. leden däri möjl. vara ett **skepplag*, snarast då i bet. 'ställe där man lägger skeppen' (jfr nisl. *skipleggja* 'landa med skepp'), mindre troligt om 'underlag el. ställning (med stöttor) för skepp som uppdragits på land', av samma art som *sågelag* 'ett slags sågställning' Bd III, 291 (d. o. har nu direkt anträffats i Boh. ss. appellativ).

***Sketholmarna** el. **-skären** *skèd-* ÖBj. ∞ F. leden är ä. *skitt*, n., sv. dial. *sket* (boh. *sked*, *sked*) 'skit, smuts' (växelform till rsp. *skit*). Skären äro fulla av fågelspillning.

***Skethusen** *fèdhvisa* BjFå.; två skär. ∞ Sjöfågel håller i mängd till på dessa skär, varigenom spillning hopar sig där. Bönderna i Få. lära förr om vårarna i båt ha hämtat gödsel från S.

Skottebådarna *skòtø-* BjFå. ∞ Se följ.

Skotten *skòtø* ÖÖck.; både. ∞ En *skotte*, d. v. s. ett skotskt fartyg kan väl ha gått på grund där. Dock måste de icke få oklara namnen på *Skott-* av skilda slag (se senast Bd III, 136 och cit. litt.) beaktas vid tydningen.

Skräddaren *skræddan* ÖBj.; trekantigt skär. — Skräddaan(!) 1797 Öck. nr 2a. ∞ I vilket förhållande *skräddarn* stått till skäret, kan ej nu utrönas; jfr om samma namn i Stigfjorden SIOD 3, 60.

Skyttebådarna *skòtø-* BjFå. ∞ Jfr under *Skytteskär* Bd III, 169.

Skål på fisken *skål på fèskøn* ÖHö.; nu landfast skär. Även kallat *Korset*. ∞ På platsen finns ett »frimurarkors»(?) — varav det alternativa namnet — och en målrad makrill. Däröver står ordet *skål*.

Skäddan. 1. *fèda* (ungt uttal) To. — Kortet. 2. *skèda* ÖHö.; grund. ∞ Jämförande namn. Nr 1 är platt och rundaktigt, och berghällen på nr 2 säges mycket likna en *skädda*.

Skäggholmen ÖHä. — 1865 Öck. nr 37. ∞ Kanske efter någon lavvegetation (jfr *skägg* om 'lav av släktena *Usnea* och *Alectoria*' Svea-, Götal. Rz, en bet. som dock ej styrkts för boh.).

Skällholmarna *skål-* (uppteckn. från 1880-t.) Ö; nu ej anträffat. ∞ Verbet *skälla* i någon bet. (t. ex. om vågornas läte)? Mindre troligt väl adj. *skäll* 'mager' (om jordmån o. d.)? Även på *skiald*- 'sköld' kan man tänka (jfr då s. 11 samt no. *Skjellerøy* Indrebø Stadn. fraa Oslofj. 157).

Smedmansholmen *smèmans-* To. — 1835 S 40 fol 65, 1935 nr 276 a. ∞ Då ett *smedman* 'smed' inte gärna kan förutsättas, är f. leden väl ett familjen. *Smedman*. Skulle detta vara taget efter yrket (på holmen lär sedan gammalt ha funnits en *smedja*)?

¹⁾ Det altern. antecknade uttalet *fèpslahs/møn* är däremot ej mycket att bygga på.

Smedskären *smé-, smè-* ÖHy.; jfr »Å s k ä r». — Smedskär GS, -skären Kortet. ∞ Namngivningsgrunden oklar. Någon *smedja* kan ej ha funnits; ej heller kan sjön där sägas dunka som i en *smedja*. Kanske har någon *smed* varit illa ute där.

Smörstacken ÖHyKä.; liten holme. ∞ Samma namn nämnes Bd I, 172; se vidare Lidén i Acta philol. scand. 6, 307 f.

»**Solbassen**» ÖHö.; = Solbratten. — 1797 Öck. nr 2a. ∞ S. leden kanske samma *basse* som i Bassen el. Älvebassen s. 78, 100, i så fall väl åsyftande en bergformation.

Solbratten *sölvbrättn* ÖHö.; berggudde, = »Solbassen». ∞ Se föreg.

Spansken *spånskän* ÖHy.; både, även om vattnet däromkring. ∞ Kanske har något *spanskt* fartyg gått på grund där. I så fall ett förkortat namn. Accenten i och för sig bevisar ej en sådan tolkning; jfr boh. *svenske* 'svensk', *norske* 'norrman'.

Sparren *spår* ÖHö.; litet »fluskär». ∞ Skäret ser på långt håll, särskilt vid högvatten, ut som en i vattnet flytande bjälke (*sparre*).

Speleman(nen) *spēlemån* ÖHö.; skär. ∞ Snarast förkortning för **Spelemansskär*.

Spökeskär *spögö-* ÖFo.; nu landfast. ∞ En båt som på grund av sitt anskrämliga utseende kallades *Spöket spögöt*, halades upp och rengjordes där.

Stakeskär *stägö-* ÖHöÖck.; namnet nu ur bruk. ∞ Väl *stake*, m., el. *staka*, v.; men tydningssmöggheterna äro sakl. sett flera.

Stenskar, se Stenskar nr 5 Bd III, 170 och jfr Inl.

***Stockholmarna** *stokholmarna* Ö; säges vara ett »flu» och är säkerl. samma ort som »**Stockholms fluga**»(!) *stokholms fluga* på v. sidan av Rörö. ∞ Den ursprungliga formen säkerl. **Stockholms flu*. Kanske efter något fartyg *Stockholm*. Pl.-formen är då sekundär, framkallad av behovet att benämna även invidliggande »flun».

Stopen *støbæn, stöbæn* Ö; se Bd III, 170 och Inl. (skäret ligger långt i S om Hälskär nr 2). ∞ Målets *støb*, m. 'stäva'. Jämförande namn. Skäret är litet men högt.

Strömberget *ström-* SäÖx.; klippa i Nordre älv. ∞ Det är stark virvelström invid *berget*.

Strömsundsholmen; det ä. namnet på holmen *Strömsund* (s. 69). — Strömsunds Holmen 1796 To. nr 12.

Stumpen *stompæn* Ö; skär SV om Halleskär nr 2. ∞ *Stump*, m., i den i boh. vanliga bet:n 'limpa o. d.' (se SIOD 3, 65). Jfr *L i m p a n* s. 88.

Stuvö *stüvö* Ö. — Stufön 1673 S 73 fol 6, Håf ön (!) u. å. Krigsark. XV U 1, Stia ön (!) 1762 S 73 fol 13, Stufvö 1806 Hermelin, Stufön GS, Stufö Kortet. ∞ Innehåller väl ettdera av de Bd II, 185 omnämnda *stüv*, n., och *stüva*, f., 'något stympat el. avhugget'.

Supareskåret *sübarö-* ÖRörö. ∞ En berusad person, som hade seglat på grund där, lär ha suttit och *supit* då han blev hjälpt av grundet. Formellt sett kan f. leden vara stammen i v. *supa* + *-are-* i ssgsfog.

Svallhall *swälhåll* ToTu.; udde. ∞ »*Hallen*» där det (om vintern) *svallar*, d. v. s. bildas *svallis*'.

Svarte knoppen *svaf̄ knápan* (ant. från c. 1900) ÖBj.; holme, nu ej identifierbar.

Svarten, St., *svátan, stora svátan* ÖRörö; skär. — Suarten 1673 S 73 fol 6, Svarten 1762 fol 13, Swarten 1776 Riksk. nr 31, Stora Swarten 1831 Öck. nr 15, St. Svarten GS, Kortet. ∞ Åsyftar här ss. alltid bergets *svarta* färg.

Svingeskär *sviḡa-, sviḡa-* ÖHö. — 1935 nr 276 a. ∞ F. leden stammen i verbet boh. *svinga* 'göra en sväng', el. det däremot svarande *swing*, m. När man for t. ex. från Göteborg till Höno Klåva, fick man alltid »svinga» där.

†**Söderflu** ÖÖck. — Söderfly(!) Kortet, -flu 1935 nr 276 a. ∞ Motsatt N o r r f l u.

Sö-ö *s̄, s̄ø, s̄ø* ÖFoHö. — Soosund c. 1640 ÖÖ III 1, Söon(!) 1673 S 73 fol 6, Söön(!) GS, Söo Kortet. ∞ *Sö(d)er s̄ør*, d. v. s. 'får', släppas ännu på bete där.

Tanneskär, L., *lëla tãna-* ÖFo.; motsatt St. Tanneskär, som behandlats i Styrsö sn (Bd III,172); se härom Inl. ∞ Oklart, men väl innehållande ordet *tand*, f.

Taskan *taska* Ö; namn på hela s. udden av Björkö. — Taskas maa 1797 Öck. nr 2a. ∞ Mellan udden och huvuddelen av ön är en lågt belägen, mossaktig mark (förr sund?), och en sådan kan kallas *taska* (jfr Bd II,174); jfr under T o m m e t a s k a n nedan. *Taska(n)s mad* är då på visst sätt en pleonastisk benämning.

Taskeskär, se under F l o r e n t i n s k ä r e n.

Testegrundarna *tëstegrûna* Ö. ∞ Fågeln. *teste* (Bd III,172), trots att det är fråga om ett undervattensskär.

»Tjolmen» *s̄t̄m̄en*, y. *f̄t̄man, f̄oh̄st̄m̄en* ÖHäÖck.; holme, nu även om farvattnet mellan Öckerö och Hällsö; jfr K o l h o l m e n. — Köholmsberg 1865 Öck. nr 37, Kolholmen(!) GS. ∞ Oklart, men snarast sammandragning av ett **Keholmen*, ett från andra håll väl styrkt namn, där f. leden är *kídh*, isl. *kið* 'kid'; se SIOD 3,108, Indrebø Stadn. fraa Oslofj. 43. Även **Kölholmen* bör kunna ge *s̄t̄m̄en* (tanken framförd av Doc. Armini).

Tjuven, St. och L., *st̄ra* och *lëla s̄jw̄en*, tillsammans kallade **Tjuvarna** *s̄jwa, s̄jva* ÖHö.; bådar i vattenbrynet. — Tjuvva Kortet. ∞ Där är »ett riktigt *tjuv-ställe*». Bådarna äro »lömska, tjuvaktiga»; vid gott väder bryter där icke.

Tjärholmen, se under F j ä r h o l m e n nr 2.

Tolleskär *t̄l̄-* ÖFo.; = B e n s k ä r. — GS. ∞ Då skärets form icke påminner om en **tolle* 'ärtull' — det är slätt och runt —, är f. leden sannol. mansn. *Tolle*, smeknamnsform av *Torlev*. Samma tolkning gives SIOD 3,170 åt ett *T.* vid Tjörn; jfr även Bd III,172.

Tommetaska Ö; ett litet skär; jfr P i n n e n, *Torkelsskär* (s. 77) och T u m m e n nr 2. — Tometaska 1731 Öck. nr 1, Tomme- 1845 Holmberg¹ 3,476 (här sannol. förväxling med Taskeskär, eftersom holmen säges vara bebodd av fiskare), 1893 Öck. nr 52 (här om udden Taskan, säkerl. genom senare namnförväxling). ∞ *Tom taska* betyder egentl. 'tom pung' (man må erinra sig kung Kristiern I:s smädenamn *Bottenlös tom taska*). Men det synes icke troligt att detta är det ursprungliga namnet; det ger här ingen god mening. Skäret ligger strax utanför *Taskeskär* (det större kallat »*Skiäret*» 1797 Öck. nr 2 a), och dessa heta efter udden (och mossen) *Taskan*, där *taska* har en helt annan mening. Skäret har också kallats T u m m e n och

Pinnen. Man kan då förmoda, att skärets rätta namn är **Taska(n)s tumme* el. rent av fsv. **Tumme Tasko* (gen. av *Taska*), vilket sedermera omtytts.

Tomteskären (även kallade **Tomterna tömtara**) ÖHy. — Tomteskära 1838 Öck. nr 16. ∞ Där finnas grunder (*tomter*) efter trankokeribyggnader.

Torgers Anna *törjäsana* ÖHy.; både(?). ∞ Säkerl. i st. f. en längre namnform (som ej behöver ha existerat). Efter *Anna*, hustru till en viss *Torger* på Hypeln; okänt av vad anl.

Torkel(n) *tärkal* Ö; skär. ∞ 1. Rörö. 2. Öck. ∞ Säkerl. mansn. *Torkel*, som förr var ganska vanligt i Boh. Om namnformen se **Ljungqvist* ovan. Dock bör den möjligheten (enl. Lidén) övervägas, att *Torkeln* (jfr två *Torkelsskär* ovan s. 77) delvis kan innehålla det vitt spridda (Finl., Vgtl.), ehuru ej i boh. anträffade, nedsättande *torkel* 'drummel, krabat' (varom se Lindroth Öl. folkm. 1, 206). Det vore då ett spenamn på ett obetydligt el.(?) hinderligt litet skär. Samma namn SIOD 3, 68.

Torrbe(r)skär *törbaškar, törbaš şær, törbošær, törba-, törba-, törboškar, törbaškar* Ö. — Torborsier 1673 S 73 fol 6, Torbor 1681 fol 9, Torborgskär 1748 J. Hahn hos Månsson Sjö-märkes-Bok 350, Torrberg- 1806 Hermelin, Torrborr- 1848 Coulier Beskr. ö. fyrrar, bådar och sjömärken 16, Torrbo- GS, Kortet, Torrbe- 1935 nr 276 a. ∞ Den rätta förleden är sannol. *Torr(e)-berg* 'det (ofta) torrt liggande berget'. Om *berg* i namn på platser ute i sjön se Bd III, 146, 156 samt SIOD 3, 196. *-bor(g)* o. d. beror då på assimilation till den första stavelsens vokal. Man bör emellertid altern. tänka på ett personnamn; närmast ifrågakomma *Torb(i)org* (skriftformerna dock icke bevisande) och *Torbjörn*, det senare vanligt i ä. tid. Skrivningen *Torbor* 1681 kan näppel. tas som intyg om att *-skär* tillagts i senare tid.

Tor(s)holmen *tör-, tōš-* BjFå. — | Thorhollmen o. d. 1659-1881, T(h)ors- 1811 (altern.) 1825 || Torholm: 1673 S 73 fol 6, Torhällmen 1733 AHA G 2, Orholm(!) 1762 S 73 fol 13, Tore- 1806 Hermelin, Thorholmen 1826 S 34 fol 9, Torre- GS, Thore-Kortet. ∞ Flertydigt, se Bd III, 172 f. Uttalet *tōš-* förtjänar ej vitsord.

Trankoket ToHä.; nu om ett skär i Grundsund (s. 68). — 1838 To. nr 22. ∞ Ett utefter boh. kusten vanligt namn, minne av de stora sillfiskeperiodernas *trankokning*.

Treknipplarna, se under **Knippla(n)** nr 2 (s. 86)

Trinneln *trinnel* ÖHä.; skär. ∞ Samma ord som sv. dial. (n. Hall.) *trinnel* 'krets' (Rz). Skäret är *trint* som en mössa. Jfr da. *Trindeln*, med firskepp, NO om Læsø.

Trollholmen *tröl-, tröl-, tröl-, tröl-* ÖHä.; nu landfast. — Kortet. ∞ Anl:n till namnet är okänd. Samma namn SIOD 3, 115, även där med okänd innebörd; jfr *Troll*-namn Bd I-III.

Tummen 1. *Tummen* och *Lille-Tummen* ToTu.; se under **Tumlehed** s. 59. 2. †ÖBj.; skär, även kallat **Pinnen** (s. 91), *Torkelsskär* (s. 77) och **Tommetaskan** (s. 97). ∞ Jämförande namn; jfr *Tumskär*, även kallat *Fingern* Bd III, 292. Se vidare under **Tumlehed** s. 59 och **Tommetaskan** s. 97.

Tvelingarna *twèlrya*, mindre äkta *tuèlrya*, *twèlrya* ÖFo. ∞ Målets *tvelinge twèlrya* 'tvilling', Två små skär. Jfr Bd III, 173.

Tynneskär(en) *tønø-*, *tynø-*, *tünø-* ÖHö. — Tunne skära 1797 Öck. nr 2 a, Tynneskär[är] Kortet. ∞ F. leden kunde vara *tunna*, f., men syftningen bleve oviss. (Om namn innehållande *tunna* se i övr. Bd I-III.) Snarast dock adj. *tunn*, åsyftande rel. jämn kontur med ringa höjd över vattnet; jfr *Tunna Svartskär* (i motsats till *Tjocka Sv.*) SIOD 3, 159. Fakta skulle stämma därmed.

Tångdynan *tångdyna* ÖHy.; sandrevel; sannol. = *Sandtången* (s. 77). ∞ *Tånge* 'långsträckt udde' och *dyna*, varom se Bd III, 148.

***Törnäs** (*Torrnäs?), **St.** och **L.**, *støra* och *lèla tønäs*, *tønäs* ÖRöd. — Törnäs 1824 Öck. nr 10, 1858 nr 26. ∞ *Törne* (Bd I, 175) synes i dessa traktens ON vara mindre vanligt än grundordet *torrn*; men detta kan ju här icke ifrågakomma. Åtm. formellt sett har man därför skäl att tänka också på adj. *torr*.

Ulkebåden *ulke-* Ö; ej lokaliserbart (ä. uppteckning). ∞ Fiskn. *ulke* (*Lophius piscatorius*). Samma namn SIOD 3, 174.

Ulkhuvudet *ulkhúvøt* ÖFo.; litet skär. ∞ Kan sägas likna *huvudet* på en *ulke* (se föreg.).

Ussholmen *ús-* ÖFo. — Usholmarne 1845 Holmberg¹ 3, 476. ∞ Samma namn i Lycke sn, där de ä. formerna vanl. visa *Hus-*, men även *Uls-* (1749 Krigsark. XV IV a, jämte *Hus-*). Det förra är med all sannolikhet en uppsnyggning, det senare torde däremot visa hän på ett *Ulvs-* (om *u-* i namn med denna förled se Bd I, 274). Samma förled torde då föreligga här. Om den är mansn. *Ulv*, förr icke sällsynt i Boh., el. appellativet *ulv*, kan ej avgöras. (På *urd*, boh. *ul*, f. 'utterlya m. m.', bör man icke tänka vid ett namn som säkerl. har hög ålder, eftersom den gamla gen:n där icke haft -s.)

Utskär, se H ö n ö u t s k ä r.

Vadfjäll, **St.** och **L.**, *støra* och *lèla váfjæl* ÖBj.; holmar. — Wafjell 1843 Öck. nr 18. ∞ Man tror i orten att *fiskevadar* förr torkats på St. V. (som är ganska högt), även om ej nu några spår därav finnas.

Valskär *qåskær*, *qåskær* Ö. 1. Fo. — Vål- GS. 2. Hö. — Vål- GS., Val- 1935 nr. 276 a. ∞ Uttalet med *q* (av ä. *hv*) visar att f. leden är djurn. *val*, fvno. *hvalr*. Antingen jämförande namn el. efter någon på platsen fångad (el. dyl.) *val*. Jfr *Valmusen* Bd III, 174 och *Valarna* SIOD 3, 73.

Varholmen, **St.** och **L.**, *støra* och *lèla vør-* To. — Wählholmen c. 1640 III ÖÖ 1, Hualholmerna 1673 S 73 fol 6, Huahlhålmén, Wählholmen (det senare = St. V.) 1691 fol 25, L. War- 1762 fol 13, Wahr- 1781 Db f. Sä. v. bl. 223, Södra Varholm (= St. V) 1801 Krigsark. XV Åa, St., L. Warholmen GS, St., L. Varholm Kortet. ∞ Se *Valö*, *Varholmen* Bd III, 174, 175. Nu finnas fyrrar på båda holmarna.

***Vedskär?** ToHä.; nu udde. — Weskär 1838 To. nr 22. ∞ Om formen är pålitlig, åsyftas kanske upplag el. lossning av *ved* på udden; jfr *Vedberget* Bd I, 259.

Vinga Fjärskär, se Bd III, 149 och jfr Inl.

Vipeskär, se Bd III, 176 och jfr Inl.

Vitbank *q̄idbåk* ÖÖck.; långsträckt grund. ∞ *Banken* är nästan alltid *vit* av skum som slår över den.

Vålskär, GS' form för *V a l s k ä r* nr 1 och 2.

Välkommen *vælkómøn* BjBj.; holme. — GS. ∞ Ligger mot öppet vatten strax utanför en stor udde. Namnet bör snarast fattas imperativiskt (jfr sådana namn på bådar SIOD 3,74 f.) och innebär väl därför att holmen liksom hälsar de utifrån kommande sjöfararna *välkomna*. Jfr följ.

Välkomne holme; = föreg. — 1813 S 26 fol 25. ∞ Se föreg. Namnformen torde vara tillkommen så, att kartografen tillagt *holme* till ett namn som tycktes honom egendommeligt ss. holmnamn. I samband därmed har part. fått svag böjning.

***Värestångarna** *væståga* ÖHy.; backig udde. ∞ F. leden är (en ung?) gen. sg. av **väre* 'bagge'; jfr Bd III, 176. Får hållas ännu på ön. S. leden är best. pl. av *tånge tånge* 'udde, landtunga'.

Ålekråkan *ækræga* To; = *Gula* el. *Vita skäret* (s. 77). — Ahlekroken(!) 1725 Krigsark. XV N 1, Åhlkråkan u. å. VII D I 34. ∞ Fågeln. *ålekråka* 'skarv'. Sannol. förkortning för **Ålekråkeskäret* (jfr följ.) och angivande tillhåll för skarvar; se SIOD 3,75.

Ålekråkeskär *ækræga*- ÖÖck. — Ålkråkan Kortet. ∞ Fågeln. *ålekråka* 'skarv'; jfr SIOD 3,75. GS' form kan representera samma förkortning som föreg. namn.

Ålkråkan, GS' form för *Å l e k r å k e s k ä r*.

»**Åskär**» Ö; = *S m e d s k ä r e n*. — 1762 S 73 fol 13. ∞ En kons. måste ha bortfallit efter *Å*-. Möjl. *Ål(e)skär* (jfr detta namn Bd III, 177)?

Ålvebassen, se *B a s s e n*.

Ärtholmen, **Svarte** el. **L.**, samt **St.**, *svætə, stərə æt-, æt-, æt-* ÖHö. — Store, Lille Ert- 1797 Öck. nr 2 a, Stora, Lilla Ert- 1858 nr 26, St. Ärtholmen GS. ∞ Vål efter (den större) holmens form, jfr *Ärtedalen* SIOD 3,175. A. Janzén: Uteslutet är väl dock icke, att f. leden kan vara det gamla **älmt* 'svan', även om detta eljest i dessa trakter fått formen *Ämt-* (Bd III, 235, SIOD 3,94).¹⁾

Äxholmarna *æks*- ÖFo.; jfr *B a r l i n e h o l m a r n a*. — Exholmar Kortet. ∞ Dunkelt. Den enda från sydboh. bekanta ordstam som möjl. kunde ifrågakomma, är den i *äxa æksa* 'reta, uppegga'.

Äxholmen *æks(ə)*-, *æks*- ÖHä. — Erholm: (möjl. avses Ex-) 1673 S 73 fol 6, Exholm 1762 fol 13, Er-(!) u. å. Krigsark. XV U 1, Exholm(en) 1865 Öck. nr 37, GS, Kortet. ∞ Se föreg.

Öckerö, se *Bebygg.-n.* s. 66.

Öznäs, se *Bebygg.-n.* s. 52.

¹⁾ Om *Ärtedal* (Bd I, 323) se Bd III, 285.

IV. Vägar, broar, bryggor, vadställen och andra passager.

Bro uttalas *brø*, best. form *brōa*. Om *klev* och *klöv* se Bd III, 179, 180. Se f. övr. Bd I, 153, om *skede* I, 283.

Brattevägen, Fotstigen, Fågrinden, Hallevadet (Bd I, 154, 231), *Kalvegapet* (om gap Bd I, 153), *Kyrke-, Källe-, Laduskedet, Nye bro, Sandvad* (s. 35), *Strandvägen, 2 Vintergapet* (Bd III, 181).

Allgatan, St. och L., BjKv(Lå?). — Allegatebergen 1791 Lu. nr 18, Ahlgata 1802 Bj. nr 28, Stora, Lilla Allgata 1802 To. nr 14. ∞ *All-* torde vara det ä. *adhal-* 'den förnämsta, egentliga, huvud-'. Något appell. *adhalgata* är icke styrkt från Boh. (jfr *Adelgatan, Algatan* i skånska och da. städer), vadan ssgn möjl. är tillfällig; jfr däremot fda. *apulvegh*, ä. da. *adelveg* m. m. *Gata* betyder här 'bygata, byväg'.

Backa *fläke *baka flögø* BaBa.; nu om ett stycke av gamla landsvägen. ∞ Innehåller sydboh. **fläke flægø, flögø*, m. 'grind utan gångjärn och kastkrok' (jfr Rz 145 b), = no. dial. *fleke* 'spjalverk m. m.' (isl. *fleki* i liknande bet. kan däremot åtm. delvis vara uppkommet ur *flaki*). Platsen är alltså benämnd efter en tidigare grind.¹⁾ Jfr Fläkevik s. 70.

Basteklevet *båstaklévat* BaHaSkår; på en urgammal gång- och ridväg till Tingstad. ∞ Om f. leden se *Bastun* Bd I, 290. *Klev*, n., anses här ha samma bet. som *klev*, f. (se Bd I, 157); jfr annars bet.rna 'stätta, led (grind)' Bd III, 180.

Broskedet *brøfet* BaLä.; väg till ängarna (och Bäckebols brygga). — Broskedså kern 1760 S 6 fol 128. ∞ Om *skede* se Bd I, 283.

Brännvinsklövet *brännvinsklovat* Sä(Ask)HöÖx.; försvunnen gångstig från Nor-dre älv till Horsekullen (s. 111). ∞ Om *klöv*, n., se Bd III, 179. Anl:n till namnet lär vara att inlandsbor på hemväg (till fots) från Gbg brukade ta sig en sup på detta ställe.

Danske vägen *dånskø væjen* BjAllNo. ∞ Samma namn Bd II, 144. Här är anl:n till namnet okänd. Uppkallelsenamn?

Drever, se H ö g s d r e v e r.

Edet. 1 *édøt* (ungt uttal) ToHä., n. ö. udden av St. Varholmen, resp. en vik på denna. — 1838 To. nr 22, 1845 Holmberg¹ 3,472 (här kallat holme). 2. *Inre* och *Yttre E. ét, et* ÖRörö; smal landtunga mellan vatten. Jfr under »E r s» k u l l a r s. 108. — 1832 Öck. nr 15. ∞ Bd II, 145; acc:n tyder åtm. vid nr 1, om den är äkta, på formen *ed*, icke *ede*. Namnet åsyftar här från början säkerl. den yttersta uddens landfäste, varöver man då sannol. förr dragit (rodd)båtar och därmed vunnit tid.

Fjällsgrinden *fjällsgrina* BaTi.; nu namn på själva platsen. — Fjällskrimma(!) 1773 Db bl. 622. ∞ Vid Tingstads *fjäll*. *Grinden* nu borta.

¹⁾ Samma **fläke* torde ingå åtm. i ett el. annat av de hos Tengström IN 228 nämnda men annorlunda bedömda namnen.

Horsesprånget, St. och L., högsasprånget BjLu.; klyfta med väg igenom. ∞ Egentl. 'hästsprånget'; jfr *Jungfruhoppet* Bd III, 198.

Högs drev ToÖst.? — Högs drefver 1791 Lu. nr 18. ∞ Namnet sammanhänger med *Torslanda Hög(en)* (s. 56). Dess s. led är pi. av sv. dial. *drev*, n., varom se under *Dreven* s. 20. Om pl.-formen på *-er* se under **Tjärnerna* s. 74.

Hövågen BaLä.; delvis = *Broskedet*. ∞ Gemensam väg tvärs över åkarnarna, använd vid *höbärgningen*.

***Jutevägen** *ȳdæ*. ÖRörö. ∞ Vägen ligger dold, och det sägs att man förr (under ofred?) gick där för att ej vara synlig(?) för *juten*, d. v. s. dansken. Mitt i vägen ligger *Jutestenen* (s. 113), och möjl. är detta namn det primära, men namngivningsgrunden blir inte därigenom lättare att ange. På *gjuta*, f. (Bd II, 179, III, 238 och ovan s. 83) synes här icke finnas anl. att tänka.

Jättebryggan *ȳtæbrōga* ÖGr. ∞ En stenanhopning som går ut i sjön liksom en *brygga*. Namnet sättes i folktron i samband med den *jätte* som också är åsyftad i *Jätteberget* på samma ö. *Jättebron* är namnet på en sträckning i sjön mellan *Tjörn* och *Inland*; den säges begynna på vardera stranden med stenar som gå ut i sjön ss. ansatser till en bro.

Karlens grind *kærns grīn* SäÅs. »*Karlen*» *kær* var vedern. på en viss person.

Klämman *klæma* ToHä. ∞ Bd II, 21. Jfr även *Sillvik(e) klämman* s. 136 nedan.

Klöverna, se s. 143.

***Kobbeled(et)?** Se *Bebygg.-n.* s. 24. ∞ Om namnet betecknat ett *led*, dvs. ett slags grind (jfr Bd I, 153), har väl *kobb(e)* angivit (någon del av) materialet. Man kan dock lika gärna tänka på *Kobbelid(en)*, då f. leden väl skulle åsyfta något på el. i marken; jfr *Kubbaliden* SOÅ IX.1, 99, ävensom *Kubbaslätten* Därs. 14, 178.

Krappet BjHel.; utmark. — 1793 Tu. nr 35. ∞ *Krapp*, n. 'trång passage'.

Ladde bro (Laddebro) *lādæ brō*, *lādæbrō* BjKv. ∞ F. leden är väl stammen i boh. *ladda* 'gå (dåligt), traska'.

Madbron *mæbrōga* ToTo. ∞ Bro över *Madbäcken*; alltså kanske en förkortad bildning.

***Mellere träng** *mæleræ træg* ÖHä. ∞ Jämte det vanliga *tränge*, n. 'smal passage' (Bd I, 156) synes det ha funnits ett *träng*, n., i samma bet. Här åsyftas en förkastningsspricka på *mellersta* delen av ön. *Nordre träng* ligger norrut på ön.

Munkebron *møykæbrōga* BjHo. ∞ F. ledens syftning oklar.

Nordre träng *nōræ træg* ÖHä. ∞ Se *Mellere träng* ovan.

Pansarbron *pånsarbrōga* SäAssmBä. — 1733 Db bl. 350. ∞ Namngivningsgrunden oklar.

Prästevägen Ba-Sä(?), Ö om *Kvillebäcken*. — 1788 Db bl. 304. ∞ Samma namn flera ggr Bd I-III.

Rättefallan *røtøfæla* SÄNors.; mycket smalt pass. ∞ Jämförelsenamn.

Sjö(e) bro (*Säve bro) *skj brø*, y. *fj brø* SÄBäSv.; ledde över **Sjöe ström* (s. 76). — Sö(e) bro 1597 JN 513, 514, Sjöbro 1733 Db bl. 350. ∞ F. leden är sockenn. *Säve* i sin genuina uttalsform (se s. 38); jfr **Sjö(e) ström* el. **Sjö(e)* å s. 76.

Skallebryggan *skälbrøga* ÖRöd. ∞ *Brygga* av utlagda stenar. F. leden förklaras i orten härröra därifrån, att man förr vid *skall*(gång) efter räv dels placerade »hället» (jfr SAOB H sp. 1724) där, dels samlades där efteråt.

Skrapan *skraba* el. **Skraporna** *skrabøra* BjBj.; vägstycket mellan Vinterkulen och Kvisslingebyslätten. — »Prästegårds största äng Skrapan kallad, är nog besvärad af tramp och ofred medelst vägarne derstädes» 1755 Bj. nr 7. ∞ Ett *skrapa*, f., säkerl. av en viss öknamnskaraktär. Medarna skrapade där om vintern, eftersom vägen var utsatt för blåsten, och snön alltså var borta även då föret annars var gott.

Skrape bro (Skrapebro) *skra brø*, *skrabrø*, *skrå-* BjBj.; bro över Björbäck. — Skrapebro 1722 Db bl. 175 (denna ort?; jfr Bd III, 180). ∞ *Bro* invid föreg.

Sockensmedens ölväg BaBäll. — »Till Sundströms kroghus på Bäckebo's ägor gick öfver Bällskjerr's äng en stig, som fått namnet sockensmedens ölväg» 1780 Db bl. 205. ∞ Namnet tycks utgöra en skämtsam anspelning på att »*sockensmeden*» mycket ofta vandrade till den angivna krogen för att skaffa sig öl.

***Stenklöv**; ingår i *Stenklöveliden stenklovø*. ToHä. ∞ Jfr under S ö (d) kl ö v (e t) nedan.

Svarta grinden *svata grina* SÄBä.; landsvägsgrind.¹⁾

Svineporten *svinapøten* ToAn. ∞ Rester av en inhägnad för *svin*. S. leden åsyftar kanske egentl. den öppning i hägnaden vid vars passerande svinen från skilda gårdar »sorterades», sedan de gemensamt betat på allmänningen; jfr S ö (d)-p o r t e n.

Sö(d)klöv(et), -klev(et) BjFåLi-ToTo. — Söklöfve slätten 1791 Lu. nr 18, Söklefs dal 1793 Tu. nr 35. ∞ F. leden västsv. *sö(d)* 'får', senare leden *klöv*, n. 'smal väg i berg' (se *Katteklövet* Bd III, 179) el. *klev*, f. 'trång, brant passage i berg', el. *klev*, n. 'grind', se Bd I-III Reg.

***Södporten** To. — Ingår i Söportegilja 1802 To. nr 14. ∞ **Söd* 'får'. Jfr föreg.

Tjuveklämman *tyveklemna* ToAn. — Tjuvklämman 1842 To. nr 26. ∞ Jfr *K l ä m m a n* ovan. Trångt pass mellan berg, där *tjuvar* sägas ha hållit till.

Torvgapet Bj-To; gränsmärke. — Torvgapet 1796 To. nr 12. ∞ Snarast »*gapet*» (Bd I, 153) varigenom man körde hem *torv*'.

Trånget To; trång passage varigenom väg gick. — 1802 To. nr 14, 1852 nr 31. ∞ Bd I, 258.

Träng, se *Mellere träng*, *Nordre träng* ovan.

¹⁾ Det »spökade» där, men det är ovisst om detta kan stå i något samband med namnet. Om *Svartebäcken* i Hjærtums sn upplyses emellertid, dels att vattnet är *svart*, dels att »det spökade här förr».

***Vadskedet** *vás(k)öt*, med **Vadskedesbron** *váskasbröa* BaLä. — Wadskiedsbroen 1739 Db bl. 306, Wadskedsåkren 1760 Ba. nr 7. ∞ F. leden åsyftar ett ä. *vad* på den gamla vägen över Skälltorps bäck. Uttalet med *-sk-* är väl (om pålitligt) en kontamination av »äkta» *-sk-* och *y. f-ljud*.

***Värmslegrinden** *væslevgrina* SäKäring. ∞ Om f. leden se Bd I, 210, II, 65 noten.

V. Höjder, backar och sluttningar; hällar och stenar.

Med avs. på innebörden av hithörande namnled se Bd I, 157, III, 181. Subst. *hög* uttalas här i äkta mål alltid med *w*. För *fjäll* se även V a d f j ä l l s. 99.

Ale-, *Apelberget*, 5-6 *Aspekullen*, *Blekebacken* (Bd II, 147), *-liden*, *Blåbärsbacken*, 3 *-berget* el. *-bergen*, *-kullen*, *Bockekullen*, *Bokeliden*, 3 *Bratteberg(en)* (adj. el. subst. *bratt* 'brant'), 3 *Brattås*, 2 *Bredberget*, *Brokullen*, *Brunneberget*, *-stenen*, *Bryggebacken*, *-berget*, *-valen* (-vården), *Buberget* (*bod bu* 'bod'), *Båtebacken*, *Bäckebackarna*, *Börjes kulle*, *Dalberget*, *-kullen*, *Dalsbackarna*, 4 *Dambergen* el. *-berget*, *Ekeberget*, *-liden*, *Ekorrebackarna*, (*Egerne*- 1791), *-kullen*, 3 *Ekås*, 2 *Enerkullen* (växtn. *ener* 'en'), 2 *Fjällberget*, *Flatebergen*, 2 *Flågberget* (Bd I, 160, III, 189), 2 *Furufjäll(et)*, **Furuhällan*, *Fäbacken*, *Fäberg*, *Fågelkullen* (*fjåkrå*-), *Fähuskullen*, *Galgebackarna*, 3 *Gatebergen* el. *-berget*, *Gethögen*, 2 *Granekullen*, *Grindebacken*, åtm. 4 *Grind(e)kullen*, *Grästensfjäll*, *-kullen*, *Gråås*, *Gräsberget*, *Gröna liden*, *Gröne banken*, *Grönås*, *Gunnes lid*, **Gunnehälla(n)* (mansn. *Gunne* el. möjl. *Gunnar*), *Gökås*, 2 *Hagberget*, *Hallbackarna*, *Halvards-* (mansn. *Halvard*), *Hassel-*, *Hatte-* (Bd III, 153), *Hedkullen*, *Hummerkupeberget*, *Husekullen* (Bd I, 243), 2 *Hålebacken* (Bd III, 196), *Hälleberg*, *Hällås*, *Hästebacken*, 2 *Högsten(en)* el. *-stenarna* (jfr s. 25), *Högetå*, *Högsta berg*, 2 *Högås*, 3 *Hökås*, (*Hökåås* 1673), *Hönseliden* (jfr *Hönsemossen* s. 130), *Jätteberget*, *Kajeflåget* (1755; om *flåg* Bd I, 160, III, 189), *Kalvås*, *Klockare-*, *Kohall*, *Korpeberget*, *Kråkeliden*, *Kullebackarna*, *-banken*, 5 *Kvarneberget* (*kvæņā*-), 8 *-kullen* el. *-kullarna*, *Kvibacken* (om *kvi* Bd I, 196), *Källebacken*, 3 *Käll(e)berget*, *Kärnsbackarna*, *Laduberget*, *Lerbacken*, *Lindebackarna*, *Lind(e)fjäll*, 2 *Lyng(n)berg(et)* (om **lyngn* 'ljung' Bd III, 260), 3 *Lundebergen*, *-kullen*, *Lundsbergen*, 2 *Lyckeberg(et)*, *Långeberget*, *-lid*, 2 *Långkullen*, 3 *Långås*, *Lökekullen*, 3 *Lövås* (efter lövtäkt), *Madberget*, 2 *-kullen* (*-kulla*), *Mellomberg*, *Mjölkebackarna* (Bd I, 168), *Mobergen*, *Mossebanken*, *Nordås*, 2 *Ornebergen* el. *-berget*, 4 *-kullen*, 2 *-liden*, *Petters kulle*, 2 *Prästebergen* el. *-berget*, 2-3 *Räveberget* el. *-bergen*, 3 *Räv(e)kullen*, 3 *-ås*, 2 *Rödberget*, *Röde hall(en)*, 1-2 *Rönnkullen*, *Rösebergen*, *Skedeskullen* (om *skede* Bd I, 283), 3 *Skutebergen* (jfr s. 122), *Slätta berget*, *Slättebergen*, *Solliden*, *Stallebergen* el. *-berget*, 2 *Store-Pers kulle*, *Svarta berget*, 2 *Svarteberget*, 2 *Svinhusbackar(na)*, 2 *Timmerås* (Bd I, 174, 257, 315, III, 219), *Tomte-*, 2 *Tornebergen* el. *-berget*, *-fjäll*, *-kullen*, *-liden* (*torn* 'törnig buske'), *Tåbanken*, *-berget*, *Tåfjäll* (om *tå* Bd III, 245), *Tångeberget* (*tånge* 'framskjutande udde'), *Uddebergen* (på en *udde*), *-sten(en)*, *Uggleås*, *Ulve-*, åtm. 6 *Valebergen* el. *-berget* (Vårde-; Bd II, 166), 2 *Val-*

kullen (Vård-; Därs.), 2 *-ås*, 2 *Åseberget*, 2 *-knalten*, *Ängefjäll*, *Åspekullen* (*åspe* 'asp-skog'), 3 *Örnkullen*, *-kullarna*.

Altaret *ältat* BjFå.; berg (ej löst block). ∞ Jämförelsenamn. Berget är plant upptill. Jfr Bd I,307.

»**Ambroskullen**» *åmbros-* och **Ambros berg** *åmbros bærj* BjKv. ∞ Om f. leden innehölle *bro*, väntade man icke *s*-genitiv. Trol. är den en (snarast blott i skrift) ombildad form av gen. av mansn. *Ambjörn* (se om namnets förekomst här Bd II, 171), trol. bestyrkt i formen »*Ambers*» Bd III,144, från vilken ombildningen just kan ha utgått. Vid uttalsväxlingen (*a—å*) kan här ej läggas vikt.

Anna(s) sten *åna stén* ÖFo. ∞ På stenen är målat namnet *Anna*, men ON:t synes ha varit i bruk innan målningen kom dit.

Asekullen *åsa-* ÖFo. ∞ Barnen ha alltid brukat *asa* ned för en glatt, jämn håll där. Jfr *Asehallen* Bd III,182.

Baggeberget *båga-* ÖGr. ∞ Då man för icke längesedan haft får på Grötö, är f. leden kanske *bagge* 'gumse' (jfr om ordets spridning i dessa trakter s. 77, Bd III,245). Möjl. bör dessutom *bagge* 'norrman' komma i åtanke.

Bakeberget *båga-* RöÖst. ∞ Se **Bakareberget* Bd III,182.

Berg(s)hammar *bærhamær* BaTi.; lever kvar i kvartersn. Bergshammar. — Bärshammars åkren 1827 S 38 fol 13. ∞ Om *hammar* se Bd II,152, III,34. Med avs. på förlusten av *-g-* (*-j-*) i uttalet av *Berghammar* kan jämföras hurusom **Borgås* i förevar. trakter nu vanl. uttalas *bjrgås* o. d.

Bergstuguberget *bæstjvæ-* ToTu. ∞ I *berget* finnes en **bergstuga bæstjvæ*, dvs. en grotta; jfr *Bergstugan* Bd III,183, som väl då också betecknar en grotta.

Bergvarpet *bærjvårpet* BjLi.; vägkrök. ∞ Om *varp* se Bd III,223 och cit. litt.

Biskopen To. 1. *bèskopæn* ToRöd; bergkulle. 2. Se s. 78. ∞ Väl ett slags jämförande namn, varvid kanske närheten till kyrkan spelat en roll. Jfr s. 78.

Bistekulle *bistæ-* RöGö. ∞ Kanske att jämföra med *Bistås* Bd III,183 och cit. litt. Att antaga sammandragning av **Bistockekullen* (jfr följ.), synes annars icke betänkligt, ty mellanvok. *e* skulle lätt utfalla mellan två *k*. Det må dock nämnas att byvägen går uppför kullen.

Bistockebergen ToAn. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Bd II,147 (där kanske samma ort avses).

Biås; nu blott anträffat i *Biåsluckykan biås-* RöRön. — 1791 Lu. nr 18. ∞ *Vildbin* ha väl föranlett namnet.

Bjällkullen *bjæl-* BjHo. ∞ Se *Bjäll(er)ås* Bd I,40, III,183.

***Björnberg(et)** ÖBj. — Björbergsdamm 1846 Öck. nr 22. ∞ Här sannol. ett jämförande namn; jfr andra sådana *Björn*-namn Bd III,45, 184.

Björnekullen *bjønæ-*, även **St.** och **L. Björnen** *stæræ* och *lælæ bjøn* BjFåLi.; numera även under namnet *Kvarneberget*. — Biörne Kullen 1760 Bj. nr 10. ∞ *Kullen* själv är flack, men på dess krön ligger ett stenblock som nog kan ha liknats vid en *björn*. Även Bd III,45 har detta ord påvisats som ON i jämförande anv. Även denna kulle ligger invid byggnaderna.

Björningsås *bjønngs-* BaLä. — St., L:a Björningsåhs 1748 S 5 fol 30. ∞ F. leden är säkerl. ett **Björning(e)* med bet. 'den björnliknande'. Sedd mot himlen från landsvägen el. älven ter sig åsens översta kontur ung. som en björn. Liknande bildningar på *-ing(e)* av subst. i jämförande anv. äro t. ex. *Billingen* Bd III, 183, *Okingarna*, *-ingen* SIOD 3, 51¹) m. fl. (se t. ex. Indrebø No. innsjön. 250 ff.). Jfr skärn. *Björningarna* Ö om Orust i Myckleby sn; här kanske dock *-ing(e)* tillika har en diminutiv innebörd (SIOD 3, 171).

Blackkullarna *blåkøla* BjLe. ∞ Väl *blacka* som växtn.; jfr Bd II, 147.

Blankås, se Bebygg.-n. s. 14.

***Blidkullen** *blid-* ToAn. ∞ Oklart. *Blidkulla* finns på två ställen i Ögtl.

Blisberget *blis-* ÖBj. (ej återfunnet vid kontrollen). ∞ Kanske vgt. dial. *blisa* 'öppning mellan berg' (SOÄ 10, 4 f.), dock icke anträffat i boh.

Blisterbackarna och **Blisterbergen**, se *Glister-* nedan.

Blockeliden ToTo. — Bläckeliden 1852 To. nr 31. ∞ Jfr *Blockakullen* Bd I, 158 och *Blocken* Därs. 288.

***Blysten(en)** ÖRörö. — Blystens måse 1832 Öck. nr 15. ∞ *Blysten(en)*, trol. 'den blyfärgade stenen', finns flerstädes som ON i Boh.; se Bd III, 145, SIOD 3, 190 f.

Bockekullen *bøkø-* BaTa. ∞ Jfr namn på *Bock-* Bd I-III, *Bockabergen* I, 234.

***Bockås?**, se s. 153.

Bolsten, se Bebygg.-n. s. 32.

***Borgås**. 1. BjKi. — Boråsberget 1791 Lu. nr 18. 2. BjSkä. — Böråseberg Därs. 3. *St.* och *L.*, *bør-* SäDj. — St. och L. Båras 1791 Lu. nr 18. 4. SäKa. — Böråseberg Därs. (= nr 3?). ∞ Vid nummer 3 finnas ruiner av en *forborg* (Hofstedt i GBFT 1918, s. 9); jfr *Börås* nedan. Se f. övr. Bd I, 50, III, 185.

Brakvedbacken *brågø-*, y. *bråkø-* ÖHy. ∞ *Brakved* 'Rhamnus frangula'.

Brimmarebacken *brēmārø-* SäKä.; förr odlad mark. ∞ F. leden oklar. Utlatat med *-e-* (icke *a* el. *æ*) tycks hindra sammanställning med f. leden i *Brämaregården* Bd II, 101. Men ännu närmare ligger det, ss. doc. Armini påpekar, att sammanställa namnet med *Bremnäs brēmnes* i Lycke sn.

***Bringebärskullen** ÖBj. — Bringebergs(!) 1856 Öck. nr 24. ∞ Målets *bringe(l)-bär* 'hallon'.

Brummarebacken, se Bebygg.-n. s. 40.

»**Brumsebacke**» BjVi. — 1801 Bj. nr 21. ∞ Oklart.

***Brunnås**; ingår i *Brunnåsberget* ToAm. — Brunåhs Berget 1791 Lu. nr 18. ∞ En *brunn* (grävd?) synlig på kartan.

Brynekullen *brynø-* BaBa. — 1760 Ba. nr 7, Db bl. 342, Bryn(n)ekulle(n) 1834 Ba. nr 49. ∞ Bd II, 148.

Bräckebergen BjLå. — 1793 Lu. nr 18. ∞ *Bräcka* 'bred sluttning el. backe'.

Brändebacken (Brände backen) Bj. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Bd I, 158.

Bränneberg(et) *brænø-*, även **Bränne berg** b. *bærη* Bj-LHä., se Bd II, 148.

Brännehödingarna ToÖst. — Brännehödingarne 1791 Lu. nr 18. ∞ Vid

¹) Ett fem. *øggø* ('på)okning', som där antagits, ger ej rimlig mening (Elov Andersson).

Brännemaden (s. 129) och sannol. förkortning för **Brännemad(s)hövdingarna*. Om *hövding(e)* 'höjd' se Bd III, 198.

Bukullen (*Bodkullen) BjLi., liten kulle omedelbart Ö om byn. — Bu Kullen 1760 Bj. nr 10. ∞ Bd III, 185.

Burås har anträffats två ggr. Äldsta ex.: 1754 To. nr 4. ∞ Bd III, 187 och cit. litt.

Burö **sadle bürä såla* ÖBurö; berg. ∞ Bergets profil liknar en *sadel*, i dialekten **sadle såla*, svagt m. Jfr K ä l l ö **s a d l e* nedan.

Byhögen. 1. BjLe. — Byhögsbackarne 1791 Lu. nr 18. 2. *byhöwen* ToTo. — 1852 To. nr 31. ∞ Nr 2 är en kulle, delvis med berg i dagen, strax Ö om byn. Kanske ha byamännen samlats till förhandlingar på dessa högar.

»**Bårås**», se B o r g å s nr 3.

Bällskär, se Bebygg.-n. s. 4.

Bänkarna *bæykerä* ÖHä.; backe. ∞ Där finnas *bänkliknande* avsatser.

Bärmerås *bærmær*-SäÅs. ∞ Oklart.

Börsås *būs-*, *bös-*, *bøs-* har anträffats fyra ggr. Ett av ifrågavarande namn (ToRödTo.) uttalas även sammandraget: *St.* och *L. Börs störa* och *lälä bös*. ∞ Bd II, 149, III, 188, 282.

Börås, se *B o r g å s nr 2.

Dammbackarna *däm*-BaLä. ∞ Efter ä. *dammar*, vari vatten från de kringliggande bergen uppsamlades för att användas till att driva små skvaltkvarnar.

†**Dansesten(en)** RöRön.; nu bortsprängd. ∞ Jfr Bd III, 188. Trol. var stenen stor och flat, så att man kunde *dansa* ovanpå.

***Djurlappen?** *gyr[apen]* BjBj.; backe, namnet nu ur bruk. ∞ Oklart; ordet *lapp* ingår även eljest i ON (Bd II, 187). Om uttalet se Bd III, 227 noten.

***Djursten(en)** *djsten* BjBj.; stor sten ute i sjön. ∞ Bd I, 236 f., 338, III, 51, 283.

Djurås, se Bd II, 149 (är näml. sannol. samma ort). Tillägg: uttal även antecknat som *gyr*.¹⁾ Liurås 1673 S 73 fol 6. En annan form är **Djursås gūs-*, snarast av ett sammandraget *Djurås* + ånyo tillagt *-ås* (jfr Bd I, 158, 305, III, 184, 195 osv.). Formen på *Ljur*- skulle kunna vara den rätta; då vore f. leden *ljure* 'bergpass (av visst slag)'; se *Älmhults ljure* och *Jonsereds ljure* Bd I, 156, 303. Jfr Bebygg.-n. s. 27.

Domberg BjRöraSkä. — 1791 Lu. nr 18. ∞ På platsen finnas fem stenar, varav en, som är högre än de andra, i mitten. Alltså väl 'domberget', dvs. tingsberget', vare sig namnet bygger på fakta el. blott på folklig fantasi.

Dusebackar(na) BaLaSkä. — Dusebackar(ne) 1793 Ba. nr 32. ∞ Det är tilltalande att i f. leden se ett ånamn *Dūsa*. Ett sådant är styrkt åtm. från Norge (Rygh No. Elven., Indrebø No. innsjön. 39). Det tycks böra översättas med 'den lugna och trögt flytande' (anf. st.). Här skulle det åsyfta någon liten, sedermera uttor-

¹⁾ Kanske samma ort och namn också föreligga i *Djursvallen gūsvål* (säges vara betesmark i Vetteberget, vilket dock icke ger säker ledning), som då vore uppkommet ur **Djuråsvallen*. Djur(s)vallen 1791 Lu. nr 18.

kad bibäck till Skälltorps bäck (om dennas ä. namn se under *Skälltorp* s. 11). Måhända ingår samma ånamn i det otolkade *Dusekärr*, även kallat *Duseberg*, SOÅ 14, 116. (Däremot visar sig boh. *Dusgård* i Kville och i Svarteborgs socknar icke ha denna förled; det förra skrivs *Dueskor* 1544 och är säkerl. ett **Düvuskgr.*)

***Döneliden** *dønə*- ToRöd; landsvägsbacke. ∞ F. leden boh. *dōna* (*dāna*) 'dāna', = fsv. *dynia*, el. möjl. subst. fsv. *dyn* 'dån', boh. *dun*, *dun*, *døn* (ø→u). Det dånar i marken när man kör där.

Engelsmännen *æpalsmænəra* ÖRörö; backe med stenrös. ∞ Enl. ä. personers utsago blev en hel *engelsk* besättning rösad där.

»**Ers**» **kullar** *eš kəla* (även antecknat som *ješ k.*) ÖRörö. ∞ Tyckes, liksom »**Ers**» **vatten** s. 69 (om -*š* se där), »**Ers** **vik**» s. 70, och »**Ers** **dalen**» s. 133, vara bildat till *Edet* nr 2 s. 101.

Esbjörnsbergen ToHä. — Essbiörs Bergen 1791 Lu. nr 18. ∞ Mansn. *Esbjörn* är påvisat från dessa trakter Bd II, 76.

Fars hatt *fās hāt* SäDj.; bergkulle med en rest sten i gränsen till Rö. sn. ∞ Säkerl. uppkallelse efter tornet *Fars hatt* på Bohus' fästning.

Fiskeberg(et) ÖBj. — 1850 Öck. nr 23. ∞ *Berget* går ned till sjön. Jfr t. ex. *Fiskeviken* Bd III, 130.

Fiskekullen *fəskə*- ÖFo. ∞ Kullen användes förr som torkningsplats för *fisk*.

Fjätbackarna? RöRös. — Fjädbackarne 1791 Lu. nr 18. ∞ *Bergbackar* med »*fjät*», dvs. märken ss. efter fotspår? Jfr *Spåret* Bd I, 255.

Fläckeberget *fləkə*- RöÅ. — Fläckeberga 1673 S 73 fol 6, Fläckeberget 1791 Lu. nr 18. ∞ Jfr *Fläckholmen* Bd III, 150. Måhända bör man dock ha en annan innebörd i åtanke; jfr vad som säges om Prästeberget BjBj 1755 (Bj. nr 7), näml. att där finnas »några betesfläckar uti».

Fläskeberget *fləskə*- ÖRöd. ∞ Om andra namn på *Fläsk(e)*- se Bd I, 54, 161, 192, SIOD 3, 118, ävensom Bd III, 150.

***Flögberget**. 1. ToHä., helt nära gården. — Flöij- 1838 To. nr 22. 2. *flø*- ÖBj. — Flöj- 1850 Öck. nr 23. ∞ I Boh. äro kullar och berg nära gård ofta benämnda efter en där upprest väderflöjel, boh. *fløw*, *fløj* o. d., f. På nr 2 stod en sådan ända tills för några år sedan.

Flögekullen Ö. 1. *fløy*- (ungt uttal) Hö.; även kallad *Petters kulle*. 2. *fløkel* RöRö; = **Hundekullen**. 3. Öck. — Flögekullen 1856 Öck. nr 27. ∞ Jfr föreg. Vindflöjlar ha stått på alla kullarna.

Frostås *frəst*- SäGu. ∞ Jfr ett icke säkert tytt *Frostbacka* Bd I, 239. I förev. fall må beaktas, att vatten från en sank äng på *åsens* krön silar ned efter dess sidor; dessa bli därigenom vid *frost* isbelagda. Möjl. då snarast att översätta 'åsen som visar om det varit frost?' El. (enl. förslag av doc. Armini) med tanke på sankmarken: 'åsen som tidigt beröres av frosten'.

Frustugan, St. och L., ROx.; berg. — S. och L:a frustugan 1802 Krigsark. XV D 1. ∞ Från början väl namn på någon rumsliknande hålighet i berget. Håligheten kan möjl. utan vidare ha liknats vid en *frustuga* (detta ord nu utdött

i boh.; det har väl alltid hört till högreståndskulturen) jfr t. ex. Stallen s. 136.

Fyrvalarna (-vårdarna) *fýrvála* ÖRörö. — Fyrwähle måse 1832 Öck. nr 15. ∞ Förr *fýra*, numera två, »valar» (rösen).

***Fågelsås?** BjHelLe. — Fulså(h)s 1791 Lu. nr 18, Fulls- 1793 Tu. nr 35. ∞ Målets *fuk* 'fågel'. Trol. ett sammandraget **Fågelås* (**Fulås*) — detta namn Bd II,88 — + ånyo tillagt *ås* (jfr Bd I,158, 305, III,184, 195 osv.).

***Fålekullen?** ToTo. — Fölekullen 1852 To. nr 31. ∞ Bd III,190. Skrivningen torde avse uttal med *g* (el. *u*).

Fölungefallet. 1. *fukogafält* (*u*→*s*) BjNo.; bergstup. 2. †SäÅs.; stup i berg. ∞ Vid nr 1 brukade i äldre tid, då det var brist på foder, (hingst)*fölungar* störtas ner. Jfr *Fölungefallet*.

Fölungekullen *fukogæ*- BjLi.; liten slät kulle i ett gärde. ∞ Anl:n till namnet är okänd.

Fölungeflåget *fukogafkåvat*, *fuk*- BjFå. ∞ Övertaliga hingst*fölungar* dränktes också här (jfr *Fölungefallet*); med stenar bundna om halsen knuffades de utför bergsbranten och drunknade i det djupa vattnet nedanför. Om *flåg* se Bd III, 181.

Galgeberget. 1. Bj.? — Gallgeberget 1791 Lu. nr 18. 2. *gåljæ*- RöGö. ∞ Bd II,151. Säkerl. var det förbrytare från Kungälv och Bohus som avrättades på berget nr 2. *Galgen* var ofta rest på en något avlägsen plats (jfr under *Stegelholmen* Bd III,170).

Galleberget *gålä*- Ö, på Burö. ∞ Fågeln. *gall(e)* 'havstrut'.

Gallekullen *gålä*-, *gålä*- ÖKä. ∞ Se föreg.

Gallfjäll BjFå. — Gallfiäll 1791 Lu. nr 18. ∞ *Galle* 'havstrut'? Nära stranden.

»**Gamlete**» berg *gåmlveta béry* BjLå.; högt berg. — Gammeltberg 1791 Lu. nr 18. ∞ Oklart. Man kan gissa att *gammal* ingår. **Gammalhytte?* Den ä. formen förtjänar ej vitsord gentemot dialektuttalet med dess *t*.

Garthingsås *gåtins*- SäNä. — Garthingsås 1845 Holmberg¹ 3,467. ∞ Dunkelt. — Holmberg uppger att på platsen finnas »omkr. 10 uppresta stenhällar», och att man har trott att »jättar och troll» bo i berget.

Gastekulle RöRön. — Gastekulle (det andra *e* osäkert) 1791 Lu. nr 18. ∞ Jfr föreg.

Gastfjäll, sannol. Bj, nära gränsen till LSyr. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Jfr *Gasthålan* Bd I,271, III,237.

Gastås *gåst*- SäGu.; trol. = föreg.

Geteryggen. 1. Se Bebygg.-n. s. 57. 2. Var? — Ingår i Geteryggsberg(et) 1856 Öck. nr 24. ∞ Samma namn på tvenne kringflutna lokaler s. 82. Se Bd I-III Reg., SIOD 3,27.

Glisterbackarna *glïsta(r)*- BaDuTi. — Blisterbackarne 1793 Ba. nr 32, Blister Backar(ne) 1830 nr 50. ∞ Se under **Glistorp* s. 15.

***Glymstren** *glïmstæra* (ø→*a*), även ***Glymsterbergen** *glïmstær*- BjKvLe. —

Glömstra 1757 Bj. nr 8. ∞ Säkerl. (väsentl.) samma ord som no. dial. (Mandal) *glymstre*, n. 'mörk och trång bergklyfta' (Ross Ordb.); däremot, på grund av vokalismen, knappast identiskt med no. dial. (Mandal) *glumstra*, f. 'trångt och mörkt pass' (Därs.). Det »bor troll» i berget.

»Greckarebacken» *grēkar-* BjSö. ∞ Dunkelt.

»Grimeshällan» *grīmäsēla* ToHäKä. ∞ F. leden är antingen ett numera försvunnet namn **Grimås* (Bd II, 85), el. gen. av mansn. *Grīmarr* (Lind Dopn. 356 f.). I orten tros namnet härleda sig från att en viss *Grimborg* bott där.

Grisberget; ingår i *Grisbergs brygga grīsbæꝥ brøga* SäOx., vid älven. ∞ Samma namn Bd I, 240.

Grynekullen? *grjñ-* BjLi. ∞ Sannol. att förklara som *Grynekullen* Bd III, 192. Vid kullen har stått en landsvägsgrind; knappast härrör namnet därifrån (*y* skulle då bero på inverkan från *r*); vokalförkortningen kunde bero på en sammanblandning (jfr under *Grynakärr* och *Grynellyckan* Bd I, 263, 278), men behöver nog ej så fattas (se under *Brynekullen* ovan samt namn på *Lin(e)-* Bd I, 282, II, 181).

Gråkullen (-kullarna) *grå-* BjLi. — Gråkullarne 1791 Lu. nr 18. ∞ Jfr *Gråberget* m. fl. Bd II, 152. *Kullens* färg säges dock ej vara påfallande *grå*.

Grå-Lars (Grå Lars). 1. *grålas* BaTi.; högsta toppen av Tingstad fjäll. 2. *grå lås* SäSko.; toppen på ett högt berg. ∞ Nr 2 är sannol. benämnt efter nr 1. Här har bergstoppen liknats vid en karl. Och man skrämde förr olydiga barn med G.: »Akta dig för Grålars (*akta dæꝥ fər grålas!*)» Varför namnet fått just denna form, är nu svårt att säga; möjl. har G. först varit ökn. på någon i orten välkänd person. *Grå* kan dock i boh., liksom annorstädes, beteckna 'bister, förtretad'.

»Grällebacke» BjFåLi. — 1793 Tu. nr 35. ∞ Jfr *Grällekröken* Bd III, 252.

Gräppås *græp-* BjÖn. ∞ Dunkelt. Samma namn som bebygg.-n. i Valda sn, Hall.

Grötekullarna BjSör. — Grötekullarne 1791 Lu. nr 18. ∞ Se följ. (slutet).

Gröthög. 1. *grødhøꝝ*, *y. grøthøg* BaTi.; högen är nu bortskaffad. — Grödhögen 1829 S 38 fol 13. 2. *grødhøꝝ* BjFå. ∞ I högen nr 1 har anträffats ett bronsåldersröse (Fornv. 1921, s. VI, L. Hofstedt i GBFT 1932-1933, s. 56). Men det vore rimligare att *gröt* här, liksom i samma namn Bd III, 192 och i andra där cit. fall, och ss. väl också i nr 2, åsyftat någon (el. några) på (el. invid) gravhögen rest(a) sten(ar). Sådana vet man dock ätm. ej nu av. Om eventuellt sammanhang mellan G. och tingsplatsen vid Tingstad se s. 12. Det bör emellertid anmärkas, att marken är stenig; jfr t. ex. *Grötskär* Bd III, 152.

Gule knalte *gulv knålt* ÖBj.; berg. ∞ En *gul* stenknalt sitter i berget. *Knalte* är en icke eljest i boh. anträffad svag växelform till *knalt*.

Gulebratten *gulbråtēn* ÖKä. ∞ På *bratten* (branten) växer rikligt en *gul* lav (*Xanthoria*).

Gullberget *gūl-* BjFå. ∞ Efter *Gullåkrarna* (s. 141).

Gullfjäll *gūl-* BjFå. — Gullfjälls backe 1802 To. nr 14. ∞ Namnet är känt även från Tjörn (SIOD 3, 29). F. ledens innebörd är oklar, här liksom i många andra *Gull*-namn (jfr Bd I-III).

Gullkullen, se Bebygg.-n. s. 26.

***Gungkullen** BjÖn.; ingår i *Gungkull(e)källan gögkol.* ∞ F. leden är det s. 129 nämnda *gunga*, f. 'gungfly'; jfr *Gungekällan* s. 154.

Gångsberget *gáns*-BaTi. — Gångbergs löckan 1829 Ba. nr 50. ∞ F. leden säkerl. *gång*, känt från boh. i bet. 'gångstig'; jfr *Gångsåsen*, Forshälla sn, benämnd efter kreatursstigar, ävensom det vanliga *Stigberget* (Bd II,45). Möjl. åsyftas den gångväg i sänkan som går mellan G. och Tingstad fjäll.

Gökens kulle *gógens kúl* ÖHult. ∞ Förmodl. efter någon person med bint *Gök(en)*.

Göpås, se Bebygg.-n. s. 43.

Hallvardsberg ToHä. — Halfvårds berg 1791 Lu. nr 18. ∞ Om förekomsten av mansn. *Hallvard* (*Halvor*) i orten se Bd I,179, III,23.

Halvaberget (-bergen) ToHä. — 1838 To. nr 22. ∞ Vål en förvanskning av följ.

Hammarkullen. 1. *håmør*-BjLe. 2. ToKä. — 1754 S 6 fol 125. ∞ *Hammar* 'berggudde' (närmare Bd III,34,194).

Hammarskullar, se Rös' *Hammerskullar*.

†**Hamnefjäll** BjFå. — 1791 Lu. nr 18. ∞ *Hamn* 'båthamn' (ej *hamn* 'utmarksbete').

Hamra *håmra* ÖBj.; berg. — 1846 Öck. nr 22. ∞ Böjningsform i pl. av *hammar*; se *Hammarkullen*.

»**Hanses ungdom**» *hånsæs øydom* BjFå.; berg. ∞ Gåttfullt.

Harås, se Bebygg.-n. s. 2.

Hattesten(en) *håttstén* ÖBj.; stort stenblock på fasta land. ∞ Jämförande namn; jfr *Hattkullen* s. 104.

»**Hedesås**» BjKv. — 1793 Tu. nr 35. ∞ Uttalet bör ha varit **hésas* (el. **hès*-). F. leden däri sannol. ett till **He(de)s*- försvagat **Hedås* + ytterligare ett *ås*; jfr **Fågelsås* ovan och cit. st.

***Hjälmar** (*Hjälma*) Bj. 1. *gålma, gålma* Ho.; stort åkerfält. 2. Se Bebygg.-n. s. 25. ∞ Sannol. best. pl. av sv. dial., även boh., *hjälm*, m. 'av stolpar uppbyggt skjul el. tak varunder halm, säd el. hö förvaras'. Sådana ha väl brukat vara uppställda på platsen.

Horseberget SäSö. — 1791 Lu. nr 18. ∞ *Hors* 'häst'.

Horsekulle(n) 1. BjHoLi. — Horssekulle 1791 Lu. nr 18. 2. *høsa*-ÖHy. ∞ *Hors* 'häst'.

Hundekullen *hūgø*- (*u*→*u*) ÖRörö; = *Flögkullen* nr 2. ∞ Samma namn Bd III,195. Ett *Hundekullen* på Utäng, Stenkyrka sn, Tjörn, betyder 'kullen där gårdshunden brukar ligga'. Samma förklaring gäller säkert här, liksom annorstädes där det är fråga om en nära husen belägen kulle.¹⁾

¹⁾ Vid *Hund(e)hammar* (Bd II,153) o. dyl. bör man nog beakta att många färöiska *Hund*-namn äro benämnda efter att man där avlivat hundar genom att störta dem utför en brant (el. genom att dränka dem; jfr *Hundehälän* s. 133); se Chr. Matras i Aarb. f. Nord. Oldkynd. 1932, s. 153, och jfr namnen på *Förlunge*- här ovan.

Huvudberget *høvdə*- ToKäHällsvik. — Hufvudberg 1842 To. nr 26. ∞ Om f. leden se Bd III,151 och s. 77 ovan.

Hytteberget *høtə*- BjLå. ∞ Vål *hytta*, sydboh. *høta*, 'stuga'. På *berget* brukade byns folk samlas för att dryfta gemensamma angelägenheter.

Håberget *hå*- SäSko. ∞ Bd II,153 (och III,196).

***Håla berget** *håla bærjət* ÖRörö. ∞ Adj. *hal* heter i målet *hå høl*.

Håleberget (-bergen) *hølvə*- BjFå. — Holebergen 1791 Lu. nr 18. ∞ Efter en *håla*, en trång grotta, i *berget*. (Även adj. *hol* 'ihålig' kan komma i fråga.)

Hålst(en); ingår i *Hålstensbacken* m. m. *høstens*- ÖBj. — Hålstens backe, mässe 1850 Öck. nr 23. ∞ F. leden adj. fsv. *hol* 'ihålig' el. *håla*, f. (jfr Bd I-III Reg.).

Hård(e)backen (-arna) *hølvə*- ÖHult. — Halbacken 1858 Öck. nr 29. ∞ *Hård* heter i målet *hålvə*. Den »hårda» och torra *backen* brukade begagnas som dansbana.

Häckleberg ÖRörö; namnet nu ur bruk. — Häcklebergs håla 1832 Öck. nr 15. ∞ Se H ä c k l a n s. 84.

»**Hårseberget**» *høşə*- BjKa. ∞ Oklart; näppel. av *Härads*- (jfr Bd I,279 SOÅ 8,275).

***Hässlebräckan**, se Bebygg.-n. s. 16.

Hästen *høstn* ÖHö.; berg, men numera namn på en stor vik invid, med badplats. ∞ Berget har formen av en *häst* utan huvud.

Hög(er)hammar *høvrhåmər*, *høw*- ÖRöd; liten rund knalle. ∞ Adj. *hög*, altern. utvidgat med *-er*-, varom jfr Bd II,148 n. 1. Om *hammar* se H a m m a r k u l l e n ovan.

Högstenarna *høkstəna* ÖRörö. ∞ En stenbank med stora, *höga stenblock*. Framför *s* har *g(h)* blivit *k* före övergången *gh* till *w*.

Höhallen Bj. — Hohallen(!) Kortet. ∞ Samma namn Bd II,154.

Höneberg(et) ToAmKä.; ingår möjl. i *Hönebergsmossen* Hönebergsmässen 1842 To. nr 26. ∞ Skrivformen är sannol. fel för *Hönsebärs*- (jfr då s. 130). Om namn på *Höne*- se annars Bd II,154, III,111.

Hönseberget SäSö. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Trol. förkortning för **Hönsebärsbergen* (jfr Bd II,172).

Ingås *ÿ*-. 1. BaLå. — Ingåhs Berget 1748 Ba. nr 5, Ingåsberget 1760 Db bl. 342. 2. Även *Ingåsberget* *ÿgas*- SäIng. — St. Ingås, Lill Ingåhs 1791 Lu. nr 18. ∞ De båda *Ingås* böra naturl. sammanhållas vid tydningen; bådadera sluta sig till var sitt *Ingebäck*, varom se under *h*mnt *I n g e b ä c k* s. 44.

Inlands äs *inlans é(s)*, även »*Vinnas e(s)*» *vinas é(s)* och i ssgn *Vinnases bergen* *vinasəs*- BjLå.; bergås, särsk. om dess högsta, över omgivande berg uppskjutande topp. — Inlands å(h)s 1791 Lu. nr 18, 1793 Tu nr. 35. ∞ *Ås*, enl. målets ljudregler uttalat *es*, måste här vara den biform till *ås* som avhandlats Bd I,16 f., III,281. Den är bäst styrkt i formen *åse*, n., men ett *ås* tycks också ha funnits, delvis kanske ss. kontamination av *ås* och *åse*. Anl:n till att åsen benämnts efter *Inland*, synes svår att uppge. Möjl. har den höga toppen av sjöfarande hänförs till

Inland — på alldeles motsvar. sätt torde den höga *Aleklätten* i Romelanda sn ha fått sitt namn efter *Ale* hd *Ö* om älven —, el. också har denna benämning, även då given från sjön, här tagits i den vidsträcktare, välkända bet:n 'land innanför kusten'. Den egendomliga biformen med *V-* skulle då bero på någon urspårning; men så långt som till **inas és* kunde man kanske komma utan ett sådant antagande: *in-lans* > **inas* i svagton, varvid väl finge förutsättas att *-n-* dominerat över *l* genom association med *in*. Formen »*Vinnas e*» beror på oriktig uppfattning av »*es*» ss. innehållande gen.-s (i sht i ssgn »*Vinnasesbergen*»).¹⁾ Doc. Armini tänker sig emellertid möjligheten av att en namnform på *Vind-* är den rätta, och att den andra formen innebär en folketytologisk tillrättsläggning. I så fall väl ett **Vind-äs* (**Vind-äs*) 'den för vinden utsatta åsen; jfr **Vindnäs* Bd III, 175.

Jonsberget (-bergen) *jøns-* BjKa. — Jonsbergen 1827 S 35 fol 19. ∞ Vål mansn. *Jon*.

Jutestenen *jyðastén* ÖRörö. ∞ Ligger mitt i *Jutevägen* (s. 102).

Juthuvudet, St. och L., stōra och lēla jyðhøvæt ÖRörö; berggudde. — Gydhuvuds hålor 1831 Öck. nr 15. ∞ Det närmare sambandet med *jutar*, danskar, är numera okänt. Med *huvud* här kanske dock åsyftas direkt likhet med ett människohuvud. (Något samband med föreg. namn finns ej.)

Jänserås? RÖGö. m. fl.; ingår i *Jänseråsängarna jænsærasængæra*, två sk.-ängar; tidigast (Jb 1659-1680) blott benämnda *Ingemar*²⁾ i *Götered*, resp. *Kungälv*, altern. ännu Jb 1881. — | Jonseråhs Äng o. d. 1703 1719, Jönsered äng 1758, Jonsereds Äng 1811, Jonseredsäng 1825, Jönserås äng 1881. ∞ Namnet synes redan från början vara ett *-äs*; *-red* beror då på förvanskning. Rimligtvis visar det nutida uttalet rätt, f. leden är då mansn. *Jens* (med utvidgning i ssg), fastän jb visa *Jon* och *Jöns*. *Jens* var förr icke sällsynt i Boh. (jfr t. ex. Bd II, 154).

Jätt(e)huvudet *jæthøvæt* Ö. 1. Hy. 2. Rörö. ∞ Vanligt jämförelsenamn. Till nr 1 är knuten en sägen om att en *jätte* hållit till där.

Jättesten(en) (-stenarna) har anträffats fyra ggr. ∞ I ett fall enl. uppgift forngrav, i ett annat berättas enligt traditionen att stenen blivit slungad av *jättekvinnor* mot Torslanda kyrka (Holmberg 3,251).

Kalvskinnskullen *kålfjns-* (oäkta uttal) BjKv. ∞ Sannol. är f. leden ett färdigt ON **Kalvskinnnet*, angivande form (och utsträckning) hos ett stycke slät mark invid *kullen*, se Bd I, 264, SIOD 3,37.

Kamrerns berg *kamrænſ bæry* BjKi. ∞ Obekant vem *kamrern* var.

Kanhall, se Bebygg.-n. s. 51.

Kattestenen *kåtæstén* RÖHög; stort stenblock. ∞ Möjl. innehåller *stenen kattsten* (se Bd I, 164, II, 154). [Om *Katt-* i ON se nu A. Vestlund i Nom. germ. 231 ff.]

Kavlås *kavt-* BjBj.; namnet nu ur bruk. ∞ Snarast kanske 'åsen där man tagit virke till *kavelbroar*'. Namnet är även eljest känt som benämning dels på en

¹⁾ Ett gängse rimmande uttr. kan ock anföras: »*ga óp pa vinasé sa far en sé*».

²⁾ Skrivs i jb även *Ingemå(h)r*, *Ingemor*, om vilka former jfr Janzén Vokalassim. 47.

bekant herrgård i Skaraborgs län, dels på ett par smärre bebyggelser i Älvsborgs län (SOÄ VII.1,5, 8,266; i det senare ser SOÄ I. 2,70 bin. *Kavle*).

Klevekullen *klèvə*- SäsKo. ∞ Bd III,200.

Klockareberget ÖBj. — Klockare berget 1846 Öck. nr 22. ∞ Sammanhänger med *Klockarebåget (s. 142).

Klockarns loft *klåkəns-løft* Sägün.; bergkulle. ∞ Kullen säges ha »ett skyddande valv». Alltså väl en jämförelse med ett *loft*, och icke blott åsyftande högt läge, vilket annars synes vara fallet med detta ord; jfr *Bölets loft* Bd III,187 och cit. litt.

Klosterbergen BjRöra(?). — Klåster- 1791 Lu. nr 18. ∞ Innebörden oklar.

Klövås BjLi. — Klöf Åhs 1760 Bj. nr 10. ∞ Vid **Klöverna* (s. 000).

Knappberget *knəp*- BjBj. ∞ Jämförelsenamn (se *Knappen* Bd I,165).

***Knappen**; synes ingå i *Knapps gap* BjLå. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Bd I,165.

Knektebergen *knəktə*- BjFå(Li.). ∞ Enl. uppgift lågo *knektar* år 1814 på bevakning i orten, och voro då inkvarterade bl. a. i det invid *bergen* belägna *Hinneröd*.

Knektepålen *knəktəpə*, ÖRörö; berg. ∞ Det finnes en *påle* i berget, där *knektarna* förtöjde sina »galejor» (åttaårade båtar.)

Knipplebergen *knəpələ*- SäsKo.; kohage och odlad mark. ∞ Se föreg. *Bergen* äro knottriga och sammangyttrade. (Att de skulle ha använts vid linberedning, vet man intet om; jfr annars följ. och Bd II,155.)

Knipplekullen *knəpələ*- BaBa. — 1760 S 6 fol 128. ∞ Jfr *Knippplan* s. 65. Från Hjärtums sn, Inlands Torpe hd, finnes en ant. om att en *knipplekulle* är en kulle där man bredde ut »*knippplarna*» till torkning. Bd II,155 har namnet ansetts innehålla *verbet knipppla*, vilket innebär en något avvikande, i där ifrågasvarande fall möjl. riktig tydning.

***Knöten**. 1. *knödən*, *knödən* BjBj. — Knöten 1755 Bj. nr 7. 2. *knödən* BjLi. 3. *knödən*, *knödən* (åtm. det förra uttalet väl oäkta), även *Knöteberg(en)* ToAm. — Knötebergen 1754 To. nr 4, Knöten, Knöteberg 1791 Lu. nr 18, Knöten 1935 nr 276 a. 4. *knödən*, y. *knötən* ÖGr.; berg. ∞ Best. form av ett icke i någon levande dial., men i åtskilliga boh. ON, anträffat mask. ord (med stark el. svag böjning) av en stam *knöt-*, av ä. *knaut-* el. (med omljud) *knøyt-*, som kunde antagas ha stått i avljudsförh. till *knüt* och ha haft en liknande bet., här kanske 'rund el. kulformig förhöjning' el. dyl. Berget nr 3 är kupolformigt. Till samma stam höra gårdn:n *Knöde* och *Gåseknöde* på Tjörn.¹⁾ Eftersom en avljudsform *knaut-* till *knüt-* (i sv. *knut* osv.) icke är känd, föredrager Lidén att i *knöt-* se omljud av *knöt-*. Omljudet torde lättast förstås om man får utgå från ett *knöte*, n., kanske bestyrkt genom **Knötet* nedan och i gårdn. *Knöde knödə* och *Gåseknöde* på Tjörn.¹⁾ I no. dial. finns ett *knöt-* (med omljud i adj. *knöt*) med skiftande bet., i r-utvidgningen *knötr(-)* just

¹⁾ Tengströms antydning rör. dessa namns härledning (IN 267) är förfelad; dalmålets *knaut* är uppkommet ur *knüt*, och verben *knauta*, *kneyta* (det senares existens är osäker) höra alls icke hit.

med den här passande bet:n 'liten knöl el. knuta' (Torp). Ännu mera skäl är det att jämföra boh. (Stala) *knota knöda*, f., dalbom. (Järbo) *knot*, f., *knöt*, båda om 'bröstanlägg (borrbricka) på svängborr'. (Att sv. *knota*, f., är lånord från lty., torde f. övr. icke vara säkert.) Berget nr 3 är kupolformigt. Det blir i alla händelser påfallande att *Knöt*- ss. ON tycks vara begränsat till s. Boh.

Knöterna *knödara* Bj; sannol. = *K n ö t e t. ∞ Sannol. best. pl. till ett **knöte*, n. (se *K n ö t e t), av samma slag som t. ex. T j ä r n e r n a (s. 74).

***Knötet** Bj; sannol. = K n ö t e n nr 2 och K n ö t e r n a. — Knödet 1793 Lu. nr 18. ∞ Tillvaron av ett **knöte* (näppel. **knöt*), n., tycks stödjas genom formen *K n ö t e r n a (se föreg.). Bet:n säkerl. = den hos *K n ö t e n.

***Kobbelid(en)?**; se under *K o b b e l e d e t s. 24, 102.

Koberget. 1. *kô*- BaTi. 2. *kô*- BjAl. 3. ToHä. — Koberg waln 1791 Lu. nr 18. 4. *kô*- ToTu. — Därs. ∞ Från *berget* nr 1 sägas två *kor* ha ramlat ned och slagit ihjäl sig. Denna förklaring kan vara given i efterhand; i alla händelser bör vid tydningen av nr 2-4, liksom vid övriga *Koberget*, erinras om att namnet i Morlanda sn, Orust, flerstädes åsyftar ett berg där korna gå upp och svalka sig i värmen; jfr *Fäberget* Bd III,190. Nr 2 ligger i en kohage.

Kobratten *kôbrät* ÖFo. ∞ *Kor* togos i land här.

Kohall, St. och L., *stôra* och *lêla kô*- BaTi. ∞ Ett flackt litet berg (*hal*, f.), där korna brukade gå upp och lägga sig.

Kolebackarna *kôkå*- RöBa. ∞ Bd I,27, 165, II,155, III,202.

Kopallen *kôpaln* ToAn. ∞ *Pall* 'bergavsats' är vanligt i Boh. (i området för Bd I-III har det dock icke anträffats i ON). I övr. ifrågakomma samma tolkningsmöjligheter som vid *K o b e r g e t*.

Kopparås *kôpår*- SäSvTroÄsp. ∞ Bergarten är röd gnejs («rödsten» *rôsten*); jfr Bd II,155, III,16. Detsamma gäller t. ex. om *Kopparberget* på Brattön («Blåkullen») i Solberga sn.

Korpflåget *kôrp*- RöMa. ∞ Samma namn Bd III,203.

Kors(e)berget (-bergen). 1. *kôg*- BjLe. — Korse- 1757 Bj. nr 8. 2. Se S ö d r a K o r s b e r g e n. 3. *kôg*- ÖHult.

Samma namn Bd III,203 (se hänvisningar där). På nr 2 står ett frimurarkors.

Korskullen ToTo. — Kårsskållen 1718 To. nr 3. ∞ Om namn på *Kors*- se Bd III,159 och jfr föreg.

Krabball *kråb(h)ål* ÖBj.; vid sjön. — 1843 Öck. nr 18. ∞ Vål efter *krabb*- fångst.

Krakeberget *kråg*- BjVi. ∞ Jfr Bd II,180, III,196. Här har stått en bön*krake*.

Krakekullen *kråg*- SäSkå. ∞ Jfr föreg.

Krappberget BaRöd. — 1791 Lu. nr 18. ∞ **Krapp*, n. el. adj., åsyftande att det är trångt att komma fram på platsen.

***Krigsbacken** *kråg*- ÖHy. ∞ Befolkningen åberopar dunkla minnen om att här utkämpats en drabbning.

Kringelikulle *krɪŋəlɪ*- BjKå. ∞ Jfr namn på *Kringel-*, *Kringle-* Bd I-III. *Kullen* är rund; men även det Bd III,257 nämnda *kringelibär* måste has i åtanke, särsk. på grund av uttalsformen.

Kringlekullen *krɪŋlə*- SÄNä. ∞ F. leden åsyftar säkerl. rund form; jfr föreg.

Krokete Jon *krɔgətə jɔn* ÖRörö. ∞ En stenformation som liknar en *krokig*, boh. *krɔgətə*, människa.

***Kruckan** (Krukan) *kråkə* ÖRörö; runt berg och vik. ∞ Berget liknar till formen en *kruka*, i målet **krucka kråkə*.

Kråkefjäll ÖÖck.; namnet numera okänt. — Kråkefjell 1856 Öck. nr 27. ∞ F. ledens innebörd oviss. Möjl. efter *kråkegull* (glimmer); jfr *Kråkelund* Bd III,275.

»**Kräcklefjell**»; väsentl. = *Kräcklinge berg*. — 1838 To. nr 22. ∞ F. leden trol. blott en tillfällig förkortning (av skrivaren?).

Kräcklinge berg ToHä., vid inägorna. — Kräcklinge berg 1791 Lu. nr 18. ∞ *Kräckling(e)* 'kråkbär' (Bd III,203).

Kräcklingekullen SÄBäAsk. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Se föreg.

Kröckle kyrka *krɔkələ sɔrka* ÖHö. ∞ En berghäll i berget innanför *Kröckle* (s. 87) har likhet med en predikstol, och omgivningen har en rumsliknande formation.

Kulan *kūla* ÖHö.; rundaktig förhöjning. ∞ Liknar en *kula*; jfr Bd II,82, III,337.

Kulle hall Bj-To-L, se Bd II,156. Tillägg: Kule halla 1673 S 73 fol 6, Kåle Halls backarne 1791 Lu. nr 18.

***Kungelid**, se Bebygg.-n. s. 52.

***Kungsbord** *kūgsbɔl* (delvis tydl. ungt uttal) RöElles.; sten vid gamla landsvägen. ∞ Se samma namn Bd III,204. Också här berättas om att en *kung* någon gg varit vid stenen, men detta kan vara blott en senare namnförklaring.

Kuseberget, St. och L., *stɔra* och *lɛla kūsa-* (-u-?) BjFå. ∞ F. leden innehåller *kuse* (med senare förkortning, jfr t. ex. uttalet *Hissingen*). Ordet betyder i boh. dels 'kaxe', dels 'trashank', men det är ovisst om någondera bet:n här kan komma i fråga; knappast heller ss. ökn. på person. Den SOÅ 6,201, 13,96 altern. försökta tolkningen av *Kusenäs* m. fl. (f. leden skulle betyda 'väldig, dråplig') synes konstruerad, och saknar i varje fall stöd i boh. mål. Jfr »K u s a s» k ä r r s. 130.

Kyrkebacken *sɔrka-* SÄKärre. ∞ Namnet tros vara föranlett av att man en gång planerat ett *kyrkbygge* där; jfr då Bd I,166.

Kyrkeberget *sɔrka-* RÖGö. ∞ Namnet torde, ss. i bygden uppges, vara föranlett av att gudstjänst av krigsfolk hållits där vid belägring av Bohus fästning.

Kälen (Kitteln) *sɛlən* BjFå.; berg. ∞ Boh. **käle sɛlə* (se Bd III,156) 'kittel', här åsyftande en jättegryta.¹⁾

Källö **sadle sɛlə sɛlə* ÖKällö. ∞ *Sadelliknande* bergformation. Jfr B u r ö **s a d l e*.

¹⁾ När en sådan inom Styrsö sn nu kallas *källa* (Bd III,278), beror detta kanske på senare tydning till rsp. Om även formerna av *Källö* vittna därom (Därs. 160), är omtydningen gammal.

Käringeberg(et) *šærɪŋə*. 1. SäAsk. 2. ToKä. — Kiäringeberg 1718 To. nr 2, Kiäringe Berget 1791 Lu. nr 18. ∞ En trollkäring säges ha bott i nr 1; *berget* anses ännu vara ett »häxberg»¹⁾. Jfr Bd III,38, 205 och cit. litt.

Käringebräcka *šærɪŋəbræka* ÖBj.; bred och brant sluttning. ∞ Anl:n till namnet är okänd. Om namn innehållande *käring* se Bd I-III Reg., SIOD 3,89, 170.

Lanås län- SäSv. ∞ Innehåller väl samma **lan*, isl. *lön*, gen. *lanar*, som SIOD I,19 f. antagits ingå i hdsn. *Lane* (med *Laneberg*), och alltså vara terrängbetecknande. Den exaktare bet:n är svår att ange. Ett nordsv. *lane* 'ett försturum mellan fähus och foderbod' nämnes av S. Erixon i Bidr. t. bondesamfundets hist. II,255 (jfr Levander Dalm. I,68).

Ledbanken *lébakæn* ToAm. ∞ Där finnas flera gårdsgårdsled.

***Lekberg**; det närmare läget okänt, ej med säkerhet på Hisingen. — Leikbergi nær c. 1155 Einarr Skúlaason (No.-isl. Skjaldedigtn. B 446). ∞ Jfr *Lekevallen* Bd I,126 (och cit. litt.), III,260.

Lerflaskorna *lérfláskæra* BaTi. ∞ Bd III,249. F. leden anger säkerl. terrängen; om *flaska* ss. angivande ett markstyckes form se Bd III,249 f.

Lille-Tummen, se under *Tumlehed* s. 59.

Limhålsbergen *límŷ-* (*ŷ*→*a*) och **Limhålskullen** BjLu. — Limhåls-, Limhølsbergen 1791 Lu. nr 18. ∞ Kanske *limhål* betyder 'hål där man begagnat (förvarat?) *lim*, dvs. kalk, vid preparering av hudar' (jfr Bd III,206).

Limås līm- BjLi. — Limm Åhs 1762 Bj. nr 10. ∞ Boh. *lim* 'kalk'. Bergen sägas vara liksom »limmade» *limata*, dvs. 'vitmenade' (blev dock ej bekräftat vid kontrollen). Jfr *Limskär* och *Limudden* SIOD 3,148.

Linekullen *līŋə*- BaTi. ∞ Där utbreddes *linet* till rötning. Om uttalet med långt *n* se Bd II,181.

Lingefjäll, förvanskning av *Lind(e)ffjäll* (s. 57).

Ljung-, jfr under *Lyng(n)*- nedan och s. 77 med not 1.

Ljurås, se under *Djurås*.

***Ljuse kulle** BaLä. — Lyse Kulle 1791 Lu. nr 18. ∞ *Ljus* heter i målet *lys*.

Lusekullen *lūsə*- BaLä. ∞ Se under följ.

Lus(e)-Nilsen *lūs(ə)nilsən* ÖHy.; liten höjd mitt på ön. ∞ Det förefaller som om namnet innehöle ett ökn. **Lus(e)-Nils* (jfr *Grå-Lars* ovan). Annars bör observeras, att *Lusen* el. *Luse*- ss., resp. i, namn på små lokaler (höjder o. d.) åsyftar jämförelse med en *lus* (Bd I,312 och där cit. litt., III,161 f., Modéer Smål. skärgårdsn. 87).

Lykullen har anträffats tre ggr. ∞ Bd I,168.

Lyngoberget (-bergen) ToAn.; säkerl. = ett av *Lyng(n)bergen* (ovan s. 104). — Ljungoberget 1791 Lu. nr 18, Lyngbo berget 1801 Krigsark. XV Åa. F. leden kanske ett *lyng(n)bod*, rsp. **ljungbod* 'bod att förvara ljung i'; jfr Bd III,231.

¹⁾ Traditionen tillfogar ett mer egenartat drag: en dräng i Askesby sade upp sin plats av rädsla för trollkärningen.

Länsmansbergen *länsmans-* SäGunToft. ∞ *Länsmannen* i fråga har bott på Tofter.

Lökholmen el. **Lökeberget** *lög-* ÖHe.; höjd inne på land. — Lökeberget 1842 Öck. nr 20. ∞ Där finnas *lökväxter* (Bd III, 162).

***Margesten?** ÖÖck. — Margestensdalen 1858 Öck. nr 28. ∞ Kanske en form av kvinnon. *Margareta* el. *Maria* (i äkta boh. vanl. *märi*, *märi*).

Mjölkebratten *mjölkbrätan* ÖBj. ∞ Korna brukade samlas här för *mjölknning*; jfr *Mjölkebackarna* s. 104.

Mors berg *mōs bærj* BjLå. ∞ En änka på gården invid *berget* kallades av grannarna *mor*.

Munkebergen *mōgkē-* ÖBj. ∞ Jfr följ. och under *M u n k a r n a* s. 156.

Munkhuvudet *māgkhsvot*, *mōgk-* ÖRörö; berg. — Munckhufwe backar, Munckhufwudsbackar 1831 Öck. nr 15, Södra munckhufwe backar 1832 Därs. ∞ Jämförelse med *huvudet* på en *munk* (jfr Bd I, 250). Vid fråga rör. bergets form har man än nämnt en »köttbulle», än (!) en »pannkaka». (Man må observera att den ä. källan tydl. räknar med t v å *M*.)

Mystebanken *mōstebāgkēn* (väl snarare *ø*) SäDj. ∞ Jfr följ.

Mysteliden, se Bebygg.-n. 24.

Månsebergen *mānsø-* SäNors. ∞ En viss *Måns* odlade upp några små åkerlappar mellan *bergen*.

Märsberget *mēz-* BjNo. ∞ Oklart. Innehåller möjl. ett sammandraget **Märrås*. Hästarna bruka gå upp på berget.

Namnlösberg Bj? — Namnlösberg, resp. »Namnlös Bergen kallade» 1791 Lu. nr 18. ∞ Källans uttryckssätt visar att namnet är folkligt. Detta sätt att benämna är ej ovanligt. Lidén påpekar att sådana namn ibland ha karaktären av noa-namn, givna för att undvika ett namn som kunde vara »farligt»; jfr t. ex. *Fisklösen*. Annorlunda Sahlgren i NoB 1918, s. 20.

Nerfallsbergen SäSo. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Förmodl. åsyftar f. leden ras av sten utför en brant; jfr boh. *jordfall* 'jordras'. Något *nerfall* (*nedfall*) är dock icke antecknat i denna bet. Kanske något kreatur *fallit ner* där? Jfr s. 145.

***Nordtången** BjNo. — Nortångsbergen 1827 S 35 fol 19. ∞ Om *tånge* se Bd I, 175, 302, II, 128.

»**Noremanshatt**» ToTo.; höjd. — 1852 To. nr 31. ∞ Betyder sannol. 'norrman(n)s hatt', åsyftande en hattliknande kulle. Möjl. har en viss norrmans hatt åsyftats. Uttalet har trol. varit **nōrmans-* (ev. med inskjutet *ø*); *norrman* heter i boh. bl. a. *nōrman* o. d., av ett ä. *nordrman(n)* (-*maðr*). Jfr följ.

Normansberget *nōrmans-*, även(!) *ōrmans-* (*o* → *o*) SäKvi. — Normansberg 1791 Lu. nr 18. ∞ Sannol. efter någon med familjen. *Norman*, möjl. dock efter en *nor(d)man nōrman*, *nōrman*, dvs. 'norrman' (jfr föreg.). I samma källa nämnas »Normans deljor (se s. 135) och skarpeland».

»**Norsås**» ToTo. — 1852 To. nr 31. ∞ Eftersom åsen ligger invid *Nolered*s (s. 57) gamla utmark, är namnet säkerl. en sammandragning av **Nolered*sås. (Det

har då intresse blott för formutvecklingens skull.) Med avs. på -s i gen. av *röd-*namn jfr under *Grimmered* Bd III,33, *Tranered* Därs. 45 m. fl.

Näbbhall(en) BjLi-LSyr., se Bd II,158. Tillägg: Näbbhallen 1791 Lu. nr 18. ∞ Åsyftar spetsen av ett framskjutande bergparti.

Nästås *næst-* ÖHe. — 1842 Öck. nr 20. ∞ Säkerl. 'åsen nästintill'. Jfr Bd I,232, III,209.

Oklands rygg *ög(ə)lans rög, əlans(!) rög* SäSko.; moränbank, nu med sådd skog. ∞ Namnet torde innehålla samma *aukland* som föreligger i sockenn. *Ucklum* (skrivet *Auklanda* kirkia 1388 i RB, se SIOD 1,69 f.). Bet:n torde vara 'mark som »ökar» ut ägora, (från utmarken?) intaget område'. Framför kons.-förb. och i mindrebetonad ställning kunde *au* tidigt förenklas och förkortas till *u* el. *o*, varvid utvecklingen bl. a. bestämdes av omgivande ljud; se Seip No. språkh. 106 f., 160, och jfr vokalutvecklingen just i *Ucklum*, nu uttalat *òkram*.

Olsberget *òls-* ToKä. — Olls berget 1720 To. nr 1. ∞ Bd III,209.

***Onde hästen?** BjSö. — One hästen 1791 Lu. nr 18. ∞ *Häst* betecknar väl här som ofta ett häst(ryggs)liknande bergparti (jfr Bd III,196). Den speciella innebörden av *ond* är vansklig att ange; jfr emellertid Bd I,155, 207. Med avs. på skrivningen *One* se sist anf. st.

Orrebackarna (St., L. Orrebacken) *ørə-* BaLä.; ängar. — Örrebacka 1738 S 5 fol 31, Örebäcks äckrorra 1739 Db bl. 306, Stora, Lilla Örrebacka 1760 Ba. nr 7, Örrebacka(rne) 1760 Db bl. 342. ∞ Säkerl. fågeln. *orre* (även om där nu inte är skog); jfr Bd I,251, III,210 f. (Trädn. **orr(e)* 'al' kommer här näppel. i fråga.)

Orrekullen, se Bebygg.-n. s. 47.

Os(e)backen *òs-* BjBj. — Osebacken 1791 Lu. nr 18, Os- 1802 To. nr 14. ∞ Vid Björbäcks *os* (mynning).

Ottervalen (-vården) *òtervån* ÖHe.; bergknalle. ∞ *Uttrar* lära ha hållit till där. En liten sten har rests på berget som sjömärke («våle»).

Oxholmen ToBu.; liten förhöjning inne på land. — 1808 To. nr 13. ∞ Möjl. jämförande namn. Annars efter *ozbete*.

Palatsen *palátsən* SäNort.; kulle. ∞ Möjl. en omtolkning av ett ä. *Platsen*, av *plats* 'torparens odling, torp'. För detta kan även namnets genus tala. Marken invid kullen har förr varit odlad.

Pengebacken *pəngə-* BaBa., SSO om kyrkan. ∞ Det finns en sägen om att *pengar* grävts ned där i en kopparkittel.

Pickelstenarna *pəkalstəna* BjLi. ∞ *Stenigt* område på fastlandet mitt emot *Pickeln* (s. 90), vilken nu blott vid högvatten är kringfluten.

Pickstenen (Pigg-?) *pəkstén, pəg-* BaTa. — Päg-sten 1791 Lu. nr 18. ∞ Tolkningsmöjligheterna äro desamma som de vid **Piggsten* Bd II,159 framlagda; jfr även Kalén Boh. gränsm. 40. Det är en stor *sten* som avsmalnar uppåt. (Om här förevar. sten berättas den vanliga sägen om en jätte el. (?) jättinna som med ett strumpeband slungat stenen mot en kyrka, i detta fall Angeredes kyrka på andra sidan älven, osv.)

Pinstenen *pinstén* RöRönn.; stenblock. ∞ Den vanliga innebörden till namn på *Pin(e)*-, näml. 'något besvärligt' (Bd II, 135, 143, III, 85, 164, 281), tycks här knappt kunna ifrågakomma. Den har antagits även för ett *Pinstenen* Bd II, 142, men det nu förevar. namnet gör berättigandet därtill tvivelaktigt.

Pirrebanken *pèrèbågkæn* (delvis ungt uttal) BaKr. ∞ Sannol. till vgt. (t. ex. Styrösö) och boh. (t. ex. Tjörn) *pirra pèra* 'coire'. Jfr då *Pirvesten(en)* Bd I, 251.

Pottebacken ToAmKä. — 1842 To. nr 26. ∞ Där tages lera till lerkärl.

Prästestenen *præstestén* BjÖn. ∞ Enligt traditionen ligger en i krig fallen *fältpräst* begravd under *stenen*. Man må ge akt på att denna ligger på Varpeslätt; om detta namns innebörd se s. 151.

Pärtås *pæf*- BaTi. ∞ Namnet har avhandlats av Lindroth GBFT 1922, s. 43 f., SIOD 4, 179 ff., i samband med vissa andra namn på *Pärt*-. Två alternativ ha där framförts; enl. det ena vore f. leden ett i nord. språk från lty. inlånat *pert* (*pärt*) 'häst', enl. det andra det i no. och sv. dial. påvisbara *pärt*(-) 'kula, klump, särsk. »pärla» av får- el. getspillning'; jfr om namnet *Pärtan*, *Pärtorna* även Bd II, 45, där den senare tydningen befunnits sannolikast åtm. för detta namn. I båda fallen finge man väl tro på en jämförande innebörd: berget (*Pärtan*, *Pärtorna*, *Pärtås*) skulle ha l i k n a t s v i d en hästrygg, resp. vid en kula el. klump av något slag. Ett tredje alternativ har framförts av Elov Andersson, i anslutning till ett först efteråt i boh. sjömansspråk anträffat dialektord *pärt pæf* 'tågända, liten men grov tåg-stump' (Hisingen, Tjörn, Orust), lån från lty. eller holl. Kanske likheten med en sådan »pärt» kan anses ha legat närmare till hands. En tillfredsställande utredning av dessa *Pärt*-namn är dock ännu icke lämnad.

Raglorna *rågløra* ÖFo.; stenanhopningar. ∞ Tycks innehålla ett *ragla*, f. (med förlängning av *g* framför *l* före övergången $\bar{o} > w$ liksom i *föglar* 'fåglar'), vars innebörd dock icke är klar.

»**Ramleberget**», se **R a m n e b e r g e t**.

Ramberget ÖRörö; både. ∞ Vid *Rammen* (s. 91). Om *-berg(et)* i namn på kringflutna platser se Bd III, 146. [Namnet borde ha uppförts på s. 91.]

Ramneberget *råmkæ*-(!) ÖRöd. — Ramne- 1797 Öck. nr 2, 1858 nr 26. ∞ *Ramn* 'korp' (jfr följ.). Där finnas korpbon. Uttalet tycks visa urspårning och anknytning till **rammel* i boh. *stenrammel* 'stenrös', el. till stammen i *ramla*, v. Jfr följ.

Ranneberget *rånæ*-, *rånæ*- träffas på två ställen. ∞ F. leden i detta synnerl. vanliga namn är fsv. *ramn* 'korp', vars *m* bortfallit genom dissimilation' (Bd I, 252 n. 3).

Rannebergs näsa *rånæbæſ næsa* (även *næsa*, *æ* → *e*) RöHag. ∞ *Ranneberget* (jfr föreg.) ter sig från landsvägen strax N om Pileröd som ett gubbansikte (med skägg), vari särskilt *näsan* skarpt framträder.

»**Riare Bergen**» ToRöd. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Sammanhänger med »*Riare Måsen*» (s. 131); det är ovisst vilketdera namnet som är primärt. F. leden kan vara sydboh. *riare riare* 'ryttare', el. namnet kan vara föranlett av att man där *riat*, 'hässjat', hö (jfr följ.), i vilket fall utvidgning med *-are-* föreligger. *Ria* finns i boh. både som subst. och vb.

Ribacken *rÿ*- ÖHä.; åker. — 1865 Öck. nr 37. ∞ Sannol. har man *riat*, 'hässjat' hö där. Jfr föreg.

Ruggeberg(et) (Rugge berg) *rágø bærj* BjBjKv. — Ruggeberg 1673 S 73 fol 6, Ruggeberget 1755 Bj. nr 7, Rågebergen, Rogge- 1791 Lu. nr 18. ∞ Sannol. förkortning för ett **Ruggestensberg*, innehållande det två ggr i trakten anträffade *Ruggesten*, om flyttblock (Bd I, 252, III, 211).

***Rundeberget** *rünø*- ÖRöd. ∞ Tycks vara förkortning av *Rundevaleberget* (se *Rundevalen* s. 153).

Rundekullen *rünø*- SäSko. ∞ *Kullen* är *rund*. (Alltså väl knappast *runne* 'buskage'.)

***Rusmekullen** ToRöd. — Rösme Kullen 1755 To. nr 5. ∞ *Rusme* 'bråte, skräp osv.' (Bd I, 207).

Russlingabergen *rüşlÿga*- ÖFo. ∞ Folktraditionen påstår att här en mängd spöken huserat sedan långt tillbaka. Då nu boh. **russla rüşla* kan betyda 'dundra, braka, väsnas, leva om', även 'rassla' (den i orten uppgivna bet. 'spöka' synes otillräckligt styrkt), är f. leden kanske ett **russling(e)* 'väsen som rasslar el. har läten för sig'.

»**Rusuges liden**» ToTo. — 1852 To. nr 31. ∞ Dunkelt.

Rygg, se O k l a n d s r y g g s. 119.

Rävengrav *rävengrav* ÖRöd; backe mellan berg. ∞ Namnformen gör ett egenomligt intryck och synes svårtolkad.

Rös' Hammarskullar RöRös. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Jfr H a m m a r k u l l e (n) s. 111 och cit. litt.

***Sadle**, se B u r ö *s a d l e, K ä l l ö *s a d l e.

Saxe fjäll BaSkä. — 1786 S 10 fol 81, Saxe fiell 1802 Krigsark XV D 1. ∞ Någon likhet med en *sax* (jfr *Saxerviken* Bd III, 136 med noten) torde ej kunna påvisas. Kanske man lagt ut rävsaxar på platsen; jfr följ., S a x e k ä r r s. 131, ävensom *Snareberget* Bd II, 162 och (?) S n a r e f j ä l l nedan.

Saxås säks- BjVi. ∞ Jfr föreg. Det finns både grävling- och rävlya i berget.

»**Siegenås**» Bj-Lu. — 1673 S 73 fol 6. ∞ Säkert fel för **Skäggerås* d. v. s. **Skäggeröd ås*, till *Skäggeröd*, Bj.

»**Signepineberg**» o. d. ToAmKä? — Signepina berg 1720 To. nr 1, Signepineberg, -pene- 1842 nr 26. ∞ Dunkelt; jfr S i n n e p i n e m o s s e n s. 00.

»**Sjäxen**» *fjæksæn* ÖGr.; flat, sluttande berghäll. ∞ Dunkelt.

Skalebackarna, se Bebygg.-n. s. 22.

Skanekullen *skånø*- BaSkä. ∞ Anses i bygden komma av ett **skana skåna* 'titta', väl = *skåna* 'gapa, stirra' (Resteröd), och(?) no. dial. *skånå* 'ränna omkring i nyfiken oro (om barn och kreatur)¹⁾. Man har från *kullen*, fastän den ej är hög, en fri och vacker utsikt åt alla håll över markerna. Jfr *Kik*-, *Tittekulle* Bd III, 200, 219. *Kullen* kallas också *Skådekullen*, men detta är säkert ett sent (och

¹⁾ Med detta är i varje fall boh. (Tjörn) *skana* 'springa omkring (om djur som inte betar i ro)' identiskt.

folketymologiskt?) namn. Annars kan man också tänka på det *skån* 'skorpa, skorp-liknande bildning', vars förekomst särskilt i ON diskuterats av Lindroth i NoB 1915, s. 24 ff., Ark. f. nord. filol. 35,31 f. Tanke på *skarn* förbjudes här av sakliga förh.n.

Skarvesten(en) *skårvastén* BjBj., belägen på ett skär, och »ditkastad av en jätte». — Skarfwe- 1757 Bj. nr 7, Skorfve-(!) 1845 S 49 fol 11. ∞ Jfr *Skarvorna* s. 94 och Bd III,168 samt *Skarven* s. 147 och *Skorvekullen* nedan. *Stenen* säges vara skrovlig.

†**Skeppet** RöRönn.; stort flyttblock, nu delvis söndersprängt. ∞ Stenen lär förr ha haft en påfallande likhet med ett *skepp*.

Skillebacke, se Bebygg.-n. s. 100.

Skinn(are)bräcka *finaröbräcka* RöLid sk.-äng., ky. atm. till 1680. — | Skinndbrecka 1586, Skinderbräcke 1659, Schinnare- 1665, Skinnarebräcka 1730-1881, Skinnar- Jr. ∞ Jfr under *Skinnefjäll* Bd III,214. Namnet är sannol. primärt i förh. till *Skinnareviken* (s. 73). [Säkerl. skall *Skinn(ar)eklippan* Bd II,20 förklaras på motsv. sätt.]

***Skirvinsberget** *skèrvins-* BjFå. ∞ Dunkelt.

Skit(e)kullen *fīd(ə)-* BaTi. ∞ Man brukade göra sitt tarv här när man gick in till staden; sedan följde långt, öppet slättland.

Skorvekullen ÖBj. — Skorfwe kullen 1846 Öck. nr 22 (läsningen otvetydig). ∞ Ligger intill åkern *Skarven* (s. 147). Då både *Skarv-* och *Skorv-* även eljest, och båda med samma bet., träffas i boh. ON — ett *Skorvehuvudet* (*Skorfhuvud* Sjö.) finns t. ex. i Bro sn, Stångenäs hd —, behöver väl lantmäteriaktens namnform icke vara felaktig. Se ytterligare under *Skarven* s. 147.

Skotteberget *skōtə-* BaTa. ∞ Jfr under *Skottebådarna* s. 95. Om vid tolkningen bör fästas avs. vid uppgiften att man »hittat kanonkolor där», synes i högsta grad ovisst; dessa benämnas näppel. *skott*. (K n e k t e k y r k o g å r d e n, s. 155, ligger strax invid.)

Skumpebergen *skōmpə-* ToAmKä. — 1842 To. nr 26. ∞ Sannol. har någon väg där hästen el. vagnen har *skumpat*, gått över dessa i stort sett otillgängliga, »fula» berg.

Skurebratten *skūrəbrätən* ÖFo.; bergsluttning mot sjön. ∞ Man *skurade* förr mattor där.

Skutekullen ToKä. — 1754 To. nr 4. ∞ *Kullen* ligger icke vid sjön. Kanske en bergformation liknats vid en *skuta*.¹⁾

Skyttevarpet *skōtəvärpat* BjKa.; backe. ∞ F. leden är väl målets **skytte* *skōtə* 'skytt, jägare', men den närmare innebörden är oklar. Om andra namn på *Skytte-* se Bd III,169, 215. Om *varp* se Bd I,175 och den Bd III,223 cit. litt.

Skåberget *skå-* SäKärra. ∞ **Skåberg* 'sluttande berg' (Bd I,254).

Skådekullen, se *Skånekullen*.

¹⁾ Något spår av det direkt terängbetecknande *skuta* som ingår i *Areskutan*, finns ej i dessa trakter.

Skåreberg ToTo. — 1852 To. nr 31. ∞ *Skår* 'klyfta' (Bd I,254).

Skäddefjäll *fæda*- ÖBj. ∞ Den närmare anl:n till namnet är okänd.

Skåleberget. 1. BaLä.-SäBöLe. — Skiälle- 1791 Lu. nr 18. 2. *skēla*-, y. *fēla*- BjFåLå. ∞ Om de för nr 2 ifrågakommande tolkningsalternativen se Bd II,162. I n. v. kanten av nr 1 sammanlöpa tre gränsmärken («*skäl*»).

Skålsandsbacken *fæsans*- BaTi. ∞ Där finns **skålsand* 'skalgrus'; jfr Bd III,136.

Slinkobergen *sligka*- el. **Slinkorna** *sligkara* ÖRörö. ∞ Sv. och no. dial. *slinka*, f. 'blöt, slemaktig massa'. *Bergen* äro »släntiga» och våta.

Slottet flötet To; högt berg. ∞ Bd III,215.

Smedberget *smē*-. 1. BaTi., s. ö. hörnet av Börsås. 2. SäAssm. ∞ Jfr Bd III,216. Både betr. nr 1 och nr 2 berättas sägner om *smide* (av troll i fråga om nr 1) i berget; och kanske en liknande tolkning kan tillämpas vid samma namn på andra håll.

Smedens lid *smēns lē* ToRöd. ∞ Där har stått en smedja.

Smed(je)kullen *smē*-, *smē*- To. — Smekullen 1852 To. nr 31.

***Smedsans kulle** *smēsas kēla* RöPi. ∞ **Smedsa* 'smedhustru'.

Smögekullen *smøga*- ÖKni. ∞ Om *Smög*- i kustnamn se Bd III,169. Nedanför *kullen* ligga tre små vikar, och möjl. åsyftas då icke, ss. annars, ett smalt sund.

Smörpjucken RöLid. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Bd I,171, III,282 med cit. litt.

»**Snaddrebacken**» och »**Snaddreberget**» ÖBj. — 1846 Öck. nr 22. ∞ Verbet *snattra* har i denna del av Boh. ej *-d(d)*-. Därför sannol. sammandragning (kanske blott i skrift) av **Snaddare*-, där f. leden är ssgsform av no. dial. *snadd*, m. (möjl. *snadda*, f.) 'fram- el. uppstickande spets, hörn el. udde av skog el. åker' (Torp).

Snarefjäll *snära*- ToSk. ∞ Kanske identiskt med (det icke nu identifierbara) *S n a v r e f j ä l l* nedan. Bortfallet av *-v*- bör då ha kunnat förorsakas el. underlättas genom dissimilation. Annars *snara*, f. (Bd II,162).

Snareliden *snära*- SäÄs. ∞ Efter en båtsman *Snar* (jfr om *Snar*- av annat upphov Bd I-III). I unga ON ha även starkt böjda personbeteckningar ofta *-e* i gen.

Snavrefjäll Bj? — Snafrefjäll 1791 Lu. nr 18. ∞ Tyckes kunna innehålla samma **snav*, n. 'det tillknutna stället på en påse' (nu också upptecknat t. ex. i Säve sn), som antagits ingå i ett *Snaveråsen* Bd III,284, och genom jämförelse syfta på något i terrängen. Jfr under *S n a r e f j ä l l* ovan.

†**Snäckeberg(et)** To-L, se Bd II,162. — Tillägg: 1754 To. nr 4, 1842 nr 26. ∞ I själva verket sannol. efter förekomst av *snäckskal*.

Snörpås *snørp*- BjHo. ∞ F. leden väl samma stam som i rsp. *snörpa* (*ihop*), också känd från boh. Vad som åsyftas bleve likväl oklart. Möjl. en bet.-parallell till *S n a v r e f j ä l l* o. d.?

†**Sockertoppen** ÖHy.; sten. ∞ Stenen liknar en *sockertopp*.

Solberg, se Bebygg.-n. s. 49.

Solberget ToHä.; nu okänt. — 1838 To. nr 22. ∞ Se *Solberg* s. 49.

Solbräcke, se Bebygg.-n. s. 36.

Soportsberget BjKv. — 1793 Tu. nr 35. ∞ Formen kanske förvanskad och f. leden = *S öd p o r t e n s. 103? Men jfr även S v i n e p o r t e n Därs.

Sotekulle(n)? sòdækül, sòkgl ÖHe. ∞ Om den första uttalsformen är pålitlig, föreligger ett av de många delvis svår- el. flertydiga namnen på *Sot(e)-*, om vilka se Bd I, 314. Enl. den pålitligaste uppgiften är berget ródstrimmigt.

Sotás sòd-, även *Sotásberget* RöRön. — 1791 Lu. nr 18, Sot åhs 1802 Krigsark. XV D 1. ∞ Jfr föreg. Här sannol. på grund av svart färg.

Spoleberget Bj, vid Strupedal (Bd II, 173). — 1791 Lu. nr 18. ∞ Knappast 'berget utför vilket vattnet *spolar*', ty detta verb synes icke vara folkligt i boh. (jfr annars Bd III, 80, ävensom *Skvaleberget* Bd II, 161, III, 290; se även III, 215). Annars måhända (väv)*spole*, el. **sporþer* 'stjärt, svans' (isl. *sporðr*), som ingår i fsv. *bryggjusporþer* 'avlångt brofäste'. I de båda senare fallen vore namnet terrängbe-tecknande.

Spårefjäll(et)? ToBul.(?). — Spårefiälls Berget 1791 Lu. nr 18. ∞ Kanske efter en el. flera *spår*liknande fördjupningar i berget (jfr Bd I, 255), även om sådana nu ej tyckas vara kända. F. leden kunde altern. vara *sporre*. Jfr S p å r e k ä r r s. 131.

Stallebergen (-berget) stälø- BjLä. — Stalleberg 1793 Tu. nr 35. ∞ Efter *Danske ställen* (s. 133).

Stammestad(en) stämestå(n) BjLi.; berg och betesmark. ∞ Dunkelt.

Starrehög BaLä. — 1760 Ba. nr 7. ∞ Vid åkern *Starren* (s. 138).

***Stavfjäll?** stå-, stå- BjSöVi. ∞ Säkerl. efter någon *stav*, dvs. ett 'rämärke' (fsv. *staver*) — jfr *Stavstenen* Bd I, 172, II, 163 —, även om berget åtm. nu på sin höjd med sin s. ända går fram emot gränsen till Lu. Ett röse finnes däruppe. Numera sättes namnet av befolkningen i samband med att man brukade gå upp på berget för att se på *sta'n* (vid eldsvådor o. d.)!

Stegekullen BjSte. (samma ort åsyftas Bd II, 163). — 1791 Lu. nr 18. ∞ F. leden har säkerl. samma innebörd som i *Stegeberget* (*Stige-*), varom Bd I, 256.

Stengubben stëggåben SäTol.; en stor sten på en kulle högt uppe i bergen. ∞ Jämförelsenamn (likheten dock inte påfallande). Jfr samma namn Bd III, 217.

Stenklåvebergen stënklevø- ÖÖck. ∞ I *bergen* finns en mängd »klåvor», rämnor.

Stensborg BjFå.? — 1791 Lu. nr 18. ∞ Rester av någon verklig *borg* tyckas inte vara kända härifrån.

Stockeberget el. **Stockekullen** ståkø- BjHo. — Ståckullen 1755 Bj. nr 7. ∞ En *stock* leder över en bäck därinvid.

Stolebergen BjÖn.? — 1791 Lu. nr 18. ∞ Svårt att bedöma utan uttalsform. Om denna haft -o-, kunde man tänka på någon *stol*liknande formation (jfr det ej vanliga namnet *Predikstolen*). Men om namnet är gammalt bör man kanske snarare anknyta till det **storþ* 'ungskog, krattskog', som behandlas av Sahlgren i Stud. germ. tillägn. E. A. Kock 305 ff., och som tydl. en gång haft stor spridning, även i v. Sverige. Det kan tillfogas, att det Bd III, 276 behandlade *Djurstolen* nu visat sig icke gärna kunna innehålla ett -*stod*; ty samma namn, uttalat *dýstón* och

i jb skrivet *Dyresto(h)* 1697-1881, finns som namn på ett torp i Askums sn, Sotenäs. Men tolkningen är alltjämt oklar.

***Stugufjäll**, se Bd II, 163. — Tillägg: Stufwefjäll 1791 Lu. nr 18.

Stängefjäll Rö-Sä. — Stangefjäll 1673 S 73 fol 6. ∞ Säkerl. har en *stäng* stått på den högsta toppen av berget; denna ligger ett stycke N om sn-gränsen.

Sundberget *sän-* SäNä. ∞ *Sundet* är det här något avsmalnande älvloppet självt, där överfarten sker till Inland.

»**Sun(ne)måls backar**» (»Sö-») Bj? — Sunnemåls Backar 1791 Lu. nr 18, Sunmålsbackar 1793 Tu. nr 35, Sömåls Backe 1802 To. nr 14. ∞ Dunkelt. Formmate-rialet kan tyda på att den rätta f. leden varit **Sönne(r)*- 'söder' (jfr Bd III, 219), vars *-n-* (altern.) försvunnit framför *m*.

Svarta näsan *suája nēsa* ÖGr.; berg. ∞ Klipporna ha mörk färgton.

Svinebacken ToTo. — 1793 To. nr 16. ∞ Säkert efter löst gående *svin*; jfr namn på *Svin-* Bd I-III.

Svinekullen *fwina-* RöRösbo. ∞ Jfr samma namn Bd III, 218.

»**Synäs**» *syn-* SäBöSv. ∞ Möjl. 'åsen varifrån man har en vid utsikt'? Jfr no. *utsyn* 'överblick'. (I boh. är *syn* blott bestyrkt i bet. 'synförmåga' o. d.)

Sätan *säda* ÖHö.; bergkulle. — Säten 1797 Öck. nr 2. ∞ Jämförelsenamn (Bd III, 219).

Säteberget *sēda-* BjNo. ∞ I kanten av *berget* finnas *säten*, bänkliknande avsatsar, där man kan sitta och t. ex. se båtar ute på Björköfjorden.

Säterfjäll *sædærjæl* ÖBj.; stor, rund kulle. — Sätte- 1797 Öck. nr 2 a. ∞ Även om *säter*, eljest icke anträffat här (men väl i n. Boh.), verkl. här skulle ingå, vore namnet säkerl. icke något intyg om boh. säterbebyggelse. Trol. är det frågan om *säte*, n., vare sig *r* innebär ett obehörigt inskott, el. möjl. ett *-er-* i ssgsfog. Jfr *Sätekleven* SOÄ 4, 22 (där väl oförtjänt vitsord tillmätas en ä. form *Sätes-*).

Sö(d)bergen SäSo. — Södbergen 1791 Lu. nr 18. ∞ *Sö(d)* 'får' (jfr Bd III, 219).

Sö(d)kullen Sä. — Sökullen 1791 Lu. nr 18. ∞ Se föreg.

»**Sömåls Backe**», se »*S u n n e m å l s b a c k a r*».

Sörhall *sgr-* BaTi., invid Kohall (s. 115). ∞ Ett flackt litet berg. Närheten till *Kohall* (s. 115) gör att man i f. leden helst bör se *sö(d)* 'får', med *-(e)r-* ss. utvidgning i ssgsfogen, icke *sö(de)r*; jfr Bd II, 111.

Södra Korsbergen *sørkøss-*, se *K o r s b e r g e t* nr 2. ∞ Namnet säkerl. i mots. till *Korsbergen* nr 1.

***Takmadar(n)ssten(en)** *tāmasṭēn* (trol. även *tām-*) BjAll. ∞ Antages ha sitt namn efter en person som var från **Takmaderna tāmara* under Öxnäs, Säve sn (s. 52), och som därför kallades **Takmadarn tāmān* (acc. osäker).

Telegrafbergen *tegræf-* ToTu.; även kallade *Sillvikbergen*. ∞ Där har varit station på en optisk telegraflinje mellan Gbg och Marstrand; jfr Holmberg 3, 250.

Templet *tēmplæt* SäHö.; höjdplatå med kullersten (ä. röse?) och åkerlycka.

»**Tinnhög**» BjLi. — 1760 Bj. nr 10. ∞ Dunkelt. Samma namn är kanske *Tinnhogen tīnhōgwan*, torp under Skindelsröd, Askums sn, Sotenäs.

Tjuvesten(en) *šjwæstén* BjLu.; stenkoloss, som enl. traditionen slungats av en jätte. ∞ Namngivningsgrunden dunkel.

Tjäreberget ToRöd. — 1755 To. nr 5. ∞ Om skrivningen med *Tj-* är etymologiskt riktig, härleder sig namnet från *tjärbränning* på platsen; jfr Bd I, 174.

Toften ToTo.; kulle. — 1746 Oedman 138 (»en stor kulle, som folcket kalla Tofter»), Toftan (»griftplats») 1845 Holmberg¹ 3,474. ∞ Enl. »traditionen» skall där ha funnits »en stor sätesgård» (sist anf. st.). Namnet hänvisar i varje fall på ä. bebyggelse; jfr s. 50.

»**Tolås**» *tól-* RöGö. ∞ Oklart. Om namn på *Tol-* se senast Nat. Lindqvist Bjärka-Säby ortn. 1,346 ff.

Tor *tør* RöHög; berg. ∞ Säkerl. konstruerat till namnet *Tors damm* (s. 74).

Tor(e)s sten *tós stén* (i vardagstal säkerl. *stén*) ToAn. ∞ En »*Tor*» skall ha belagt sin båt vid *stenen*. Antagl. hette mannen *Tore*, eftersom *Tor* aldrig varit ett folkligt mansnamn.

Tovas *avgud?, se »Å g u d e n» nedan.

Trallarehallen BjBj. — 1845 Bj. nr 80. ∞ Möjl. verbet *tralla*, men innebörden dunkel. Platsen ligger nere vid sjön och intill en brygga. Möjl. kommer subst. *trall*, som även i boh. åsyftar 'föremål av spjalverk o. d. av skilda slag', i fråga.

***Trappberget** ÖGr.; ingår i ***Trappbergsvalarna** (-vårdarna) *tråpašvåla*. ∞ *Berget* bildar liksom en *trappa*.

Trindingen *trínngén* BjFå. — Trinningedal 1791 Lu. nr 18. ∞ En hög »*strind*» bergkulle. För bildningen jfr särsk. *Bredingen* (-*ungen*) Bd III, 247, även ovan s. 106.

Troll(e)berget (-bergen). 1. *tròl-* BjLå.; y. namn på **Gungkullen* (s. 111). 2. *tròl-* RöMa. 3. ÖBj. — Trollebergen 1859 Öck. nr 30. ∞ *Troll* och spöken ha trots hålla till i *berget* nr 1. I *berget* nr 2 finnas spårliknande fördjupningar, vilka väl ha trots härröra från troll. Vid nr 3 säges gaster ha funnits; de slogo ihjäl folk.

Trolle fjäll *tròl-* BjRödSö.(?). — Trolle- 1793 Tu. nr 35. ∞ Jfr *Trollekullen* Bd III, 221 och *Trolleberget* nyss. Ingen tradition är antecknad.

Trollsbacken *tròls-* SäÖst.; åker. ∞ Jfr *Trolleberget*.

Trångeberget ToTo. — 1852 To. nr 31. ∞ *Trång*, n. 'trång passage' (s. 56, 60). Jfr följ.

***Trångberg(et)** el. ***Trångberg(et)** ÖÖck.; ingår i *Trångbergsmossen trångbæs-*, resp. *Trångbergsmossen trångbæs-*. — Trångbergsmåse 1856 Öck. nr 27. ∞ Ligger i ett *trång* el. *trång* (jfr föreg.).

Trätebacken BjBj. — »Den så kallade trätebacken emellan Öster- och Mil-lang[ården] den Prästeg[ården] af gammalt skall nyttjadt» 1755 Bj. nr 7. ∞ 'Den omstridda *backen*'; jfr namn på *Träte-* Bd I-II.

Tulut(t)en *tulúten* SäDjuSö.; utsiktspunkt. — Tillåten(!) 1791 Lu. nr 18. ∞ *Tulut* uppges i målet betyda 'den översta delen av något'(?), och doc. Armini känner det i en bet. av ung. 'snipp, tipp'.

Tumblebergen To, V om Hästevik. — Tomblebergen c. 1640 III ÖÖ 1, Tombla berg u. å. Krigsark. VII D I 34. ∞ 'Bergen vid (innanför) »Tumlarna», d. v. s. St. och L. Tummen (det senare taget i sin ä. syftning); jfr under T u m l e h e d s. 59.

Tyska berget *tyska bærjæt* el. †**Tyska kyrkan**, förkortat »Tyska» *tyska* BaLä. ∞ Åsyftar en rätt brant bergknalle. Någon tydning har ej kunnat fås i orten. Det är högst troligt att *Tyska kyrkan* i Gbg spelat någon, om också blott associativ, roll för namngivningen, men arten av sambandet förblir dunkelt.

Tåberget *tå-* Ö, det närmare läget numera okänt; undervattensskär. ∞ Namnet säkerl. givet efter en plats som ingår i »me't», snarast efter *Tåberget* på Rörö- (s. 104). Säkerl. då förkortning för ett sammansatt namn.

Tårekullen *tåræ-* (ä. uppt.; nu ej känt) BaLä. ∞ Med säkerhet tillskapat för att utgöra en »förklaring» på namnet »Tårkullegården» (s. 9), invid vilken *kullen* ligger.

Ugneberget BjVi. — 1842 Bj. nr 67. ∞ Säkerl. samma berg som det där de Bd II,174 nämnda *Ugnarna finnas (Kalén Boh. gränsm. 41).

***Vakkullen** SäKaTr.(?). — Wakullen 1791 Lu. nr 18. ∞ Efter påsk- el. pingst- vaker? Jfr Bd I,259, III,222.

***Vallerås** SäIng.; ingår i St., L. *Valleråshålan stōra, lēla välørashyta*, en sank beteshage. ∞ Jfr *Vallåkrarna* Bd III,272.

Varpeberget *vårpæ-* BjLä. ∞ Se Bd I-III Reg. En trollkärning säges ha bott i *berget*.

Vedbacka, se Bebygg.-n. s. 37.

Vetteberget är anträffat på fyra ställen. ∞ *Vette vedæ* 'vårdkase' (Bd II,166).

Vildsvineberget (-bergen) *vilfwinnæ-* RöPi. — Wildsvine bergen 1791 Lu. nr 18, Wildsvins Bergen 1802 Krigsark. XV D 1. ∞ F. leden åsyftar »vilda», dvs. fritt i marken kringströvande *svin*.

Vilhällarna *vilhållæra* BjFå. — Willehallemåsse(!) 1791 Lu. nr 18. ∞ Namn på *Vil(e)-* bruka beteckna ställen där man *vilat*, t. ex. på väg till el. från kyrkan. Jfr t. ex. det i Boh. vanliga *Vil(e)sten(en)*.

»**Vinnas e(s)**», se Inlands ä s s. 112.

Vinterkullen *vintæ-* BjKv. ∞ Jfr följ., ävensom namn på *Vinter-* Bd I,III, samt särsk. upplysningarna under S k r a p a n s. 103.

Vinterliden ÖBj. — 1856 Öck. nr 24. ∞ Förmodl. efter en *vinterväg*; jfr Bd I,356, III,181.

***Vrålås?**, se under V r å s d a l e n s. 137.

Väggetjäll *væggæ-* ÖBj. ∞ N. sidan stupar brant ned som en *vægg*; jfr t. ex. holmn. *Väggen* SIOD 3,75 och byn. *Vägga*, Askums sn, Sotenäs hd.

Vårås, se Bebygg.-n. s. 15.

Västerbackarna *væstær-* SäBö.; åker. ∞ Kanske åsyftas det förh:t att marken sluttar mot *væster*.

Vättnebacken *vættne-* ÖHä.; fuktig mark. ∞ F. leden är *vættne*, här sannol. i bet:n 'vattensamling som uppstår av ur jorden framkvällande vattenådror'.

Vättnebergen, se Bd II,166. ∞ Jfr följ.

Vättnekullarna *vætnæ*- BjLi.-LSyr.; väsentl. = V ä t t n e b e r g e n. ∞ Se följ.
Vättnesbackarna ToHäst. — Vättnesbackarne 1838 To. nr 22. ∞ Om *vättne*
 'vattningsställe' se närmare Bd I,39.

»**Åguden**» *ägüdny* BjLi.; område på bergås. — Tofvas O Gud(!) 1791 Lu. nr 18,
 Åguds håla 1802 To. nr 14. ∞ F. leden i det ä. belägget kvinnon. *Tova*, förr vanligt
 i Danmark, men rätt sällsynt i Sv. och Norge (Lind Dopn. 1032 f.). F. övr. dunkelt.

***Åkandebacken?** ToHä.?, ej närmare lokaliserbart. — Agenebacken 1793 Tu.
 nr 35. ∞ Om uppslagsformen är riktig, skulle namnet betyda '*backen* som man
 kan *åka* i'. För bet:n jfr då (det något osäkra) **Åkhall* Bd III,224, och med avs.
 på den passiva bet:n hos part. pr. i viss mån *ütande varor* o. d.

Årekullen *åræ*- SäÖx., vid älven. ∞ Förmodl. ha *åror* brukat ställas undan där.

Åskebackarna (-backen) *åskæ*- BjHaVi. — Åskebackarne 1791 Lu. nr 18,
 -backa 1802 To. nr 14. ∞ Jfr *Åskeberget* Bd III,224.

Åskeliden BjHaVi. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Sammanhänger med föreg.

Årteberget *æfæ*- BjKa. ∞ Jfr *Årtekullen* Bd III,224.

Årtesäcken *æfæsækn* ÖHö.; berg. ∞ I en ränna i berget sitter inkilad en sten
 som liknar en knuten *årtsäck*.

Årthögen, se Bebygg.-n. s. 43.

Åspingen el. **Åspingeberget** ÖHö.; bergudde. — Espingen 1797 Öck. nr 2 a,
 Espingeberget 1858 nr 26. ∞ Vål efter förekomst av *åspingar* (huggormar); ordet är
 styrkt både från Hall. och Boh. I så fall är vål formen av 1858 den ursprungliga.

Åtarekullen *ædaræ*- BjHo. ∞ '*Kullen* där man *äter*'. Det är vanligt att man
 under slåttern äter sina mål på bestämt lämpligt ställe ute på marken. Jfr **Åtare-*
backen Bd III,225.

Örnekulan *ørnekulæ*, *øræ*- o. d. 1. BjÖst., se Bebygg.-n. s. 29. 2. SäAsk.; liten
 kohage. 3. SäIng.; berg och oländiga marker. ∞ Se under Bebygg.-n. s. 29.
 Terrängen vid nr 2 är låg, torr och slät grusmark. Uppkallelsenamn?

VI. Kärr, mossar, mader.

Kärr synes här dels ha haft den rsp. bet., dels bet. 'med småträd och buskar
 bevuxen mark'; jfr s. 3 ovan samt Bd III,232 och där cit. litt. Se f. övr. Bd I,176,
 III,225.

Alemaden, 2 *Björkemossen*, -*myst*, *Blötemosse*, *Brunkärr*, *Bråte-*, *Djupemossen* (el.
Djupe mosse), 2 *Dykärr*, *Granmossen* (trol. efter *Granberget*), *Gregors mosse*, *Gröna*
siken, *Gullö moras* (sk.-utj. i Jb, Jr; efter *Gullö* i Ytterby sn), *Hagekroken* (om
krok se Bd III,257), *Hasslekärret*, *Kråkemysten* (Bd III,230), *Källekärr(et)*, *Lillekärr*,
Långa kärr, *Långemosse*, *Lövkärr*, *Myrmossen*, *Pers mosse*, *Rävekärret*, -*mossen*, -*my-*
sten (Bd I,184, 267), 2 *Röremossen* (rör 'vass'), *Rörmaden* (rör 'vass'), *Småkärr*, 2
Svarte mosse, *Sötapel(s)kärr*, *Trankärr(et)*, *Videkärr?* (Nikjärns hed(!) 1791, säkerl.
 skrivfel; jfr Bd III, 235), *Vipekärret*, *Vite mosse*, *Vitmossen*.

Björsemossen BjKå. — Björsemåsen 1791 Lu. nr 18. ∞ Säkerl. gen. av mansn. (icke djurn.) *Björn*; jfr Bd II, 121.

Bondemyren bðnə. BjFå. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Anl:n till namnet är okänd; jfr Bd I, 228, II, 175.

Boslycke bðsləkə, bðs. ÖHe.; mosse. — 1673 S 73 fol 6. ∞ Uttalet med *o*, ej *u*, talar emot ett antagande att f. leden vore *bod*. Möjl. är den mansn. (ev. bin.) *Böse*. Lidén känner *Bo*, gen. *Bos*, ss. soldatn. från Bollebygds sn, Älvsborgs län, på 1870-t. Samma namn finns som gårdn. i Häggums sn, Skaraborgs län.

Bottenkärr bøn. BjLå. — Botn Kjänn 1791 Lu. nr 18, Bottenkärr 1793 Tu. nr 35. ∞ Med avs. på alternativen i f. ledens innebörd se Bd III, 247 (bet. 'kärr' kommer här ifråga blott om ssgn skulle vara tautologisk, med *-kärr* tillagt i senare tid).

Bottnemaden ToÖst. — Bottnemaden 1791 Lu. nr 18. ∞ För f. leden jfr **B o t t e n k ä r r** nyss.

Brandkärr, se Bebygg.-n. s. 3.

Brandsiken ÖHe.; äng. — 1842 Öck. nr 20. ∞ F. ledens innebörd oviss.

Brännemaden brænə. ToTo. — 1852 To. nr 31. ∞ *Bränna*, f., el. *bränne*, n., trol. 'avbränd mark' (Bd III, 58).

Bukärr bû- (*u* → *u*) SäsKo.; ljungmark, nu skogbesädd. ∞ Boh. *bu(d) bu* 'bod'.

Bönemossen ÖBj. — Bönemåsen 1809 Öck. nr 6. ∞ Väl efter bönodling invid.

***Börkemyst**; ingår säkerl. i »*Burkemusters*» mosse *bürkemustəs mÿsə* (det första *u* → *u*) ÖÖck. ∞ *Börke* 'björkskog'. Uttalet skall säkerl. återföras till ett **bürkə-mustas*, i sammanställningen försvagat till *-əs*, varefter ett *r* inskjutits genom missriktad »uppsnygging».

Börsemossen BjAllHöNo. — Börsemåsen 1791 Lu. nr 18. ∞ *Börs-* är flertydigt; jfr Bd I, 159, II, 149, III, 188.

Dammkärr(en), se Bebygg.-n. s. 31, 34.

Dun(e)kärr(et) dúnə. BjLå. — Dunkjärrs Mad 1791 Lu. nr 18. ∞ I *kärret* växer rikligt med *hardun hādún* (Eriophorum); jfr Bd III, 121, 282. Det äkta uttalet har säkerl. haft *dön-*.

Duvekärr, se Bebygg.-n. s. 41.

Fattigmossen fätv. RöOx. ∞ *Mossen* säges en gg vara skänkt till de *fattiga* (väl för något visst ändamål?). Jfr *Fattigkas* SOÄ I. 2, 43.

Flinkemossen flinkə. Sägö. ∞ Efter en torpare med namnet *Flink*.

Gatsik gásig Sägün.; nu om en damm. ∞ En *fägata* gick förr där förbi.

Gravemossen, St. och L., ÖRörö. — Store, Lille Grafwe måsen 1832 Öck. nr 15. ∞ Man har förr grävt torv där.

Gungan gōga ToRöd; numera stensatt källa omgiven av sankmark. ∞ Namnet torde först ha åsyftat området kring källan, och innehåller då *gunga*, f. 'gungfly', speciellt 'gungande mark' (Bd I, 214). Sedan har det kommit att åsyfta källan. El. ock föreligger förkortning för *Gungekällan* (s. 154).

Hanekärr, se Bebygg.-n. s. 58.

Hjortemossen. 1. BjLuNoSto. — Hjorthemåssebackar 1793 Tu. nr 35. 2.

ÖRörö. — Hjorte måsen 1832 Öck. nr 15. ∞ Målets **hjordter gøfær*, pl. 'hjortron'; jfr Bd I, 263, II, 228. På nr I finnas dock numera inga hjortron, varför f. leden där altern. kunde vara djurn. *hjort*; jfr Bd I, 83.¹⁾

Horsekärr *hø̄sø-* BjKa. ∞ *Hors* 'häst'.

»**Humusta**», se **H å l m y s t e n**?

Husmanskärret *hūsmans-* ÖBj. ∞ Jfr **H u s m a n s å k r a r n a** s. 141.

Huvudmossen *hø̄vø-* ToHällsvik. ∞ Vid *Huvudberget* (s. 112).

Hålmysten? BjFåLi. — Humusta 1793 Tu. nr 35. ∞ *Hul-* 'hål', med *l* försvunnet, kanske icke blott i skriftformen, ty ett liknande bortfall har skett i **S t a l l m y s t e n** nedan. Platsen ligger näml. invid *Hålebergen* (s. 112). Vokalismen kunde förstås ss. beroende på assimilation till efterleden, ytterligare underlättad av *m* (A. Janzén). (Ett dunkelt namn på *Hu- hu-* är annars *Hudalen* på Elversröd, Grinneröds sn.)

Håltakärr ÖÖck. — 1858 Öck. nr 2. ∞ Mellanvok. *-a-* är överraskande, för såvitt den inte beror på skriftspråklig uppsnyggning. (Efter något **Hålla** tycks platsen ej kunna vara benämnd.)

Hägnarekärr *hǣgnarø-* BjÖn. ∞ F. leden är (med *-are-* i ssgsfog) **hǣgn*, f., el. **hǣgne*, n. (Bd III, 14), el. möjl. *hǣgnad*, m. (Bd I, 205). Marken var inhägnad, ty den var förr så dyig att »jyr sjonkte i där».

***Hängedyerna** *hǣgdyjæra* SäIng. ∞ *Hängedy* 'gungfly' (s. 67). Med avs. på pl.-formen jfr under ***T j ä r n e r n a** s. 74.

Hängedyt, se **Bebygg.-n.** s. 67.

***Hönsebärrsmossen**, se följ.

Hönsemossen ToAmKä. — 1793 Tu. nr 35. ∞ Säkert förkortning för ***Hönsebärrsmossen** (se under »**H ö n e b e r g s m å s s e n**» s. 112); jfr Bd II, 172, III, 283, ävensom **H ö n s e b e r g e t** s. 112.

Iglemossen *iḡlø-* ToBul.-BjLi. ∞ Där finnas *blodiglar* (i målet *iḡlø*, m.).

Klare mosse, se Bd II, 132.²⁾

Kolekärr *kø̄lø-* RöRönn.; område med skog. ∞ Man har väl brännt *kol* där (jfr Bd II, 87).

Krappekärr(et) BaLä. — Krappekiärrs Måse 1748 Ba. nr 5. ∞ F. leden väl *krapp*, n. (se **K r a p p e t** s. 112).

»**Kusas**» **kärr** ToBur.(?). — **Kusas** Kjärr 1791 Lu. nr 18. ∞ Sammanhänger kanske med **K u s e b e r g e t** s. 116. Boh. *kussa* (t. ex. *kūsa* Forshälla) 'kossa' kan knappt komma i fråga, eftersom ordet i dessa mål heter *kōsa* (liksom *ko* heter *kø*).

***Kävlingarna** *šǣvlyja* BjLi.; sank äng. — **Kiäflinga** 1765 Bj. nr 10. ∞ Sv. dial. (även boh.) *kävling*, m. 'kavle'. Kavlar att gå på ha säkerl. varit utlagda här.

Ljungspolemossen *lø̄jſpø̄lø-* BjVi. ∞ Invid **Ljungspoleberget** Bd II, 157, och kanske primärt i förh. till detta.

¹⁾ Att tolka *Hjorthø-* som *Hjorthed-* skulle motsägas av sakliga förh.n.

²⁾ Måhända bör »**Klara**» i den där cit. källan av 1791 fattas ss. förkortning för »**Klara måse**»; det står näml.: **Klara & Granmåsen**.

Lottkärr, se Bebygg.-n. s. 58.

»**Marbon**» *mårbon* SäBö.; nu odlad mosse. ∞ Förkortning för **Marbomossen*. Mossen säkerl. uppodlad av en *marbo* 'Markbo, d. v. s. person (särsk. gårdfarihandlare) från Marks hd i Vgtl.'

Olskärret (Olle-?) *ólşæt* SäSko.; utmark med skog. ∞ Vål mansn. *Olof* (i sammandragen form) el. *Olle*.

Pjöskemossen *pyöskæ*- ToTu. ∞ Vål sv. dial. (Götaland) *pyöske* (med växelformer som *pyyske*, *pyske*, *pyäske*) 'småttroll' (Rz 513 a), som dock icke anträffats i boh.

Porsen. 1. *pøşøn* BjHa. 2. *pøşøn* SäLe. ∞ *Pors*bevuxna områden; jfr Bd III, 232. Om acc:n hos nr 1 är pålitlig, är namnet där förkortning för t. ex. **Porsemossen*. Nr 2 är ordet *pors* i bet. 'porsbevuxet område'.

»**Riare Måsen**» ToRöd. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Jfr »*Riare Bergen*» s. 120.

Rolkarna BjLi.; äng. — Rålka 1765 Bj. nr 10. ∞ *Rolke* 'dy' (Bd I, 267, II, 170). ∞ I källan säges marken dock vara »skrabbig mager hårdvall». Den måste ännu tidigare ha varit fuktig.

Rumpekärr *råmpæ*- SäIng.; åker. ∞ Ligger i s. ändan av bymarken; jfr namn på *Rump*- i Bd I-III.

***Saltkärr** ÖÖck. — Saltkärrsviken 1856 Öck. nr 27. ∞ Samma namn Bd III, 233.

Saxekärr *såksæ*- BjHo. — Saxekjärr 1791 Lu. nr 18. ∞ Antingen har »*kärret*» möjl. haft formen av en *sax* med två skänklar (jfr då *Saxe(r)viken* Bd III, 136), el. har man lagt ut *sax* för rävar (el. andra djur) på platsen. Jfr *Sax e f j ä l l* s. 121.

Sinnepinemosse? *sinæpinæ*- ToKä. ∞ Vid »*Signepineberg*» (s. 121). Ovisst om *mossen* fått namn efter berget el. tvärtom.

Skorv-, se *S k u r v -*.

Skurven (Skorven) *skürvæn* SäBö.; mosse. ∞ Sannol. åsyftas från början inte själva mossmarken, ty *skurv*- åsyftar åtm. i allm. bergig el. stenig mark; jfr samma namn s. 148.

Snäckemossen Bj-L, se Bd II, 171. (Namnet är ännu känt.)

Socknemossen *søknæ*- Rö. ∞ Mossen tillhör hela *socknen*.

***Spårekärr** *spøeræ*- ToRöd. — Spårrkjärrs bergen 1791 Lu. nr 18. ∞ Sammanhänger med *Spårefjäll(et)* s. 124, och är kanske snarast sekundärt i förh. till detta.

Stallmysten *stålmøsta*, *stånæsta* BjSörVi. ∞ Jfr *Stallkärret* Bd III, 233 samt *Stall*-namn i förevar. bd. Inga specialupplysningar föreligga.

***Sudden**, se s. 150.

***Suddkärr(et)** BjVi.; ingår i **Suddkärrsåkrarna såtşæşökra*, *såt*-. ∞ Se *S u d d e v i k e n* s. 73.

Sumparna ÖHe.; nu åker. — Sumpa 1842 Öck. nr 20. ∞ Bd III, 234, 284. Åkern har tydl. förr varit sank.

Svinekärr ToTo. — 1852 To. nr 31. ∞ Se närmare Bd II, 47.

Swällemossen (-arna) *şwæle*- ÖRörö. — Swälle måsen, S. måsarne 1832 Öck. nr 15. ∞ Ligger mellan berg ss. i en kittel, och vid regn *swäller* marken upp.

Säggen *séqən*. 1. RöMa.; nu åkerlyckor. 2. SäÅs.; djup sänka. ∞ *Sägg* '(viss växt på) sankmark, sank ängsmark, vattendränkt mark' (Bd I, 331).

Sö(d)mossen ÖBj. — Söömässen 1809 Öck. nr 6. ∞ *Sö(d)* 'får'.

***Takmaderna**, se Bebygg.-n. s. 52.

Trampemosse(n) ÖRörö. — Trampemåse 1831 Öck. nr 15. ∞ Man har säkerl. förr *trampat* torv där; jfr Bd III, 137 f.

Trankärr *tràn-* SäGö. ∞ Fågeln. *trana* (Bd I, 186, 320).

Vass-siken *väsikən* (ungt uttal, namnet finns ej kvar) BaLä.; äng vid älvstranden. — Vassiken 1760 Ba. nr 5. ∞ F. leden är flertydig; jfr Bd III, 273.

***Värmslekärren**, se Bebygg.-n. s. 34.

Vättnemossen BjLåSk. — Wettnemåsen 1793 Db bl. 188. ∞ Bd I-III Reg.

Älvakärr, se Bebygg.-n. s. 53.

Ökakärret *øga-* SäGun.; nu kohagar. ∞ F. leden synes vara ett ON **Ökarna*, **øga*, av boh. **øke øgø*, m. 'kil, kilformigt markstycke', och säkerl. är detta en pl. form av det närbelägna *Öken* s. 152.

VII. Dalar, dälder, fördjupningar.

Dal uttalas inom området *dāl*. *Hölj hulj* är m. Se f. övr. Bd III, 239.

Björk-, *Blåbärs-*, *Brohålan*, *Bäckedalen* el. -arna, *Djupedal*, *Dyhålan*, *Ekhålan*, *Fagerdal*, *Frostdalen*, *Gröna hålan*, *Hönsebärshålan*, *Kråkedalen*, 4 *Källdal(en)*, *Lars' dal*, *Lerhålan*, *Lindedalarna*, *Långe-*, 2 *Maddalen*, *Morbors dal*, *Mormors dal*, 2 *Mörkedal(en)*, *Norddal*, *Ormeklämman* (om *klämma* se Bd II, 21), *Ormhålan*, *Rävedalen*, -*giljan* (Bd III, 241 och cit. litt.), *Rävålan*, *Sandhålet*, *Stengiljan*, -*klåvan*, *Svartedal*, *Svensdalen*, *Tranbärshålan*, *Videhålan* (växtn. *vide*).

»**Amborgshål**» ÖBj. — 1856 Öck. nr 24. ∞ Sannol. mansn. *Ambjörn* (jfr Bd II, 171, III, 144). *Amborgs* är då ett »uppsnyggat» återgivande av ett uttal *Ambers-* (möjl. *Ambörs-*).

Andalen se Bebygg.-n. s. 54.

Anders-Mats' håla *anəs mats həva* BjLi., i Nordskogsbergen. ∞ Man säger att där skola finnas pengar nedgrävda; kanske har man tänkt sig att *Anders-Mats* gömt dem där.

***Andhålan** Bj. 1. Hel.; äng. — An-1801 Bj. nr 22. 2. *ånhəva* Lå.; nu åker. ∞ Fågeln. *and an (an)*. Nr 1 ligger vid en damm, vilken väl namnet från början tillkommit. Nr 2 var förr en vattenhåla där änder lära ha hållit till.

Barkhålan, se Bebygg.-n. s. 33.

†**Bergkitteln** BjHo.; större jättegryta.

Bisterdal(en) BjLi.(?). — Bisterdahls Berg 1791 Lu. nr 18. ∞ Jfr Bd I, 234. Det är kanske ett stöd för den där försökta tolkningen av *Bister-*, att här ifrågasvarande *dal* utgör en fortsättning av *Trolldalen* (s. 137).

Björns stall *bjón-stál* BjNo.; trång »klämma» i ett berg. ∞ En man vid namn *Björn* skall ha gömt undan hästar där under »danska kriget».

Brunndalen *brùn-* BjKvLå. — Brundalen 1791 Lu. nr 18, Bruns- 1793 Tu. nr 35. ∞ Någon *brunn* el. källa tycks man inte nu känna till i *dalen*.

***Budalen** ToAm. — Budahlsberg 1718 S 4 fol 118. ∞ Västs. *bu(d) bu*, f. 'bod'.

***Bunkarna** BaLå.; åker. — Bonka 1760 S 6 fol 128. ∞ Bd III,237; i så fall jämförelsenamn. Altern. möjl. målets *bunke* 'packe, stapel, hop, hög' (jfr Bruhn Ägon. 24).

Båthälorna ToBur; äng vid sjön. — Båthälorne 1808 To. nr 13. ∞ Man har väl haft *båtarna* uppdragna där.

Danske stallen *dånskæ ståløn* BjLå. (ej återfunnet vid kontrollen). ∞ Namnet åsyftar en klipphåla i *Stallebergen*, där hästar — väl alltså av *danskarna* — skola ha hållits undangömda under krigstid. Jfr Bd I,314.

»**Ersdalen**» *ēs-, ēš-, ēš-, āš-* ÖRöd. — 1797 Öck. nr 2 a, 1858 nr 26. ∞ Se »E r s» k u l l a r s. 108.

Gapet *gábet* ÖHå.; dal. ∞ Om *gap* med annan syftning se Bd I,153.

»**Gassby**» el. »**Gassbo**»; synes ingå i »*Gassby dal*» *gásby (gásby) dávk*, »*Gassbydal*» *gásby-* el. »*Gassbodalen*», och »*Gassby källa*» *gásby şæla* ToRöd. Där finnes en intressant stenåldersbroplats (Alin i Gbgs Jubileumspubl. III, 153 ff.). — *Gassbodalen* 1791 Lu. nr 18. ∞ Ordet *gast* 'spöke' torde ingå i namnet. Ogärna tror man på ett **gastbo* 'tillhåll för gästar', ännu mindre på **gastby*. Snarast äro de föreliggande formerna »uppsnygningar» av **Gastberg dal*, först blivet **gásbæ dávk*. Med avs. på bet:n jfr *Gasthålan* Bd I,271, III,237, och särsk. *Gaståsen* i Skaraborgs län (om *Gastås* i Kind, Älvsborgs län, se SOÄ VII.1,112 f.): Åtskilliga sv. ON på *Gass-* finnas visserl., men sådana borde i boh. ha *-a-*, icke *-a-*.

***Gertrudshålan** (Gertruds håla?) BjAllHoHö.? — Hjertrudshåla 1793 Tu. nr 35.

Grisedalen BjLe.(?). — 1791 Lu. nr 18. ∞ Om f. leden se Bd I,291.

Gunnes håla *gúnæs hýla* SäÖst.; åker.

Havdedrag ÖHe.; åker. — Hafde- 1842 Öck. nr 20, Häfde(!) 1843 Därs. ∞ F. leden är boh. **havde*, m. (no. dial. *hovde*, fvnord. *hōfði*) 'framskjutande högt bergparti' (avl. av *huvud*), känt även från Dal både ss. appell. och i ON (SOÄ 19, 112). S. leden är sv. dial. *drag*, f. 'dal, sluttande dalsänkning' (Bd II,172, III,237).

Holkedal BjRöraSör. — 1793 Tu. nr 35. ∞ Jfr Bd I,147, 321. *Holk* kunde dock här syfta på en källa el. brunn (jfr Bd II,190, III,277).

Horsedalen Bj.(?). — 1791 Lu. nr 18. ∞ *Hors* 'häst'.

Horsegiljan ÖBj. — 1797 Öck. nr 2 a. ∞ Se föreg., om *gilja* Bd III,333.

Hundehålan *húnæhýla* ÖRöd. ∞ Man brukade dränka *hundvalpar* där.

Jungfruhålet *jōgfruhæt* RöBa.; djup håla. ∞ Namnet uppfattas i orten ss. obscent. Möjl. kan dess upphov dock från början ha varit ett annat; jfr *Jungfrukullen* Bd I,101, *Jungfruhoppet* Bd III,198.

Jättens håla *jætens hýla* ÖHy. ∞ En *håla*, klyfta, i *J ä t t (e) h u v u d e t* (s. 113).

Kammarn *kámøn* BjKa.; dal. ∞ *Kammare*, målets *kámær*, i jämförande anv. om en liten instängd plats.

Kann(e)dalen *kån(ə)*- ÖÖck. — Kandalen 1827 Öck. nr 12, Kan(n)- 1856 nr 27, Kanne- 1858 Därs. ∞ Om f. leden se Bd III,37. *Dalen* är djupt nedskuren och liknar ett tråg.

Katthålan *kåthåla* BjLå.; damm. ∞ Bd III,240.

Kave håla BjKi.(?). — Kafve håla 1796 To. nr 12. ∞ Se *Kavås* Bd III,200.

***Kitteln** *şeløn* BjFå.; strandplats för Li. ∞ Åsyftar ursprungl. en i berget bcfintlig jättegryta; jfr *Berg kitteln* s. 132. Om uttalsformen se Bd III,156.

Klockarehålan BjLe.; äng. — 1745 Bj. nr 9. ∞ Den närmare anl:n till namnet okänd.

Klämman, se under avd. IV s. 102.

Knektedalen Bj-L-T, se Bd II,173.

Korvedalen *kårvə*- BjVi. ∞ *Av dalens* form. Jfr tjärnn. *Korven* Bd I,138.

Kos, se *Södre kos* nedan.

Kosen *kōsa* Ö. 1. Bj. 2. Hy. ∞ *Kos*, f., enl. uppfattningen i orten med bet:n 'lägt beläget, gräsklätt område mellan berg', numera i boh. utdött som appell.¹⁾

Koserna *kōsəra* ÖFo.; dal. ∞ Se föreg.

Krabbehöljen ÖÖck., vid sjön. — Krabbehölsmäsen, -höljsmossen 1858 Öck. nr 27. ∞ Väl efter förekomst och fångst av *krabbor*. Om *höl(j)* se Bd III,239.

Kröckle kyrka *krōklø şårka* ÖRöd; grotta. ∞ Om f. leden se s. 87. Större grottor benämnas ofta även annars *kyrkor* i dessa trakter. Förevarande grotta rymmer 10 à 12 personer. Där finnes en upphöjning som tydl. liknats vid en predikstol.

Lergravarna²⁾ *lērgråvəra* BjFå. — Lergrafverne 1791 Lu. nr 18. ∞ Boh. *lergrav* 'skalsandsgrop'; jfr **skäl-ler* Bd II,162.

»Lilledams råken»; läget ovisst. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Om *råk*, f., se Bd I,183, 189.

***Låkan** (Luckan) *līga* ToBur; dalformig betesmark uppe bland bergen. — Best. form av *lucka*, i målet *līga*, säkerl. åsyftande någon slags stängselanordning. Den närmare anl:n till namnet är dock oklar, liksom för samma namn ss. bebygg.-n. på östsidan av Tjörn (**Låka līga*), i Norge (*Loko*, NG XI,270) och i Vgtl. (*Låkö* SOÄ 8,82).

Långås kista *layas şesta* SäIng.; en urholkning i berget. ∞ Urholkningen har tydl. liknats vid en *kista*. Om andra anv:r av *kista* i ON se Bd II,143, 152, III,210.

†**Magen** *mågøn* (ungt uttal) SäIng.; åker. ∞ Åkern är svängd som en *mage*. Namnet är givet i viss mots. till *H u v u d e t* (s. 142) och *S t r u p e n* (s. 136, 149).

***Meddalarna** BjRöd. — Medalarne 1791 Lu. nr 18. ∞ Möjligheter för tolkningen av f. leden anföras Bd I,217, 249.

¹⁾ *Kosen kōsøn* (alltså m.) på v. sidan av Käringön betecknar en vik. Namnet torde kunna sammanställas med två no. *Kosvik* (NG 9,27, 12,385), av vilka ingen säker tolkning givits.

²⁾ Möjl. är orten = *Lergravarna* Bd II,157.

†**Mjölkedäljan** BjKv. ∞ »Däljan» (Bd I, 273, 320) där man *mjölkar*.

Mullholken, se Bebygg.-n. s. 36.

Mödalen *mödån* ÖRörö. — Mödahls måse 1832 Öck. nr 15. ∞ Oklart. Befolkningen själv förmodar att namnet är föranlett därav, att havet förr från båda sidor trängt in och *mötts* vid mitten av den tvärs genom ön gående dalen och där uppkastat en hög bank. I så fall ett **möt(e)dalen*. Men förklaringen verkar tillkommen efteråt. Uteslutet är kanske icke, att *Mö-* kan återgå till ett ä. *Mjö-'smal'*. Jfr samma namn Bd III, 241.

***Mökhålet** *mökhålet* (väl ungt uttal) BaKä.; samfälld sandtäkt. — Mökhål(l)et 1832 Ba. nr 50. ∞ *Hålet* (hålan) gav dålig sand och måste till slut överges, varför det fått den förklenande benämningen ('dynghållet'); om *mök* se Bd III, 262. (Formmaterialet synes delvis kunna peka på *-håll*, men detta torde ej ge någon mening.)

Natt(e)kvigiljan ÖBj. — Natt(e)qvigilja 1859 Öck. nr 30. ∞ F. leden är ett annars okänt *natt(e)kvi* 'fälla (»kvi») där boskapen inestänges om natten'. Om *gilja* 'bergpass' se Bd II, 172, III, 241. Jfr *Nattarunnen* Bd I, 289, *Nattekullen* III, 209.

Normans däljor SäKv. — Normans deljer 1791 Lu. nr 18. ∞ Familjen. *Norman* el. boh. *norman* 'norrman'? Om *dälja* Bd I, 273, 320.

Olsdalen ToAmKä. — Olsdalen 1842 To. nr 26. ∞ Vid *Olsberget* (s. 119).

†**Oxögat** el. †**Aröd Oxöga** BaAr. ∞ Urholkning, som går vågrätt in i nordkanten av Tingstad fjäll, något över 1,5 m. hög och till formen påminnande om en *ögonhåla*. Om ON *Oxögat* med annan syftning se Bd I, 296, III, 134, 164.

***Oxöge dal** *åksö däl* BaAr. ∞ Se föreg. Uttalet av f. leden antages här alltså bero på en sammandragning.

»**Porres**» **hål(a)** ÖHult. — 1858 Öck. nr 29. ∞ Oklart. Möjl. **Porshål(a)*, där f. leden vore växtn. *pors?* Något bin. **Porre* torde icke vara känt.

Pukhålan BjÖn.; ingår i *Pukhåleberget* *pukhåle*. ∞ *Puke* har här trol. den i boh. kända bet:n 'hudavdragare' (jfr Bd I, 110), och möjl. åsyftas en *håla* där hästkadavren grävdes ned.

Rabbels håla *råbæls håla* RöLid; kittelformig håla i ett berg. ∞ Kanske innehållande det *rabbel*, n., som ingår i boh. (Tjörn) *bergsrabbel* 'samling av små berg', *stenrabbel*; i så fall väl ett ON (*Rabbel* el.) *Rabblet*. Dock uttalas det nämnda ordet med *-l*. Måhända bör man därför med Elov Andersson tänka på ett personn., näml. på ett ökn. **Rabbel*, bildat till boh. m. m. *rabba* 'snålt lägga sig till med (det som andra ha lika stor rätt till)' på samma sätt som t. ex. srml. *nabbil* till *nabbas* 'gnabbas m. m.', vgt. *laffel* till *laffa* 'gå senfärdigt'.¹⁾

Rackarehålet *råkaråhålet* ÖBj.; dalgång mellan berg, även namn på marken där omkring. ∞ Där är trångt och besvärligt att komma fram.

Rannebergs taska *rånæbæſ-tåska* SäKy.; känt harpass. ∞ Vid ett *Ranneberget* (s. 120). Sv. dial. *taska* 'ficka, kjortelsäck, lösicka, pung' i jämförande anv. om fördjupning o. d.; se *T a s k a* n s. 97.

¹⁾ En jämförelse med f. leden i *Rabbalshede* i Kville sn och hd vore obefogad; detta namn skrivs i *Rambadzheidhi* 1346.

Rödbergsstallen *röbæstälön* SäHök. ∞ S. leden, *stall*, m. (rsp. *stall*, n.), åsyftar här en hög och välvd, rätt otillgänglig hålighet i nordkanten av *Rödberget*. Sannol. innebär den en (skämtsam) jämförelse med ett *stall* (jfr Bd I, 208, 290, III, 217, 242, 278, samt *Stallen* nedan).

»**Salshålan**», se under *Saldsslätt* s. 147.

***Saltdalen**; ingår i *Saltdalsviken såltasviga*, = *Hjälmvik (s. 70). ∞ *Dalen* ligger mycket lågt, och *saltvattnet* går stundom långt in.

Sillvik(e) klämma *sélvr klæma* BjFå.; smal sänka i ett berg. ∞ Bd II, 21.

Sillvik(e) trång *sélvr trång* BjFå. ∞ Bd I, 258. Här en smal sänka.

Skardet?, se *Bebygg.-n.* s. 59.

Skeddalen, se *Bebygg.-n.* s. 60.

***Skotthålerna** *skøthålværa* BjBj., nära sjön. — Skåtthålebergen 1791 Lu. nr 18, Skåtthåls Bergen, Skottholsbergen 1796 To. nr 14. ∞ *Talrika* jättehålor (jättegrytor) finnas i bergen, vilka väl liknats vid *skotthål*. I själva verket är formen snarast pl. på *-er* just av detta senare ord; jfr *Tjärnerna* s. 74.

Skrälls stuga *skrællstøva* SäGun.; grotta under stora nedrasade hållar. ∞ *Skräll* var ett mycket omtalat troll, som troddes bo i grottan. Jfr det nordboh. trolln:t *Vrål*.

Skärdalen ToTu. — Skjärdalen 1791 Lu. nr 18. ∞ *Oklart*.

Smörhålan ÖHult; åker. — 1858 Öck. nr 29. ∞ Om *smörhåla* både som appell och ON se Bd I, 273. Jordmånen är här sandmylla på lerbotten.

***Soklåvan, St. och L.**, ÖHö. — Stora, Lilla Soklöfwa 1797 Öck. nr 2, Soklofva 1802 To. nr 14. ∞ En allmänning där man förr hade grisar.

***Sotehåla(n)** BjBj.; ingår i *Sotehålaberg*. Kallas även *Björlanda huvud* och *Berg-huvudet*. — Kortet. ∞ *Oklart*. Om namn på *Sot(e)*- se Bd I, 314.

Spruthålet, se s. 76.

Stallen. 1. *stälön*; ingår i *Stalleberget* BjLå. 2. *stål* ÖHö. ∞ *Stall*, m., här bildl. om en dalsänka mellan branta berg; nr 2 kring stenformationen *Hästen* (s. 112), alltså väl skämtsam namngivning (jfr *St.* och *L. Stallen* s. 73). Jfr t. ex. *Danske stallen* och *Rödbergsstallen* ovan och där cit. st.

Stenklåvet *stønklevet* BjBj. ∞ *Klåv*, n. 'trång dæld, klyfta'; jfr *Käringeklåvet* Bd I, 154.

Strupen Bj-L, se Bd II, 173. — Tillägg: *Strubenn* 1586 Jb (»gresleding», d. v. s. betesmark för vilken skatt utgick). Samma namn s. 149.

Störredalen ÖHy. — 1838 Öck. nr 16. ∞ Väl näppel. 'den *större* dalen'.

Svindalen Bj? — 1791 Lu. nr 18. ∞ Samma namn Bd I, 322, II, 173, III, 243.

Svårtedalen *svæftø*- SäLe. ∞ *Svårta*, f. 'svart jord'; jfr *Svårttjärn* Bd I, 143.

Såvedalen *søva*- SäKvi. ∞ Utefter bäcken i dalen växa **sävevekar* *søvøvega*, ett slags starr som förr användes till vekar i tranlampor. (Namnet skulle alltså intet ha med sockenn:t att göra.)

Sö(d)klåvan *søkløva* ÖRöd. ∞ *Sö(d)*, m. 'får', och **klåva* 'klyfta' (jfr Bd II, 133),

Södre kos *sørø kōs* ÖGr. ∞ Se *Kosen*.

Taskan se s. 97.

Tjörbogravarna *sjörbogråvanə* (böjningsformen ung) BaTi., i Ti. fjäll; några små rösen. ∞ Rösen ligga i närheten av Ti. *Tjörbogården*, och sägas vara uppkastade över två personer som där blivit ihjälslagna.

Tranbärshålan?, **St.** och **L.**, *stōra* och *lēla trāmpəshēla*, *trāmpəš-*, *trāmpəš-*, *trāmpəš-*, *trānbəš-* Ö, på Källö; dalsänka. ∞ Där växer mycket *tranbär*; men uttalen med *p* äro svårförklarliga, om man inte får antaga att de representera en ursprungligare form, som först genom omtydning ersatts av *trānbəš-*. Lidén, som lägger avgörande vikt vid nämnda uttal, ifrågasätter med fog, om f. leden inte kunde vara ett **Tramp(e)-bergs-*, **Trant(e)-bergs-* el. dyl. *Tramp*, m., betyder i boh. bl. a. 'trappa (i sht yttertrappa), en trappas översta plana del, förstukvist' o. d.; t. v. är intet faktum känt som kunde stödja tanken att detta ord ingår. Ett *tranta* 'tranbär' uppges för Dalsland (SOÄ I. 2,39); i boh. heter bäret (utom *tranbär*) blott *trānta*. Något annat *trant* med här tillämplig bet. är ej känt från boh.

Trolldal(en) har anträffats på två-tre ställen. ∞ På det ena stället (se s. 60) sägs det ha spökats. I den andra dalen skall »Lasse-Maja» ha hållit till.

Trång, se Sillvik (e) trång s. 136.

Tunndalen *tūn-* BaSkä.; liten dalsänka. ∞ Något spår efter någon *tunna*, nedgrävd till källa, i den bäck som flyter genom dalen, finnes ätm. ej nu; jfr annars *Tunnana* s. 158. Därför är f. leden sannol. den flerstädes ifrån kända ånamnsstammen *Tund-*, vare sig denna har gammalt *T-* (se senast A. Janzén i NoB 1935, s. 31 f. och om ett avljudande *Tanda* Bd II,139) el. *Ṭ-* (se senast M. Olsen i Maal og Minne 1934, s. 96 n. 1). Om en ånamnsstam *Tunn-* är säker (jfr No. Elven. 278 f.), kan även denna komma i fråga. Samma tydning bör då föredragas även för *Tunndalen* Bd II,174 framför den där föreslagna.

Tvårhålet *tvārhol̥t* BjKa.; nu åker. ∞ *Tvär* åsyftar i ON i allm. läge på tvären mot något annat; jfr t. ex. Bd III,265.

Uppedalen *ōpə-*, jämte *Uppdalsbergen* *ōpdas-*, ToSkTo. — Oppdahls Bergen 1791 Lu. nr 18. ∞ Vål om högt läge (jfr NG IV. 2,139¹⁾); jfr *Upplyckorna* Bd I,287, ävensom det vanliga *Upppegården*.

Varpedal BjRöra; utmark. — Warpe- 1793 Tu. nr 35. ∞ *Varp*, n. 'uppkastad ris- el. stenhög' (Bd I-III Reg.).

***Vråsdalen?** *vrās-* BjVi. ∞ En förkortning av **vrās-* till **vrós-* och vidare till *vrós-* torde inte behöva anses omöjlig. Genitiven på *-s* skulle snarast vittna om att f. leden vore ett färdigt ON **Vrån*. Doc. Armini ifrågasätter möjligheten av ett **Vrålåsdalen*, som sammandragits. Ett *Vrålås vrål-* finns Bd III,223.

Vurm *vurm* ÖRörö; bergskreva. ∞ Dunkelt. Är uttalet pålitligt, måste det förutsätta ä. **Vyrn*, och detta i sin tur **Virm*. B:11

***Våmmedal(en)** *vāmə-* BjKvLe. — Wammedal 1791 Lu. nr 18, 1793 Tu. nr 35. ∞ Jfr *Våmäckran* s. 152 samt utredningen av *Våmmedal* Bd III,106.

¹⁾ I NG 1,4 antages läge 'långt uppe i dalen' vara åsyftat.

Ålehöljen *ætəhɔ̃n* Ba-SäHö.; dels en »hölj» (Bd III, 239) i en rännil, dels förkortning av *Ålehöljenskällan* *ætəhɔ̃nssæla* (jfr under H ö k ä l l a s. 44), den senare numera ersatt av en brunn. ∞ Man fångade förr *ål* åtm. i källans avlopp till Kvillebäcken.

***Ållingedalen?** *ælvjə*- BjVi., vid sjön. ∞ F. leden är trol. *älling* 'and- el. ankunge', vilket ord numera är utdött i boh., men lever i ON (*Ållingarna*, två små holmar SIOD 3, 76). Vokalismen är den i målet väntade, till förlängningen kan uddljudsställningen åtm. ha bidragit. (Eld heter i målet *el*, men *eld(n)ing* **èlvj*.)

VIII. Åkrar, ängar, hagar, gården, svedjemarker, röjningar, öppna områden o. d.

Åker heter inom området *ægər, ågər*, pl. *åk(ə)ra*; *hage* uttalas här i äkta mål alltid *håwə*. Om bet:n av vissa andra ord, särskilt *tå*, m., *spjäll* och *äckra* se Bd I, 189, III, 245.

Åleyckan, Alåkrarna, Aplehagarna, Askelyckan, Aspåkern, Bergelyckan, Bergtegen, Brattelyckan, Bredåkrarna, Brotegen, -åkrarna, -äckran, Brunnängen, Bränntegen, Bäckåkrarna, -äckran el. -äckrorna, Dalså kern, Dalängen, Dikesåkrarna, Dynge-spjällen, Ekeflaten, 3 Flatå kern (om flat Bd I, 277), Gatelyckan, -slätten, Gatåkrarna, Gran-, Grindelyckan, Grindåkrarna, -ängen, Gropareängen, Gråstens-, Gråsläckan, Gustavsängen, Gärde(s)slätten, Gärdestegarna, Hageslätten, Hall-, Holmåkrarna, Humlegården, Hålåkrarna, 2 Hägnaden (Bd I, 205), Högetå, Jannes hed, Kalveflaten (om flat Bd I, 277), Kalv(s)hed, Kilåkrarna, -ängen, 7 Krakelyckan (Bd II, 180), -ängen, 2 Kringellyckan, 5 Kroken el. Krokarna (Bd I-III Reg.), Krokåkrarna, Kråketegen, Kullå kern, 3 Kullåkrarna, 2 Kullängen el. -ängarna, 2 Kyrk(o)-ängen, Kyrkäckran, Källarelyckan, Källängen, Körsbärshagen, Laduflaten (om flat se Bd I, 277), Lergravs-, Lillängen, 2 Lindlyckan, 2 Lundängen, Lyckåkrarna, Långvallarna, Löåkern, Madtegarna, Mellanhagarna, Mosselyckan, Mossängen, -ängarna, Mälthusflaten, Nyländet, 2 -ländena (Bd III 2, 262), Ormekroken, Oxelyckan, Prästängen, Rump(e)åkrarna (Bd III, 264), Rumpäckran (Bd III, 264), Rörlyckan, -äckran (rör 'vass'), 7 »Sanna» (Sandarna), Simonsäng, Skansäckran, åtm. 3 Skedesåkrarna (Bd I, 201, 283, III, 266), Skedet, Skräddarehälet, Slät(t)lyckan, -ängen, Smalå kern, Smedjespjällen, Smedlyckan, Snedåkrarna, Spetalsängen (mitt emot »Spetalen»), Starren, Stenbroängarna, 2 Stensåkrarna, Stora starren, Sägare-, Tjurängen, 2 Tornåkrarna (torn 'törne o. d.'), 2 Trehörningen, Trekanten, Tuwetegen (-tøjən), -tegarna, åtm. 4 Tålyckan, Udde- (en udde i ängsmark), Utgårdet, Vid(e)åkrarna, -äckran (växtn. vide), Åmansängen (familjen.), 2 Åsåkrarna, Ävelyckan, Älvängen.

Bastegårdet *bəstəjəđ* RöSo. ∞ Där har funnits en »basta» (bastu), en torkgrop för lin.

Bjälkeröd *bjəlvkərə* RöHög; åker. ∞ För f. leden jfr Bd I, 158, och för ett -röd som ej anger bebyggelse t. ex. Bd I, 275, II, 150.

Björn i Kungälv (»Björni») RöGr.; kr.-äng. Även kallad *Prästängen*. Var ky. åtm. ännu 1703. — | Biörn i KongElf(f) o. d. 1659-1825, Björni Kongelf 1881 (efteråt är ett tunnt vertikalstreck draget mellan *n* och *i*). ∞ När *Björn i* har missuppfattats som *Björni*, kan gårdn. *Björni* på Orust SIOD 3,164 (i SvO *Bjönne*) ha övat inflytande.

†**Blåskiten** *blå-* BjKa.; åker. ∞ Se samma namn om ett litet skär s. 78 ovan. Åkern har sandjord.

Blötorna ÖBj.; åker. — Blötorna 1850 Öck. nr 23. ∞ Boh. *blöda*, f. 'blöt mark'.

***Bokflaten?** *böf/böda* BjNo.; äng. — Boflaten 1771 Bj. nr 13. ∞ Ej *bod*, om uttalsformen är äkta; jfr t. ex. s. 80. Trädn. *bok?*

Boslycke, se s. 129.

Botten. 1. *bøn*, *bøn* SäGun.; åker. 2. *bøn* (*o* → *u*), *bötn* ÖBj.; åker och äng. — Botten 1843 Öck. nr 18. ∞ Bd I,192, 323, II,175, III,247. Nr 1 är lågt liggande mark. För nr 2 ge förhållandena på kartan ingen säker ledning beträffande den egentliga innebörden.

Brandlyckan BaTi. — Branlöcka 1830 Ba. nr 50. ∞ *Brand* 'svedja'; jfr Bd III,236.

Bran(ds)tegen o. d., se »**B r a n d t ä n g e n**».

»**Brandtängen**» Rö; sk.-äng, utesluten ur Jb 1919 ss. icke för sig bestående. — | Brandtegen 1665, Branstegen 1703, Brands- 1719, Bran- 1758, Brandtängen 1811-1881. ∞ *Brandtegen* torde vara den rätta formen — *brant* kan ss. en icke västsv. form ej ifrågakomma —, som sedermera förvanskats till *Brandstegen*. Har rent av *brandstege* spelat en associativ roll? F. leden torde syfta på svedjning el. dyl. (jfr **B r a n d k ä r r** s. 3 och SOÅ I,2,41).

Bruksgärdet *bråks-* RöGr. ∞ Efter ett tidigare tegelbruk.

Brännet *bränt* BjKa.; åker. ∞ *Bränne*, n. 'svedjeland'. Jfr Bd I,191, 277.

Bränntegarna BjLe. — Bränntegarne 1745 Bj. nr 9. ∞ F. ledens innebörd fler-tydig; jfr föreg. samt namn på *Bränne-* Bd I-III.

Bäcken *bäckon* ÖFo.; sumpigt område. ∞ Någon *bäck* säges aldrig ha funnits, och är överhuvud åtm. nu ej känd på Fogdö.

»**Daudläende**» Ba. — 1388 RB 325. ∞ Jfr under **D ö d f l a t e n** nedan.

Dyngåkrarna BaLä.; vid älven. — 1760 S 6 fol 128. ∞ Förr upplagsplats för naturgödsel; se *Dyngevik* s. 68.

Dödflyten BaBa.; åker. — Dödflyten 1834 Ba. nr 49. ∞ Innebörden är oklar, och en jämförelse med det försvunna »**D a u d l æ n d e**» ovan gör den knappast klarare. I boh. finns ett *dödjord* *döjör* 'jord som det inte vill växa i', = gutn. *daujord* 'sumpig jord' (Rz 111 a); jfr även *dödbränna* 'jord (i sht mossjord) som genom bränning blivit ofruktbar' (SAOB D 2581). Men den ifrågavarande åkern hade ett högt gradtal. Den låg helt nära gårdarna. Någon gammal begravningsplats?

Engelsmännens hage el. **hagar** *eygelsmännernas hagg* el. *haga* ÖHult. — Engelsmännens hage 1858 Öck. nr 29. ∞ Rester ha påvisats av en *hage*, dvs. en inhägnad plats el. möjl. en gärdesgård, som säges vara gjord av hit på bevakning förlagda *engelsmän* för att freda befolkningen mot »danskarna». Enl. en annan tradition

skola engelsmän här ligga begravna; spår av gravar finnas. Inhägnaden synes ha omfattat c. 20 m. i fyrkant.

Fars lycka *fʌs-løka* SäDj. ∞ Uppodlad av nuv. ägarens farfader.

Finnebrännorna ToHä., längst i NV mot To. bys rå; ängsbackar. — Finnebrännerne 1838 To. nr 22. ∞ F. leden är väl folkslagsn. *finne*. S. leden åsyftar väl då 'svedjeland'; jfr Bd I, 191.

***Fjölarna** *fjølva* ÖGr.; äng. ∞ Säkerl. jämförelse med *fjöl* 'bräder'. Ordet användes i boh. t. ex. om sittbräda på vävstol, bakbräde, vändskiva på plog, bräda som man sätter på hornen på kreatur.

Flabben. 1. BaLä.; åker. — 1760 S 6 fol 128. 2. ToTo.; åker. — 1852 To. nr 31. ∞ *Flabb(e)* 'smutsig el. »klafsig» fläck' (Bd III, 249).

Flasken *flasken* SäSo.; åker. ∞ Väl *flask* 'femtumsplank el. dyl.' i jämförande anv.; jfr Bd III, 249.

Flycket BaLa.; äng. — 1760 Ba. nr 7. ∞ Boh. **flycke fløka*, n. 'stort fält'. Ängen är på kartan mycket bred.

***Flätorna** BaLä. — Flätterne 1760 Ba. nr 7. ∞ Åsyftar tre intill varandra liggande, långa och mycket smala åkertegar, varav en nedtill ytterligare något avsmalnande. Väl jämförelsenamn.

Fogdeängen Sä; kr.-äng. — | Fougdeängien 1659, Fogdeängenn 1665. ∞ »En serdeles ägendomb widh Biärby ägor, hwilken äng Fougden altidh hafwer frij niu-tet» (Jb 1659). Ängen tycks dock icke kunna identifieras i Jb 1544-1586.

»**Fostegen**» BjLi. — 1765 Bj. nr 10. ∞ Oklart. (Någon *fors* finns inte i närheten.)

Friarelyckan *frirara* SäGe. ∞ Anl:n till namnet är okänd.

Fågelungen *fåhøgen* RöGö.; mindre åker. ∞ Tydligt på något sätt efter platsens läge nedanför *Fågelkullen* (s. 104).

Förländena BaBä.; äng. — Förlännen 1759 S 6 fol 127. ∞ Bd I, 278; jfr följ.

Förländet BaLä.; äng. — Förlännet 1760 S 6 fol 128. ∞ Bd I, 278; jfr föreg.

Gateskägg ToAm.; åker. — Gateskägg, Gateskäggs åkrarne (jfr under *G a t e s k ä r* s. 82) 1754 To. nr 4, Gateskägg 1842 To. nr 26. ∞ Dunkelt. Namnformen kanske opålitlig (den y. källan kan ha övertagit formen från den ä.).

Gravet *gråvæt* BjKa.; åker. ∞ Då intet *grav*, n., är känt, är namnet väl en förkortning för ett sammansatt namn vid vilken neutralt genus känts naturligt; jfr **H ä s e t* nedan.

Grindestycket *grinstøket* SäGun. ∞ Vid en järnvägsövergång; namnet alltså rätt ungt.

Gropåkrarna (-åker) BaLä. — Gropåkren 1760 Ba. nr 7, -åkra 1801 S 17 fol 96. ∞ Boh. *grop grab*, f. 'dike'. Ett dike synes på kartan mellan åkrarna. (Dikning var på 1700-t. mindre vanlig.)

Gråbenekroken *gråbenækrogn* Bj; namn på n. ö. delen av socknen. ∞ *Gråben* är ökn. på dem som bo inom Alleby rote (AllLeSteÖst.); se närmare s. 17.

Grönan *grøna* ÖHä. ∞ Det största sammanhängande gräsklädda området på

ön. Lidén hänvisar till nisl. och fär. *græna*, f. 'grön fläck'. Jfr ett *Grönan græna*, hmsndel under Yllene, Kville sn och hd.

Grötelyckan ÖBj. — 1859 Öck. nr 30. ∞ Västs. *gröt (isl. *grjót*, = sv. *resp. gryt*) 'sten, stenig mark'.

Gullpengarna *gúlþépa* BjLå.; åker. ∞ Namn av samma typ som *Gullringen* i liknande anv. Här sannol. sammanhängande med att marken faktiskt var värdefull odlingsmark; jfr om ON på *Gull-* överhuvud Bd II, 11, Indrebø No. innsjön. I, 83, Sahlgren i NoB 1935, s. 59 ff.

Gullåkrarna *gùl-* SäGun. ∞ Under ett tunt lager av matjord finnes gul lera.

***Gunnegärde(t)**? ToHä. — Torde ingå i Gunjärns backarne 1791 Lu. nr 18. ∞ Mansn. *Gunne* har i dessa trakter varit mycket vanligt, se Bd I, 363, III, 320.

Gustavs (el. **Lillängen**) RöGrÖst.; sk.-äng. Var ky. ätm. ännu 1680. — Giöstaft i KongElff 1659, Gustaf i KongElf 1665 1680, Gustafzäng (o. d.) eller Lilla Ängen (o. d.) 1703 1719, Gustafs Äng eller lillängen 1758, Gustafs eller Lindängen(!) 1811, Gustafs eller Lillängen 1825 **1881**, Jr.

***Gyttlarelyckorna**, se s. 34.

***Gårdarna** Ba. — Gåla 1770 Db bl. 443 («kålhage» på samfällda utmarken). ∞ *Gåla* (säkerl. med tjockt *l*) är här säkerl. best. pl. av boh. **gårde*, no. *garde* (*gare*) 'kätte, fålla, liten inhägnad'. Samma namn s. 65.

***Gällelyckan** *gællóka*, *gæða*-(!) SäLe. ∞ Stammen i verbet *gälla* 'kastlera' el. snarare sammandragning av *gällare* 'person som kastlerar'. En sådan lär näml. ha bott på platsen.

Hacket *háket* har träffats tre ggr. ∞ 'Den med *hacka* upptagna odlingen'. Jfr *Nyhacket* Bd I, 199, 282, *Flåhacket* Bd III, 250.

Halljorden *háljón* (ungt uttal) SäKä.; åker. ∞ 'Den »hallande», d. v. s. slutande, marken'.

Halvstarran BaLä.; åker. — Halfstarra 1760 Ba. nr 7. ∞ Möjl. anger namnet att vegetationen till hälften utgjorts av *starr*. Ligger invid *Starran* (s. 138).

***Hammarlyckan?** *håmæ*- RöSo. ∞ Om *hammar* se under *Berg* (s) h a m m a r (s. 105). Möjl. är dock f. leden i stället *hamn* 'utmark', med i **håmæ*- bortfallet *n*.

Harespället *håspjælt* SäAsk.; potatislycka. ∞ En person i Bärby säger sig ha skjutit många *harar* där.

Hatten *håten* SäGun.; åker. ∞ Åkerfiguren kan sägas likna en hög *hatt*.

Helgered upptag *hæljæræ óptæg* BjHel.; åker. ∞ *Upptag* 'upptagen, dvs. uppodlad, mark'; ordet dock obestyrkt i boh.

Holkeflaten ÖBj. — Hålke- 1846 Öck. nr 22. ∞ *Holk* 'urholkat föremål', här om fördjupning i terrängen.

Holtelyckan *høltæ*- SäTof. ∞ *Hult* (*holt*) 'träddunge'.

Hopastycket *høpastøkæt* SäAsk.; åker. ∞ Se följ.

Hopaängen ÖBj. — 1856 Öck. nr 24. ∞ Säkerl. 'ängen som tillhört flera gårdar *tillhopa*'. Jfr Bd I, 154, 194, 241.

Husmansåkrarna *håsmans-* ÖBj. — Husmans åkra 1843 Öck. nr 18. ∞ F. le-

den är *husman* 'inhysesshjon', men ankn till namnet är i övr. obekant. Jfr *H u s - m a n s k ä r r e t* s. 130. Det bör nämnas, att *husman* i boh. kan betyda 'stor, jordfast sten i en åker'.

Huvudet, *hävät*. 1. SäGun.; åker, förr betesmark. 2. SäIng.; åker. ∞ Jfr Bd II, 178. Nr 2 invid *S t r u p e n* (s. 149) och *M a g e n* (s. 134).

Huvudäckran BaLä.; äng. — Hufdäckra 1760 Ba. nr 7. ∞ Jfr boh. *huvudåker* *hävågør* o. d. 'vändteg' (jfr Bd II, 178). Här åsyftas tydl. en igenlagd sådan, en »äckra».

***Häsegården** ToTo. — Hesegården 1852 To. nr 31. ∞ Namnet är sv. dial. (Skåne) *häsegård* 'inhägnad plats för halm-, hö- el. sädesstackar' (Rz 284), innehållande boh. (m. m.) *häs* f. (i sydboh. uttalat *hes*) 'halm-, hö- el. sädesstack'.

Häset *hēsät, hēsät ToRöd; åker (potatisland). ∞ Väl snarast förkortning för *Häselandet, Häsestycket* el. dyl.; jfr *G r a v e t* ovan samt föreg.

Hövden BaLä. — Lilla Hövden 1760 Db. bl. 342. ∞ Best. form av ett ej nu från Boh. känt ord motsvarande da. *hövd* (ä. da. *hoffd*) 'vändteg' (= *huvudåker*, se nyss under *H u v u d ä c k r a n*). Jfr Sydsv. ortnamssällsk. årsskr. 1930-31, s. 54, Bruhn Ägon. 119.

Jämmern, se s. 47, 58.

***Jätteslätten** RöGr. — Ingår i Jätteslättsberget 1791 Lu. nr 18. ∞ Namnet sammanhänger med *J ä t t e s t e n a r n a* (s. 113), och torde ha föranletts av att sex kretsformigt anordnade stenrösen (möjl. gravar?), som på den cit. kartan synas utmärkta uppe på berget, trots vara *jättars* verk.

»**Kalalycka**» BjÖst. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Oklart. **Kalvhage*-?

»**Kalarebo**» *kålarabö* BjHaSörVi.; utmark. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Oklart; i f. leden torde dock *kalv* ingå.

***Kar(d)eskäftet** BjLi. — Karskäftet 1765 Bj. nr 10. ∞ Marken begränsas i N av en lång, smal ås, som på kartan har en slående likhet med *skäftet* på en *ullkarda*, boh. *kåra*.

Kesen BaLä.; åker. — Kiesen 1760 Ba. nr 7. ∞ Sannol. förkortning för **Kes-åkern*. Namnet avser en mycket smal och lång teg. Trol. växtn. *kes* '(blad av) *Ægopodium* el. dyl.' (Bd III, 283). (Med tanke på *Kesekullen* o. d. Bd I, 101 må upplysas, att någon kulle inte finns i närheten.)

Kladdefassarna BaLä.; åker. — Kladdefassa 1760 Ba. nr 7. ∞ Tydl. en bildlig anv. av boh. *kladdefass(e)*, m. 'trashank', dock väl i en bet. 'smutskladd' el. dyl.¹⁾ Namnet åsyftar sannol. »kladdig» jordmån.

Klockarebåget *klökarabåwet ÖBj.; åkerlycka. ∞ Intet sammanhang med någon *klockare* är känt; jfr *K l o c k a r e b e r g e t* s. 114. S. leden är boh. **båg baw* o. d. 'buk, krökning'.

¹⁾ Senare leden i detta ord är säkerl. identisk med den i da. ord på *-fas*, t. ex. *lwifas* och det från ä. jutl. (1600-t.) antecknade skällsordet *skidtfas* (C. Klitgaard i Da. stud. 1934, s. 89).

Klåbak *klåbak, klåbak, klåbak* SäToft.; åker. ∞ Bd III, 156, 292, Janzén Vokalassim. 65.¹⁾

***Klöverna** BjLi.; ängar. — Klöfvera 1765 Bj. nr 10. ∞ Se **Kleverna* Bd III, 179 (och *Tjärnerna ovan s. 74), *Spjälleklevet* Därs. 179. Bet:n är kanske dock här 'smal väg i berg', en bet. som synes vara betygd just för formen *klöv*, n., genom *Katteklövet* Bd III, 179.

Knäet *knäet* BjRöd; äng. ∞ Marken är *knäformigt* krökt.

Kockhed, se *Bebygg.-n.* s. 35.

Kockåkrarna BjLe. — Kockåkrarne 1745 Bj. nr 9. ∞ *Kock* 'tupp'? Jfr Bd II, III Reg.

Kolslätt *kolslätt* SäDj.; åker. ∞ F. leden torde syfta på att *kol* påträffats i små fördjupningar inom vissa fläckliknande områden på slätten. Rester av brandgravar, liksom annorstädes i närheten (Sarauw Gbgs Jubileumspubl. III, 291, 296 f.)?

Kolveden *kolvén* RöGö.; s. k. »flate». ∞ Namnet kan ha föranletts av att där hittats förkolnade trästycken. I så fall snarast ellips för **Kolved(s)å kern*, -*flaten* el. dyl.

Korråkrarna *kör-* SäGun. ∞ Dunkelt. Ett likaledes dunkelt »*Korreheed*» Bd III, 298. Möjl. ingår det *kurra*, f., som nämnes under *Vettekurran* s. 152.

Kors, se *Södrekors* nedan.

Korshamn *køsam* ÖHe.; utmark. — 1842 Öck. nr 20. ∞ S. leden är *hamn* 'betesmark'. Ett frimurarkors finnes där.

+**Kransen** SäKla. ∞ Åkern svänger som en *krans* omkring en »holme».

Krappängen BaBrLä. — 1812 Ba. nr 31. ∞ Se *Krappberget* s. 115.

Kringeln *krigeln* BjRöra; åker. ∞ Bd I, 326. Åkern är rund.

Kringelängen BjÖst. — 1802 Bj. nr 20. ∞ Bd I, 326. Vid några hästskoformiga slingor av en bäck.

Kringlarna BjNo.; äng. — Kringlarne 1771 Bj. nr 13. ∞ Se *Kringeln*.

***Krogarelyckan** *kløarø* SäKä. ∞ En *krog klø* har funnits där.

Krokseröd sk.-utj. Bj. — | Kroxröt 1568, Kagrödt(!) 1573, Krogge- 1581—1586, Koge(!) 1586 (altern.), Krogzröd(h) o. d. 1659 1719, Krogsseröd 1758, Krogseröd 1811-1881, Jr. ∞ Gen. av mansn. — egentl. ökn. — *Krok* (isl. *Krókr*), numera nyttjat blott som familjenamn.

Kungsäckran BaLä. — Kungsäckra 1760 Ba. nr 7. ∞ Innebörden oklar.

Kvekelyckan *køgå-* Sä. 1. Ka. 2. Ås. ∞ **Kveke køgå*, m. 'kvickrot'.

***Kvill(er)åkrar(na)**, se »*Vildarakra*» s. 152.

***Kvin** träffas minst fem ggr. ∞ *Kvi*, f. 'fäfalla' (Bd I, 196 med not).

¹⁾ På sist. anf. st. fattas namnet ss. imperativiskt. Detta torde här vara riktigt; men det gäller icke ordet *klåbak* överhuvud. I Srml. har detta anträffats i bet. 'klåfinger' (Bidr. t. Srml. ä. kulturh. 2, 78). Ss. ON synes namnet ibland ha tillkommit genom överföring till namn där den imperativiska bet:n knappt passar: i Torps sn, Orust, kallas så en »liten bergknalt som ligger i vägen för allting.»

Kyrkeringen *sårkærygen* ÖHö.; ängar, = Stora Mötet (s. 156). ∞ Ett kyrkøyge påstås ha varit tillämnat där. Vål blott en förklaringsåagen. Där finnes emellertid en labyrint (Labyrinten s. 155), som kan ha använts för religiösa ändamål; jfr under Stora Mötet.

Käringelyckan *şærnyæ*- SäSo. ∞ Ett par gummor skola ha bott där i en för längesedan riven stuga. Enl. annan uppgift efter närheten till *Käringeberget* (s. 117).

Kölnehagen BaTi.; äng. — 1829 S 38 fol 13. ∞ *Kölna* 'torkhus' (Bd III, 259).

***Ladbol** ToHä.(?). — Labols dal 1791 Lu. nr 18. ∞ F. leden är väl *lada*, s. leden trol. *bol* i bet:n 'jordstykke, äng' (jfr Bd III, 245).

Lagmansåakern el. **Länsmansåakern** (-ängen) Ba; sk.-utj. under Lå. Var kr. åtm. 1691-1725 (jfr under Lårje nr 1 s. 8). — | Länsmans Åcker 1691-1725, Länsmansåakern 1777, Lagmansåaker 1811, -åakern 1825 1881 || Länsmansången 1760 Ba. nr 7. ∞ Innehades tydl. en gg av en *länsmå* och sedan av en *lagman*.

Lappe sand *lapæ sån* ÖHö.; vik med badstrand. — 1797 Öck. nr 2. ∞ F. ledens innebörd oviss; jfr dock *Ångslappen* Bd III, 187 samt *Lapparna* ss. namn på ett gårde under Heden, Harestads sn, Inlands S. hd.

Larsmässelyckan *låşmåææ*- SäBå. ∞ Innebörden oklar. Skördades *lyckan* vid *larsmässotiden*?

Lekevallen *lægvål* ToRöd. — 1791 Lu. nr 18. ∞ Samma namn Bd I, 126, III, 260. Ingen tradition om platsen är bevarad.

Lubborna, se Bebygg.-n. s. 46.

Lugnelyckan *lågnæ*- SäHök. ∞ Låg förr *lugnt* i en ekskog.

Länsmansåakern (-ängen), se Lagmansåakern.

***Mareskrämman** BaTi.; en »lycka»(?). — Mareskrämman, Manskråma(!) 1830 1830 Ba. nr 50. ∞ F. leden ssgsformen **Ma(da)re-* av *mad* (varom se Bd I Reg.), s. leden möjl. det från Styrso sn kända *skråmma*, f. 'bergskreva', vilket på Donsö användes om de smala gränderna mellan husen. Markstycket låg vid ett vägknå intill de på en höjd belågna gårdarna.

Marstrand måstrån Sä. 1 Dj.; äng. 2. Gu.; åker. 3. Toft.; åker. ∞ Uppodlandet av nr 3 säges ha varit ett riktigt »*marstrandsarbete*», d. v. s. straffarbete; marken var stenig. Sårkerl. en liknande förklaring också för nr 1 och 2.¹⁾ Jfr *Rasphuset* och *Spøhuset* nedan.

Masten måsta RöGö.; åkerstykke. ∞ Oklart. Rsp. *mast* heter i målet *mast* (f.). Kanske ett motstykke till *Nålåkarna* nedan (Armini).

Morsåkrarna *møş-* el. **Morsåkeråardarna** *møşokeråæna* RöGö. ∞ Jfr *Farslycka* s. 140.

Myckle hed. 1. Se Bd II, 183; motsatt ett Lillehed. 2. *møklæ hé*; åven *Myckla hed* *møklæ hé* el. *Nyckle hed* *nøklæ hé* SäAskSo. — Myckle he 1597 JN 514. ∞ 'Den stora heden' (Bd I, 266, där också om formen med *N-*). Nr 2 är en vidstråkt hagmark.

***Mysken** *mjşka* ÖBj.; åker. — Myska 1843 Öck. nr 18. ∞ Samma namn SOÅ

¹⁾ M öjl. avse uppteckningarna icke mer ån två olika lokaler.

17,79 (, I.2,37). Säkerl. även här förkortning för ett sammansatt namn, vars f. led varit det från Vgtl. kända, men i Boh. ej (längre) levande växtn. *mysk(a)* 'Asperula odorata' el. 'Anthoxanthum odoratum' (jfr SOÄ I.2,37).

Mörkhuset BaTi.; äng. — 1829 S 38 fol 13. ∞ Fsv. *myrk(a)hus*, ä. da *mørkehus* 'fängelse' (Söderwall 2,70, 71) i jämförande anv., säkerl. att jämföra med R a s p h u s e t och S p ö h u s e t nedan (Armini).

Nerfallsslätten Bj(?). — Nerfals slätten 1791 Lu. nr 18. ∞ F. leden åsyftar väl ras; jfr *Jordfallet* Bd I-III.

Ner-vänderna *nervänderna* SäSö.; åker. ∞ Motsatt Ö v e r v ä n d e r n a (s. 152). Se *V ä n d e r n a.

»**Noles**» **ände** *noles ända* ÖRörö; strandområde. ∞ Vid *nordre ändan* av »Ers» vik. *Noles* är sannol. gen. av *nordre* (utan artikel) i bet:n 'de i norr boende'; jfr *Västers* och *Östers* i motsv. anv. Bd III,49.

Nordsudd ÖRöd. — Norsödd 1858 Öck. nr 26. ∞ Se *Sudden* s. 150.

Normans skarpeland SäKvi.; se *Normansberget* s. 118 och *Skarpeland* nr 1 nedan.

Nyckle hed, se *Myckle hed*.

Nålhuset BaLä.; äng. — 1760 S 6 fol 128. ∞ *Nålhus* 'ett slags ask för förvaring av nålar', säkerl. i någon skämts. jämförande anv. Jfr *Mörkhuset* ovan.

***Nålhusäckran** BaLä. — Nåläckra 1760 S 6 fol 128. ∞ Invid föreg.

Nålåkrarna BaLä. — Nålåkrarne 1760 Ba. nr 7. ∞ Två långa och smala åker-tegar. Jämförelsenamn, utan samband med de två föreg.

***Okland**, se *Oklandsrygg* s. 119.

Oxekohagen *åksäko*- SäGun. ∞ För *oxar* avgärdad del av en *kohage*.

***Oxeröd** BaAr. — Oxerödsdahl 1793 Ba. nr 32. ∞ *Röd* 'röjning'; jfr t. ex. *Bäckared* Bd I,275 f.

Palmåkrar(na) ÖBj. — Palmåkrar 1859 Öck. nr 30. ∞ Kanske namnet *Palm* (båtsmansnamn?) jfr SOÄ I. 2,72. Ett *Palmlyckan* finns i Ytterby sn. Det även i boh. handlingar nyttjade hömåttet *palm* (*parm*) kommer på grund av s. ledens natur knappast i fråga. Snarare då längdmåttet ä. sv., ä. da. *palm*, eg. väl 'tvärhand' (Dahlgren Gloss., Kalkar Ordb., Videnskabernes Selsk. Ordb.). Att ordet brukats i dessa orter, framgår t. ex. av en uppgift om »spiror» som voro »7 palmer tjocka» 1647 Gbgs Kämnersrätts prot. (i Landsark.). Namnet är kanske ironiskt.

Parten *påfen* Ö. 1. Fo. 2. På Halleskär. ∞ Nr 1 ligger ss. en »part» skild från det övriga av ön. Lämningar efter husgrunder finnas; därför sannol. en gg ett bebygg.-n. Även nr 2 har ett avskilt läge.

***Pengekitteln** *pængsclæn*, *-scln* BjLi.; betesmark (enl. annan uppgift en stor sten). ∞ Någon sägen om namnet ej känd, men sannol. har en *penningskittel* trots vara nedgrävd på platsen. Då ljus säges ha setts där, må märkas att sådant av ålder ansetts röja förekomst av nedgrävda skatter. Möjl. ett förkortat namn.

Planterlyckan *plantær*- BaBa. ∞ Där var förr *planterad* ekskog.

Prylycke Sä; sk.-åker under Klareberg (så atm. 1825 Jb). Var kr. atm. ännu

1758 (Jb). — | Prielycke 1659, Prilyche 1665, Prylycke 1680-1881 || Prylycke 1733 AHA G 2.¹⁾ ∞ Skrivningen *Pry-* har säkerl. uppkommit ur *Pri-*. Det synes tilltalande att sammanhålla namnet med ett no. »*Priuruold*» 1723 NG 16,261, av vilket ingen förklaring kunnat ges. F. leden i de båda namnen torde emellertid vara en form av ordet *prior*; åtm. de svagt böjda, efter nord. flexion tillrättlagda formerna på *-are* — fsv. *priare, priore* (Söderwall), no. *priare*, t. ex. 1417 DN 14,27 (ordet upptages ej i ordböcker) — skola icke ha *-s* i gen. Grundform alltså **Priar(a)lycka* (el. dyl.), varav *Prierlycke* och (med *rl* snart sammansmält till *l*) *Prielycke*. Samma förled torde ingå i gårdn. *Priarp* vid Eksjö i Smål., och, ännu säkrare, i *Priartorp*, Gillberga sn, Srml. Dessa orter skulle alltså ha tillhört en klosterprior; i förevar. fall ligger det närmast att tänka på Kungälv's kloster.

Pungestycket *pðgæstóket* RöBa. ∞ F. leden är trol. *pung* 'scrotum' i jämförande anv.; *stycke* kan vara senare tillagt. Platsen ligger invid *J u n g f r u h å l a n* (s. 133).

Punschflaten *pũnshtåda* BjBj.; nu ur bruk. ∞ Kan säkert endast genom y. association innehålla ordet *punsch*. Möjl. från början **Pulsflaten*, där f. leden vore sydboh. *puls* 'hudavdragare, »rackare»'.

Pussåkrarna BjVi. — Pussåkrar 1801 Bj. nr 21. ∞ Om *puss* se Bd III, 135.

Rackareheden *ràkaràhèa* BaLä.; kallas även Skälltorps hed. ∞ *Rackaren* ('hudavdragaren') — bet:n tillhör målet — har väl utövat sitt yrke på platsen.

***Rammarna** *ràma* SäGun.; mindre goda åkrar. ∞ Säkerl. sv. dial. *ramm*, m. 'fuktig äng, träsk', varom se Bd III, 60 f., 282.

Rasphuset^P *ràspũst* Ö; äng på Ängholmen. — 1850 Öck. nr 23. ∞ Best. form av *rasphus* 'hus »hvarutinnan - - - så väl vanartige tiggare som andre osedige och olydige barn och tienstepoikar - - - skola straffas med arbete uti raspanDET af allehanda Brisillie trä, som till färges toffter brukas», enl. citat från 1698 hos Dahlgren Gloss. Ängen betecknas alltså ss. mycket besvärlig att slå. Jfr *S p ö h u s e t* nedan, ävensom *M a r s t r a n d* ovan. Lidén.

Rispåker BaTi. — 1829 S 38 fol 13. ∞ Boh. *rispa*, f., *rèspa* 'remsa', här 'smal jordremsa' (jfr Rz 536).

»**Rorsken**» *ròskøn* RöGö.; åkerstycke. ∞ Oklart.

Roselyckan *ròsa-, ròsa-(?)* BjSte.; äng. ∞ Säkerl. efter en viss båtsman *Ros*.

Rumpän *ròmpa* BjBj. ∞ Bd I, 204, 329, II, 183.

Rumporna *ròmpera* SäÖst.; åkrar. ∞ Se föreg.

Rundeln BäLä.; äng. — Rundelen 1760 S 6 fol 128. ∞ Väl samma ord som *rsp. rundel*, vare sig detta här uttalats *rund-del* el. som en avl. på *-el* (jfr *T r i n n e l n* s. 98). I nutida boh. dial. tycks subst:t inte förekomma annat än i formen *rundal* *rundäl*. Namnet avser en ängsmark som på tre sidor omger en åker.

Rättaråkrarna BaLä. — Rättareåkrarne 1760 Ba. nr 7. ∞ Namnet sammanhänger med *Rättaregården* (s. 9).

¹⁾ I de da. jb motsvaras P. kanske av den kr.-åker som nämnes 1568-1586.

Räven och ***Rävorna** ÖBj.; åkrar. — Räfwen, Räfwa 1846 Öck. nr 22. ∞ En av dessa åkrar liknar en *rävsvans*; pl.-formen är sedan sekundärt bildad.

Rödjan, Rödjelyckan BjNo. — Röja(n), Rödjelyckan 1771 Bj. nr 13. ∞ Bd II,107.

***Saldsslätt?**; läget ovisst. — Salsslätt 1791 Lu. nr. 18. ∞ Sammanhänger med »*Salshålan*» i samma källa. Om ett **Salslätt* är primärt, kan f. leden vara **sal* 'säl' (se OGB I, III Reg.; i Inlands S. hd inträder formen **sald sad, saq*). Men då detta är f., finge *Salshålan* antagas ha sitt -s från *Salsslätt*, vore kanske förkortning för **Salslättshålan*. Ett primärt *Sals-* vore här svårare att tyda (knappast av **Sadels-*).

Saltkrikerna ÖHö.; ängar och vattenpölar. — Salt Krikorne 1797 Öck. nr 2. ∞ Om *salt* se Bd III,233. S. leden är *krik*, f. 'vrå, hörn'; jfr Bd I,280, III,257.

Samslätten. 1. †BjBjKaKi. 2. ÖHult. — 1858 Öck. nr 29. ∞ *Samslätt*, f. 'samfällt brukad slättermark' (Bd III,265).

***Sandvarperna** ToKä.; åker. — 1754 To. nr 4. ∞ Säkerl. pl. på *-er(na)* av *sandvarp*, n.; se då om böjningsformen under **Tjärnerna* s. 74.

Segerstenslyckorna ToAmKä. — Segerstenslyckorne 1842 To. nr 26. ∞ Oklart. Familjenamn?

Sjögårdsslätten BjLu.(?). — Siögåls slätten 1791 Lu. nr 18. ∞ Boh. *sjögård* 'gårdsgård som går ut i (salt)sjön'. Ordet finns i Boh. flerstädes ss. ON.¹⁾

Skallåkrarna ToHä. — Skallåkra 1838 To. nr 22. ∞ *Skalle* 'hög och torr mark' (Bd I,200).

Skammlänningen (-arna) BaLä.; äng. — 1739 Db bl. 306, Skamlänningen 1760 S 6 fol 128. ∞ F. leden är adj. *skamm* (fvnord. *skammr*, fsv. *skamber*) 'kort', som ännu kvarlever i sv. dial., t. ex. i *skammhalm* (s. Skåne, Rz 579). Om s. leden se *Underlänningarna* Bd I,332. Namnet åsyftar en ängsremsa utefter älven.

Skanshörnet *skänshönet* BaLä. ∞ S. v. hörnet av Fredrikshamns ägor, där lägenheten *Skansen* (s. 10) förr låg.

Skansängen (-ängar) *skäns-* BaLä., V om Ingås. ∞ Sannol. har även här funnits en *skans*.

Skarpeland *skärpölan* Sä. 1. Kvi.; åker. — Normans skarpeland 1791 Lu. nr 18. 2. Se Bebygg.-n. s. 46. ∞ Se s. 46, om *-land* Bd III,338.

Skarpenbak ÖHö.; åker. — 1825 Öck. nr 11. ∞ Säkerl. 'åkern med den *skarpa baken*' (-en återgår möjl. på ack. m. *-an* el. på dat. på *-om*). Säkerl. hör hit då egentl. också »*Skarpenbock?*» Bd III,168 (uttalet *-bog* här har dock ytterligare bekräftats). Namnet är i viss mån analogt med *Klåbak* Bd III,156, 292 och här ovan.

Skarpetegen, se Bebygg.-n. s. 24.

Skarsbo Rö; sk.-utj.; nu trol. blott i *Skarsbo håla skåsbo hälla*. — | Skarssbo 1659-1680, Skarsboo 1703, Skarsbo 1719-1881. ∞ F. leden flertydig och oklar.

Skarven ÖBj.; åker. — Skarfwen 1846 Öck. nr 22 (2 ggr). ∞ Om stammen *skarv-* se Bd III,168, Modéer Smål. skärgårdsn. 95 f., A. Janzén i NoB 1935, s. 29.

¹⁾ Kanske höra hit de Bd III,279 behandlade **Skidgårdarna* (*fjögåla*) och **Skidgården* nr 2 (*fjögår*).

Namnet är kanske snarast best. form av ett *skarve*, m. (el. förkortning för **Skarvåkern* el. dyl.). Jfr *Skarvorna* s. 94. Alldeles bredvid ligger (enl. samma karta) *Skorvekullen* (s. 122). Något direkt samband i själva namngivningen mellan de båda namnen bör väl ej antagas, trots att *Skarv-* och *Skorv-* äro avljudsformer av samma stam.

Skatåkrarna *skåt-* RöBa. ∞ *Skator* höllo förr mycket till på *åkrarna*, ditlockade av avfall från en närbelägen slaktbod.

Skintan *finta*, el. **Skintorna** *fintora* träffas på åtm. fem ställen. ∞ *Se Skintén*. I ett fall (BjLi.) betecknas marken (1765 Bj. nr 10) såsom »sämre hårdvall»; i ett annat (RöÖst.) uppges bet:n vara 'torr, mager backe'.

***Skintemarken** *fintemärka*, el. genom förkortn. **Skinten** *finty* SäLe.; åker. ∞ *Se följ.*

Skinten Sä. 1. *skinta* Br.; åker. 2. *finta* Dj.; markstycke och väg. ∞ I boh. finnes jämte *skinta*, f. (Bd I-III Reg. och jfr föreg. namn), och ett i sht nordligare *skint*, m., även ett *skint*, f., alla i bet. 'mager mark'. Jorden är på nr 1 sank och blöt, på nr 2 torr och mager.

***Skottiljet** BaBa.; åker. — Skätteljet 1762 Ba. nr 10, 1825 nr 21. ∞ Säkerl. ett appell. *skott-tilje*. Lidén pekar på ä. da. *sco(t)tilie*, mlty. *schotdele* 'brett zur dielung', ävensom på fsv. *skotbrædhe*. Alltså säkert ett jämförande namn.

Skurven (Skorven), **St.**, och **Skurvorna** ÖBj.; åkrar. — Stora Skurfva, Skurfvera 1843 Öck. nr 18. ∞ *Skurv* (*skorv*), f., synes syfta på '(naken och) ojämn berg- el. stengrund'; jfr Torp samt Modéer Smål. skärgårdsn. 96. Jfr samma namn s. 131.

Skäggered Rö; sk.-utj., utesluten ur Jb 1919 ss. icke för sig bestående. — | Skegeredh 1659, Skiäggeröd(h) o. d. 1665-1758, -red 1719, Skäggered 1811-1881 || Skiäggreed 1733 AHA G 2. ∞ Sannol. det vanliga mansn. *Skägge*.

***Skälen** *féva* (delvis ungt uttal) RöPi.; åker. ∞ Best. pl. av *skäl*, n. 'snäckskal'. Skälgrus finns där. Kanske förkortning av en ssg.

***Skälslätten** *fés[sta]* RöGö.; gärde, förr utmark. ∞ Benämnd efter föreg. S. leden är *slätt*, f. 'slätter, slättermark'.

Snippen. 1. *snépen* RöBa.; åker. 2. ÖÖck.; åker. — 1827 Öck. nr 12. ∞ Målets *snipp*, m. 'snibb, flik'. Åkrarna äro kilformiga.

Snipåkrarna BjVi. — Snipåkrarne 1804 Bj. nr 21. ∞ Boh. **snip snab*, m. 'spets, udde, snibb' (icke det ungefär liktydiga *snipp*, om skrivningen är pålitlig).

Snäckeslätt? *snæk[s]læt* BjLe. — 1757 Bj. nr 8 («samslätt»). ∞ För möjligheten att f. leden är = rsp. *snäcka* jfr Bd II, 162.¹⁾

Snärporna *snärpøra* RöGö.; åker. ∞ Till synes best. pl. av boh. (Tjörn) *snärpa* 'ett slags ogräs i åkrar' (väl = boh. *snärpegräs* 'snärjgräs, Galium aparine'; Rz 650), men sannol. förkortning för ett sammansatt namn där detta ord ingår som f. led.

***Snärten**, ***Snärtarna** BaLä. — Snärten, Snarta 1760 Ba. nr 7. ∞ Boh. *snärt*, i målet *snaf*, 'stjärt (på ålar och ormar)'; jfr Lindroth i SIOD 4, 182. Namnet åsyf-

¹⁾ Enl. en senare uppteckning vore uttalet *snæk[s]læt*. Skulle tyda på *Snickare*..

tar två längst bort i ängsmarken belägna, i ena ändan avsmalnande ängsremсор. Jfr R u m p a n s. 10, 146. Målet's uttal *snaʃ*- har i skrift återgivits med *Snart*-.

Sohuvudet *söhövət* RöÖst.; åker. ∞ Jämförelsenamn.

»**Spalöcka(n)**» BaTi. — 1829 Ba. nr 50. ∞ Flertydigt och oklart.

Sprunden el. **Sprundet** har anträffats tre ggr ss. namn på åkertegar. ∞ Bd III, 267. Läget av två av åkrarna kunde tyda på att *sprund* avsåge 'vattentrumma under väg'. Men då denna betydelse ej synes passa in på den tredje, är bet:n väl 'liten sänka där vatten rinner fram liksom ur ett sprund på en tunna'.

Spöhuset Ö; äng på Ängholmen. — 1850 Öck. nr 23. ∞ Benämningsgrunden densamma som vid R a s p h u s e t strax invid (se ovan): även denna äng har liknats vid en »korrektionsanstalt». Lidén. Ordet är icke eljest anträffat; det är icke uppfört i listan på hithörande ssgr på *-hus* i SAOB H sp. 1456.

Stora flaket BjLi.; äng. — Stora Flaget 1765 Bj. nr 10. ∞ Boh. *flak flag, flag* 'flat yta, flat mark' (SIOD 3, 24), ej samma ord som det Bd II, 176 nämnda *flack*.

Strandängen *strän*- RöHög (åtm. 1825 Jb på Gr.); sk.-äng, åtm. till 1680 ky. — | Strange i Kong Elf(f) 1659-1680, Stränge i Kongelf el. Strängängen 1703, Stränge i K. el. Strängängen 1758, Strängängen 1811, Strånängen 1825, Stråängen 1881. ∞ Namnet, vars nutida uttalsform alltså aldrig varit officiell, har genomgått en egendomlig förvandlingshistoria. Från början är det fråga om namnet på en person i Kungälv (jfr under B j ö r n i K u n g ä l v s. 31 och G u s t a v s s. 33). *Strange*, egentl. ett binamn med bet. 'den stränge, häftige, svårhanterlige' el. dyl., är ett väl styrkt namn. Detta har förvanskats, snart under inverkan av den naturliga uppfattningen att det vore ett o r t n a m n: skrivningarna *Sträng*-, *Sträng*-, *Strån*-, *Stråängen* äro olika försök att få fram ett sådant med mer el. mindre förnuft i. Den uppgivna uttalsformen, som säkert är sen, tycks utgå från *Strån*-, uppfattat ss. egentl. varande ett *strän*-, dvs. *Strand*-. *Ängen* ligger icke ända nere vid älven. Ssgn *Strängängen* osv. kan vara att jämföra med *Gustavsäng* under G u s t a v s s. 33.

†**Strupen** SäIng.; åker. ∞ Åkerns form tycks här avses, i mots. till H u v u d e t (s. 142) och M a g e n (s. 134). Jfr samma namn s. 136.

Strykejärnet *strýgəjənt* RöGö.; åker. ∞ Liknar till formen ett *strykjärn*.

Stråängen, se S t r a n d ä n g e n.

***Stuttarna?** *stūta* BjHo.; åkerfält. ∞ Väl substantivering av adj. **stutt* 'kort', med väsentl. samma innebörd som *Stytting* Bd I, 202 m. m. (jfr följ.).

Styttingarna *stōtva* träffas åtm. sju ggr. ∞ Bd I, 202, II, 185, III, 169. Ett av dessa markstycken (BaLä.) kallas även *Spjället*.

Stänget BaTi.; åker. — 1829 S 38 fol 12. ∞ Bd II, 191.

Stötelyckan *stōda*- SäSv. ∞ *Stöten* (kyrkvaktaren) bor där invid. Man kan lägga märke till att *Stöten* har *-e* ss. f. led i ssgr (icke *-s*), vilket är vanligt vid u n g a ON.

Stöveln BaLä.; äng. — Stöfvelen 1760 Ba. nr 7. ∞ Ängens form påminner om en *stövel*, med klack bildad av en udde i en bäck.

***Sudden** (Sodden). 1. ToBur; gräsbevuxet strandområde. — Sudda 1842 To. nr 26. 2. ÖHeHult. — Sudda 1842 Öck. nr 20, Södda 1858 nr 29. ∞ *Sudd (sodd) sud, ssd*, f., betecknar i målet *d e l s* 'styvt »gräs»: Juncus-, Plantago-, Scirpus- och Carex-arter (el. likn.) som växer på stränder (där saltvattnet står över vid högvatten)', *d e l s* 'område bevuxet med sådant gräs'. Ordet är närbesläktat med no. dial. *sodda*, f. 'av vatten genomdränkt massa', nisl. *suddi*, m. 'fuktighet'.

***Suddtegarna** BjVi. — Suttia 1801 Bj. nr 21. ∞ Med avs. på formutvecklingen av **Suddtegarna* till »*Suttja*» jfr **Vättnetegarna*, uttalat *vätta*, Bd III, 273. Om f. leden se föreg.

***Suddängen** Ö. 1. Hult. — Södd- 1858 Öck. nr 29. 2. Röd. — Södd- 1858 Öck. nr 26. ∞ Se **S u d d e n*.

Sundsören BaLä.; äng. — Sundsröra, Lilla S. 1760 Db bl. 342, 1760 S 6 fol 128, 1800 S 20 fol 12. ∞ Vid Lärje *sund* (s. 71). S. leden säkerl. best. pl. av *rör*, n. 'vass'.

***Sunnanbacke?** ÖBj. — Sunnenbacke 1762 S 73 fol 13. ∞ Jfr *Sunnangården* (och *Sunnantill*) Bd III, 269.

***Svedjen** *svéjen*. 1. RöÖst.; nu betesmark. 2. SäAssm.; skog. ∞ Kanske samma ord som **Sveden* Bd III, 269. Annars föreligger förkortning för namn sammansatta med *svedja*.

Svill(er)åkrarna ToKä. — Svill(er)åkrarne 1754 To. nr 4, Svedleråkra(!) 1842 nr 26. ∞ F. leden är sannol. målets *svill*, f. 'syll, understa stocken i ett hus', men den närmare anl:n är oklar; jfr ett (osäkert) *Svillékullen* Bd I, 257. Jämförande namn (jfr *S k o t t i l j e t* ovan)?

Svinängen *şvîn-* BjKv. ∞ Där var förr en inhägnad för *svin*.

Sågarängen BaLä. — Sågare ängen 1760 Ba. nr 7. ∞ Snarast en plats där man sågade bräder för hand på en ställning. Lidén. En sådan ställning kallas i boh. *sågelag* (se R. Wadström i SIOD 5, 20 och jfr Bd III, 291).

Sö(d)kroken *şökrögæn* ÖRöd; utmark. — Söd(!) 1797 Öck. nr 2, Söd- 1858 nr 26. ∞ *Sö(d)* 'får'. Om *krok* i ON se Bd I, III (Reg.).

***Sö(d)kvin** ToAm. — Söquia 1842 To. nr 26. ∞ *Sö(d)* 'får' och *kvi* 'kreatursfälla'.

Södre kors *şödræ kús* BjLä.; nu namn på betesmark. ∞ Namnet väl efter något *kors*; platsen ligger vid gränsen till Syrhåla i Lu.

Sö(d)rumpan *şörompa* RöPi. ∞ **Sö(d)rumpa* 'fårsvans'. Åkern är smal och böjd.

***Tjärnåkrar(na)** ÖÖck. — Kärnåkrar 1858 Öck. nr 28. ∞ Sannol. har en *tjärn* tidigare funnits invid; kartan visar nu »hängedy» där.

***Toften** BjHel.; äng. — Tofta 1801 Bj. nr 22. ∞ Åsyftar säkerl. en gammal byggnadstomt (västsv. *toft*, se Bd II, 128).

†**Tomtens hage** BaTi. ∞ En *hage*, d. v. s. stengårdsgård, vid *Tomten* (s. 15). Namnet innehåller inkolentn. *Tomten* (med grav acc.) 'åbon på Tomterna'.

»**Torna**» BaLä.; äng. — 1760 Ba. nr 7. ∞ Best. pl. av *torn*, m. 'törnbuske', el. möjl. förkortning för **Tornängen*.

Torslyckan *tø̄s*-SäBö. ∞ Mansn. *Tord* el. *Tore*.

***Tor(e)såkrarna** BjHel. — Torsåkrarne 1801 Bj. nr 22. ∞ *Åkrarna* ägdes år 1801 av en Hans *Toresson*; alltså kanske benämnda efter dennes far.

Torvet *tørvet* SäGun.; betesmark. ∞ Förr trol. torkplats för *torv*; en torvmosse ligger i närheten. Namnformen torde då vara förkortad; jfr t. ex. *Gravet* och **Häset* ovan.

Trapplyckan ToTo. — Trapplycka 1852 To. nr 31. ∞ Jfr i Bd I, III *Trappan* o. d. och namn på *Trapp(e)*-.

Tresnippen *trésnéppen* RöGö. ∞ *Trekantigt åkerfält*; jfr *Snippen* ovan.

Trångelyckan BjNö. — 1771 Bj. nr 13. ∞ Säkerl. *trång*, n., se *Trånget* s. 103.

Trätängen BjBj. — 1755 Bj. nr 7. ∞ Se *Trätebacken* s. 126.

Tvillingen (-arna). 1. BaLä.; åkertegar. — Stora *Tvillingen*, *Tvillingarne* 1760 S 6 fol 128. 2. BjLe. — *Twillingarne* 1745 Bj. nr 9. ∞ *Tegarna* ligga intill varandra, och åtm. i fallet nr 1 äro de i alla avs:n lika. (Skriftformerna på *Tvill-* äro riksspråkliga; jfr under **Tvelingeskären* Bd III, 173.

Tväråkrarna ToAm. — *Tväråkra* 1842 To. nr 26. ∞ *Åkrarna* ligga på *tvären* mot de intilliggande tidigare uppodlade åkrarna.

Tyskängen *tysk*-SäBr. ∞ En *tysk* har där haft ett tegelbruk.

Tyvet, se *Bebygg.*-n. s. 52.

***Tå(n)s hamn** («*Tåsam*») *tåsam* ÖFo.; nu om skär. ∞ Utanför *Tån*; se under *Fogdö* s. 63. *Hamn* betyder här 'betesmark'.

Tåtäkrarna BjNo. — 1771 Bj. nr 13. ∞ *Dunkelt*.

Ugneslätten (-slätterna) *øgnasløta*, *ågna*- (jfr *Kalén* Boh. gränsm. 41), *øgnøsløtøra* BjVi.; utmark. — 1842 Bj. nr 67. ∞ Se under *Ugneberget* s. 127. Uttalet *Agna-ågna*- o. d. beror på någon urspåring.

Ulken BjKv.; åker. — *Ull(e)ken* 1688 Db bl. 113 (rättat efter orig.). ∞ Även i *Ytterby* sn finns en åker med detta namn, uttalat *ülken*. Den anses ha namn efter fisken *ulke* 'ulk' (*Cottus*), som utmärker sig för sitt stora och klumpiga huvud; åkers form berättigar därtill. Säkerl. är förevar. namn ett motstycke till detta namn.

Unergärdet ÖBj. — 1859 Öck. nr 30. ∞ Jfr *Underläanningarna* Bd III, 272.

***Undervänderna** *unørvøndera* SäIng. ∞ Motsatt **Övervänderna* nedan. Se **Vänderna* s. 152.

Upptag, se *Helgered upptag*.

Varpalyckan *vårpa*-BaLä. ∞ F. leden är trol. best. pl. *Varpen* (el. *Varperna*, se följ.), av *varp*, n., varom se Bd I, 175, III, 223. Ss. vanlig mellanvokal träffas näml. här knappast *-a-*.

Varperna BaLä.; åker. — 1760 S 6 fol 128, *Wärpera* 1800 S 20 fol 12. ∞ *Trol.* en n. pl. på *-er* av *varp*, n. (se föreg.), av samma art som **Tjärnerna* m. m. (s. 74).

Varpeslätten *vårpesløta* BjÖn. ∞ Om *varp*, n., se Bd I, 175, III, 223. *Måhända*

åsyftar namnet här de okända händelser som även föränlett namnen Prästestenen (s. 120) och Skräddaregravarna i närheten.

Vasen *våsen* Sä. 1. Se Bebygg.-n. s. 41. 2. Trä.; åker. ∞ Se Bebygg.-n. s. 41.

*Vettekurran ToTu.; ängsmark. — Veddekurra 1791 Lu. nr 18. ∞ Vid *Vetteberget* (s. 127). I s. leden förmodar Lidén samma ord som sv. dial. (bl. a. Skåne, Hall.) *korra, kurra*, f. 'större dyig vattenpuss, som saknar avlopp, pöl i närheten av en gödselhög' (Rz 347 a), ett ord som dock icke anträffats i boh. Ängen ligger i en sänka mellan berg.

*Vrån? ToKä.; betesbacke. — Bråen 1842 To. nr 26. ∞ Ligger i en *vrå* i bergen. Övergången *vr-* till *br-* i den ä. källan kan nog (sporadiskt) ha tillhört gammalt Torslandamål; jfr ex. från Sävedals hd Bd I, 86 samt Abrahamson Västs. ordst. 160.

»Vuildar akra» BaLä. — 1388 RB 325 (nämnt ss. skattande till Ba. kyrka). ∞ F. leden är säkerl. felläsning (el. felskrivning) för **Qvildar*. Namnet motsvarar alltså ett **Kvilleråkrar(na)*, om vars f. led se *Kvillen* Bd II, 137.

Våmäckran BaLä. — Våmäckra 1760 S 6 fol 128. ∞ *Våm* i jämförande anv., åsyftande konvext el. konkavt bukig form, påsformig utvidgning el. dyl.; jfr Bd III, 106 f.

*Vänderna ToAm.; åker. — Wännerna 1797 To. nr 15. ∞ Best. pl. av boh. (Ucklum, Forshälla) *vänd*, f. 'vändställe vid plöjning, vändteg'. Måhända ej verkligt ON. Ett svagt f. *vända* beröres Bd III, 264 (måhända är det ej fullt säkert i denna bet.).

Väster i gårdet *væstar i gård* ÖHö. ∞ Västra delen av ett *gårde*; jfr namn som *Väster i lyckan* Bd III, 273.

Väster i Pjunkt *væstar i pjóyk* ÖBj.; äng. ∞ På västsidan av *Pjunkt(en)* (s. 91).

*Åkerändarna, se under Morsåkrarna ovan.

Åspeslätt BjHel. — 1801 Bj. nr 22. ∞ *Åspe* 'aspdunge'.

*Ödåker ÖBj. — Öåcker 1846 Öck. nr 22. ∞ Jfr *Ödegårdet* Bd I, 103, III, 274.

Öken *økən* (ungt uttal) Sät. ∞ Boh. **öke* *øgø*, m. 'kilformigt markstykke', egentl. 'tillägg, skarv'. Härav säkerl. *Ökakärret* s. 132.

*Övervänderna *øvrænøra* (uttalet delvis ungt) Sä. 1. Ing.; motsatt Undervänderna ovan. 2. Sö. ∞ Se *Vänderna ovan.

IX. Skogar, lundar, bevuxna områden.

*Asparna, Asplunden, *Hassellund, Hyltorna* (Bd I, 59), *Lille lund, 2-3 Nordskog.*

Hässlena *hæsla* ÖHe.; utmark. — Hässla, Hassla 1842-46 Öck. nr 20. ∞ Best. pl. av sv. dial. *hässle*, n. 'dunge av hasselbuskar', nu sannol. utdött som appell. i boh.; jfr Bd II, 132, 178.¹⁾

¹⁾ Den Bd II, 178 såsom förkortning för **Hässelängen* el. dyl. tolkade kartformen *Hässlan* kunde vara en falsk uppsnyggning av best. pl. *hæsla* (Janzén).

Paradiset *p̄arad̄ist* SäSko.; ekdunge. ∞ Jfr Bd I, II; här alltså (liksom Bd I, 322) ej om bebyggelse.

***Ramhult** ToTo. — Ramholts kjärr, Ranholts kierr 1791 Lu. nr 18. ∞ F. leden kanske *ramn* 'korp' (ingår t. ex. i det vanliga *Ramberget* Bd I-III).

Räv(e)hult ToAn. — Räfwehultz berg 1720 To. nr 1, Räfhusberget(!) 1791 Lu. nr 18, Räfåsberg 1842 To. nr 26. ∞ Den äldsta skrivningen bör väl vara vägledande. Sedan mellanstavelsen *-hults-* i det dubbelt sammansatta namnet försvagats till *-əs-*, ha omtydande uppsnyggningar skett.

***Sparrhult(et)?** Bj? — Sparhults måsen 1791 Lu. nr 18. ∞ F. leden väl snarast *sparre*; detta ord kan näml. här väntas uppträda även med lång vokal (jfr Bd III, 216). Om innebörden se då Bd I, 172.

X. Andra namn av skilda slag.

Om »våle» (vårde) och *vette* se Bd II, 166.

Björke-, *Dal(s)källan*, *Gubbens rös*, *Hästebrunnen* (för vattning av hästar), *Klare-*, *Lundekällan*, *Mörka vrån* (= Bd II, 190), *Olles källa*, **Rundevalen* (i *Rundevaleberget*), *Sörbrunnen* (*sö(de)r* 'söder, södra'), *Akerkällan*, *Ängebrunnen* (på en äng).

Aschebergska eken *af̄əbæʒka éka* SäHök. ∞ En *Ascheberg* påstås ha hållit bröllopsmåltid under denna urgamla *ek* (jfr Bruzewitz Elfsyssel 197).

Björken *björka* SäLe.; nu om åker. ∞ Väl efter någon enstaka stor *björk* (jfr Bd I, 334). Eljest förkortning för en ssg med *Björk-* (*Björkängen* el. dyl.). Ett rikt bestånd av björkar finns vid åkern.

Blekekällan *bl̄ēgəʒälä* BaLä.; nu kallad *B r a n d d a m m e n* (s. 69). ∞ Efter en båtsman *Blek*, kallad *Bleken bl̄égøn*, som en tid bodde där intill. Man må lägga märke till att ssgsformen av *Blek* icke ändas på *-s*.

Bocks våle (vårde) *böks v̄ätrə* ÖBj. ∞ F. leden sammandragning av **Bockås?*

***Borgås' slott** *bəra_ʒl̄ót* SäDj. ∞ Se *Borgås* nr 3 (s. 106). Här som mångestädes har namnet av allmogen (el. ä. tiders lärde!) tolkats som *Kung Borres slott* (Hofstedt i GBFT 1918, s. 9); jfr *Kung Borres grav* nedan.

***Brandstaden** *br̄änvəstän* SäAsk., vid älven; hasselbevuxen kohage. ∞ Ett icke styrkt appell. *brandstad* 'brandställe'?

»**Brynnekällan**» *brynjəälä* SäIng. ∞ Det är en naturlig *källa*, ingen brunn. Enl. uppgift i orten skulle den vara benämnd efter en *Bryngel*; och måhända kunde en sammandragning resultera i den angivna uttalsformen. Om personnamnet se Bd I, 5, III, 146, 288. I och för sig kunde grundformen annars vara **Bryn(e)källan*, för vars tydning man då borde jämföra *Brynebäcken* Bd III, 140. Det är frestande att med Lidén tänka på no. dial. *brynnä* 'vattna (kreaturen)', fastän verbet ej är känt från förevar. mål.

Djupa ländet *ɟyba l̄ənt* ToTu. ∞ Boh. *lände*, n., här 'ställe där en fiskevad drages i land'.

Drottning Hackas grav *dr̄otnɟ häkas gr̄äv* SäSv.; möjl. = den »rubbade» grav

strax invid byn som omnämnes Holmberg¹ 3,466. ∞ I orten påstås att *drottning Hacka* lärde folket jordbruk, och gav dem en hacka och råg till utsäde. Hur traditionen uppkommit, torde vara svårt att utröna; kanske innebär den en lokalisering av ett vandrande motiv. I och för sig är det annars tilltalande att med Lidén i namnet se ett minne om det primitivare jordbruk som kallades att *hacka* jord el. mark (jfr SAOB H sp. 19), och som har avsatt spår i åtskilliga ON.

Fjällstugan ToHä.; bergparti N om Hjulvik. — 1838 To. nr 22. ∞ Säkerl. en grotta el. dyl. som liknats vid en *stuga*; jfr *Stugan* Bd II,163, *Bergstugan* Bd III,183.

Fölungesätet *fūloḡsæt* SäÅs. ∞ Vid Fölungefallet nr 2 (s. 109). S. leden är *säte*, n. 'plats där fiskegarn utsätts'; jfr »*ruskesäte*» Bd II,114.

Grisevassen *grīsēvāsēn* SäÖx. ∞ Vassområde vid älven. Anl:n till f. leden oklar.

Gropebrunn *grōbōbrūn* ÖGr. ∞ Ägdes för mer än 50 år sedan av en man som kallades *Gropen grōbōn* (märk acc:n). Väl ett inkolentnamn? El. också har mannen tvärtom benämnts efter platsen.

Gruvan *grūva* ToHä.; gammalt vadkast, nu även namn på en udde därinvid. ∞ *Gruva* 'det innersta av (eldstaden i) öppen spis' (jfr Bd I,243). I orten säges att när man var på sjön då det var riktigt kallt, och man kom in till G., som ligger soligt och i lä för nordan, kändes det så lugnt och skönt som om man kommit in i huset.

Grälputt *grēlpūt* BjRö.; källa. ∞ Enl. traditionen har förlikning i ett *gräl* mellan bönder i Röra och Syrhålan i Lundby ingåtts vid denna källa. Det förefaller dock något osannolikt att denna då skulle ha benämnts just efter trätan och inte efter förlikningen. Kanske i stället: 'den omtvistade källan'. Tvist om källor och brunnar är intet obekant.

Gungekällan *gōḡsčēla*, även kallad *Gungkull(e)källan* BjÖn. ∞ Om f. leden se *Gungan* s. 129.

Hamnestänget ÖBj. — 1856 Öck. nr 24. ∞ *Stänge*, n. (Bd III,137). Namnet tros härröra från den tid då man hade sill *instängd* i *hamnen*.

Helvete, se *Hovgårds helvete* nedan.

Hjälmas håla *hēlmas hēla* SäLä.; källa. ∞ Sannol. det vanliga konamnet *Hjälma* 'den som har »hjälm», d. v. s. vit fläck i pannan el. vitt huvud' (jfr Lidén i Stud. tillegn. Es. Tegnér 579 ff., Kalén i SIOD 4,105). Sådana feminina binamn på *-a* ha i boh., även i S, delvis akut accent (Götling Stud. i västsv. ordbildn. 37).

Holken *hōlken* BjLå.; källa. ∞ Speciell anv. av *holk* 'urholkat föremål' (Bd III,277).

Hornkällan *hōrščēla* SäGun. ∞ F. ledens innebörd oklar. *Källan* ligger icke vid något »horn», dvs. något framskjutande berghörn el. dyl.

Hovgårds helvete BjHo.; läget och lokalens beskaffenhet ovissa. — Håfgårds hellvite 1791 Lu. nr 18. ∞ Om en bergsklyfta avses, är namnet fullt analogt med *Bassås' helvete* Bd III,236. Det har då intet att göra med den anv. av ordet *helvete* ss. ON som avhandlas av Lizzie Carlsson i NoB 1933, s. 138 ff., 1934, s. 136 ff.

»Hurebrunn(en)» *hürabrún* RöHöga. ∞ Dunkelt.

Huse vale (vårde) *húsə vəkə* Ö. 1. Fo. 2. Rörö. — Husevåls mosse 1831 Öck. nr 15. ∞ Nr 2 åsyftar en förr befintlig utsiktskur av sten för lotsarna. Detsamma har väl varit förh:t beträffande nr 1, ehuru där icke finnas några lämningar som tyda därpå.

Hög(a)källan, se H ö k ä l l a s. 44.

Jämmern *jémən* BjBj.; dal. ∞ Vål skämtsamt anslutning till (och förkortning av) det religiösa språkets *Jämmerdalen*. Jfr i övr. *Pinan* Bd I-III.

»**Jätta**» *jəta* BjVi.; forngrav. ∞ Formen är knappast en pl.-form (= resp. *jättarna*), ty då vore den säkerl. en förkortning av ett sammansatt ON i pl., och därvid kunde man väl blott tänka på **Jättestenarna*; men *jättesten* brukar betyda 'sten kastad el. buren av en jätte' (Bd I, 164, 245, III, 199). Sannol. är formen därför en förkortning av **Jättegraven jätgráva*, och att uppfatta som femininum.

Kaller hamn *kälər hámnn* SäBr.; gammal tilläggs- och upplagsplats vid älven. ∞ F. leden oklar. Möjl. talar betoningen emot att f. leden sammanhänger med *kalla* i bet. 'ropa efter båt', vilken ingår t. ex. i det vanliga boh. *Kallareberget* o. d.

Knektekyrkogården *knēktəšörgar* BaTa.; nu trädgård. ∞ Se under *Skotteberget* s. 122. Samma namn finns som folkligt i Gbgs stad.

Knektekällan *knēktə-* BjLå. ∞ *Källan* skall ha grävts av *knektar*, som legat på bevakning i trakten.

Korpereren *körperén* ÖRörö, på Rammen. ∞ Där är ett *korprede* (boh. **rere*, m., fsv. *rēdhre*, utvidgning av det ord som i fvnord. heter *hreiðr*, n., no. dial. *reir*; sidoform till *rede*, fsv. *rēdhe*). Den ä. benämningen är **ramnerere*.

Kors, se S ö d r e K o r s s. 150.

Kung Borres grav *kəg bərrəs gráv* SäSv., på utmarken; en forngrav av hållar. — Kong Borres graf 1845 Holmberg¹ 3,466. ∞ Vid *Borgås* nr 3 el. 4 (s. 106). Ur detta namn har flerstädes i Boh. genom folketymologi abstraherats ett (Kung) *Borre*, i anslutning till (resterna av) det »slot», d. v. s. den *borg* el. dyl., varom namnet **Börgås* ofta vittnar. I förevar. fall är det väl graven som varit utgångspunkten. Jfr under *Drottning Hackas grav*.

Kung Östens grav *kəg östəns gráv* BjLe.; forngrav av flata hållar. ∞ Ingen tradition om orten tycks vara antecknad. Namnet beror säkerl. på lärd konstruktion.

Kyrkogårdarna SäBr.; »några ängstegar». — Kyrkogårdarne 1845 Holmberg¹ 3,466. ∞ »Trol. med anledning af flera der befintliga små högar, som visat sig innehålla obrända lik» (anf. st.).

Kyrkogården *šörgán* ÖBj.; äng. ∞ Förr begravningsplats för skeppsbrutna. Benrester förekomma täml. ymnigt.

Labyrinten ÖHö.; se under »*Tröggebergs*» *slot* s. 158 och jfr *Kyrkeringen* s. 144 och *Mötet* straxt nedan.

Längebråta RöElles. — 1673 S 73 fol 6. ∞ På kartan ser det ut som om ett stycke av själva landsvägen avses med namnet. Detta åsyftar emellertid från början säkert en förhuggning utmed vägen, gjord i försvarssyfte, för att hindra en från

svenska sidan kommande fiende att tränga fram mot N (el. V). Se om *bråta* (*bråte*) i denna bet. Bd III, 108.

***Munkarna** el. **Munkevalen** (-vården) *møgkøvæn* ÖHe. — Munka 1862 Öck. nr 34. ∞ *Munk* synes (enl. Janzén) i boh. ON kunna ha en bet. 'klump, klumpig sten' (jfr Indrebø Stadn. fraa Oslofj. 168). Annars är *Munken* och *Munkarna* från skilda håll känt som ö- och skärn., även från Boh. Platsen är full av kullersten. Jfr i övr. Bd I, 250 samt *Munkhuvudet* s. 118.

Mörkret *mörkat* ToBur. ∞ Bd III, 275.

Mötet, **St.** och **L.**, *stōra* och *lēla mēt* ÖHö.; St. M. = *Kyrkeringen* (s. 144); jfr *Labyrinthen* (s. 155) och »*Tröggebergs*» *slo tt* (s. 158). — Stora, Lilla Mötet 1797 Öck. nr 2, 1862 nr 34. ∞ *Möte* betyder här säkerl. 'mötesplats'. Om namnet är gammalt, synes det då innebära att labyrinthen på stället varit en mötesplats för vissa ändamål (jfr Bd II, 192).

Nillebrunn(en) *nīlbrūn* ÖHy. ∞ F. leden måste vara kvinnon. *Nilla* (da. *Nille*).

Pilen *pīn* BaBa.; nu om åker. — Pīl 1833 Ba. nr 49. ∞ Efter en *pīl*.

***Portögat?** ÖHä.; ett »*intag*». — *Portugat* (2 ggr) 1865 Öck. nr 37. ∞ Skulle det möjl. ha funnits ett ord *portöga* (i målet då *-ūwat*, en form som nu finns åtm. i Styrso sn), vilket här använts bildligt? Platsen låg alldeles vid ett rätt smalt inlopp utifrån sjön.

Ringen *rīgn* ToHä.; vadmast och angöringsplats. ∞ Efter en *ring* för farkoster i berget (se Bd III, 263). Numera finnas där flera sådana ringar.

Rinnelskällan, se *Rinneln* s. 76.

***Rågård(en)** ingår trol. i följ. skiftande uttals- och skriftformer av några lokalt samhöriga namn i s. delen av Bj, nära gränsen till To: *råggol*, *røwǵol* (även *røjok*, säkerl. urspårning), *rægæs baka*, *rægæslija*. — Rågjord(t)sgrind, lider 1791 Lu. nr 18. ∞ Ett *rågård är bestyrkt i ON; t. ex. *Rågården*, Angereds sn, Vättle hd, Älvsborgs län (blott 13-14 km. från här förevar. ort), skrivet *Rågard* 1546 (SOÅ 13, 12); vidare i Boh. *Rågårdsdal*, Bro sn, Stängenäs hd (j *Ragardale* 1391), *Rågårdskärr*, Herrestads sn, Lane hd (inga gamla former), *Rågårdsvik*, Skaftö sn, Orust V. hd (*Rogaards Vig* 1576), m. fl. Säkerl. föreligger här ett appell. *rågård (till en del möjl. *rågårde) 'hägnad som tjänstgör ss. rågång' (SOÅ anf. st. talar bara om att f. leden är *rå* 'råmärke'). Man bör jämföra att *Gärdes-* i namn på gränsberg synes ha en liknande innebörd (Bd III, 193 o. cit. st.). Det ovan anförda formmaterialet visar förvanskning av olika art, dock kan *rægæs-* vara en regelrätt utvecklingsform av ett till *rægæs-* försvagat **Rågård-*.

Råmärket *rāmærkat* RöSo.-Sä. ∞ Något särskilt »*märke*» tycks numera ej finnas på platsen.

Råvevalen (-vården) *rævævæn* ÖBj. ∞ Vid *Råvekullen* s. 104. *Råvar* påstås ha hållit till där.

Sankt Görans grav SäKä.; forngrav. — S:t Jörans graf 1845 Holmberg¹ 3, 467, där namnet (med rätta?) anges ss. folkligt. ∞ Ingen tradition om orten är antecknad.

Sankt-Olovs källa *santōlvas sæla* SäBö.; framsippar »ur berget». — S:t Olofs

källa 1845 Holmberg¹ 3,468. ∞ Om namnet vilar på äkta tradition, har *källan* varit en av de många *Olovskällorna*. Detta helgons kult har blomstrat icke minst i Boh.

Saramors källa *sàramòs şèla* ÖKä.; offerkälla. ∞ *Mor Sara* nu okänd. Gamla mynt o. d. ha plockats upp från *källans* botten.

Skansen. 1. *skånson* BjKi. 2-4. Se bebygg.-n. s. 10, 28, 47. ∞ Nr 1 är en uppkastad jordvall, vari man hittat kanonkulor.

†**Skottvallen** RöElles. ∞ En *vall* från Torstenssons befästa läger (enl. uppgift av förre ägaren till Ellesbo).

Skräddaregravarna *skræðaragràvøra* BjÖn.; två rösen (nu bortkörda och använda till täckdiken). ∞ Säggen förmåler att rösen uppkastats över två *skräddare*, som stukit ihjäl varandra med saxar(!).

Slaktarevalen (-vården) *slàhtarvøvn* ÖBj. ∞ F. leden tycks vara verbet *slakta*, med *-are-* i ssgsfog, i bet. 'döda på grymt sätt'. Till platsen är näml. knuten en gammal tradition om ett mord. Några från Kungälv förrymda fångar hade tagit en i närheten belägen enslig stuga på Björlanda huvud i besittning. Enl. en version skulle de ha slagit ihjäl en liten son till den änka hos vilken de våldgästade, enl. en annan ha de själva blivit dödade, sedan gossen i hemlighet tillkallat folk.

Slottet Bj? — Slättet 1791 Lu. nr 18. ∞ Då lokalens läge och art äro ovissa, måste detsamma gälla namntydningen; jfr emellertid Bd II, 78 f. (och III, 288).

Steneby vale *stèneby vølvø* BjSte.; nu om bergkulle. — Steneby walle c. 1554 HSH 29, 72. ∞ Uttalsformen visar att namnet först åsyftat en *»vale»*, icke en *»vall»* (jfr Kalén Boh. gränsm. 43 f).¹) Namnet står säkerl. i mots. till *Alleby vale* (jfr anf. st. 44).

Stockekällan *støkşèla*. 1. BjÖn. 2. SäGun. ∞ Nr 1 var förr timrad. Om nr 2 är sådant icke känt. Kanske här efter en utlagd *stock*; det är sankt intill. (En gumma benämnd **Stockela støkøla* bodde i närheten, och trol. finnes något sammanhang mellan namnen.)

Storegårds *vette BjSte.; stort stenrös. — Storegårds wedde 1791 Lu. nr 18. ∞ Jfr under *Vetteberget* Bd II, 167.

Stor-Olas bo *størølvø bø* BjLi.; bergsskrevva. ∞ *Stor-Ola* var enl. säggen en stortjuv, som här hade sitt tillhåll.

Surbrunn(en) *sørbrøn* ÖFo. ∞ Där är dåligt (*»surt»*) vatten. Ordet *surbrunn* är inom Boh. känt ss. namn på källa även från Jörlanda och Solberga socknar, Inlands N. hd.

Surmusen *sørmysø* RöGö.; förr använt »öknamn» på *Olles källa* (s. 153). ∞ Marken omkring källan var förr ganska *sur*, dvs. vattendränk. S. leden är *mus* 'pudendum muliebre' i en något fri jämförande anv.; jfr det något mera eufemistiska *J u n g f r u h å l e t* (s. 133).

Svankällan, se Bebygg.-n. s. 157.

Tjuvdraget *şyvdræt* ÖRörö; namnet ungt. ∞ *Drag* säges här ha bet. 'vaddrag,

¹) Kaléns uppgift (s. 44), att samma gränspunkt 1673 S 73 fol 6 har namnet *Steneby Svenslunde*, beror på feltolkning. Kartan har *Svens Lunde* (jfr Bd II, 188), och långt därifrån bynt *Steneby*.

ställe där man landar med vaden' (jfr annars Bd III, 40, 157 och där cit. litt.). F. leden anses av Lidén häntyda på att »draget» plögade hemsökas av *tjuvfiskare* (från annan ort).

Toften, se s. 126.

Tors slott *tó-s[st]* ToTo.; rester av en bygdeborg, se Hofstedt i GBFT 1918, s. 6 f. — Thors slott 1845 Holmberg¹ 3, 474. ∞ Namnet beror naturl. på en lärd konstruktion (jfr under *Drottning Hackas grav* ovan), säkerl. i anslutning till sockenn:t *Torslanda* (s. 58).

»**Tröggebergs**» **slott** *tröggebæ-s[st]* ÖHö.; en upphöjning över marken, även kallad *Labyrinthen* (s. 000). ∞ Tydl. ännu en urspårad form av *Trojenborg*, varav andra former meddelats Bd II, 192, III, 221. Också här har namnet tydl. först åsyftat just labyrinthen, vilken omnämnes av J. Alin i Hall. bygdekultur 52. Om det sakliga se f. övr. Bd II, 192.

Tunnan *tūna* RöRös.; källa. ∞ En *tunna* var förr nedsatt i källan, till stöd för dess jordvägg; nu är den stensatt. Jfr t. ex. *Tunnekällan*, Kila, Morlanda sn.

***Tunnsätterna** *tūnsétora, tånsétora, tån-* SäLa.; mossmark. ∞ S. leden är *sätt*, n. 'ställe där man sätter något'; jfr *Djupa sättet* Bd II, 189. Trol. åsyftar namnet att *tunnor*, avsedda att tjäna som källor, satts ned i mossmarkens lägre, sankare del (Lidén). Pl.-formen *sätter* förklaras ss. *tjärner* m. fl. s. 74. Varför namnet står i pl., är däremot oklart. Flera *tunnor*?

Tångekällan *tångædla* SäSko. ∞ Bd I, 175. F. leden åsyftar här en i slättmark framskjutande låg bergås.

Valbo vette Bj-L, = *Store vette* (Bd II, 191). — c. 1554 HSH 29, 72 (Kalén Boh. gränsm. 41). ∞ F. leden är oklar. Att den innehåller **vale* 'värdkase', synes sannolikt.¹⁾

Valen (*Vården) *våv.* 1. BjAll. 2. ToRöd. ∞ Bd II, 166.

Vedkastet *vékåstet* Ö, i Röro hamn. ∞ *Ved kastas* ännu i land där.

Vintergapet *vintergåbet* BjFå.(?); källa i en liten bäck, väsentl. = *Spruthålet* s. 76. — Wintergabshålan 1791 Lu. nr 18. ∞ Kanske snarast förkortning just av *Vintergapshålan* el. dyl.; om *vintergap* se då Bd I, 156, III, 181. Lidén.

Vrangel *vrångel* SäGö.; källa. — Wrangels källa 1748 Ba. nr 5. ∞ Den ä. källan har tydl. förbundit namnet med det adliga namnet *Wrangel*. Men oavsett att den korta namnformen då vore svårbegriplig, har denna *v*, vilket näppel. är tänkbart för adelnst. Skulle namnet på något sätt sammanhänga med sv. dial. (Blek.) *vrangel* 'krökt trä' (i *häckavrangel*), med omljud i no. dial. (*v*)*rengjell* 'vridet trä'?

***Värmseln** *vés[la]*. 1. BaTi.; åsyftar även området omkring. 2. BjVi.-LAr. 3. RöGö.; nu en »åkerflate». ∞ Bd I, 210, II, 65 noten. Vid nr 3 numera ingen källa.

Vättnet *vättnet* RöGö.; åsyftar också den invidliggande åkern. ∞ Bd I, 208, III, 279. Vattningsstället var här i en bäck.

¹⁾ Kaléns tveksamt framförda, fyndiga förslag att den kunde ha något att göra med det försvunna gårdn. *Veddeboda* i Lundby (*vette* och *vale* äro delvis synonyma), synes knappt sannolikt.

REGISTER.

1. Ortnamnsregister.

- Adelgatan* 101.
Albogården 8.
Aldreemanna bræcca 77.
Aleberget 104.
Aledammen 68.
Aleklätten 113.
Alelyckan 138.
Alemaden 128.
Algatan 101.
Alkevikén 69.
Alleby 17.
Alleby vale 157.
Allemans kvarn 77.
Allemansholmen 77.
Allemanshålét 69.
Al(le)mansskäret 77.
Allemanssundet 69.
Alletorp 17.
Allgatan 101.
Allmänna vägen 77.
Altaret 105.
Alåkrarna 138.
Ambon 37.
»Amborghål» 132.
Ambros berg 105.
»Ambroskullen» 105.
Amhult 54.
Amhultsholmen 85.
Andalen 54, 132.
Anders' berg 77.
Anders-Mats' håla 132.
Andhålan 132.
»Angnisedammen» 69.
»Angrids» huvud 77.
Anna(s) sten 105.
Annexegården 19.
»Anskons» udde 77.
Apelberget 104.
Apelvik(en) 66.
- Apelvik(en) 68.
Aplehagarna 138.
Arken 51.
Arnedammen 69.
Aröd 1.
Aröd Oxöga 135.
Aschebergska eken 153.
Asehallen 105.
Asekullen 105.
Askeby Hög(en) 44.
Askelyckan 138.
Askesby 38.
Aslaksholmen 77.
Asparna 152.
Aspekullen 104.
Aspevikén 68.
Aspholmen 77.
Asplunden 31, 152.
Aspåkern 138.
Assmundtorp 39.
Augustesgården 46.
- Backa 2.
Backa fläke 101.
Backen 32.
Backer 31.
Bagalsbrekka 67.
Baggeberget 105.
Baggen 73.
Baggensfjärden 73.
Baggeskär(en) 77.
Baggeskär(et) 78.
Baggesund 69.
Baggebo 67.
Bakeberget 105.
Baltsars både 78.
Banken 67.
Barkhålan 33, 132.
Barlineholmarna 78.
- Bassen 78.
Bastebäcken 75.
Bastegårdet 138.
Basteklevet 101.
Bastholmen 78.
Beckholmarna 78.
Beckholmen 78.
»Befferby» 29.
Benskär 78.
Berg 39, 45.
Bergagården 65.
Berggården 23, 27, 28, 43, 44, 45.
Bergelyckan 138.
Bergen 3.
Bergens 9.
Berget 49.
Berghuvudet 77, 136.
Bergkitteln 132.
Berg(s)hammar 105.
Bergskär 77, 78.
Bergstugan 105.
Bergstuguberget 105.
Bergtegen 138.
Bergvarpet 105.
Bes(s)kroken 61.
Billingen 106.
»Bindevikén» 69.
Birka 61.
Biskoparna 78.
Biskopen 78, 105.
Biskopholmen 78.
Bistekulle 105.
Bisterdalen 132.
Bistockebergen 105.
Bistockekullen 105.
Bistås 105.
Biås 105.
Biåslyckan 105.

- Björa 17, 75.
Bjurö 18.
 Bjälkeröd 138.
 Bjällkullen 105.
 Björa 75.
 Björbäck 75.
 Björkekällan 153.
 Björkemossen 128.
 Björkemyst 128.
 Björken 153.
 Björkholmen 77.
 Björkhålan 132.
 Björkö 61, 77.
 Björlanda 17.
 Björlanda huvud 136.
 Björlands torp 18.
 Björnberg(et) 105.
 Björnekullen 105.
 Björnen 105.
 Björnhuvudet 78.
 »Björn i» 139.
 Björni 31.
 Björn i Kungälv 31.
Björningarna 106.
 Björningsås 106.
 Björns stall 133.
 Björred 39.
 Björsegården 45.
 Björsemossen 129.
 Blackkullarna 106.
 Bladdammen 69.
 Blankens 14.
 Blankås 14, 106.
 Blekebacken 104.
 Blekedjupet 69.
 Blekekällan 153.
 Blekeliden 104.
 Blid 20.
Blidkulla 106.
 Blidkullen 106.
 Blids damm 69.
 Blinde både 38.
 Blisberget 106.
 Blisterbackarna 106, 109.
 Blisterbergen 106.
Blockakullen 106.
 Blockeliden 106.
Blocken 106.
 Blodskiten 78.
 Blysten(en) 106.
 Blåbärsbacken 104.
 Blåbärsberget 104.
 Blåbärsberget 104.
 Blåbärshålan 132.
 Blåbärskullen 104.
Blåkullen 78.
 Blåkullsberget 78.
 Blåskiten 78, 139.
 Bläsnäs 79.
 Blötdjupet 69.
 Blötemosse 128.
 Blötorna 139.
 Bockabergen 106.
 Bockedammen 69.
 Bockekullen 104, 106.
 Bocken 79.
 Bockeskär 79.
 Bockholm(en) 79.
 Bocks vale 153.
 Bockskärs udde 79.
 Bockås? 106, 153.
 Bodarna 67.
 Bodkullen 107.
 Bodviken 68.
 »Boget» 61.
 Bokeliden 104.
 Bokflaten? 139.
Bollestad 79.
 Bolsten 32, 106.
 Bondemyren 129.
 Borgås 106.
 Borgås' slott 153.
 Borholmen 79, 80.
 Boslycke 129.
 Bottenkärr 129.
 Bottnemaden 129.
 Bottnen 58, 139.
 Bovik 66.
 Brakvedbacken 106.
 Branddammen 69.
 Brandestaden 153.
 Brandkärr 3, 129.
 Brandlyckan 139.
Brandnäsbrodden 93.
 Brandsiken 129.
 Bran(ds)tegen 139.
 Brandtängen 32, 139.
 Bratteberg(en) 104.
 Brattelyckan 59, 138.
 Bratten 67.
 Brattevägen 101.
 Brattholm 93.
 Brattholmen 77.
 Brattås 104.
 »Brea» 79.
 Bredberget 104.
 Brede både(n) 77.
 Bredvik 68.
 Bredåkrarna 138.
Bremnäs 106.
 Bremsegården 19, 79.
 Bremsudden 79.
 Brimmarebacken 106.
 Brimsudden 79.
 Bringebärskullen 106.
 Brohålan 132.
 Broke? 15.
 Brokullen 104.
 Broskedet 101.
 Brotegen 138.
 Broåkrarna 138.
 Broäckran 138.
 Bruask[är] 77.
Brudholmen 79.
 Bruksgården 139.
 Brummarebacken 40, 106.
 »Brumsebacke» 106.
 Brunkärr 128.
 Brunndalen 133.
 Brunneberget 104.
 Brunnstenen 104.
 Brunnås 106.
 Brunnåsberget 106.
 Brunnängen 138.
 Brunstorp 40.
 Brureskären 77.
 Bryggebacken 104.
 Bryggeberget 104.
 Bryggevalen 104.
 Brynekullen 106.
 »Brynkällan» 153.
 Brytet 79.
 Bråtekärr 128.
 Bräcke 36.
 Bräckeberget 106.
Brämregården 106.
 Brända masten 79.
 Brändebacken 106.
 Bränne berg 106.
 Bränneberg(et) 106.

Brännehövdingarna 106.
 Brännemaden 129.
 Brännemadshövdingarna 107.
 Bränneskär 79.
 Brännnet 139.
 Bränntegarna 139.
 Bränntegen 138.
 Brännvinsdammen 69.
 Brännvinsklövet 101.
 Bua 55.
 Buberget 104.
 Budalen 133.
 Budskärr 48.
 Bukullen 107.
 Bukärr 48, 129.
 Bulycke 55.
 Bunkarna 133.
 Bur 55.
 Burebacken 37.
 Burås 107.
 Burö 80.
 Burö sadle 107.
 Buskär 80.
 Bussholmen 80.
 Bustaden 64.
 Bu-uddan 80.
 Bydammen 68.
 Byhögen 107.
 Bängegården 61.
 Bårholmen 80.
 »Bårås» 107.
 Bårön 80.
 Båtebacken 104.
 Båtebäcken 75.
 Båteviken 68.
 Båthålorna 133.
 Bäckebankarna 104.
 Bäckebol 3.
 Bäckedalen, -arna 132.
 Bäckegården 50.
 Bäckén 139.
 Bäckudden 77.
 Bäckåkrarna 138.
 Bäckäckran 138.
 Bäckäckrorna 138.
 Bällskär 4, 107.
Bälteberga 5.
 Bänkarna 107.
 Bärby 41.
 Bärmerås 107.

Bästefarn 80.
 Bästemorsvik 69.
 Bönemossen 129.
 Bönered 41.
 Börjes kulle 104.
 Börkemyst 129.
 Börs 107.
 Börsemossen 129.
 Börsvik 69.
 Börsås 107.
 Börås 107.
 »Bösse kärr» 48.
 Böstedammen 69.
 Böstet 80.
 Bövetskär(en) 80.

 Dalberget 104.
 Dalen 32, 57, 63.
 Dalkullen 104.
 Dalsbackarna 104.
 Dal(s)källan 153.
 Dalså kern 138.
 Dalängen 138.
 Dammbackarna 107.
 Dammbergen 104.
 Dammen 57, 58.
 Dammholmen 80.
 Dammkärr 33.
 Dammkärren 31, 129.
 Dammkärrensgrind 34.
 Dam(m)skär 80.
 Dannekroken 80.
 Dansesten(en) 107.
 Danska Lärje 7.
 Danske stallen 133.
 Danske vägen 101.
 »Daudlände» 139.
 Det grunda 80.
 Dikesviken 68.
 Dikesåkrarna 138.
 Djupa ländet 153.
 Djupedal 41, 132.
 Djupe mosse 128.
 Djupemossen 128.
 »Djupstaholmar» 80.
 Djupsund 68.
 Djupsundsholmarna 80.
 Djurlappen 107.
 Djursten(en) 107.
Djurstolen 124.

Djursvallen 107.
 Djursås 107.
 Djurås 27, 107.
 Domberg 107.
 Domprosten 78, 81.
 Dreven 20.
 Drever 101.
 Dreverna 20.
 Drottning Hackas grav 153.
 Drämmen 39.
 Dubbered 5.
 Dun(e)kärr(et) 129.
 Dusa 75, 107.
 Dusebackarna 107.
Duseberg 108.
Dusekärr 108.
Dusgård 108.
 Duvekärr 41, 129.
Dåvuskörr 108.
 Dyhålan 132.
 Dykärr 128.
 Dynan 81.
 Dyngan 81.
 Dyngespjällen 138.
 Dyngevik 4, 68.
 Dyngåkrarna 139.
 Där fram 63.
 Dödflaten 139.
 Dödingeskäret 81.
 Döneliden 108.
 »Dönga(n)» 81.
 »Döngeskäret» 81.
 »Döngesundet» 81.

 Edet 101.
 Ekeoberget 104.
 Ekedammen 68.
 Ekeflaten 138.
 Ekeliden 59, 104.
 Ekholmarna 77.
 Ekhålan 132.
 Ekorrebackarna 104.
 Ekorrekullen 104.
 Ekås 104.
 Elleröd 32.
 Ellesbo 32.
 Enorkullen 104.
 Engelsmannen 81.
 Engelsmännen 108.

- Engelsmännens hage, hagar 139.
 Enholm(en) 81.
 Enskär 81.
 »Ersdalen» 133.
 »Ers» kullar 108.
 »Ers» vatten 69.
 »Ers» vik 70.
 Ertholmen 81.
 Esbjörnsbergen 108.
 Esbjörns hamn 70.
 Espet 42.
 Exholmarna 81.
 Exholmen 81.
- Fadderholmen 81.
 Fadderholmsungen 76.
 Faddern 81.
 Fagerdal 47, 132.
 Farholm 81.
 Fars hatt 108.
 Fars lycka 140.
 Fattigmossen 129.
Fegen 62.
 Finnebrännorna 140.
 Finnens hake 81.
 »Fisenoll» 81.
 Fiskeberg(et) 108.
 Fiskedammen 70.
 Fiskekullen 108.
 Fjä(de)rskär 81.
 Fjällberget 104.
 Fjälledammen 68.
 Fjället 42, 46.
 Fjällsgrinden 101.
 Fjällstugan 154.
 Fjärholmen 81.
 Fjätbackarna 108.
 Fjölarna 140.
 Flabben 140.
 Flacket 81.
 Flasken 140.
 Flatebergen 104.
 Flatåkern 138.
 Flatåkrarna 138.
 Flinkemossen 129.
 Florentinskären 82.
 Fluskär 82.
 Flycket 140.
 Flågberget 104.
- Flågevik 68.
Flåhacket 141.
 Fläckeberget 108.
Fläckholmen 108.
 Flåkevik 70.
 Flåskeberget 108.
 Flåskhamn(en) 70.
 Flåskholmen 82.
 Flåtorna 140.
 Flögberget 108.
 Flögkullen 108.
 Fockebåden 82.
 Fogdeången 140.
 Fogdö 62, 82.
 Fornered? (by) 29.
 Fornered tomter 29.
Forntomten 29.
 »Fostegen» 140.
 Fotstigen 101.
 Fotö 62, 63.
 Fram 63.
 Fredrikshamn 4.
 Friarelyckan 140.
Frostbacka 108.
 Frostdalen 132.
 Frostås 108.
 Frustugan 108.
 Frälsegården 9, 27, 29.
Fuglevik N 18.
 Fulavik? 18.
 Fundinröd? 29.
Funningrud N 29.
 Furufjäll(et) 104.
 Furuhällebergen 104.
Fyghir 62.
 Fyrvalarna 109.
 Fågelkullen 104.
 Fågelsås 109.
 Fågelungen 140.
 Fågelvik 68.
 Fågelevik 18.
 Fålekullen 109.
 Fånyttan 82.
 Färholmen 82.
 Färnytta 82.
 Fäbacken 104.
 Fäberg 104.
 Fägrinden 101.
 Fåhuskullen 104.
 Fällingen 82.
- Fölungefallet 109.
 Fölungeflåget 109.
 Fölungekullen 109.
 Fölungesätet 154.
 Förländena 140.
 Förländet 140.
- Gabriels lycka 59.
 Gaddestacken 82.
 Galgebackarna 104.
 Galgeberget 109.
 Galleberget 109.
 Gallekullen 109.
 Gall(e)skären 82.
 Gall(e)skäret 82.
 Gallfjäll 109.
 Gamle Erik 82.
 »Gamlete» berg 109.
 Gapet 133.
 Garnfot 56.
Garnvinda 56.
 Gartingsås 109.
 Gassbo 133.
 Gassbodalen 133.
 Gassby 133.
 Gassby dal 133.
 Gassby källa 133. f
 Gastekulle 109.
 Gastfjäll 109.
 Gastås 109.
 Gatan 57, 58.
 Gatebergen, -et 104.
 Gatedammen 68, 70.
 Gategården 58.
 Gatelyckan 138.
 Gateskägg 82, 140.
 Gateskär 82.
 Gateslätten 138.
 »Gateståcken» 82.
 Gatsik 129.
 Gatåkrarna 138.
 Gautelfr 33.
 Gerrebacka 42.
 Gertrudshålan 133.
 Gertrudskäret 68, 77.
 Gertrudsviken 68.
 Getekroken 82.
 Geteryggen 57, 82, 109.
 Gethögen 104.
 Gisselholmen 82.

- Gjutholmarna? 83.
Gisslebo 83.
Gisslegårde 83.
Gissleröd 83.
Glisetorp 15.
 Glisterbackarna 109.
 Glistorp 15.
 Glymsterbergen 109.
 Glymstren 109.
 Granberget 128.
 Granbäcken 75.
 Granekullen 104.
 Granmossen 128.
 Granåkrarna 138.
 Gravmossen 129.
 Gravet 140.
 »Greckarebacken» 110.
 Gregors mosse 128.
Grenne 16.
 »Grimeshällan» 110.
 Grimsholm 33.
 Grimsrud 29.
 Grimås 33, 110.
 Grimås Hög 34.
 Grindarakrar 29.
 Grindebacken 104.
 Grind(e)kullen 104.
 Grindelyckan 138.
 Grinden 10, 33, 41.
 Grindestycket 140.
 Grindåkrarna 138.
 Grindängen 138.
 Grisberget 110.
 Grisbergs brygga 110.
 Grisebådar(na) 83.
 Grisebåden 83.
 Grisebäcken 75.
 Grisedalen 133.
 Grisevassen 154.
 Gropareängen 138.
 Gropesbrunn 154.
 Gropåkrarna 140.
 Grumsedammen 70.
 Grunda gr[und] 80.
 Grundsund 56, 68.
 Gruvan 154.
 Grynekullen 110.
 Grytan 83.
 Grytefötterna 83.
 Grytorna 83.
- Gråbenekroken 140.
 Gråbenevadlaget 17.
 Grågåsholmen 77.
 Gråkullarna 110.
 Gråkullen 110.
 Grå-Lars 110.
 »Grållebacke» 110.
 Gråsejen 83.
 Gråstensfjäll 104.
 Gråstenskullen 104.
 Gråstensängen 138.
 Gråås 3, 104.
 Grålputt 154.
 »Grænna lykkiu» 16.
Grænne 16.
 Gräppås 110.
 Gräsberget 104.
 Gräslyckan 54, 138.
 Gröna hålan 132.
 Gröna liden 104.
 Grönan 140.
 Gröna siken 128.
 Gröna viken 68.
 Gröne banken 104.
 Gröneviken 19, 68.
 Grönås 32, 104.
 Grötekullarna 110.
 Grötelyckan 141.
 Gröthög 110.
 Grötö 63, 83.
 Gubbens rös 153.
 Gubbered 42.
 »Gudlaugsgard» 16.
 Gula skären 77.
 Gula skäret 77.
 Gulebratten 110.
 Gule knalte 110.
 Gule udde 77.
 Gullberget 110.
 Gullfjäll 110.
 Gullkullen 26, 111.
 Gullpengarna 141.
 Gullringegården 46.
 Gullet 83.
 Gullåkrarna 141.
 Gullö 128.
 Gullö moras 42, 128.
 Gungan 129.
 Gungekällar. 154.
 Gungkull(e)källan 111.
- Gungkullen 111, 126.
 Gunnegårde(t)? 141.
 Gunnesby 42.
 Gunnesbåden 83.
 Gunnes håla 133.
 Gunneshålla(n) 104.
 Gunnes lid 104.
 Gunn(h)ildobol 30.
 »Gustavs» 33, 141.
 Gustavsängen 138.
 Gyltholmarna 83.
 Gyltran 83.
 Gytllarelyckorna 34.
 Gyttelelyckorna 141.
 Gångsberget 111.
Gångsåsen 111.
 Gårda 65.
 Gårdarna 141.
 Gården 64.
Gåseknöde 114.
 Gåseskär 83.
 Gälleyckan 141.
Gänglan 56.
 Gänglorna 56.
 Gärde(s)slätten 138.
 Gärdestegarna 138.
 Gäven 83.
Gäveskär 83.
 Göddered 33.
 Gökens kulle 111.
 Gökås 104.
 Göpås 43, 111.
 Göta älv 75.
- Hacket 141.
 Haga 6.
 Hagatorpet 6.
 Hagberget 39, 104.
 Hagekroken 128.
 Hagen 5.
 Hageslätten 138.
 Hagholmarna 77.
 Hakered 34.
 Hale 15.
 Hallbackarna 104.
 Hallegården 8.
 Hallen 8.
 Hallönskär? 83.
 Halleröd 34.
 Halleskär 83.

- Hallovadet 101.
 Halljorden 141.
 Hallslätten 138.
 Halsen 77.
 Halsen länge 84.
 Halvaberg 111.
 Halvaberget 111.
 Halvardsberg 111.
 Halvardskullen 104.
 Halvegården 39.
 Halvorsäng 19.
 Halvstarren 141.
 Hammaregården 46.
 Hammarkullen 111.
 Hammarskullar 111.
 Hammarlyckan? 141.
 Hamnbåden 77.
 Hamnedammen 68.
 Hamnefjäll 111.
 Hamnestänget 154.
 Hamnholmen 77.
 Hamra 111.
 Han(e)kärr 58, 129.
 Hang(e)kärr? 58.
 »Hanses ungdom» 111.
 Harespjället 141.
 Harås 2, 111.
 Hassellund 152.
 Hasslekullen 104.
 Hasslekärret 128.
 Hasteröd 60.
 Hatten 84, 141.
 Hatteskullen 104.
 Hattesten(en) 111.
 Havdedrag 133.
 Hedabäcken 75.
 Hedabäcken 75.
 Hed(a)torpet 3, 11.
 Hede 19.
 Hedegrund 84.
 Heden 11, 46, 51, 58, 63.
 Hederna 15.
 Hedesås 111.
 Hedkullen 104.
 Helgered 19.
 Helgered upptag 141.
 Helges 9.
 Helvete 154.
 Hinderli N 24.
 Hinneröd 24.
 Hjortemossen 129.
 Hju(le)vik(en) 70.
 Hjulvik 56.
 Hjuvik 56.
 Hjalma 25, 111.
 Hjälarna 111.
 Hjälmås håla 154.
 Hjälmsvik 70.
 Hjälviflu 84.
 »Hjärvib[åden]» 84.
 Hoken 84.
 Holkedal 133.
 Holkeflaten 141.
 Holken 154.
 Holmbäcken 75.
 Holmen 37.
 Holmäkraraa 138.
 Holtelyckan 141.
 Hopastycket 141.
 Hopaängen 141.
 »Hordammen» 70.
 Hornkällan 154.
 Horseberget 111.
 Horsedalen 133.
 Horsegiljan 133.
 Horsekulle(n) 111.
 Horsekärr 130.
 Horsesprånget 102.
 Hors(e)vik(en) 51, 70.
 Horsvik(e) backe 70.
 Hovgården 19.
 Hovgårds helvete 154.
 Hudalen 130.
 Hufvudände 85.
 Hult 64.
 Hulten 57.
 Hultsbergen 65.
 Humlegården 138.
 Hummerbåden 77.
 Hummerkupeberget 104.
 »Humusta» 130.
 Hundehammar 111.
 Hundehålan 133.
 Hundekullen 108, 111.
 »Hurebrunn(en)» 155.
 Husekullen 104.
 Huse vale 155.
 Husholmen 47.
 Husmanskärret 130.
 Husmansåkrarna 141.
 Huvudberget 112.
 Huvudet 64, 77, 142.
 Huvudmossen 130.
 Huvudäckran 142.
 »Huvudände» 84.
 Hynneröd 24.
 Hyppeln 64, 84.
 Hyppelns kalv 84.
 Hytteberget 112.
 Hyttorna 152.
 Håberget 84, 112.
 Håkans grund 84.
 Håkans hamn 70.
 Håkans hytta 70.
 Håla berget 66, 112.
 Hålan 23, 28, 34.
 Hålebacken 104.
 Hålebergen 112.
 Håleberget 112.
 Hålebäck 75.
 Håle damm 70.
 Hålet 41.
 Hällskär 84.
 Hålmeden 67.
 Hålmysten 130.
 Hällskär 77, 84.
 Hålst(en) 84, 112.
 Hålstensbacken 112.
 Håltakärr 130.
 Hållåkrarna 138.
 Hårdebackarna 112.
 Hård(e)backen 112.
 Hå-stenen 84.
 Håvesten 84.
 Häcklan 84.
 Häckleberg 112.
 Hägnaden 138.
 Hägnarekärr 130.
 Hälleberg 104.
 Hällevisken 70.
 Hällsvik 60, 70.
 Hällsö 64, 85.
 Hällås 104.
 Hällåsetorpet 19.
 »Hælsli brækko»(!) 16.
 Hängedyerna 130.
 Häng(e)dyt 67, 130.
 »Härseberget» 112.
 Håsegården 142.
 Håset 142.

Hässla 65.
Hässlan 152.
 Hässlebräckan 112.
Hässlebräcke 16.
 Hässlerna 152.
 Hästarna 85.
 Hästebacken 104.
 Hästebrunnen 153.
 Hästebåden 85.
 Hästen 85, 112.
 Hästevik 56, 70.
 Hästhagen 32.
 Hästhalmarna 20.
 Hästholmen 85.
 Hästtången 85.
 Hög 34.
 Höga 34.
 Hög(a)källan 155.
 Höganäs 15.
 Högen 6, 13, 20, 34, 43, 44, 56, 85.
 Hög(er)hammar 112.
 Högstenarna 104.
 Högsten(en) 104.
 Högstå 104, 138.
 Høge ände 85.
 Högsbäck 75.
 Högs drever 102.
 Högsta berg 104.
 Högstena(rna) 25, 112.
 Högås 104.
 Höhallen 112.
 Hökås 104.
 Hökålla 44.
 Höneberg(et) 112.
 Hönebergsmossen 112.
 Hönseberget 112.
 Hönsebärsberget 112.
 Hönsebärsdammen 70.
 Hönsebärshålan 132.
 Hönsebärsmossen 130.
 Hönseliden 104.
 Hönsemossen 130.
 Hönö 64, 85.
 Hönö huvud 85.
 Hönö-Klåva 65.
 Hönö utskär 85.
 Hösarna 85.
 Hövägen 102.
 Hövden 142.

Iglemossen 130.
 Ingebäck 44.
 »Ingemor i Kungälv» 35.
 Ingås 44, 112.
 Ingåsberget 112.
 Inlands ås 112.
 Innegården 25.
 Inner-Pickeln 85.
 Isläggedamm 70.
 Jannes hed 138.
 Jonsborgen 113.
 Jonsberget 113.
 Jonsskär 77.
Jungfruhoppet 133.
 Jungfruhålan 133.
Jungfrukullen 133.
 Jutestenen 113.
 Jutevägen 102.
 Juthammen 70.
 Juthuvudet 85, 113.
 Jämmern 47, 58, 142, 155.
 Jänserås 113.
 Jänserås äng 35.
 Jänseråsängarna 113.
 »Jätta» 155.
 Jätteberget 104.
 Jättebo 52.
Jättebron 102.
 Jättebryggan 102.
 Jättedammen 71.
 Jättegraven 155.
 Jätt(e)huvudet 113.
 Jättens håla 133.
 Jätteslätten 142.
 Jättestenarna 113.
 Jättesten(en) 113.
 Kajeflåget 104.
 »Kalalycka» 142.
 »Kalarebo» 142.
 Kalfven 84.
 Kaller hamn 155.
 Kallhed 20.
 Kalsbogården 43, 50.
 Kalshed 44.
 Kalvarebo 28.
 Kalveflaten 138.
 Kalvegäpet 101.

Kalven 65.
 Kalvens 15.
 Kalvhagen 57.
 Kalvholmen 85.
 Kalv(s)hed 138.
 Kalvskinnnet 113.
 Kalvskinnskullen 113.
 Kalvsund 65.
 Kalvås 104.
 Kammarn 134.
 Kamrerns berg 113.
 Kanaldammen 68.
 Kanhall 51, 113.
 Kann(e)dalen 134.
 Kar(d)eskaflet 142.
 Karholmebäcken 54, 75.
 Karholmen 85.
 Karisskär 77.
 Karlens grind 102.
 Karusedamm(en) 71.
 Kastellegården 43.
 Kattedammen 69.
Katteklövet 103, 143.
 Katten 85.
 Katt(e)skär 85.
 Kattestenen 113.
 Katthålan 134.
 Kave håla 134.
 Kavlås 113.
 Keholmen? 86, 97.
 Kesen 143.
 Kilåkrarna 138.
 Kilången 138.
Kippan 21.
Kippe 21
Kippe(n) N 21.
Kippenes N 21.
Kippestøb N 21.
Kippeveden N 21.
 Kippholmen 20, 86.
 Kitteln 116, 134.
 Kladdefassarna 142.
 Klara 22.
 Klara(n) 71.
 Klareberg 45.
 Klarekällan 153.
 Klare mosse 130.
 Klarvik 62, 69.
 Klarögat 71.
 Klevékullen 114.

- Klockareberget 104, 114.
 Klockarebåget 142.
 Klockaregården 46.
 Klockarehålan 134.
 Klockarns loft 114.
 Klockedammen 71.
 Klosterbergen 114.
 Klosterskär 86.
 Kludderskåret 86.
 Klypen 86.
 Klåbak 143.
 Klåvan 65.
 Klåvik 71.
 Klämman 57, 102, 134.
 Klätten 86.
 Klöverna 102, 143.
 Klövet 59.
 Klövås 114.
 Knallelyckorna 32, 35.
 Knallen 32.
 Knalteskär 86.
 Knapegården 25.
 Knappberget 114.
 Knappen 114.
 Knapps gap 114.
 Knarrnäs 86.
 Knasevik 71.
 Knektebergen 114.
 Knektedalen 134.
 Knektekyrkogården 155.
 Knektekällan 155.
 Knektepålen 114.
 Knipan 3, 71.
 Knipatorpet 3.
 Knippla(n) 65, 86.
 Knipplebergen 114.
 Knipplekullen 114.
 Knäet 143.
Knöde 114.
 Knöteberg(en) 114.
 Knöten 65, 114.
 Knöterna 115.
 Knötet 115.
 Kobbeled(et)? 24, 102.
 Kobbelid(en) 102, 115.
 Koberget 115.
 Kobratten 115.
 Kockhed 35, 143.
 Kockåkrarna 143.
 Koddarna 86.
 Kohall 104, 115.
 Kolebackarna 115.
 Kolekärret 130.
 Kolholmen 86.
 Koljohugget 71.
 Kollholmen 86.
 Kolslätt 42, 143.
 Kolveden 143.
 Kolvik 71.
 Kopallen 115.
 Kopparberget 115.
 Kopparås 115.
Kopper 31.
 Korpeberget 104.
 Korpedalen 28.
 Korpe huvud? 86.
 Korpereren 155.
 Korpflåget 115.
 Korråkrarna 143.
 Kors 143, 155.
 Korsbäcken 75.
 Kors(e)berget 115.
 Korshamn 143.
 Korskullen 115.
 Korsskär 86.
 Korsvik 71.
 Korvedalen 134.
Korven 134.
 Kos 134.
 Kosen 134.
 Koserna 134.
 Koskär 86.
Kosvik N 134.
 Krabbehöljen 134.
 Krabbhall 115.
 Krakekullen 115.
 Krakelyckan 138.
 Krakeängen 138.
 Kransen 143.
 Krappberget 115.
 Krappkärr(et) 130.
 Krappet 102.
 Krappängen 143.
 Kreken 60.
 Krigsbacken 115.
 Kringelhamn 54, 71.
 Kringelikulle 116.
 Kringellyckan 138.
 Kringeln 143.
 Kringelängen 143.
 Kringlarna 143.
 Kringlekullen 116.
 Kristinamorsdammen 69.
 Krogarelyckan 143.
 Krogarns 15.
 Krokarna 138.
 Kroken 36, 52, 138.
 Krokete Jon 116.
 Krokseröd 21, 143.
 Krokåkrarna 138.
 Kronessens 28.
 Kronessensarns 28.
 Kronogården 22, 24, 27, 45.
 Kroppedammen 71.
 Krossholmen 86.
 Krukan 116.
 Kräkan 86.
 Kräkeberget 115.
 Kräkedalen 28, 132.
 Kräkefjäll 116.
 Kräkeliden 104.
 Kräkemysten 128.
 Kräketegen 138.
 Kråkhalmarna 87.
 Kråkorna 87.
 Kråkudden 87.
 »Kräklefjell» 116.
 Kräklinge berg 116.
 Kräklingekullen 116.
 Kröckle 87.
 Kröckle kyrka 116, 134.
 Kröcklö 87.
Krökleodden N 87.
Kubbaliden 102.
Kubbaslätten 102.
 Kulan 116.
 Kulingeviken 71.
 Kull-, se även Koll-.
 Kulla damm 69.
 Kullebackarna 104.
 Kullebanken 104.
 Kullegården 8.
 Kulle hall 116.
 Kullen 8, 46, 87.
 Kullsnarke 87.
 Kullsåkern 138.
 Kullåkrarna 138.
 Kullängarna 23, 138.

Kullängen 138.
 Kung Borres grav 155.
 Kungelid 116.
 Kungelidkulle(n) 52.
 Kungsbord 116.
 Kungsäckran 143.
 Kungälven 175.
 Kung Östens grav 155.
 Kupeskär 87.
 »Kusas» kärr 130.
 Kuseberget 116.
Kusenäs 116.
 Kvarneberget 104, 105.
 Kvarnebäcken 75.
 Kvarnekullarna 104.
 Kvarnekullen 104.
 Kvekelyckan 143.
 Kvibacken 104.
 Kvillebäcksrännan 75, 76.
 Kvillediket 75.
 Kvillehed 45.
 Kvillen 75.
 Kvill(er)åkrar(na) 143.
 Kvin 143.
 Kvisslingeby 21.
 Kyrkebacken 116.
 Kyrkeberget 116.
 Kyrkeby 45.
 Kyrkebåden 87.
 Kyrkebäcken 75.
 Kyrkeringen 144.
 Kyrkeskedet 101.
 Kyrkogårdarna 155.
 Kyrkogården 155.
 Kyrkoholmen 87.
 Kyrkoängen 46, 138.
 Kyrkäckran 138.
 Kyrkängen 35.
 Kågholmen 87.
 Kålsered 22.
 Kålskär 87.
 Kålviken 71.
 Kälen 116.
 Källaregården 43.
 Källarelyckan 138.
 Källdalen 132.
 Källebacken 36, 104.
 Käll(e)berget 104.
 Källekärr(et) 128.
 Källeskedet 101.

Källevik 69.
 Källängen 138.
 Källö 88.
 Källö-Knipplan 65.
 Källö sadle 116.
 »Kängen» 63.
 Käringeberg(et) 117.
 Käringebräcken 117.
 Käringelyckan 144.
 Käringetorp 46.
 Käringeudden 88.
 Käringhamn(en) 71.
 Kärr 57.
 Kärra 46.
 Kärrsbackarna 104.
 Kärrsgården 6.
 Kävlingarna 130.
 Köllholmen 88, 97.
 Kölnehagen 144.
 Könevik 71.
 Köpenhamnsbåden 88.
 Körsbärshagen 138.

 Labyrinten 155.
Lackarebäck 30.
 Ladbol 144.
 Ladde bro 102.
 Ladde bäck 75.
 Laduberg 104.
 Laduflaten 138.
 Ladulyckan 22.
 Laduskedet 101.
 Lad(u)teg? 53.
 Lagmansholmen 47, 88.
 Lagmansåkeren 7, 144.
 Lammholmarna 88.
 Lammholmen 88.
Lane 117.
Laneberg 117.
 Lanäs 117.
Lapparna 144.
 Lappe sand 144.
 Lars' dal 132.
 Larsered 47.
 Larsmässelyckan 144.
 Laskarna 88.
 Lasken 88.
 Laskestocken 88.
 Lasses hage 58.
 Ledbanken 117.

Ledskär 88.
 Lejonet 88.
 Lejonhuvudet 88.
 Lekberg 117.
 Lekevallen 144.
 Lerbacken 104.
 Lerbäck 47, 75.
 Lerflaskorna 117.
Lergered 7.
 Lergha 7.
 »Lergha swnd» 71.
 Lergravarna 134.
 Lergravsången 138.
 Lerhålan 132.
 Lerskär 88.
 Lexby 22.
 Lid 35.
 Liden 54.
 »Lifris vik» 30.
 Ligården 46.
 Lilla Hagen 5.
 Lilla Krokegården 13.
 Lilleby 23.
 Lille damm 69.
 »Lilledams råken» 134.
 Lillekärr 47, 128.
 Lille lund 152.
 Lille-Tummen 98, 117.
 Lillhagen 5.
 Lillängen 33, 138, 141.
 Limhålsbergen 117.
 Limhålskullen 117.
 Limpan 88.
Limskär 88, 117.
 Limskären 88.
Limudden 117.
 Limås 117.
 Lindbådarna? 88.
 Lindebackarna 104.
 Lindedalarna 132.
 Lind(e)fjäll 57, 104.
 Lindesnäs 39.
 Lindevik(en) 69.
 Lindevik huvud 77.
 Lindholmen 88.
 Lindlyckan 138.
 Linekullen 117.
 Lingefjäll 57, 117.
 Livasgården 43.
 Ljung-, se Lyng(n)-.

- Ljungqvist 88.
 Ljungqvist(e)udden 88.
 Ljungspolemossen 130.
 Ljurås 107, 117.
 Ljuse kulle 117.
 Lo(g)grisen 88.
 Loko N 134.
 Lomholmen 88.
 Lottkärr 58, 131.
 Lubborna 46, 144.
 Luckan 134.
 Lugnelyckan 144.
 Lundeborgen 104.
 Lundekullen 104.
 Lundekällan 153.
 Lunden 15, 23, 31, 67.
 Lundsbergen 104.
 Lundsholmen 77.
 Lundängen 138.
 Lunna 35.
 Lunnegården 24.
 Lunnegårdsvik 71.
 Lunnevik(en) 71.
 Lunnevikshuvudet 71.
 Lusasken 56.
 Lusekullen 117.
 Lus(e)-Nilsen 117.
 Lyckan 15, 20.
 Lyckeberg(et) 104.
 Lyckåkrarna 138.
 Lykullen 117.
 Lyngbobergen 117.
 Lyngboberget 117.
 Lyngby 53.
 Lyng(n)berg(et) 104.
 Lyng(n)holmen 77.
 Lyng(n)näs 77.
 Lyng(n)skär 77.
 Lysa 75.
 Lyse 54.
 Läka 134.
 Låkan 134.
 Låkö 134.
 Långa kärr 128.
 Långa kärret 54.
 Långa vattnet 69.
 Långe svanen 73.
 Långebergen 65.
 Långeberget 104.
 Långebråta 155.
 Långebådarna 77.
 Långebåden 77.
 Långedalen 132.
 Långeleid 104.
 Långe mosse 128.
 Långe udde 77.
 Långholmen 24, 66, 77.
 Långkullen 104.
 Långvallarna 138.
 Långås 104.
 Långås kista 134.
 Låssby 24.
 Länsmansåkern 144.
 Länsmansbergen 118.
 Länsmansängen 144.
 Länsmännerna 88.
 Lärje 7, 15.
 Lärje os 75.
 Lärje ström 75.
 »Lödden(s)» 34.
 Lökeberget 118.
 Lökekullen 104.
 Lökholmen 118.
 Lökåkern 138.
 Lönnbådarna 89.
 Lönnbåden 89.
 Lövkärr 128.
 Lövås 104.
 Madberget 104.
 Madbron 102.
 Madbäcken 75, 102.
 Maddalen 132.
 Maden 13.
 Madgården 8, 13.
 Madkulla 52, 104.
 Madkullen 104.
 Madtegarna 138.
 Magen 134.
 Maggered 35.
 Makrillen 89.
 Mansholmen 89.
 »Marbon» 131.
 Mareskrämman 144.
 Margesten 118.
 »Markums» udde 89.
 Marstrand 144.
 Marstrands damm 69.
 Masten 144.
 Matgruvan F 89.
 Matkistan 89.
 Meddalarna 134.
 Mellangården 43, 49, 58.
 Mellanhagarna 138.
 Mellere träng 102.
 Mellomberg 104.
 Mickan 89.
 Migande flåg 89.
 Migande kullar 89.
 Migandekullarna 89.
 Migandet 89.
 »Minne kulle» 89.
 Mjöldammen 71.
 Mjölkebackarna 104.
 Mjölkebratten 118.
 Mjölkedäljan 135.
 Mjövik 24, 71.
 Mobergen 104.
 Morbrors dal 132.
 Mormors dal 132.
 Mors berg 118.
 »Mosingen» 89.
 Mossebanken 104.
 Mosselyckan 138.
 Mossen 35.
 Morsåkerändarna 144.
 Morsåkrarna 144.
 Mossängarna 138.
 Mossängen 138.
 Mulered 47.
 Muleregården 43.
 Mullholken 36, 135.
 Multorp 47.
 Munkarna 156.
 Munkebergen 118.
 Munkebron 102.
 Munkevalen 156.
 Munkevården 156.
 Munkhuvudet 118.
 Myckle hod 144.
 Myrebo 57.
 Myrmossen 128.
 Mysken 144.
 Mystebanken 118.
 Mysteliden 24, 118.
 Mystererna 47.
 Måholm(ar) 89.
 Måkhölnsskären 93.
 Måkskär 89.
 Månsebergen 118.

Måvholmarna 89.
 Måvholmen 89.
 »Mäjelas» me' 90.
 »Mäjel(n)» 90.
 »Mäjle»-klåvan 90.
 Mälthusflaten 138.
 Märsberget 118.
 Mödalen 135.
 Mökhålet 135.
 Mörka vrån 26, 153.
 Mörkedal(en) 132.
 Mörkhuset 145.
 Mörkret 156.
 Mötet 156.

»Nåmnens» vik 71.
 Namnlösberg 118.
 Natt(e)kvigiljan 135.
 Nedorgården 23, 54, 58.
 Nelius' 58.
 Nerfallsbergen 118.
 Nerfallsslätten 145.
 Ner-vänderna 145.
 »Nestæigharen» 53.
 Nickdammen 72.
 Nillebrunn(en) 156.
 Nolered 57.
 »Noles» ände 145.
 Nolvik 25, 72.
 Nolö 66, 90.
 Nordbäck 75.
 Norddal 132.
 Nordre träng 102.
 Nordre älv 75.
 Nordskog 24, 152.
 Nordsudd 145.
 Nordtången 90, 118.
 Nordås 104.
 Nordången 56.
 »Noremanshatt» 118.
 Norges älv 75.
 Normansberget 118.
 Normans däljor 135.
 Normans skarpeland 145.
 Norrflu 90, 97.
 Norslätt 47.
 »Norsås» 118.
 Nortagene 48.
 Nya gårdet 65.
 Nyckle hed 144.

Nye bro 101.
 Nyhacket 141.
 Nyländena 138.
 Nyländet 138.
 Nypan 52.
 Nålhuset 72, 145.
 Nålhusäckran 145.
 Nålåkrarna 145.
 Näbbhall(en) 119.
 Näck-, se Nick-.
 Näckrosedammen 69.
 Näset 40, 48.
 Nästås 119.
 Nödhjälpen 90.
 Nöteviken 72.
 Nötholmen 90.
 Nötsund 72.
 Nötö 90.

Oderslätt 65.
 Odersvik 72.
 Okingarna 106.
 Okingen 106.
 Okland 145.
 Oklands rygg 119.
 Olles källa 153.
 Olsberget 119.
 Olsbäcken 76.
 Olsdalen 135.
 Olskärret 131.
 Onde hästen 119.
 Ormebergen 104.
 Ormeberget 104.
 Ormedammen 69.
 Ormeklämman 132.
 Ormekroken 138.
 Ormekullen 104.
 Ormeliden 104.
 Ormhålan 132.
 Orrebackarna 119.
 Orrekullen 47, 119.
 Os(e)backen 119.
 Oset, 72, 90.
 Ottervalen 119.
 Oxekohagen 145.
 Oxelyckan 138.
 Oxeröd 145.
 Oxeskär 90.
 Oxhagen 35.
 Oxholmen 119.

Oxudden 77.
 Oxögat 135.
 Oxöge dal 135.

Palatsen 119.
 Palmlyckan 145.
 Palmåkrar(na) 145.
 Pansarbron 102.
 Pansarkvillen 76.
 Paradiset 153.
 Parten 145.
 Pengebacken 119.
 Pongekitteln 145.
 Pers höstäck 90.
 Pers klack 90.
 Pers mosse 128.
 Peternelleskären 90.
 Potters kulle 104, 108.
 Pickaren 91.
 Pickeln 90.
 Pickelsbo 91.
 Pickelstenarna 119.
 Pickstenen 119.
 Piggstenen 119.
 Pilen 156.
 Pileröd 35.
 Pilkaregräset 91.
 Pilkaren 91.
 Pinan 72.
 Pinebergen 72.
 Pinnen 91.
 Pinstenen 120.
 Pirrebanken 120.
 Pissebäcken 76.
 Pissegubben 76.
 Pjonken 91.
 Pjonkehuvudet 91.
 Pjunken 91.
 Pjöskemossen 131.
 Planterlyckan 145.
 Platsen 119.
 »Porres» håla 135.
 Porsen 19, 131.
 Porsholmen 91.
 Porsö 91.
 Portögat? 156.
 Postegården 14.
 Pottebacken 120.
 Prilla 76.
 Prillan 76.

- Prillebäck 76.
 Prylycke 48, 145.
 Prästebergen 104.
 Prästeberget 104.
 Prästedammarna 69.
 Prästegården 19, 57.
 Prästestenen 120.
 Prästevägen 102.
 Prästängen 35, 138.
 Pukhålan 135.
 Pungestycket 146.
 Punschflaten 146.
 Pussåkrarna 146.
 Pärtås 120.
 Pölsan 91.
 Pölsorna 91.
- Rabbels håla 135.
 Rackareheden 146.
 Rackarehålet 135.
 Raglorna 120.
 Ragnvaldsbåden 92.
 Rallekebacken 33.
 Ramberget 120.
 Ramhult 153.
 »Ramloberget» 120.
 Rammarna 146.
 Ramneberget 120.
 Ramnehuvudet 91.
 Rannebergs taska 135.
 Ramnehuvudet 77, 91.
 Ramnen 91.
 Rangleviken 72.
 Ranneberget 120.
 Rannebergs näsa 120.
 Rasphuset? 146.
 Rassen 92.
 Raveln 92.
Ravelsbo 92.
Ravelsgården 92.
 »Rebbe» fjord 72.
 Rejskär 92.
 Remmens 41.
 Remmetorpet 41.
 »Riare Bergen» 120.
 »Riare Måsen» 131.
 Ribacken 121.
 »Ribbe» fjord 72.
Rindlarna 76.
 Ringen 15, 156.
- Ringkanalen 75, 76.
 Rinneln 76.
 Rinnelskällan 76, 156.
 Rispåker 146.
 Risö 92.
 Risöskär 92.
 Rive fjord 72.
 Rockeskär 92.
 Rolkarna 131.
 »Rorsken» 146.
 Roselyckan 146.
 Rosendal 45.
 Rossbåden 92.
 Rossen 92.
 »Ruddevik(en)» 72.
 Ruddevikknoppen 72.
 Ruggen berg 121.
 Ruggestensberg 121.
 Rulleskär(en) 92.
 Rumpen 10, 146.
 Rumpeskär 131.
 Rump(e)åkrarna 138.
 Rumporna 146.
 Rumpäckran 138.
 Rundeberget 121.
 Rundekullen 121.
 Rundeln 146.
 Rundevalen 153.
 Rundevaleberget 104, 153.
 »Runkhufvud» 92.
 Rusekullen 121.
 Russlingabergen 121.
 »Rusuges liden» 121.
 Rya(n) 25.
 Ryd 66.
 Rydsbo huvud 77.
 Rygg 121.
 Ryggedammen 72.
 Ryggen 92.
 Ryssjudden 92.
 Råbåden 92.
 Rågård(en) 156.
Rågårdsdal 156.
Rågårdsdalen 156.
Rågårdsdalen 156.
Rågårdsvik 156.
 Råmärket 156.
 Råttefällan 103.
 Råbbås 25.
 Ränneskären 92.
 Rännestycket 33.
- Rantaregården 46.
 Rånteröd 46.
 Rättaregården 9, 146.
 Rättaråkrarna 146.
 Rävorna 147.
 Råveberget 104.
 Råveberget 104.
 Råvedalen 132.
 Råvegiljan 132.
 Räv(e)hult 153.
 Rävåhlen 132.
 Råvekullen 43.
 Räv(e)kullen 104.
 Råvekärret 128.
 Råvemossen 128.
 Råvemysten 128.
 Råvengrav 121.
 Rävholmen 93.
 Råve-Lars' bo 65.
 Råven 92, 147.
 Råvens ungar 76, 93.
 Räv(e)skär 93.
 Råvevalen 156.
 Råvevården 156.
 Råvungarna 76, 93.
 Råvås 104.
 Röd 10, 57, 66.
 Röda boden 93.
 Rödberget 104.
 Rödbergsstallen 136.
 »Röddevik(en)» 72.
 Röde hall(en) 104.
 Rö(de)n 93.
 Rödjan 26, 147.
 Rödjelyckan 147.
 Rödskär 93.
 Rödskärbrott(et) 93.
 Rödskär(en) 93.
 Rön 93.
 Rönnekullen 104.
 Rönning 36.
Rönmäng 36.
 Röra 26.
 Røremossen 128.
 Rørlyckan 138.
 Rørmaden 128.
 Rørvik(en) 69.
 Røräckran 138.
 Røro 66, 93.
 Røso 36.

Rösbåden 92.
 Rösebergen 104.
 Rösen 23, 92.
 Röset 36.
 Rös' Hammarkullar 121.
 Röven 39.

Sadle 121.
 Saldsslätt? 147.
 Salevik 72.
 »Salshålan» 136.
 Saltbo(d)holmen 93.
 Saltaldalen 136.
 Salten 73.
 Saltholmen 94.
 Saltkrikerna 147.
 Saltkärr 131.
Saltskav 94.
 Saltskaven 94.
 Saltvattensdammen 73.
 »Samme» holme 94.
 Samslätten 147.
 Sandarna 138.
 Sanden 42, 57, 59, 65.
 Sandholmen 63, 77.
 Sandhålet 36, 132.
 Sandtången 77.
 Sandvad 35, 101.
 Sandvadet 36.
 Sandvarperna 147.
 Sandvik 57.
 Sandvike holme 94.
 Sandvik(en) 69.
 »Sangve» holme 94.
 Sankt Görans grav 156.
 Sankt-Olovs källa 156.
 »Sanna» 138.
 Saramors källa 157.
 Saxø fjäll 121.
 Saxekärr 131.
 Saxås 121.
 Segerstenslyckorna 147.
 »Sialff» 53.
 »Siegenäs» 121.
 »Signepineberg» 121.
 Sikedammen 73.
 Sillvik 59, 69.
 Sillvikbergen 125.
 Sillvik(e) klämma 136.
 Sillvik(e) trång 136.

Simonsäng 48, 138.
 Sinnepinmossen 131.
 »Sjåxen» 121.
 Sjö(e) 76.
 Sjö(e) bro 103.
 Sjö(e) ström 76.
 Sjö(e) å 76.
 Sjögårdsslätten 147.
 Skafteskär 94.
 Skalbådarna 94.
 Skalebackarna 22, 121.
 Skalkenäs 94.
 Skalkorgarna 94.
 Skalkorgen 94.
 Skalkorg(e)näs 94.
 Skallebryggan 103.
 Skallåkrarna 147.
 Skalnäs 94.
 Skammlänningen 147.
 Skammlänningarna 147.
 Skanekullen 121.
 Skansen 10, 28, 47, 157.
 Skanshörnet 147.
 Skansäckran 138.
 Skansängar 147.
 Skansängen 147.
 Skardet? 59, 136.
 Skarpeland 46, 147.
 Skarpenbak 147.
 »Skarpenbock» 94, 147.
 Skarpetegen 24, 147.
 Skarsbo 36, 147.
 Skarvan 94.
 Skarvehuvudet 122.
 Skarven 147.
 Skarvesten(en) 94, 122.
 Skarvik 62, 73.
 Skarvorna 94.
 Skaterumpen 94.
 Skattegården 29, 45.
 Skatåkrarna 148.
 Skeddalen 60, 136.
 Skedeskullen 104.
 Skedesåkrarna 138.
 Skedet 138.
 »Skeplaholm» 95.
 Skeppeskär(en) 94.
 Skeppet 122.
 Skepp(s)holmen 94.
 Skeppstad 94.

Skeppstadholmen 94.
 Sketholmarna 95.
 Skethusen 95.
 Sketskären 95.
 Skialf? 53.
Skidgården, -arna 147.
 Skillebacke 10, 122.
 Skinnarebräcka 36, 122.
Skinn(ar)eklippan 73, 122.
 Skinnareviken 73.
 Skintan 148.
 Skintemarken 148.
 Skintan 148.
 Skintorna 148.
 Skirvinsberget 122.
 Skit(e)kullen 122.
 Skitna viken 73.
 Skogen 36, 57.
 Skogome 48.
 Skolhusedammen 69.
 Skomakaregården 22.
 Skorv-, se även Skurv-.
Skorvehuvudet 122.
 Skorvekullen 122.
 Skorven 148.
 Skotteberget 122.
 Skottobådarna 95.
 Skotten 95.
 Skotthälerna 136.
 Skottiljet 148.
 Skottvallen 157.
 Skrapan, -orna 103.
 Skrape bro 103.
 Skräddaregravarna 157.
 Skräddaregården 25.
 Skräddarehålet 138.
 Skräddaren 95.
 Skrälls stuga 136.
 Skumpebergen 122.
 Skurebratten 122.
 Skurven 131, 148.
 Skurvorna 148.
 Skutebergen 104.
 Skuteberget 104.
 Skutekullen 122.
 Skuteskär 77.
 Skutevik 69.
 Skutholmen 77.
 Skvalevattnet 73.
 Skyttobådarna 95.

- Skyttevarpet 122.
 Skåberget 122.
 Skådekullen 121, 122.
 Skål på fisken 95.
 Skälvisered 48.
 Skår 10.
 Skåreberg 123.
 Skåddan 95.
 Skåddefjäll 123.
 Skåddevik 69.
 Skäggered 26, 36, 148.
 Skäggerås 121.
 Skäggholmen 95.
 Skåleberget 123.
 Skålen 148.
 Skålla 76.
 Skållholmarna 95.
 Skålltorp 11.
 Skålsandsbacken 123.
 Skålslätten 148.
 Skårdalen 136.
 Skårhamn 73.
 Skårhamnsbergen 73.
 Sköljedammen 69.
 Slaktarovalen 157.
 Slaktarevärden 157.
 Slinkobergen 123.
 Slinkorna 123.
 Slottet 123, 157.
 Slången 57.
 Slätta berget 104.
 Slättebergen 104.
 Slät(t)lyckan 138.
 Slät(t)ången 138.
 Smalåkern 138.
 Smedberget 123.
 Smedensberg 10.
 Smedens lid 123.
 Smed(je)bergen 104.
 Smed(je)berget 104.
 Smedjegården 23.
 Smed(je)kullen 123.
 Smedjespjällen 138.
 Smedlyckan 138.
 Smedmansholmen 95.
 Smedsans kulle 123.
 Smedskåren 96.
 Smedtorpet 15.
 Smutten 73.
 »S. Måkskär» 93.
- Småkärr 15, 128.
 Smögekullen 123.
 Smörhålan 136.
 Smörpjucken 123.
 Smörstacken 96.
 »Snaddrebacken» 123.
 »Snaddreberget» 123.
 Snarefjäll 123.
 Snareliden 123.
Snaveråsen 123.
 Snavrefjäll 123.
 Snedåkrarna 138.
 Snickareslätt 148.
 Snippen 148.
 Snipåkrarna 148.
 Snusholmen 37.
 Snäckeberg(et) 123.
 Snäckemossen 131.
 Snäckeslätt? 148.
 Snärporna 148.
 Snärtarna 148.
 Snårten 148.
 Snörpås 123.
 Sockensmedens ölväg 103.
 Sockertoppen 123.
 Socknemossen 131.
 Sohuvudet 149.
 Soklåvan 136.
 »Solbassen» 96.
 Solberg 49, 123.
 Solberget 123.
 Solbratten 96.
 Solbräcke 36, 49, 123.
 Solliden 104.
 Soosund 97.
 Soportsberget 124.
 Sorgen 22.
 Sotehåla(n) 136.
 Sotekulle(n) 124.
Soten 73.
Sotenäs 73.
 Sotås 124.
 »Spalöcka(n)» 149.
 Spanskedammen 73.
 Spansken 96.
 Sparren 96.
 Sparrhult(et)? 153.
 Speleman(nen) 96.
 Spelemansskär 96.
 »Spetalen» 138.
- Spetalsången 138.
 Spoleberget 124.
 Sprunden 149.
 Sprundet 149.
 Spruthålet 76, 136.
 Spårefjället 124.
 Spårekärr 131.
 Spöhuset 149.
 Spökeskär 96.
 Stakeskär 96.
 Stallebergen 104, 124.
 Stalleberget 104, 136.
 Stallen 73, 136.
 Stallmysten 131.
 Stammestad(en) 124.
 Stamperöd 27.
 Starrehög 124.
 Starren 138.
 Starrsvik 73.
 Stavfjäll 124.
 Stegekullen 124.
 Stenbroängarna 138.
 Stendammen 69.
 Steneby 26.
 Steneby vale 157.
 Stenen 15.
 Stengiljan 132.
 Stengubben 124.
 Stenklåvan 132.
 Stenklåvebergen 124.
 Stenklåvet 136.
 Stenklöv 103.
 Stenklöveliden 103.
 Stenmalarna 72.
 Stensberg 124.
 Stensbådarna 77.
 Stenskär 77, 96.
 Stensåkrarna 138.
 Stenvik(on) 69.
 Stenvillan 32.
Stigberget 111.
 Stig på 37.
 Stockeberget 124.
 Stockekullen 124.
 Stockekällan 157.
 Stockholmarna 96.
 Stockholms flu 96.
 Stockholms fluga 96.
 Stolebergen 124.
 Stopen 96.

Stora flaket 149.
 Stora Hagen 6.
 Stora Krokegården 13.
 Stora Starren 138.
 Store vette 158.
 Storebäck 75.
 Storegården 27.
 Storegårds vette 157.
 Storens 15.
 Store-Pers kulle 104.
 Stor-Olas bo 157.
 Strand 67.
 Stranden 64.
 Strandvägen 101.
 Strandängen 36, 149.
 Strupen 136, 149.
 Strykejärnet 149.
 Sträängen 36, 149.
 Strömberget 96.
 Strömma 76.
 Strömskär 77.
 Strömsund 69.
 Strömsundsholmen 96.
 Stugufjäll 125.
 Stumpen 96.
 Stuttarna? 149.
 Stuvö 96.
 Styttningarna 149.
 Stångefjäll 125.
 Stånget 149.
 Störredalen 136.
 Stötelyekan 149.
 Stöveln 149.
 Sudden 131, 150.
 Suddervik 62.
 Suddeviken 73.
 Suddkärr(et) 131.
 Suddtegarna 150.
 Suddängen 150.
 Sumparna 28, 131.
 Sumpåkrarna 28.
 Sundberget 125.
 Sundsrören 150.
 Sunnanbacke? 150.
 »Sun(ne)måls backar» 125.
 Supareskåret 96.
 Surbrunn(en) 157.
 Surmusen 157.
 Surveln 27.
 Svallhall 96.

Svanebådarna 73.
 Svane fjorden 73.
 Svane flut 73.
 Svan(en) 73.
 Svankällan 47, 157.
Svan(s) kärr 73.
 Svarta berget 104.
 Svarta bådar(na) 77.
 Svarta grinden 103.
 Svarta näsan 125.
 Svarteberget 104.
Svartebacken 103.
 Svartedal 132.
 Svarte knoppen 97.
 Svarte mosse 128.
 Svarten 73, 97.
 Svarteskär 77.
 Svarteviken 73.
 Svartskär 84.
 Svedjen 150.
 Svensby 49.
 Svendsdalen 132.
 Svenskogården 46.
 Svens Lunde 157.
 Svill(er)åkrarna 150.
 Svindalen 136.
 Svinebacken 125.
 Svinekärr 131.
 Svineporten 103.
 Svinhusbackar(na) 104.
 Svinekullen 125.
 Svingskär 97.
 Svinängen 150.
 Svällemossen 131.
 Svärtedalen 136.
 Synås 125.
 Sågar(e)ängen 138, 150.
 Sågebacken 34.
 Sätan 125.
 Säggen 132.
 Sälebådarna 77.
 Sälebåden 77.
 Säteberget 125.
Sätekleven 125.
 Säterfjäll 125.
 Särebacka 24.
 Säre 38.
 Säre bro 103.
 Särevalen 136.
 Särevedammen 69.

Sävelycke 38.
 Sävvik 69.
 Sään 97.
 Sö(d)bergen 125.
 Söderflu 97.
 Söderhagen 6.
 Söder i huvudet 63.
 Söder i kring 66.
 Sö(d)klev(et) 103.
 Sö(d)klåvan 136.
 Sö(d)klöv(et) 103.
 Sö(d)kroken 150.
 Sö(d)kullen 125.
 Sö(d)kvin 150.
 Sö(d)mossen 132.
 Södporten 103.
 Södra Korsbergen 125.
 »S. Måksär» 93.
 Södre kors 150.
 Södre kos 136.
 Södre älv 76.
 Sö(d)rumpan 150.
 Sö(d)sund 73.
 Sö(d)tången 77.
 Sö(d)vikén 73.
 »Sömåls backer» 125.
 Sönderröd 16.
 Sönderrö(d)t 10.
 »Sön(ne)måls backar» 125.
 Sörbrunnen 153.
 Sörhall 125.
 Sörmarken 24.
 Sörred 27.
 Sörslätt 50.
 Sörslättshög(en) 44.
 Sörängarna 17, 50.
 Sötapel(s)kär 128.
 Sö-ö 97.
 Tagene 12, 50.
 Tagene hed 53.
Takene 12.
 Takmadar(n)ssten(en) 125.
 Takmaderna 52, 132.
Tanda 137.
 Tanneskär 97.
 Taskan 97, 137.
 Taska(n)s tumme 98.
 Taskeskär 97.
 Taskeskären 82.

- Telegrafbergen 125.
 Templet 125.
 Testegrundarna 97.
 Timmervik(en) 73.
 Timmerås 37, 104.
 Tingstad 12, 13.
Tinnhogen 125.
 »Tinnhög» 125.
 »Tjolmen» 97.
 Tjurängen 138.
 Tjuvdraget 157.
 Tjuveklämman 103.
 Tjuven 97.
 Tjuvesten(en) 125.
 Tjäreberget 126.
 Tjärholmen 81, 97.
 Tjärnerna 74.
 Tjärnåkrar(na) 150.
 Tjörbogravarna 137.
 Tjörbogården 14.
 Tjörbons vik 74.
 Tofta 15.
 Toften 126, 150, 158.
 Tofter 50.
 »Tokorudi» 16.
 Tolleskär 97.
 Tolsegården 8, 43.
 Tolsered 50.
 »Tolås» 126.
 Tomblebergen 59.
 Tommetaskan 97.
 Tomtebergen 104.
 Tomtegården 14.
 Tomten 15.
 Tomtens hage 150.
 Tomterna 56, 98.
 Tomteskären 98.
 Tor 126.
 Tor(e)s damm 74.
 Tor(e)s sten 126.
 Foresrud 37.
 Tor(e)s vik 74.
 Tor(e)såkrarna 151.
 Torgers Anna 98.
 Torholmen 28.
 Tokelegården 9.
 Torkel(n) 98.
 Torkelsskär 77.
 »Torna» 150.
 Tornebergen 104.
 Torneberget 104.
 Tornefjäll 104.
 Tornekullen 104.
 Torneliden 104.
 Tornevik(en) 69.
 Tornåkrarna 138.
 Torp 40.
 Torpet 7, 19, 28.
 Torpängen 28, 45.
 Torrbe(r)skär 98.
 Torrboskär 98.
 Torrnäs? 99.
Torseröd 50.
 Tor(s)holmen 98.
 Torslanda 58.
 Torslanda Hög(en) 56.
 Torslyckan 151.
 Tors slott 158.
 Torstensgården 14.
 Torvet 151.
 Torvgapet 103.
 Tovas avgud 126.
 Trallarehallen 126.
 Trampemosse(n) 132.
 Tranbärshålan 132, 137.
 Tran(e)dammen 74.
 Trangrumsedammen 74.
 Trankoket 98.
 Trankoksudden 77.
 Trankärr(et) 128, 132.
 Trappberget 126.
 Trappbergsvalarna 126.
 Trapplyckan 151.
 Trehörningen 138.
 Trekanten 138.
 Treknipplarna 86, 98.
 Trosnippen 151.
Trindehn D 98.
 Trindingen 126.
 Trinneln 98.
 Trojenborg 158.
 Trolldal(en) 60, 137.
 Troll(e)bergen 126.
 Troll(e)berget 126.
 Trollfjäll 126.
 Trollered 51.
 Troll(e)vik(en) 74.
 Trollhoimen 98.
 Trollhätte ström 76.
 Trollbacken 126.
 Trollvik 62.
 Trulsegården 9, 22.
 Trång 137.
 Trångberg(et) 126.
 Trångbergsmossen 126.
 Trångeberget 126.
 Trångelyckan 151.
 Trånget 56, 60, 103.
 Trädet 51.
 Träng 104.
 Trångberg(et) 126.
 Trångbergsmossen 126.
 Trätebacken 126.
 Trätängen 151.
 »Tröggebergs» slott 158.
 Tullaro Hög 34.
 Tullut(t)en 126.
 Tumlebergen 127.
 Tumlehed 59.
 Tumlesund 74.
 Tummen 59, 98.
 Tumme Tasko 98.
 Tunna 76.
 Tunnan 158.
 Tunndalen 137.
Tunnedalen 137.
 Tunnstätterna 158.
 Tuvedammen 69.
 Tuvetegarna 138.
 Tuvetegen 138.
 Tvelingarna 99.
 Tvillingarna 151.
 Tvillingen 151.
 Tvärhålet 137.
 Tväråkrarna 151.
 Tynneskär(en) 99.
 »Tyska» 127.
 Tyska berget 127.
 Tyska kyrkan 127.
 Tyskången 151.
 Tyvet 52, 151.
 Tå udde 63.
 Tåbanken 104.
 Tåberget 104, 127.
 Tådammen 74.
 Täfjäll 104.
 Tälyckan 50, 138.
 Tån 46.
 Tångdynan 99.
 Tångberget 104.

- Tångekällan 158.
 Tå(n)s hamn 151.
 »Tår(e)kullegården» 9.
 Tårekullen 127.
 »Tåsam» 151.
 Tätåkrarna 151.
 Tärneskär 77.
 Törnäs 99.

 »Þorkiæls gard» 28.
 Þumall 59.

Ucklum 119.
 Udde 138.
 Uddebergen 104.
 Uddesben(en) 104.
 UGGLEÅS 104.
 Ugneberget 127.
 Ugnslätten 151.
 Ulkebåden 99.
 Ulken 151.
 Ulkhuvudet 99.
Ulvagrån 28.
 Ulvebergen 104.
 Undergårdet 151.
 Undervänderna 151.
 Uppdalsberget 137.
 Uppedalen 137.
 Uppegården 36, 39, 40, 54, 137.
Upplyckorna 137.
 Upptag 151.
 Ussholmen 99.
 Utgårdet 138.
 Utskär 99.
 Uttergrundet 77.

 Vadfjäll 99.
 Vadskedesbron 104.
 Vadskedet 104.
 Vakkullen 127.
Valarna 99.
 Valbo vette 158.
 Valebergen 104.
 Valeberget 104.
 Valen 158.
 Valkullen 104.
 Vallerås 127.
 Valleråshålan 127.
Valmusen 99.
 Valskär 99.

 Valås 105.
 Varholmen 99.
 Varpalyckan 151.
 Varpoberget 127.
 Varpedal 137.
 Varperna 151.
 Varposlätten 151.
 Vasekvillen 76.
 Vasen 41, 152.
 Vass-siken 132.
 Vodbacka 37, 127.
Veddeboda 158.
 Vodkastet 158.
 Vedskär? 99.
 Vetteberget 127.
 Vettekuran 152.
 Vettekärret 24.
 Wettskär 77.
 Videhålan 132.
 Videkär? 128.
 Videvik? 74.
 Vid(e)åkrarna 138.
 Videäckran 138.
 Viken 28.
 Vildsvineberget 127.
 Vildsvinebergen 127.
Vil(e)sten(en) 127.
 Vilhallarna 127.
 Vind-ås 113.
 Vinga Fjärskär 180.
 »Vinnas e(s)» 112, 127.
 Vinnases bergen 112.
 Vinnegården 27.
 Vintergapet 101, 158.
 Vinterhamnen 69.
 Vinterkullen 127.
 Vinterliden 127.
 Vipekärret 128.
 Vipeskär 100.
 Vita skäret 77.
 Vitbank 100.
 Vite fläcken 69.
 Vite mosse 128.
 Vitmossen 128.
 Vitskär 77.
 Vrangol 158.
Vrålås 137.
 Vrålåsdalen 137.
 Vrán 41, 137, 152.
 Vråsdalen? 137.

 »Vuildar akra» 152.
 Vurm 137.
 Vålskär 100.
 Vämmedalen 137.
 Våmäckran 152.
 Vårdammen 74.
 Vårdebergen 104.
 Vårdkullen 104.
 Vårdås 105.
Vägga 127.
 Väggefjäll 127.
Väggen 127.
 Vällkommen 100.
 Vällkomne holme 100.
 Vänderna 152.
 Vänten 28.
 Vårestångarna 100.
 Värmseln 158.
 Värmslegrinden 104.
 Värmslekärren 34, 132.
 Värås 15, 127.
 Väråsens 15.
 Västerbackarna 127.
 Västerhavet 74.
 Väster i gårdet 152.
 Väster i Pjünk 152.
 Västerlyckan 54.
 Västersjön 74.
 Vättnemossen 132.
 Vättnebacken 127.
 Vättnebergen 127.
 Vättnekullarna 128.
 Vättnesbackarna 128.
 Vättnet 158.

 »Åguden» 128.
 Åkandebacken 128.
 Åker 53.
 Åkerkällan 153.
 Åkerändarna 152.
Åkhal 128.
 Ålehöljen 138.
 Ålehöljens ränna 76.
 Ålehöljenskällan 138.
 Ålekråkan 77, 100.
 Ålekråkeskär 100.
 Åleviken 69.
 Ålkråkan 100.
 Åmansången 138.
 Årekullen 128.

Åseberget 10, 105.
 Åseby 51.
 Åseknalten 105.
 Åsen 37.
 Åskebackarna 128.
 Åskeliden 128.
 »Åskär» 100.
 Åsåkrarna 138.
 Åvalls damm 69.
 Äckreraden 54.
 Äckrorra 26, 54.
 Älleröd 37.
 Ällingarna 138.
 Ällingedalen? 138.
 Älvakärr 53, 132.
 Älvbassen 78, 100.
 Älvfjord(en) 74.
 Älvegården 23.
 Älvelyekan 138.
 Älven 76.
 Älvängen 138.
 Ängarna 45, 57.

Ängebrunnen 153.
 Ängfjäll 105.
 Ängen 41.
 Änggården 39.
 Änghagen 58.
 Ängholmen 77.
 Ängslappen 144.
 Ärteberget 128.
 Ärteskullen 43.
 Ärtesäcken 128.
 Ärtholmen 100.
 Ärthögen 43, 128.
 Äspekullen 39, 105.
 Äspeslätt 152.
 Äspet 51.
 Äspeviken 74.
 Äspingeberget 128.
 Äspingen 128.
 Ätarebacken 128.
 Ätarekullen 128.
 Äxholmarna 100.

Öckerö 66, 100.
 Öckerö udd 77, 78.
 Ödegården 50.
 Ödegärdet? 37.
 Ödåker 152.
 Ökakärret 132.
 Ökarna 132.
 Öken 152.
 Önneröd 28.
 Örnökulan 29, 128.
 Örnökullarna 105.
 Örnökullen 23, 105.
 Öste(r)bo 29, 52.
 Östergårde 29.
 Österhög 37.
 Öster(r)öd 29.
 Österslätt 52.
 Österöd 60.
 Östertåga 52.
 Övervänderna 152.
 Öxnäs 52.

2. Personnamnsregister.

Sådana namn som icke exemplifiera det i orten inhemska namnskicket, ha uteslutits. Jfr i övr. inl. till samma reg. i Bd I.

Alle 17.
 Ambjörn 105, 132.
 Anders-Mats 132.
 Arne? 1, 69.
 Åsgautr, Asgot o. d. 39.
 Aslak 77.
 Asmund 39.
 Auðun 28.
 Baltsar 78.
 Binde? 69.
 Birger, se Byrghir.
 Björn 39, 129, 133, 139.
 Botulf 32.
 Brupmaþer 40.
 Bryngel 153.
 Byrghir? 45.
 Börje? 45.
 Cornelius, se Nelius.
 Elef? 32.
 Elif? 32.
 Esbjörn 108.

Gertrud 133.
 Gisle? 83.
 Grim 29.
 Guðlaugr 16.
 Gunne 141.
 Gunnhilda 30.
 Hake 34.
 Halle? 34.
 Hallvord, Hallvar 19, 111.
 Helgo 19.
 Håkan 70.
 Inga? 44.
 Ingemar 113.
 Janne 138.
 Jens 113.
 Koll 22.
 Krok 143.
 Leifr 22.
 Liva 43.
 Ljot 25.
 Magga? 35.

Markus? 89.
 Nelius 58.
 Nilla 156.
 Peternella 90.
 Rag(n)vald 92.
 Röd? 36.
 Simon 138.
 Skäggo 26, 148.
 Steini? 26.
 Tarvald(e) 16
 Toke? 16.
 Tolf 43, 50.
 Tolle? 97.
 Tord? 8, 74.
 Tore? 8, 37, 50, 74, 126.
 Torger 98.
 Torkel 9, 98(?).
 Torolf 43, jfr Tolf.
 Tova 128.
 Truls 9.
 Ødhin 28.

3. Register över öknamn, vedernamn och personliga binamn.

Björkö paltar 61.	Hönor 65.	Rabbel 135.
Brems 19.	Jätte 52.	Rompar 65.
Brim 19.	Kalv 44.	Räve-Lars 65.
Bånge 61.	Kalven 15.	<i>Skollvis(e)?</i> 49.
Dubbe 5.	Knotar 65.	Storen 15.
Finne-Nils 81.	Kut 21.	Store-Nils 15.
Gamle Erik 82.	Litle? 23.	Stor-Ola 157.
Glis(e)? 15.	Ljungspolar 67.	Surve 27.
Gråben 17.	Lus(e)-Nils 117.	Trolle 51.
Gök(en) 111.	Mulo 47.	<i>Æble(r)?</i> 23.
Hyppelns kråkor 64.	Måvar 63.	

4. Ordregister.

Se inl. till samma register i Bd I och III.

belöchta 'genom lögn avhända' 14.	knot 'fiskens <i>Trigla gurnardus</i> ' 65.	snärk 'rynkig hinna på gröt och välling' 87.
bergsrabbel 135.	<i>knot(a)</i> 'borrbricka' 115.	snav, n. 'det tillknutna stället på en påse' 123.
bergstuga 'grotta' 105.	kos, f. 'lågt beläget, gräsklätt område mellan berg' 134.	snärpegräs 'snärjgräs' 148.
blek, n. 'vindstilla' 69.	krek 60.	snärt 'stjärt' 148.
<i>bleka</i> , f. 'strimma lugnt vatten' 69.	kuling 'havstulpan' 71.	snöfogde 63.
bläskit 'peditum furtivum' 78.	kussa 'kossa' 130.	sodd, se sudd.
blöta, f. 'blöt mark' 139.	lergrav 'skalsandsgröp' 134.	stenrammel 'stenrös' 120.
båg 'buk' 142.	lobba, f. 'halvtjockt bröd' 47.	sudd (vissa gräsarter) 150.
bästefar 80.	micka, f. 'klyka för åror' 89.	surbrunn 157.
dödjord 139.	palm (ett mått) 145.	sving, m. 'sväng' 97.
flycke, n. 'stort fält' 140.	parm, se palm.	svinga 'göra en sväng' 97.
fläke 'grind' 70, 101.	pirra 'coire' 120.	svänga 'bada (hästar)' 56.
fånytt, f.	puls 'hudavdragare' 146.	säte, n. 'plats där fiskegarn utsätts' 154.
glisa 'flina' 15.	pärt 'tågända' 120.	sätt, n. 'ställe där man sätter något' 158.
<i>græsleding</i> , ä. da. 136.	rabba, v. 'snält lägga sig till med' 135.	sävevekar, pl. 136.
grumsedamn 70.	rabbel, n. 'samling av små berg' 135.	<i>tjärna</i> , f. 'tjärn' 74.
gyttlare 34.	rundal 'rundel' 146.	tramp, m. 'trappa' 137.
havde, m. 'hög berggudde' 133.	russla, v. 121.	<i>tranta</i> 'tranbär' 137.
husman 'jordfast sten i åker' 142.	sjögård 'gårdsgård som går ut i (salt)sjön' 147.	tränta 'tranbär' 137.
huvudåker 'vändteg' 142.	skana 'titta, stirra' 121.	tulutt, m. 126.
hyppel 'knöl, svulst' 64.	<i>skiljarebacke</i> 10.	vase, m. 41.
kladdefasse 'trashank' 142.	skint 'mager mark' 148.	vänd, f. 'vändteg' 152.
kludder 'klotång' 86.	<i>skrämma</i> , f. 'bergskreva' 144.	äxa 'reta' 100.
klyp 'något klivet' 86.		öke 'kil(formigt stycke)' 132, 152.
knasa 'knastra' 71		

5. Register över adliga och borgerliga släkter som ägt jord eller bott inom Backa socken.

Jfr inl. till samma register i Bd I—III.

Alinius 11.	v. Gerde 2.	Nilsson 12.
Andersson 1.	Giors 1.	Oliveholm 4, 12.
Arell 1.	Gullberg 11.	Pihl 14.
Arengren 11.	Göthenstierna 9.	Pouillet 10.
v. Ascheberg 3.	Haberman 6.	Rasmusdotter 1.
Bethun 4.	Haga (båtsman) 6.	Rasmusson 1, 6.
Bielke 3, 13.	Hale 15.	v. Saltza 1, 6.
Bilde 1, 5, 7.	Hamilton 6, 8.	Sass 4.
Borg 6.	Hindrichsson 1.	Sinclair 4, 6.
Brahe 1.	Jonasson 9.	»Skiels» 1.
Brems 10.	Jürgenson 6.	Strussflycht 2.
Brock 1.	Kilander 13, 14.	Tham 6, 9.
Börjesson 9.	Kock 9.	Thelin 14.
Cederflycht 4.	Kruuse 2, 6.	Westerman 6, 13.
Douglas 6.	Lilliebielecke 4.	Vogel 4.
Dyre 9.	Lydinghielm 8.	Wärnschiöld 13.
Fogelin 1.	Löcke 1.	Örn 29.
Frantsson, Frandtzen 3, 6.	Makelée 4.	

6. Kulturhistoriskt register.

Bronsåldersgravhög 12.	Innehav »på fördehl» 10, 14.	Sägen om jättar 102, 142.
Fångad val 99.	Minne om »baglarna» 67.	Tingsplats 12, 49.
Förklaringssägen 9, 157.	Offerkälla 157.	Tjuvar 103.
Gravfält med bautastenar 25.	Olovskälla 157.	Troll och häxor 110, 117, 126, 136.
Hednisk kult 58.	Solkult? 49.	Uppkallelsenamn? 101.
»Hälsa» på en människoliknande sten 80.	Spökeri 60.	Älvor 23.
Imperativiska namn 100, 143.	Sägner om brudföljen som förolyckats 79.	

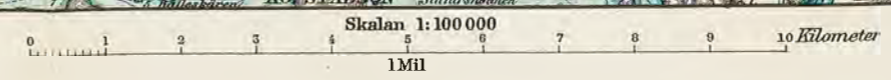
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Förord	I
Källförkortningar	IV
Övriga starkare förkortningar och särskilda tecken	V
Kort förklaring av landsmålsalfabetet	VII
Inledning	IX
Ortnamnen i V. Hisings härad	
A. Bebyggelsenamn:	
Backa socken	1
Björlanda socken	17
Rödbo socken	31
Säve socken	38
Torslanda socken	54
Öckerö socken	61
B. Naturnamn samt kulturnamn som ej avse bebyggelse	
I. Sjöar, tjärn; vikar; sund; fjordar	68
II. Vattendrag	75
III. Öar, holmar, skär, bådar, grund; näs, uddar	76
IV. Vägar, broar, bryggor, vadställen och andra passager	101
V. Höjder, backar och sluttningar; hållar och stenar	104
VI. Kärr, mossar, mader	128
VII. Dalar, dälder, fördjupningar	132
VIII. Åkrar, ängar, hagar, gården, svedjemarker, röjningar, öppna områden o. d.	138
IX. Skogar, lundar, bevuxna områden	152
X. Andra namn av skilda slag	153
Ortnamnsregister	159
Personnamnsregister	176
Register över öknamn, vedernamn och personliga binamn	177
Ordregister	177
Släktnamnsregister	178
Kulturhistoriskt register	178

Gräns för fästnings skyddsområde (färgens från fästningen vända kant anger denna gräns).

Enligt avtal med Rikets Allmänna Kartverk tryckt av Generalstabens Litografiska Anstalt 1935.